

KHUDAFARIN

Cultural and scial mnthly magazin managing Directr
cncessiner and chief Editr: Dr. HOSSEIN
SHARGHIDAREHJAK (SOYTÜRK)

XUDAFƏRİN

Aylıq Elmi, İctimai, mədəni Dərgi
Təsisçi və Baş Redaktor: Dr. HÜSEYN
ŞƏRQİDƏRƏCƏK (SOYTÜRK)

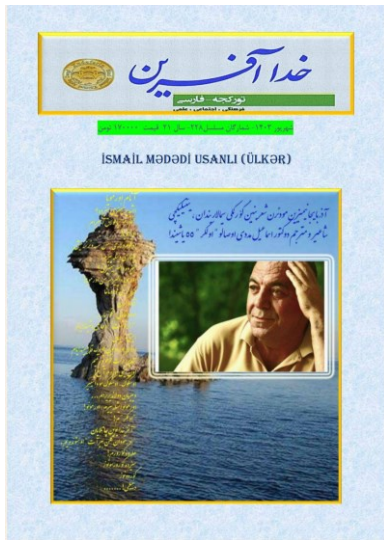
Say 228 Ağustos-Eylül 2024, Tehran

تیراژ: 1000

www.khudafarin.ir

Telegram: <https://t.me/xudafarindergisi>
khudafarin@yahoo.com

خدا آفرین 228 xudafərin

ایچینده کیلر:

- سیرلری چوزولن دونیا هر گون زولمته قرق اولماقدادیر - ۲
- آذربایجانین ادبی - مدنی شخصیتلری - ۳
- شاعر مجنون ، شعر لیلی دیر - ۱۱
- خاطیره لر دفتربندن: دوكتور اسماعیل مددی (اولکر) - ۱۵
- اسماعیل مددی اوصالو (اولکر): اؤز کئچمیش (مونوگرافی) بيم - ۲۱
- ادبی یارادیجیلیق - ۲۴
- "آنا دلی و بدیعی یارادیجیلیق" - ۲۷
- نهنگ شاعیریمیز "نادر الهی" ایله عؤمره بدل بیر دان... - ۴۷
- محمد علی ساغالاتی و جعفر کاویان - ۵۱
- نه آنده بیله ریک؟ پروبلئم حللی نین بیر پارچاسی اولماق - ۷۰
- والدین لیک مصلحتی دندیکده نه نظرده توتولور؟ والدین لیک مصلحتی ندیر - ۷۵
- آذربایجانین میلی دوولتچیلیک تاریخینده گؤرکملی قادینلار - ۸۱
- عراق تورکمان ادبیاتی - تلغفرده اسکی زمانده عاشورا گونلری - ۸۷
- حکایه لر - اویکولر - آذربایجان ناغیل لاری (خوی روایتی) اوچی احمد - ۸۹
- اولدوزلاری سایان عسگر - ۹۳
- شعیریمیز - شاعیریمیز - زمره قوشو - ۱۰۱
- گوله مایل مراد کیمدیر؟ - ۱۱۴
- آذربایجان واحد چگونه تکه تکه شد؟ - ۱۱۹
- با زبان ترکی ، شاهکار بشریت از لحاظ زبانی و مادر زبانها ، بیشتر آشنا شویم - ۱۲۱
- سلطان محمود غزنوی - ۱۲۲
- چه کلماتی، تورکی هستند و در فارسی کاربرد دارند و چگونه آنها را تشخیص دهیم؟ - ۱۲۴
- بررسی تئوئیمهای تورکان ساکایی - ۱۲۵
- از آغ بولاغ سلماس تا کانی سپید (کجا)؟ - ۱۲۶
- آینده ی عجیب و غریب جهان به همین زودی، در همین نزدیکی - ۱۲۷

سیرلری چوزولن دونیا هر گون ظولمته قرق اولماقدادیر

SİRLƏRİ ÇÖZÜLƏN DÜNYA HƏR GÜN ZÜLMƏTƏ QƏRQ OLMAQDADIR.

سئچیلمه ینلرین شورای راهبردی اوینون اوی چالینتیسسی. هرکس کولگه ده اوز آرشیننی ایله خالقین بزینی اولچمکده دیر. سونموش آوروپانین چیراغی بیرده انگلیسین پاپاق اوینو اونون دا یانیندا آمریکانین دلار فیریلداغی یئر کوره سینین اینسانیننی دیزه گتیرمیشدی. آرتیق کرالین و نوکرین سیرری چوخولموشدور. دیبی قارانلیق چاغداش سوسیال مئدییا قورغوسو هر کسی وارلیغینا یوخ ائتمک ده دیر.

سای بیزدن بالتاسی شوونیزمدن اولان آچیق و گیزلی مدنی سویقیریملارین ایپ اوجو گورونمکده دیر. قویون دریسین ده گزن جاناوارلار ظریف داورانیشلاری ایله باشیمیزی قاتماقدادیرلار. فهله آج کندلی یالاواج خسته ایسه عیلاجسیز. چال عمی اوغلو چال لاپ برک چال قوی زورناین سسی دونیانین او باشیندا یانقیلانسین.

روحو شاد اولسون بیزیم کندیمیزین قویونلارینین. ایندی یاشاسایدیلار شامان سئوگیسی تک مقدس و اوزون عمرلو اولاردیلار. چونکو قویون و اینک حتی اولارین محصوللاری بئله ال چاتماز توتیایا دونوب. یازیق هورمونلو آق تویوق هله کی سنه شوکور ائدیریک.

نه دئییم خوشجا قال وطن داش

SORUMLU MÜDÜR VƏ BAŞYAZAR:
Dr.HÜSEYN ŞƏRQİDƏRƏCƏK SOYTÜRK

مدیرمسئول و سردیر:

دکتر حسین شرقی دره جک سوی تورک

گونشی سولغون دوغولان هر صباح اولومه و ظولومه دعوتیه چیخارماقدادیر. الی قانلی سومورگه چیلر اینسانلیق وجدانینا میدان اوخویور. دوغولمامیش اوشاقلارین فاتحه سی اوخونور یاشادیغیمیز بو چاغدا. اللری دعا دا اولان آنالارین آنیلاری چالینیر. سوز یئرینه بمبالار دانیشیر بو جاهیل دونیادا.

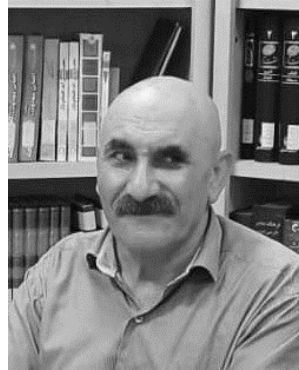
شیطانین بوساطی آچقدیر. حاققین درگاهی قاپالی. ائشیدیلیمیر مظلومون آهی فغانی چونکی هر شیی سیاست و پارادیر.

غزه ده دوغان اومیدسیز آنانین فریادی و دوغو تورکوستاندا عاقبتی بللی اولمایان اوزگورلوکچو اینسانلاری طالعی ایران دا ات اوزونه حسرت قالان ۱۰ میلیون اینسانین آجلیق چیغیرتیسسی بیرده سئچیلنه

آذربایجانین ادبی - مدنی شخصیتلری

ادبی چلنگ (۲)

ائل اوغلو

چالیشدیغیندان، او یولدا یورولمازلیقدان، او یولا اینامیندان باشا دوشوروک. او، اؤز شعرلرینده همیشه بیر هومانست فیکیرلی شاعیر کیمی گؤرونموشدور. ایلک اثری اولان « گونش تونقالی و یالقیز بیتگی» آدلی شعر توپلوسو، گنجلیک ایللرینین ایلک تجروبه لرینی چکینمه دن اوخوجولارینین رای و محکمه سینه قویموشدور. اونون شعر دلی آرینمیش سؤزلرین عاطفه لی و جذبه لی مصراعلاریندان عبارتدیر.

دوغما دیلیمیزی و اونون اینجه لیکلرینی شعرلرینده قوروموش و باشقا دیللرین سؤزجوکلریندن فایدالانماغا یول وئرمه میش و ایمکان اولدوقجا خاریجی سؤزلردن ساقینمیشدیر. خیال عنصر و اونون شعرلرینده داهادا گوجلودور. او اؤز دؤورونون باجاریقلی گنج شاعیرلریندندیر. دئمک ایستردیم کی او ائله کلاسیک قالیبلرده ده استعدادلی شاعیر دیر. آنجاق سربست شعر فورمالارینا اوغرامیشدیر.

بلکه ده دنیا ادبیاتیله ایاقلاشماق، بیزی بو استعدادلی شاعیرین کلاسیک قالیبلرده اولا بیله ن شعرلریندن اوزاق سالمیشدیر. او، هر نه یازیزسا سربست روحو ایله او یغون اولان مؤوضولاردا یازیر. اونون شعرلرینده گؤرونن قاباریقلیغین بیری ده، محتوالی شعرلرینده اولان ایمازلارین بدیعی فورمادا گلدیکلریندن عبارتدیر. «اولکر» فورمادا دا اؤزو اولماق ایسته یینه چالیشیر. او، اؤز برکتلی عؤمرونون ۳۰-نجی باهارینی یاشاییر. اونون سون اثری اولان «بویور آدیم ات» شعر توپلوسونو اوخودوقدا، شعریمیزین جور به جور بعدلرده دییشیکلیک دؤورونده اولدوغونو باشا دوشوروک. بیر داها یئنی اثرلرینین اوخوجوسو اولماق آرزوسوندا یاشاییر. الی قلملی اوره گی ایلهملی اولسون..»

۲۴ ایل اؤنجه یازدیغیم بو یازینی بیر داها گؤزدن کئچردیم اونا گؤره دیر کی، دیرلی شاعیریمیزین

چاغداش آذربایجان شعرینده اؤزو آچدیغی جئغیر ایله یارادیجیلیغینی اوغورلا گئنیشلندیرن شاعیریمیز دوکتور اسماعیل مددی اوصالو "اولکر" ین حاقیندا ۲۴ ایل اؤنجه اونون ایلک شعر کیتابینی اوخودوقدا، او چاغلار تبریز شهرینده تورکجه فارسجا چاپ اولان دیرلی "ارک" هفته لیگنین ۱۳۷۹/۷/۱۳ تاریخلی نشرینده «شاعیرلیمیزی تانیق» باشلیقلی مقاله ده یازمیشدیم: «اؤتن اون ایل عرضینده ایکی جیلد شعر کیتابی چاپ ائتدیرمیش، معاصر دؤوروموزون مدرنیته یه جان آتان شاعیرلیمیزدن اولان اسماعیل مددی اوصالو (اولکر) اینجه خیاللی شاعیرلیمیزین بیری دیر. اورمو شهرینده آنادان اولوب، اورادا بويا باشا چاتمیش و دوغما شهرینده یاشاماقدادیر. دئمک لازیمدیر کی، اولکر یارادیجیلیق ایللرینین داها دا احساسلی دؤورونده کلاسیزمدن یاخا قورتاریب، یئنی شعر فورمالارینی منیمسه مک ایسته میشدیر. او ایندی مدرن شعر قالیبلرینده اثرلر یارادیر. اونون چاپ اولموش اثرلرینین ملاحظه سینده، «اولکرین» اوغورلو گله جگینه اؤزو آچدیغی جیغیرلا یول چکیر. بیز بو استعدادلی گنج شاعیریمیزین جسارتلی اولدوغونو اونون یالنیز شعرین یئنی فورمالاریندا

قانی سویوقلوقلوقون مانقوردلاشماغین چاره سینی شعیر سیلاحیله دؤیوشلرده اولماقلا علئیهینه قالخان بیر اوغورلو شاعیردیر.او بیلرکدن بو قایدانی اؤز اثرلرینده حاکیم انده بیلیمیشدیر. یقین کی ،اعتراضچی ادبیاتین فورمالاشدیغی شرایطی یارادان شاعیرلر اونون عؤنصورلرینی ده توپلومون و ادبی محیطین ایستکلرینه اویغونلاشدیریرلار.

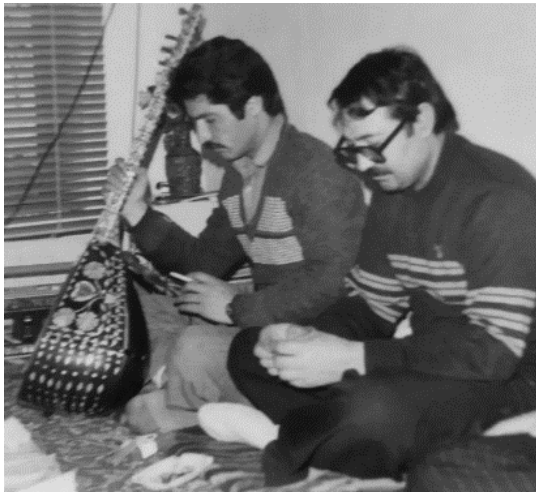
بیز « اسماعیل اولکر» ین شعیرلرینه حاکیم اولان حماسی روحو اونون یاشادیغی ادبی محیطین و توپلومون یاشادیغی هیجانلاردا و رومانئیک آرزولاریندا گؤروروک. منجه بو حماسی روحو جانلی شاهیدلری کیمی اونو گونده لیک حیاتییمیزدا لمس ائدیر و اونون اجتماعی دالغالارینین دا شاهیدی اولوروق. یقین کی ادبی یارادیجیلیغینین یئتگیلیک ایلرینی یاشابان شاعیریمیزین ادبی یولو گله جک ایلرده اؤز گنج ایزله ییجیلرینین بیر چوخونون یارادیجیلیق یولو دا اولاجاقدیر. آذربایجانیمیزین و ائله جه ده ادبیاتیمیزین وورغونو اولان استعدادلی شاعیریمیز « اسماعیل اولکر» یاشادیغیمیز ایلین مرداد آییندا بارلی بهرلی عرمرونون ۵۵-نجی باهارینی آرخادا قویدو. شعیریمیزین پارلاق سیمالاریندان اولوب، ادبیاتیمیزین و میلی واریلیغیمیزین کئشیکچیلریندن اولان اورمولو شاعیریمیزین ۵۵ ایلیغینی اورکدن تبریک ائدیر، داهادا باشاریلار و اوغورلار دیله بیریک.

مرداد - ۱۴۰۳

حاققیندا اولان فیکیرموباديله میزی تکی بو گون یوخ بلکه اونون یارادیجیلیق عالمینین دونن ایله و گله جگینی آیدینلاشدیران بو گونو ایله اورتایا قویاق. یقین کی ایندی ۷- عنوان سامباللی شعیر کیتابلاری نین مؤللیفی، ائله جه ده بیر چوخ ده یرلی اثرلرین کؤچورمنی ، استعدادلی شاعیر و ادبیات شوناس عالیم دوکتور اسماعیل مددی اوصالو "اولکر" حاققیندا اؤتری بیر باخیش یازماقلا اوخوجولاریمیزین فیکیرینی و ایسته دیگینی تامین ائتمکده باجاریقلى اولمایاجاغیق. « ادبی چلنگ» باشلیقلى یازیلاریمدا بیرینجی یؤن ادبیاتیمیزین آپاریچی قوللاری و یوللاريله تانیشلیقدا دیرلی خدافرین اوخوجولاريله فیکیر موباديله سینده اولماغیمیزدیر. بیز بو اؤتری باخیشیمیزدا، ادیب شاعیریمیز «اسماعیل اولکر» ی اؤز یازدیقلاریندا و اونون درین دوشونجه سینده اولان کیملیک و اینسانلیق مضمونلاری داشیان شعرلرینده تاپیریق. او کلاسیک شعیریمیزین اورتادا اولان داریسقال فضالاریندان اوزاقلاشیب و داهایا آرتیق یئنی فورمالاردا یازانلارا قوشولوب و اؤزونون یاراندیغی مئتود دا گئنیش اوخوجو گروپلارینا یازدیقلارینی چاندیرا بیلیدیر. اؤزو یازدیغی کیمی او اؤز شیوه سیله مئیدانا گلیمیشدیر. یقین کی، او ایلرده اونون بوی آتدیغی گنجلیک ادبیاتیمیزی آراشدیرساق «اسماعیل اولکر» ین سون نسیلره ائتدیگی تاثیرلری فاکتیک اولاراق اورتایا چیخارا بیلریک. او شعیرلرینین قالیبلرینده اؤزل بیر مئتود اولاراق تثبیتلشدیگیندن علاوه داواملی بیر ماهییت داشیان مضمونچولوقوندا چاغداش سربست شعیریمیزده تملریندن بیرینی یاپدی. میلی روحو موزوداشیان و جیلاندیران اؤزونه خاص اولان بدیعی مضمونلاريله ارزمئتدونو باشاریله ادبی محیط لرده یاشادا بیلدی. اونون سیمولاری دا اؤزونه مخصوصدور. او، اؤزونه مخصوص رومانئیزملریله حماسی روحو موزو اؤزوموزه قایتارماغا و اونو بیزدن اوزاقلاشمیش بیزه حاکیم ائتمگه چالیشیر. «اسماعیل اولکر» سوسقونلوقون

کیمه بیلدیرمه دن ساخلادیم تا کی، قیش فصلینده عاشیق درویش میاندا بادی اوغنونون ائویندن سولدوزا گلدی، بیزه و عباس صمدی دوستونا قوناق اولدو. گنجه لرین بیرینده، آل آیاق چکیلندن سونرا، چاغریلمیش قوناقلار عباس صمدی نین ائوینه گلدیلر. ائو دامی سی نین دولوسو دیب دیبیش اوتورموش قوناقلار اوچون عاشیق درویش ساز چالدى، اوخودو و سحر ایشیقلا نمامیش من و صفر رضایی ایله بیرلیکده سازینی ائوینه آپاردی. یول اوزونو آياقلاری آراسیندا گیزلتمیش سازینی پالتووو ایله باستیرمیش عاشیق درویش دئییردی، اگر ماشینی یوخلا سالار، دئیرم آياقلاریم اوشودوغونه خاطر پالتووومو اوستونه سرمیشم. و بئله لیکله هئچ بیر سورغو- سوآلا راست گلمه دن اونو اورمیه ده زنجیر خیوانینداکی ائوینه چاتدیردیق.

محرم پیرزاد ایله آشیق واحدی

بیر گنجه علی واحدی نین ساز مجلسینده، میرعباس بزرگ امینین بؤیوک اوغلو ایله تانیش اولدوم کی، دوستلاری نین ائوینده قوناق قالیردی. علی واحدی منه دئدی: بونو ائولرینه بیز آپارمالیییق و او گنجین صاباحی گونو علی واحدی، من و اوچ نفر اونون یاخین یولداشلاری ایله بیرلیکده اورمیه یه یوللاندیق و میرعباسین ائوینه چاتدیق. ائوه کئچدیکده کؤینگینی چیینینه سالمیش، دؤرد دؤوره سی یئرہ سرلمیش

دکتر اسماعیل مددی شاعر، یازیچی و علمی هیأت عضوو

محرم پیرزاد

۱۳۵۷ بهمن انقلابیندان بیر نئچه ایل سونرا، توی- دو یون، شادلیق ایلنجه لری و چال- چاغیرلی مراسم لر یاساقلاندی. گئت- گنده بو مراسم لر زئرزمیلرده، سرداواردا گیزلیجه کئچیریلیر، چالقچی لار چالق آلتلرینی و اوزانلار سازلارینی گیزلتمه ده ایدیلر. بو ایل لرده گاهدا بیر، گنجه لری رحمتلیک اؤیرتمن و عاشیق علی واحدی نین سازینی- سؤزونو دینه مک اوچون، آز سایی بیر نئچه نفرله بیرلیکده، پنجره لری پتولارلا پرده لنمیش ائولرده بیر یئرہ توپلا شیردیق. رحمتلیک عاشیق درویشین شاگردی اولان علی واحدی، اورمیه مکتبینه باغلی اولان عاشیق هاوالاریندان ۷۰-ینی داها اوستالیقلا چالیر و گؤزهل سسی ایله ده اوخویا بیلیردی.

عاشیق درویشین اؤز ده او گونلرده، سیندیریلما سین دئییه، صدف لی و قیمتلی سازینی علی واحدی یه تاپشیرمیشدی. علی واحدی بیر گون نگران حالدا منه چاتدیردی کی، قورخورام اوستادین سازی آله کئچه، سیندیریللا و من اوزونه باخا بیلمه ییم، آرخیین بیر یئر سوراغیندا وارسا، اورادا ساخلاتدیراق، گنجه لرین بیرینده سازی آپاردیم و بیر ایلدن چوخ هئچ بیر

- اونو دا اوخوموشام، او دا اولکی کیمی!
 او هر نه کتابین آدینی چکیردی سه، شانسدان من
 اوخوموشدوم اونو، تا کی دئدی:
 - سن نه کاره سن؟
 - من هئج کارهیم!
 - یوخ ایسته بیرم بیلیم.
 - من جاواب وئرمه دیم. تاکی آشیق علی واحدی
 دئدی: او اؤیرتمندیر.
 - گل بورا گؤروم! دئدی.
 - اونا دؤنمه دن، گلمیرم. دئدیم.
 - سنه بیر سؤزوم اولاجاق! دئدی.
 گئتدیم و گؤستریدی یئرده اوتوردوم و دینمه دن
 اوزونه باخدیم.

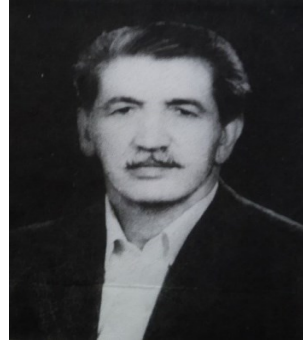
-اوغولوما پرت اولموشدوم، چونکو بیر نچه گوندور
 ائودن آیریلارکن بیزی خبرسیز قویوبدور. او هر یئردن
 و هر نه دن دانیشیر، اؤز ادبی چالیشمالاریندان خبر
 وئیر، تا کی اوره ییمی آله گتیرسین و من دینمه دن
 اونو دینله بیرم و گینه ده اورادان اوزاقلشماغا
 چالیشیرام.

- یولداشلارین یوخ! اما سن هر زامان بورایا گله
 بیلرسن.
 - گلیم، سن ده سلام آلمایاسان، کتابینا باخماغا
 ایدین وئرمیه سن. ائله می؟
 - یوخ! بو اولایلاری اونوتمالی سان، بیر آرجا من تند
 گئتدیم. دئدی.

او گون بزرگ امین کؤنلومو آلدی، منی سیناییردی سا
 آرامیزدا دانیشقلار اولدو، چکیشمه لر برکیشمه یه
 چئوریلدی. بیز اورادان آیریلدیق اما گل گئتلی
 دوستلوقوموز او گوندن باشلاندى. بزرگ امین
 حافظه سی ایتی اولدوغونا خاطر، اؤزلویونده بیر سیار
 کتابخانایدی.

بو عایله وی گل گئت لرین ایچینده و بزرگ امین
 ائوینده، او گونلرده اورتا مکتب اؤیرنجیسی اولان و بو
 گونکو شاعر، دیلچی، یازیچی و علمی هیأت عضو و
 اولکر انتشاراتی نین مدیری و تۆمر کلاسارینی اداره

کاغادارلا دولو، بیر آل میزی نین آرخاسیندا یازیب
 پوزماغا مشغول اولان و بیزه اعتناسیز باخان میر
 عباس بزرگ امینه ایلك نوبه اولراق گؤزوم ساتاشدی.
 سلام وئریب ایچری کئچدیک. او، سلام آلمادان و
 خوش گلدین ائتمه دن یئنه میزینه دؤندو و یازماغینا
 دوام ائتدی.

رحمتلیک میر عباس
 بزرگ امین

بزرگ امینین اوغلو قرار ایدی بیزی آتاسی ایله تانیش
 ائتسین، اما بورادا اوتانجیندان بیلیمردی نئیه سین،
 تاکی بیر آلبوم گتیردی و یولداشلارینی آلبومداکی
 شکیللره باخماقلا مشغول ائتدی. من اولنارا قاتیلما دان
 اینجیکلی-اینجیکلی هله ده آباق اوستونده دایانمیش
 قالیردیم و بورانی نجه ترک ائتمه ییمه
 فیکیرلشیردیم. تا کی قفسه ده کی کتابلارین
 آراسیندان لاتین ایفباسیله یازیلیمیش بیر قرآن
 شرحی گؤتوردوم و اونو واراقلاماغا باشلادیم.
 آلتدان آلتدان منی سوزن بزرگ امین:

- او کتابی اوخویا بیلمزسن، قوی یئرینه!
 - کتابی یئرینه قایتاردیم و آلریمی آرخامدا
 داراقلایراق آلبوما باخانلارین باشی اوستونده دایاندیم.
 - بورا باخ گؤروم، اصلاً سن کتاب اوخویانسان؟ دئدی.
 - اونا دؤنمه دن، پرت پرت اوخویا بیلرم. - دئدیم.
 - هانسی کتابلاری اوخویوبسان؟
 - چوووخ.

- خواجهی تاجداری اوخویوبسان؟
 - سن بیندیغین او کتابی منده اوخوموشام اما او ائله
 بیر کتاب دئییل، سندسیزدی، یاری ناغیل، یاری
 تاریخدی.

- حمزه اصفهانی نی نجه؟

اسیرگه مَز پینارلاری باشیندا
 قووو تماجین یئنه میشم
 دوغراماجین یئنه میشم.

*

بورانی

توخوم چیتدایان گنجلی ایله سئویرم
 قهوه خانالاریندا

گول - گول اوینایان اوغلانلاری ایلا
 تاوان لارین قیراغیندا چوروین گویرچین لری
 ایله

چرچیلرین

یامسیلایان اوشاقلاری ایلا

دیلنچیلری ایله

دربتلرین آغزیندا

گوی سئچن آروادلاری ایلا

اؤز - اؤزونه دانیشان انسانلاری ایلا

بورانی

سئویرم!

*

بورانین زنگین

آن یوخسول کوچهلری

قاریش

قاریش

آددیم لاریملا تانیش!

شعیرلریمین یاری سی

دیزیم اوزرینده

پیلله لری نین اوستونه قویولاراق

یازیلیمیش!

...

بولودلاری چتیریم

اولدوزلاری یورقانیم

ائدن دکتر اسماعیل بهی مددی ایله تانیشدیق. او
 زامانلار آز یاشینا باخمایاراق گؤزل و درین معنالی
 شعرلر یازیر، یاردایر و گؤزهل بیانی ایله ده اوخویوردو.
 بزرگ امین، کؤچوردویو چوخلو کتابلاری و یازیب
 یاراتدیغی اثرلری چاپا یئتیره بیلمه دن حقه قووشدو.
 تأسفلر اولسون کی بو گونه قدر اونون اثرلری چاپا
 گئتمه ییدیر. (۱۳۷۷/۳/۱۳) - ده، دکتر زهتابی و بیر
 نئچه آدلیم شاعر، یازار و چنگیز مهدی پور کیمی
 هونرمندلرین حضورو ایله بزرگ امینین اؤز ائوینده
 قورولموش یاس تۆرنینده جناب دکتر مددی ده گؤزو
 یاشلی چیخیش ائتدی و اوستادی نین حقیقده شعر
 اوخودو. او گونلردن بری دکتر مددی ایله بیزیم
 دوستلوقوموز و ادبی ایلگیمیز قیریلما دان دوام
 ائتمه ده دیر. اونون اؤزونه مخصوص سبکده یازیب
 یارتدیغی و نشر ائتدیردیغی دولغون معنالی شعر
 کتابلاری، کؤچورمه لری، ادبیات سئور انسانلارین
 دقتینی چکیر و تلگرام کیمی کاناللاردا، یازیلارینی
 اوخویانلاری چوخدور.

دکتر مددی (اولکر) جنابلاریندان بو گونه قدر بیر نئچه
 شعر کتابی نشر اولونوبدور: ۱- گونش تونقالی، یالقیز
 بیتکی. ۲- بویور آددیم ات (قوی). ۳- بیر سالخیم دان
 یئلی. ۴- منی باشدان یارادان. ۵- علی کمالدان
 کؤچوردویو قوجا ملا نصیرالدین اورمودا عنوانلی
 لطیفه لر و سائیره...

بورادا اونون شعرلریندن بیر نئچه سینی بیرلیکده
 اوخویاجاغیق:

«بویور آددیم ات» کتابی، ۷۵-نجی صفحه دن:

"بورانی سئویرم"

بورانی سئویرم

بورانین

دونوق چایلاری اوزرینده زوی گئتمیشم

قیزلاری ایلا

قار گولله اوینامیشام

بو اۆلکینین
 یاماجلاریندا
 آغاجلاریندا
 اوزوم لرینده...
 گئجه لر یاری سی خیوان لارین گزیرم
 وطنیمین
 اوشاق لارینا شعر اوخوورام
 وطنیمی
 سئویرم

«منی باشدان یارادانا»، ص ۲۸، ۵۴ و ۶۲-نجی صفحه لردن:

بیر ناغیلدیر یاشام
 بعضاً ایستی بیر قوجاق قارانیلیغیندا...
 ائشیدیلن
 ائشیدیلیب یاشانیلان بیر ناغیل،
 دینلندیکجه داها شیرین ل شیر...
 بیر دایاز گۆز قیزدیرما،
 بیر قیسا یاتار - اویاقلیق دیر حیات!
 بو قیستالیق بیتینجه
 او دایازلیق
 بیر آز درین ل شیر...
 *

ایش بئله گتیردی بو دؤنه!
 آلنیمیزین تری
 آلیمیزین قاباریلا تارلا بسله دیک
 ساختا گلیب ووردو
 وورونجا دا سولدو!
 ایش بئله گتیردی بو دؤنه!
 باشیمیزین دیکی
 اوزوموزون آغی ایلا انسان بسله دیک.
 «خون» گتیرن لره «خان»

گۆل لری گوزگوم
 بیتگیلری
 عطیریم...
 ایسته مک!
 - فلگین آن یاساق سؤزو -
 اوزون صفلرده آغیز قوخولارین ایسته مک
 یوخسول اوشاق لارین
 سؤیوش له دیل آچماسین
 ایسته مک
 آراچی سیز
 ووروشما حسرتینده اولان
 اوغلانجیق لارین ایسته مک
 قوجا پور تاغالچی نین
 پاسبان یومروغو ایلا سینمیش آنگین
 ایسته مک
 «بسم الله» یارباغی
 دیل لری آلتینا قویان محصل لری
 ایسته مک...
 گزمه لرین فیشقالاری...
 خیر سیز لارین
 قاچمالاری...
 وطنیمی...
 وطنیم!...
 *
 بو تورپاقدا
 آباق قالدیریرام
 آنام
 بو تورپاقدا یاشیر
 وطنیمدن
 پتک دن شیرین بیر قیز سئومیشم
 حسرت لریم له گولوش لریم

اسماعیل مددی – اولکر

بهرام اسدی

بهرام اسدی ایله دوکتور
اسماعیل مددی "اولکر"
اولکر تخلص ائدن اورمولو
شاعر دکتور اسماعیل
مددی جنابلارین گنج
یاشلاریندان تانیمیشام.
اونو تانیدیغیم زماندان
بری او هئج زمان شعردن
و ادبیاتدان آیریلمادی.

یازدی، یاراتدی، اثرلرین چاپا وئردی، انجمنلره،
قورولتایلار، کنفرانسلار قاتیلدی.

دیلیمیزی، ادبیاتیمیزی سئودی، سئودیردی.
ائلیمیزین، اوبامیزین قایغیسین چکدی. نیسگیلین
ائلهدی. یادلارا، یابانجیلارا کوکره دی، شیغیدی،
اود-آلوو پوسگوردو. تورپاغیمیزا-وطنیمیزه گۆز
تیکنلره تورپاغین اوستونده یوخ، آلتیندا یئر
گۆستریدی. اونون بو گۆستریشی دیلله دوشدو،
شعارلارا چئوریلدی. قیلاووز اولدو.

...

آت دۆشوندن

ایت دیشیندن آلدیق سنی

سنی یئنیندن دوغدوق عزیز شهریم

سن

یئنیندن دوغولدون کیشی بطنیمیزدن.

و سونرا ایلیکلریمیزه ایشلتدین

بو یاسانی هایقیراراق:

– نه قدر وارسا گلسین

یوردوموزا گۆز تیکن

چاغریلمامیش قوناق!

تورکوک

«بی!» دئیيله جکلره «تی» دئییلدی!

دئییلینجه ده بئله اولدو!..

اولان اولدو

کئچن کئچدی

ایش بئله گتیردی بو دؤنه!

*

هر کس ایسته دییی یئردن یولونو سالسین آنجاق

قارا تخته دن کئچر آیدینلیق یولو

قارا تخته باشیندان!

بایراق

قارا تخته دن کئچیلمه یینجه تیکلمز.

گول

سو،

قارا تخته لال لیغیندان، آچیلار دیل!

آنا یولا، آنا دیلدن چیخار.

گول

توتقون کؤنول

دیل

باغلی انسانلیق قاپیسی نی آچار!

سونرا قوشولار شرقیلر!

و...

دونیانین آن گۆزل آهنگی

ایلان بوغازیندان چیخسا بئله، مدرسه زنگی...

استاد دکتور اسماعیل مددی(اولکر) جنابلارینا اوزون

عؤمور، بؤیوک نائلت لر دیله ییریک و سون اولاراق اونون

«بو یور آدیم ات» کتابیندا گلیمیش بیر بایاتی سینی

بیر لیکده اوخویوروق:

«بیر آز اوتوراق یاتاق

مئی قورتاراق یاتاق

باشین منیم قوینومدا

آیی باتیراق یاتاق».

حورمتله محرم پریزاد (سورگون)

۱۴۰۲/۴/۱۲

هر زمان زمزمه ائت! زمزمه!

من

بو یوردا آخدیراجایام،

اؤز تورپاغیما

گؤرمک ایسته بیرهم

"زمزم" این آخماسینی!

"چی"

"چو"

قویروغو

تولکو یاراشیغی!

من

نه تورکچویم

نه آذربایجانچی!

من،

"عمادالدین نسیمی" نین نتیجهسی

و "قورد اوصالی" نین نوهسی

بیر شامانام!

من،

چیلخا تورکم گنده!

تئیخا آذربایجانام!

دگرلی شاعر و اولوسونون وورغونو اسماعیل بگ اولکر حاقیندا یازماق چوخ دا آسان بیر ایش دگیل. اونون اثرلریندن سئچیب اونلاری قاپارتماق اولمور. اونون اثرلرینین هامیسی قاپاریق و هامیسی گوندمده اولان اثرلردير. اسماعیل مددی وطن سئور دگیل وطنین اؤزودور. آذربایجانچی دگیل آذربایجانین اؤزودور. وطن، آذربایجان، آنا دیلمیز اونون قلمینده دیل آچیر، دانیشیر، سؤیله بیر، بویلا بیر. اسماعیل قارداشیمیزین اثرلرینین اوخوماسین دوستلاریمیزا اؤنریب اسماعیل بگه داها آرتیق باشاریلار و توتدوغو یولدا داها آرتیق اراده و صلابت آرزو ائدیرم. ساغ اولون

قوناق سئوریک!

تورپاغیمیزین اوستونده ده اولماسا

آلتیندا یئر وئره بیلریک.

وطن موضوعو و دیل مسأله سین اسماعیل

اولکرین قلمیندن داها فرقلی دینله مک و دویماق

ممکندير:

وطن بویدا بیر مهتاب روحوسان!

سیرغان

آی پارچاسی

بو یونباغین

اولکر.

دنیز بویدا بیر ایشیق دالغاسی

چارپیلدیغین؛

سحر...

-

سسین

بیر اکسیر کیمی

هر دیله دامینجا ده بیشریر.

سن

آذربایجان تورکجه سی سن

...

آذربایجان روحو داشییان اسماعیل اولکر اونو بو

دامغا ایله سوسدورماغا چالیشانلارا نه ده صلابتلی

جواب وئریر:

مین ایللر دیر آنام "هجر"

منی قوربان دئییب تورپاغینا اوغوم!

فقط - سانجیلی - سانجیلی

گورا گؤتورمه لیسن

اوفوقه سانجاقلی

اولکرین آخماسینی!

قانیمین آخماسینی

باغوانیدیر. شاعر سوز جو کون پارچالارساق دورت پارچه گوره ریز.

بیرینجی حرفی {ش} یعنی شمس اوقونور..

ایکنجی حرفی {ا} یعنی ادب ده نیلیر..

اوچونجو حرفی {ع} یعنی علم ساییلیر..

دوردونجی حرفی {ر} رسول دیمگدیر..

شاعر بیر کیشی دئیل شاعر دورت شخص ایله اورتاق اولان بیر مرکب دیر اداء اسلوب شعرده ن دوغان بیر عباره دیر. سانکی شاعر شعری یاراتمیش شعرده انلام طاشماق کندی شاعرین تک صاحبی دیر. شعر کلیمه سی شاعرین ایجینده دوغوب بویوموشدیر منجه شاعر مجنون، شعر لیلی دیر. هر هانکی دیلده یازیلیرسا شعر شعر دیر {خالص} این کندی یازدیغی شعرلر یاپدیغی تخمیسلرینده ن داها داها پارلاق ساییلیر تکنیکلی تخمیسلر کلفتلی اولوب تخمیس ایتدیگی شعرلرین سویه سینه اولشماقدادیر. دیل باقمیندان تورک ادبیاتین قوه تلی تاثیری التیندا قالان خالص عینی زماندا فارسجه ادبیاتا تاثیر اولموشدور و فاضلاجای قاپلمیشدیر کی بو سببدن شعرلرینده بیرلی شیوه نین ایزلری پک گورونمه کده دیر شعرلرینده. یارالیغانمیش شاعر میز حسین علی مبارک اوغلو ایله چوخ صمیمی دوستلوغوم اولدوغو ایچین بیر گون بیله اوتوروب صحبتله شیردیک شعر اوزره شاعر کلیمه سیننی تفسیر ایده ره ک شاعر نه دیمک اولدوغونو بنا انلاتمیشدیر اچیقلامیشدیر. شاعر میز طوز خورماتو تابلوسوندا شعر اوزره شویله یازمیش:

اود ایجینده کوکه ره ن گول شاعر دیر

نور بایداغین قالدیران قول شاعر دیر

گیولینی ایده ن خلقه دوز یول شاعر دیر

نه تکیم آغ کــــــــــــاغد اولوب قلمجین..

بویله جه حر شاعر اولوب المجین..

بورادا رغم حزنلره کده رلره قارشی کوتومسرلیکلری داغیتماق ایچین ایمیسر گونلره دوام ایتمه لیبز. شاعر المینی امله دونده ره بیلمه سه شاعرلیغی ضعیفدیر.

شاعر مجنون ، شعر لیلی دیر

سمیر کهبه اوغلو (عراق تورکمن شاعیری)

شاعرین شخصیتینده ن قونوشورساق شاعرین دیل ایچره بوغولان سوز جو کلهر گیزله دیغی آرزولارینی اچیقلا یاراق دویاریز. هئیهاهت چوخ اوزاقلارا اوغراشییور. شاعر بیلدیگینی خلقه کوسترمه کدیر شعرین آچیق اولماسی ادبیات چرچیوه سینده چاغداشلیق گوروشو گورونمه کده دیر. هنوز مکمل بیر مجموعه ده شعر حاضر صاف بولاغدان چیقی ویرمک دولایسیله ادبیاتین ان زنگین دوشونجه سی وئروه تیدیر. شاعرین قلبینه ان یاقین سیوگیلیدیر. بودا شاعرین ذکاسینه دلیدیر شاعرین غالباً فکری فلسفه یه اوغراشیر. مخلص و عارف بو وصفلری بولوبوروز شاعرده. نهایت شاعر بیر اماج ازه کیدیر. کندی یاشام دویغولاریلا سئوگی سورودورمکده دیر هر زمان یورغون دوشونمه سی تک سببی جوشقون جوشقون قایغیلار یارادیر. او حیس دییه قلبده قالی ویره روھیچ بیر زمان واقعدن نفرت ایتمه ز گرچک شاعر بودور. شاعر دورت هجه ده یاپیلان بهالی بیر سوز جو کدور بو کلیمه یی ایضاح ایتمک ایچین ادبی اسلوبلا اچیقلاماسی ویا ترجمه سی بیر دئیل بلکیده یوزلرجه کتاب حالینه گتیره بیلیریز. قاچ مفکوره لر ویا زارچیلار شاعر اوزره منطق بر اقدیلار بنده اونلار کیمی شاعر ده نیله ن انسانی تفسیر ایده جکیم کندی بیلکیمجه ، شاعر سوز جو کو اصلا دورت هجه دن یاپلمیش شعر باغجه سنین

فيزا آلمادان شئعر سرحدينه گيره مسين!!
 ايسته رسن ..
 شاعر اولماق
 خياللاری توپلا
 دويغولارين اعتباريندا قال..
 مين بير بولاقين غم سينه سينده
 شعر آغلاماغين گليرسه ده
 ساخلا گۆز ياشلارينى
 ايسلاتيرما تبريزلى رۇيالارينى
 ديكسينتيرمه شاعر اولولرى
 آيدينليق قاناتلارينا
 شعر باغلا..
 هر سطيير باشى
 بير نقطه قادار آغلا..
 مقبره الشعرا خارطه سينده
 گۆز ياشينى چاغلا..
 نهايت فلسفه نمازيندا ايكي ركعت شعر اوخو!!
 داها بير رومانتيك!
 بير داملا ياش قولى قالسین
 كيربيكلرين آراسيندا..
 تعريف ايتسين شاعرليغين
 دانيشماغا ديل آچ
 ديلسيزلرين احتياجى وار بو گون
 هاميا شعرده پمبه بير يول آچ
 قويما كلاس آغاجلارين ياپراقلارى سارالسین
 باهار عؤمرون چيجه يئنه
 خزان موسيمينده بلبلر آغلاسين
 حيايتين سونونجو نقطه سيني قويمادان
 اوجا باش داغلارين كوكسونده
 باياتلارى سه سله نتير
 بلكى ده گونل صبر ايله بير
 حسرتده بوغولان
 غريبه سئوگيدن
 حؤزونلر گولكه له نير اوره بين ايجريسینده!!
 شعرينى باهارلى خياللارا ايليشدير

سون اولراق شاعرين ايكي پارچه ميصراعيندان
 اشاغيا البيوروم:
 شعر بير باغدير گوللى صولماز
 حيات شاعرى قوجالماز ئولمه ز
 تنقيدليغ ايشلرده چالیشانلار آلبت ده بونو ايى بليرلر
 تنقيد ايشلرى يورغونلوق و دقت ايمه ك ديمكدير
 أدبسل ساحه
 سينده آياق باصماق و امضالار اتماق ديمكدير هر بير
 قولپوندان ياشماسى گره كير.. باشلار ديلريم شعر
 يازان كيمسه لره و تنقيدچيلره حؤرمتلريم سوناريم
 پارلاق بير ييلديز كى سيز سيزه لايق هر دويغوسال
 و شعرسال سوزجوكلره... سون اولراق عراق
 توركمنلرين طوز خورماتو دا ياشايان بويوك استادميز
 يازار الشتريچميز شاعر على معروف اوغلو شعرى بؤيله
 تفسير ايتميش: سوز اوستاسى / گۆز اوستاسى / ساز
 اوستاسى!!! سوز اوستاسى تانرى ويرگيسى / گۆز
 اوستاسى رسام گوردوغونو باشقاسى گورمه ز / آما ساز
 اوستاسى شارقى وموسيقى اويدورمالى..

سمير كهيه اوغلو

ايسته رسن

ايسته رسن..
 ايسته رسن شاعر اولماق
 شعر قاپوسيني دؤيمه دن
 ديلسيز اولما!!
 وزن قافيه دن چيخما
 انه يينه باغدير آلين تربله چاغداش سؤزجوكلرينى
 آچ كتابلارى اؤيرن
 كؤيلره اؤز گورجه اوچوشونا
 صاقين غرورلا چوخ تلسمه...
 دئمه من شاعريم..
 دئمه من اولن شاعرلرين ساققيزنى چئينه بيره م
 اولولر ساققيز چئينه بير
 {ائل اوغلو} نين ميراثى سايلير!!
 بونين حتما فرقنداميسين..
 سرحدلر هامسى سنين اولسادا

525-ci qazet- TANIYAQ və TANIDAQ
Doç. Dr. Esmira FUAD Şükürova ilə
İsmayıl Mədədi Osalı (Ülkər)in
danışması

س: شعیر سبزیں اوچون ندیر، مشغولیت،
یوخسا احتیاج؟

ج: بونو اصلینده بئله ده سوروشماق اولار کی شعیر ندیر؟ منجه شعیر یاشامین تام اؤزو و توم (بوتون) اؤزودور. شعیر، هونرلردن بیرى دئییل، شعیر هونرلرین هامیسینى قاپسامی ایچینه آلان بیر تانریجالیق دیر. یارادیجیلیق محصولو دئییل، محصول دئییل، یارادیجیلیقدیر. بیرینجی یارادانلا واسطه سبزی ایش بیرلیگیدیر. دلیل آراچیلیغیلا گؤرونه بیلن بیر گؤرونمزلیکیدیر. بوتون گؤرسل و ائشیتسل فاکتورلاری به للی و سئحیرلی بیر فورمول ایله بیر آرایا توپلادیقدان سونرا یئنه ده سئهیرلی بیر ایکسیرله اورتایا چیخان بیر تانیمسبزی و افسانوی و جانلی بیر وارلیق دیر... شعیر بئله بیر سئیدیر و اونا یئتیشمه یه چالیشماقداییق... بیر سیرا چالیشمالاریمیزدا بونا یئتیشه جییکمی یئتیشه بیلیمه جییک می؟ زامان گؤستره جک. بو، جانان چالیشمایلا بیرلیکده بیراز دا شانسا باغلیدیر دئییه دوشونورم. منیم اؤزل، عائله، توپلومسال و سوسیال و ایش حیاتیتم بئله، هامی سی شعیر مئجورینده دؤنور...

س: ایلك شعیرینیز نئجه یاراندى؟

شهریارین باشی آلتینداکی
یاستوغا دونده ر.

یا..(بو قفس ده اوچدو بلکه) نادرالهی کتابینی..!

آل بیر داها تکرار اوخو..!

ایسته رسن عاشق اولماق..

سیگارئت قدحلرده بول کندینی.

یا..بکله آدینی قویسونلار سرسری..!

یا..سنی قید ایتسینلر مجنونلار ده فترینده آدینی

قازسینلار.

یا.. سوکوتلوغوندان اوز عصرینده یاشا..

سن احوالیندان خبرین وارمی..؟!

محنته دایانماسین سئودادان

مشقتلره کوچون یوخدو فرهاد کیمی

نسخه طبق الاصل اولامازسین..!!

ایسته رسن عزرائیل اولماق

دیلیمدن آل روحومو..

یا.. اعتذار ایت تانریدان..!

ایسته رسن قارائلیق اولماق

آچما گؤزلرینی ابدیته قادار

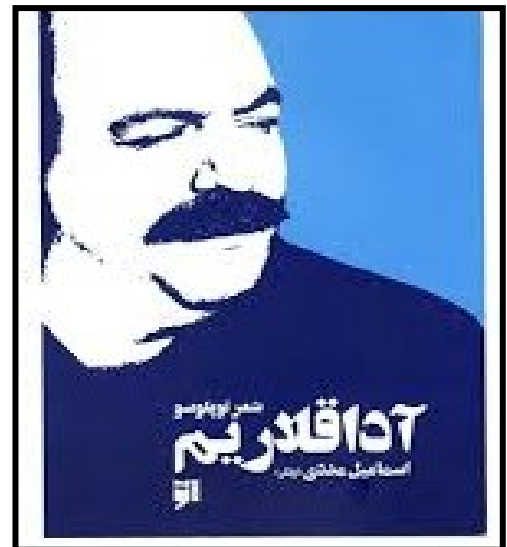
یا.. گئجه لردن صباحلارا طلاق گونده ر..!

ایسته رسن گوناها گیرمگ

بو شعری اوقورکن تانریا باخما.

یا..اؤره یمه باستدیغین خنچرده

اینتحار ایله..!!

بابک کیمین دورماق گرک
داغلار قوینیندا- قوینوندا
...

بو، منیم ایلک قارایازیم ایدی... بو، و بوندان سونرا ۴-
۵ ایل ایچینده یازدیقلاریمین هئچ بیرینی چاپ ائتمه
میشم. بو ایلک چالیشمالاردان سونراکی اولایلاری و
منیم اوزومه شعر دونیاسینین قاپیسینی آچماغا
کمک ائدن حادثه لر چوخ ایلگینج و اوزون اوزادیدیر...
اونلاری بو گونلرده یازماغا باشلادیغیم
`خاطیرلریم` ده یازمیشام...

س: **مودرن شعر دئدیگده نه دوشونورسونوز و**
سیز هانسینا اوستونلوک وئریرسینیز:
کلاسیک اوسلوبا، یعنی عروض وزیننه، هئجا
وزیننه، یوخسا سربست شعیره؟

ج: **باخین! بیر اثر یا یازی یا بونلارا بنزر هر نه یا**
شعیردیر یا شعر دئیلدیر. بو قدر. یوخاریداکی
آدلارین هئچ بیر اؤنملی دئیلدیر. هئچ بیرینین او
بیرسینه اوستونلویو یوخدور. هر بیر بیزیم بیر
بالامیزدیر، عائله فردیمیزدیر. بیر قیزیمیز بیر
اوغلوموز بیر اتمیز بیر اتمیز کیمی... تکی شعر
اولسون. قالبی اؤنملی دئیل. من زامانیمیزین و
گونئی آذربایجانین اؤزل شرطلری گریبنجه سربست
شعره چوخ آغیرلیق وئریم. ائله کی بیرچوخ آدم
منی تعصوبکیش سربستچی شاعر اولاراق بیلر... اوپسا
کی بئله دئیل اینانین! من قزل (غزل) دلیسی،
قوشما دیوانه سییم! آنجاق ساغلام و تام آنلامدا قزل و
قوشما! بونولا یاناشی سربست شعیره بیر عؤمور
دیرسک چوروتوشلوگوم وار! بو دا او دئمک دیر کی
چوخ سئویرم سربست شعری... منجه اورتایا قویماق
ایسته دیگین `گؤزلیک`، هئجا و عروض قالبیرینه
سیغمازسا سربست قالبینده سونمالیسان! بو دا بو
دئمک دیر کی، او ایکی قالبیدا دا تام آنلامیلا
اوستلاشدیقان سونرا سربست یازمالیسان! زمزم
سویو کیمی آخیجی ذؤوقون و قریحه ن اولدوقدان
سونرا، دیلین ان اینجه آیرینتیلارینی ایچ ائتدیگدن

ج: **اؤزومو بیله لی قافییه لی سؤزلردن و سؤز**
بیرلشمه لریندن خوشلانار، هنک اولسون، گئرچک و
جدی دانیشیقلار اولسون دئیله ن سؤزلره عینی
قافییه ایله جاواب وئریم... بو دا اطرافیمداکیلارین
خوشونا گئردی و من ده بیلمه یه بیلمه یه تشویق
اولونورموشام دئمک... اون بیر باشلی عائله میز کیتاب
اوخیوان و تام آنلامیلا ال دیمه میش و
آسسئمیلاسیا اوغرامامیش بیر تورک-آذربایجان
عایله سی ایدی... ائویمیزین موسیقی سی رشید
بهبودوف ایله مصطفی پانلار ایدی و ائویمیزین
کیتاب رفیندن حیدر بابایا سلاملا علی تبریزلی نین
کورولو کیتابی وب. اسکیک اولمازدی... ایران-ایراق
ساواشیندا قارداشیم داغدان آشاراق تورکییه یه
کئچمک و اورادان دا آروپایا گئچمک ایستیردی...
من او زامان کورولو کیتابی نین همن همن بوتون
بویلارینی ازبر ایدیم... قارداشیملا وئدالاشارکن ۱۳-
۱۴ یاشلاریندا بیر اوشاق ایدیم... اونو داغ اتینده
سون اولاراق قوجاقلایب یولا سالاندا یامان آغلاماغا
باشلادیم... ائله کی یانیمداکی باشقا قارداشیم بئله
منی اوووندورا بیلیمردی... داغ اتیندن اورموداکی
ائویمیزه قدر ۶۰ کیلومتر لیک بیر مسافه آرا وار
ایدی... دؤنوش یولوندا دلیمین آلتیندا کورولوگونون
بیر شعرینی تقلید ائده رک بئله آغلایاراق میزیداماغا
و سؤز قوشماغا! باشلادیم:

آیریلیمیشام قارداشیمدان
داغلار قوینوندا- قوینوندا
عزیز دوستوم، یولداشیمدان
داغلار قوینوندا - قوینوندا
*

گئتدیگجه سوفرا خیردالیر
گئدن گئدیر، قالان قالیر
آیریلیق باخیب سیرتالیر
داغلار قوینوندا - قوینوندا
*

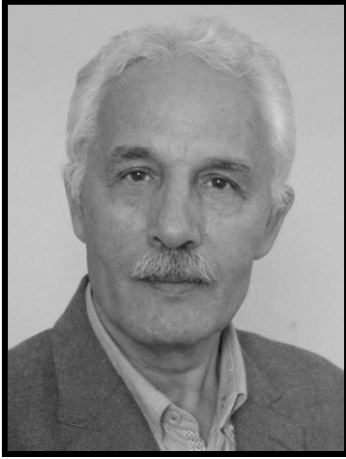
سینمه چیرپینیر اورک
نه ایستیرسن بیزدن فلک؟

خاطیره لر دفتیریندن: دوكتور

اسماعيل مددی (اولکر)

میر موسی هاشمی

بیرینجی خاطیره:

عایله دوستلوغو

عؤمور سو کیمی آخیر و آمانسیز یئل کیمی، اؤتوب کئچیر. باشقا بیر طرفدن ده ظالیم فلگین آراباسینین دمیر تکرلری هر شئی آزرک، یولونا داوام ائتمکده دیر! تخمینن یاریم عصره یاخیندیر کی، وطندن اوزاق دوشهرک هیجران اوجاغیندا یاشاماقدایم. مددی عایله سینین سونبئشبی- اسماعیل مددی - یه بو خاطیره نی یازماغا باشلایارکن، دؤنوب آرخایا باخدییغیما اونون سانکی، اوشاق چاغلاری گؤزلریم اؤنونده جانلانیر... أمما دوكتور اسماعیل مددی (اولکر) هم ده ذکالی بیر گنج عالیم کیمی، بو گون اورمو شهرینین سماسیندا ایشیقلی اولدوزلاریندان بیر ی سایلیر دئسک سحو ائتمیریک . توز توتמוש خاطیره لر دفتیرینی واراقلایارکن اسماعیل مددی (اولکر)ین، کولوکلو بیر عایله دن گلمه سیندن سؤز آچماماق ممکن دئییل .

اسماعيل مددی (اولکر)ین، بؤیوک باباسی مرحوم (میرزه مختار مددی ۱۹۱۰ - جو ایللرده، بیرینجی دونیا محاربه سی عرفه سینده، مهاجرلر

سونرا، کلمه لرین قوخولارینی، رنگ لرینی، دادلارینی، چکیرلینی وس. اینجه دن اینجه یه بوتون کلاسیک ادبیاتینی و فولکلورونو وب. ایچینه سیندیردیکدن سونرا سربست شعر یازمالیسان. آنجاق نه یازیق کی توپلوم و توپلومون اؤنده گلن لرین چوخو بئله دوشونمور... نه ایسه...

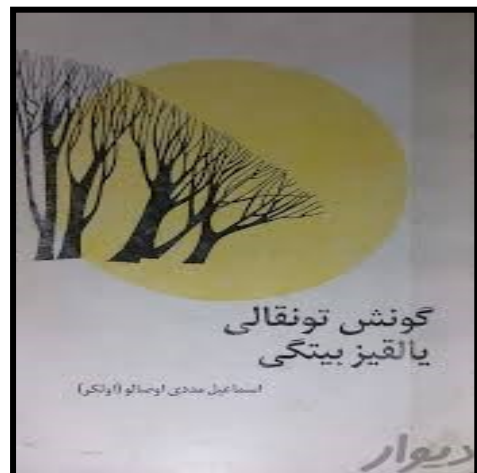
س: شعرلرینیزین باش قهرمانی وارمی، اؤزل

مؤوضوع سیزین اوچون ندیر؟

ج: یوخ والا! شعیرده نه باش قهرمانیم نه ده اؤزل مؤوضوع یوخدور. بیر سونراکی شعریم هارادا گله جک؟ هانسی قالیددا اولاجاق؟ هانسی تئمادا سون حالینی تاپاجاق؟ بئله بیلیم. بیر بونو بیلیم کی مقدس آذربایجانیمین مقدس و گؤیله مخصوص تورکجه سینده اولاجاق! ائله بو آرخیینلیق دا ، منی دیری ساخلایب یاشاتماغا یئرلیدیر هله لیک...

س: ان چوخ سئودییگینیز شاعر و نییه؟

آخی بیرچوخ سئودییگیم شاعر واردیر. هامیسینی نجه ساییم؟ سایماغا باشلاسام و بیر ی قلمدن دوشسه شوغو-ضیممه اولماراممی؟ کلاسیکلریمیزدنی؟ خالق شاعیرلریمیزدنی؟ مودئرنیستلردنی؟ گؤزو یومولو بئله هر گروپدان ایکی اوچ نفری سایماق اولار... اصلن گلین بیز ده پولیتیکاچیلار کیمی سؤزو دیشدیرک و بو سوالین جاوابینی ساخلایاق سونرایا... بو سوال، اؤز اؤزونه، و بیزیم کیتابیمیز باغلاناندان سونرا اؤز جاوابینی تاپاجاقدیر...

مرحوم سیفاله مددی نین جومردلیگی اوزرینده ۲۰۰۸- جی ایلین اییون آییندا، وفاتینین ایل دؤنومو مناسبتیه بو نجیب اینسانا حصرائتدیگیم شعیریمین هامیسینی او کیشینین خاطیرهسینه آشاغیدا قئید اندیره م:

«سیف الله مددی» نین وفاتی نین ایل دؤنومو
 موناسبتینه
 اورک دولسون، گؤز آغلا سین،
 «مددی» تک دوستوم گئتدی.
 جان دوستومو خاطیرلا سین،
 ایل دؤنومو، اؤتدو گئتدی.
 آران یئلی^۱ باغدا آسدی،
 بور-بوداغی کؤکدن کسدی،
 هئج بیلمه دیک بو نه سسدی،
 آن یاخشسین دردی گئتدی.
 بو دونیادان جفا گوردی،
 وولکان کیمی یانیب سؤندی،
 کؤرک قلبی قانا دؤندی،
 آجل سویون ایچدی گئتدی.
 داغ اؤرکلی، گؤزو قانلی،
 «مختار»^۲ کیمی ایستی قانلی،
 ائل ایچینده آدلی - سانلی،
 بو دار گونده قویدی گئتدی.
 «اوصالی» نین نوهسی ایدی،

^۱ «آران» (قوزئی آذربایجاندا) آراز چایی ایله کور چایی نین آراسیندا یئرلشن بیر بؤلگه دیر. او بؤلگه ده چوخ پیس یئلر آسر، بعضی واختلار اینسانلارین خسته لیگینه سبب اولار.

^۲ «مختار» سیف اله مددی نین آناسی، سئوملی و جسارتلی بیر اینسان ایمیش و بیرینجی دنیا محاربه سی زامانی اورمو دا یاغیلار قارشیسیندا دیره نیش گؤستره رکن بیر آیاغین الدن وئرمیش دیر. خالق ایچینده میرزه مختار آدیله مشهوروموش.

قارشیسیندا اورمو شهرینین اطراف کندلرینده یاغیلار ایله ووروشدوغو زامان، تاسفله بیر آیاغینی ایتیرمیش ایدی. دئمک اولار بو عایله ده آزاد سئورلیک عنعنه سی هله یاشاییر!

سوزه بیر خاطیره مدن بحث ائتمک ایستردیم: ۱۳۶۴- جو گونش ایلینده یاز موسمی گلیب چاتمیش ایدی، طبیعت قوینوندا بوتون باغلار، باغچالار و چؤلر یام- یاشیل دون گئییب و طراوتلی باهار اینسانین اوزونه گوله- گوله، اوره یینی اوخشاییردی. آما من بوش بیر اتهاملار اساسیندا چتین وضعیتده گیزلی یاشاماق مجبوریتینده قالمیش ایدیم. جان دوستلاریم پیغام گؤندررک، بو دؤزولمز آنلاردا نیگران قلبیم و یورغون گؤز لیم بیر جومرد دوستومون یولونو گؤزله بییردی کی، منی آرادان چیخارتسین... خرداد آیین اون سککیزی ایدی، آخشام اوستو ساعات بئش راده لرینده بیردن- بیره "اولکر" این آناسی مرحوم "سیفاله" بی قفیلدن قاپیدان ایچری گیررک حزین سسله "سالام" دئدی و قوللارینی بوینوما سالدی. اونو گؤزررکن سانکی یورغون و پریشان روحوم یئنین جانلاندی! سیفاله بی اوتوروب بیر چای ایچیب بیزه مصلحتلر وئردی. نهایت، گونون ایشیغینی چکیلیپ قاش قارالارکن، میزبانان آیریلیب منی بیر آغ رنگلی مینیک ماشینی ایله اورمو شهریندن چیخاریب و تخمینن ۲۰ کیلومتر مسافه ده یئرلشن "نازلی چای" محالینداکی (اوصالو) کندینده اوزوم باغیندا بیر بینایا گئتیردی .

سیف اله بیی و اونون ووقارلی حیات یولداشی "نصرت خانیم رضازاده" نی، عدالت سئورلیینه، جسارتینه و حیرت آمیز شکیلده قوناق پئورلیینه گؤره هئج بیر زامان اونوتما یا جایام! هله آسکی زامانلاردان بو سئوملی عایله نین بئله بیر اینسانی اؤزه للیکلرینی، آتام دان دویموش ایدیم. ائله اونا گوره ده بیر عصر بوینوجا عایله دوستولوغوموزون دوام ائتمه سی تصادفی دئیلمیش!

بوتون نيسگيل بيزه قالدی،
 اۆز- اۆزونه دئدی گئتدی .
 هئی جان آندیم گلیب گۆرم،
 سیرر سۆزومو سنله بۆلم،
 سن گۆلنده، من ده گۆلم،
 حئیفا! بیزی قويدو گئتدی.
 وفاتیندان بیر ایل اۆتدی،
 دوداقلاردا گولوش بیتدی،
 سیف الله بیگ کۆچدو گئتدی،
 دار قفسدن اوچدو گئتدی.
 کۆنول ایستر، گۆز آختارار،
 یورغون گۆزلر یولدا قالار،
 کئچمیشلری یادا سالار،
 استانبولی گزدی گئتدی.
 کۆکسومه سن ووردون یارا،
 سانکی منی چکدین دارا،
 دۆزمک اولمور آجیلارا،
 بو دونیادان دويدو گئتدی.
 "میرموسا" یوردونا دؤنر،
 او ایزلرین بیرده گۆزر،
 قبریڭ اوسته چلنگ هۆزر،
 گۆزلهمه دی کۆچدو گئتدی.

ایبون (زۆئن) ۲۰۰۸، مالمو

ایکینجی خاطره: آلما، آل - وئر چیسى

دوکتور اسماعیل مددی (اولکر) ۲۰۰۲- جی ایلین
 مارت آیینین ۲۹- دا، مؤلف باره ده بئله یازیر:
 حقیقتن بیز اوشاغیدیقمی؟ یوخ! بیزیم نسیلین
 اوست - اوسته هامیسی پیشکین دوغولولار! نه یین

نازلی چایین^۳ گور سسی ایدی،
 آزادلیغین نفسی ایدی،
 اولدوز کیمی آخدی گئتدی.
 ائلر، سنه! فخر ائرددی،
 قوچاقلیغان گووه نردی،
 اوجا سسن، سس وئر ردی،
 "زنبیل داغین" آشدی گئتدی.
 یئلر آسدی، طوفان اولدو،
 ظولمو گوروب رنگی سولدو،
 سفره سینده نعمت بولدو،
 خان سفره سین آچدی گئتدی.
 عۆمور بویو قلم چالان،
 اۆز یوردوندا دوستاق قالان،
 میللی واری اولدو تالان،
 آجی شربت ایچدی گئتدی.
 ظولمتلری یارا- یارا،
 جلادلاری گئتدی زارا،
 باش ایمه دی ظولموکارا،
 هامار ایزلر سالدی گئتدی.
 سئوه نلرین سنی آنار،
 شاعیر اوغلون^۴ دردی قانار،
 اوجاق سؤنمز! تونقال یانار،
 اورکلری دئشدی گئتدی.
 سینه سینده سۆز قالاندی،
 سیرداشلارلا ویدالاندی،

^۳ اورمو شهری نین ۱۷ کیلو متری شمال
 شرقینده «اوصالی» کندی یئرلشیر و بو کندین
 کناریندان «نازلی» چایی آخیب، اورمو گۆلونه تۆکولور. نازلی چای
 محالینین اراضیسی ۶۳۹ کوادرات دیر و ۱۵۳ کئندن عبارت
 دیر.

^۴ اسماعیل مددی (اولکر) سیف اله مددی نین کیچیک
 اوغلودور شاعر دیر.

اؤیرنمیش ایدیم!!!
 طبیعی کی، هَمَن گون آخشام «آلما آل- وئرچیسى-
 نین» ماجراسینی آگاما (آتما) توصیف ائتدیم. آغام
 بؤیوک بیر سئوینج ایله منی قارشیلادی و گَلَن دفعه
 «او» کیشینی گۆرسَن «اونا» «نه» دئییه جهیمی منه
 اؤیرتدی!... «او» کیشی» گلدی... من ده «اویوندان»
 آیرلیدیم و خبر یئتیرمک اوچون ائوه آتامین یولونو
 گۆزلمه یه گئتدیم... او اویوندان آیرلماق ایدی کی،
 آیرلیدیم...

یادیم گَلنی او یولداشلاریملا اوینادیغیم اویون منیم
 سون اویونوم اولدو. نه «توپ- عربی» نه «یئتدی
 داش» نه ده «پئلله- دسته» اویونلاری منی آرتیق
 ماراقلاندیرماپیردی... اوسته لیک من شعیر یازماغا
 باشلامیش ایدیم! اونو دا تام آنادیلیمیزده!!

...ایندی آسکی شعیرلریمه باخارکن او پاییزین
 سویوق آخشامیندا منی آغیزلاری تام آنلامیله سود
 قوخویان اویون یولداشلاریمدان آیران و قولاغیما-
 چوخلارینا گۆره، دیرسیز - بیر شئی پیچیلداپان «آلما
 آل- وئرچیسینین» ایزلرینی گۆرمه دن کئچنمیرم.
 بلکه او آخشام «سئمولیزم» عنصرنون دیلی-
 کۆکلور اورییمده یئر آچدیغی آخشام ایدی دئییه
 دوشونورم...

منیم شعیرلریمی او زامان دینله نلر- شعیرلرین چوخ
 چتیندیر! دئییردیلم. من ایسه او بالاجا بئینیم ایله
 اؤز- اؤزومه دئییردیم کی: بونلار «آلما» دان و «آلما-
 آل- وئرچیلیندن» آنلامیلار! بلکه ده بوگون
 وارلیغیمی و حیاتییمی یولوندا قوربان وئره بیلجه بییم
 دوغولاریم، دوشونجه لریم، ایدالیم و... هامیسی
 بؤیوک آلما چوخ بؤیوک بیر «آلما آل- وئرچیسى» ایله
 باغلادیغیم سارسیلماز ایلقاردان قاینقلانیر. آنجاق بو
 دفعه «او» کیشی نین یئرینه «بوتون تاریخیمین ایده
 آلی» قولاغیما پیچیلدایب، -دئییه جه بییم سؤزومو
 بوتون باجیلاریم و قارداشلاریم دئییرم و دئییرم سؤز
 ایسه زیرزمینیمده هله ده چورومکده اولان آلما

نه اولدوغونو: ایستی، سویوغو، دوغرونو، آیرینی، ذاتن
 بیلن بیر اینسانلار کیمین ایدی بیزیم نسیل!
 بلکه ده بو قوجالیق، دونیا گۆرموشلوك و موکمل
 صفتلره هامی دئییل: «آلی یاشماق ایچینده اولان
 عایله لرین اوشاقلاری» مالیک ایدی! ائله بئله ایدی .
 چونکو من گنج و جاوان یاشدا چوخ دیرلی بیر چوخ
 یولداشلاریمی؟ قاپی- قونشوموزون اوشاقلارینین نئجه
 بیر هئچه و یا بیر پوفه قوربان گئتدیینین شاهیدی
 ایدیم... اوسته لیک بو اولایلارین هر بیررسی منی
 دوشوندورمه یه و اولایلارین نَدَنینی آراشدیرماغا سوق
 ائتدیریب دوشوندوروردو... من ایسته مه دن سوق
 ائدیلمدیم و دوشوندورولوردوم...

...من اون- اون ایکی یاشیندا بیر اوشاق ایدیم، کوچه
 ده «آرادا قالدی» اویوردوق! ... بیردن- بیره آتامین
 یولداشلاریندان اولدوغونو بیلدیم بیر کیشی چوخ
 یاواشجاسینا قولونو بوینوما سالیب آلنیمدان اؤپهرک:
 - اسماعیل جان، آغان ائوده؟ دئییه سوردوقدا «یوخ
 آخشام گَلجک» - دئییه جاواب وئردیم.
 آدی گئچن کیشی «میرموسی هاشیمی» ایدی! بیز
 اونا "سئید" دئییردیک. "سئید" ایلیب قولاغیما:
 «من گئدیرم! آغایان (آتایان) منیم سالامیمی یئتیر،
 دنگین منی بیر گۆرسون... من گئندن سونرا دا
 هرکس سندن سوروشسا «او کیشی سنه نه دئدی؟»
 دنگین «او کیشی آلما آل- وئرچیسى دیر. بیزیم
 آلما لاریمیزا باخماغا گلمیش ایدی، آما آغامین ائوده
 اولما دیغینا گۆره، گئتدی صباح آخشام گله ج-» دئییه
 منی اؤیرتدی!...

او اولای، او مخصوص سَس تونو، او آخشام اوستو، او
 منیم تَرلی اوز- گۆزومون قوخوسونا بیردن- بیره
 قاریشان ملایم عطیر قوخوسو و رَسَمَن اؤزومو
 «بؤیوک» و «جیددی» بیر ایشین اورتاسیندا گۆرمه-
 م... بیردن- بیره قالین بیر پَرده نی بیر آندا منیم
 گۆزلریمین قاباغیندان سالمیش کیمی اولدو. مسئله-
 نین نَجور بیر مسئله اولدوغونو، «آلما آل- وئرچیسى-
 نین نه اولدوغونو» «هر کیمین» کیم اولدوغونو

بو کتابلاردا فایدالی بیر یازی تاپماغا موفق اولمادیم. یازیقلا اولسون کی، کیتابلار ایران دا سانسور سوزگه- جیندن سونرا باسیلمیشدیر. بونا گوره ده باشلادیغیم ایش داها چتینلشدی. محض بوتون کیتابخانادا صرف ائندیگیم آمک لر یارارسیز اولدو. آذربایجانلا باغلی بئله بوشلوقلارین اولماسی و دوزگون قاینالارین اولماسی منی اورکدن کدرلندیردی. دؤنوب اؤز- اؤزومه دئدیم: «نئجه ده یابانجی دبلرده ایسته دییین عنوانلاری، یازیلاری تاپماق بو قدر آساندیر؟ آما آذربایجان دیلینده یاشادیغیمیز بو مدرن چاغدا هله ده بو قدر چتینلیکلرله قارشى- قارشىاییق و بو قدر پارلاق تاریخه و زنگین مدنیه مالک اولان آذربایجان تورکونون کونونو قازاراق بوتون وارلیغینی یوخ ائدیبلر و بو ضید- اینسانی ایشلر بو گونه ذک داوام ائتمکده- دیر!!»

عالیمیریمیزه و آیدینلاریمیزا خطاب! اولکر دئدی: «بیر میللته بوندان آرتیق ظولم اولابیلر می؟ نه اوچون آذربایجان حقیقتلریندن بو گونه قدر سؤز آچیلما ییب؟ تاسفله بوگون ده بعضی عالیمیر سوسموشلار و بو سوسماق نه دئمکدیر؟ گوره سن، بوگون دونیادا باش وئرن آزادلیق حرکاتی و مدنیت شعارلاری بوتون اینسانلار و میللتر اوچون دئیلمی..؟»

دانیشماق سیراسی منه چاتسایدی دا، آنجاق حقیقت قارشیسیندا سؤز تاپیب سؤیله مک چتین ایدی. آما اولکره بئله دئدیم: «عمومیتله عالیمیریمیزین آرتیق موحافظه کارلیقلاری ایله راضیلاشانماسام دا آنجاق بو عزیزلر اوزرینده بیرسیرا گرچکلری اعتراف ائتمه لیک. اونلاردان باجاردیقجا مدافعه ائتمه لیک. چونکو، سون عصرده خصوصیه پهلویلر زامانیندان باشلایاراق گونوموزه قدر، هله ده ائلینه- اوباسینا صادق قالان عالیمیریمیزین سانباللی یازیلاری گون اوزو گورمه- میشدیر.

آذربایجان میلی حکومتی دؤوردوندن بری بوتون آذربایجان وارلیغی اوغروندا قلم چالان میلی

دئییل، بو آما، چورومز، بؤیوک و آبدی بیر آلمادیر: بیزیم آبدی و قیزیل آلامیز، "قیزیل آما"

۲۰۰۲-جی ایلین مارت آیین ۲۹

تورکیه، ازمیر

اوچونجو خاطیره:

عالیمیرین سوسماسی

بو باره ده شاهد اولدوغوم بیر حقیقتی اولدوغو کیمی، عزیز اوخوجولارین نظرینه چاتدیرماق ایستردیم: «۲۰۰۲- جی ایل ائیول آیین ۲۳- ده ایسوج واختی ساعات ۲۴- و گؤستریر. مالمو شهرینده ایش ماساسینین آرخاسیندا یام، ائله همین ساعات «ازمیر» انیورسیتتینده تورک دیلی و ادبیاتی ساحه سینده تحصیل آپاران بیر گونئی آذربایجانلی اؤیرنجی: اسماعیل مددی (اولکر) ایله انترنت باغلانتیسیندا ییق. اولکر، بئله دئییر: "بعضی عالیمیریمیز بو گون ملاحظه کارلیق گوروشلریله آددیم آتماق دایرلار و اؤز فیکیرلرینی بئله آچیقجاسینا بیان ائتمکدن چکینیرلر و..."

بو وطن سئور اؤیرنجی نین، آذربایجانین کئچمیشی، بو گونو و گله جگی ایله باغلی صاف دویغولاری، صمیمی و علمی دانیشیقلاری منی اورکدن سئویندیردی. محض اونون سؤزلرینی ماراقلاندینله دیم. اوشاق چاغلاریندان تانیدیغیم اولکر، مدنی بیر عایله ده بویا- باشا چاتمیش و بوتون وارلیغی ایله آذربایجانین میلی وارلیغینا ایناناراق تام ایناملا اونا رغبت بسله ییب، بو یولدا چالیشانلاردان سانیرام.

اولکر، سؤزونو بئله داوام ائدیر: «ماستیر تئزیمی یازماق اؤز رینده بیر مدت دیر چالیشیرام! بو گونه قدر چئشیتلی قاینالاردان آز اولورسا دا- اولسون، ماتریاللار توپلامیشام، لاکین کیفایت ائتمز! هله ده چالیشیرام. کئچنلرده اوستادلاریم منه وظیفه وئرمیشلر کی، کیتابخانادان یئنه لازیم اولان یازیلاری آراییب و اونلاردان فایدالانام. بیر مدت بو ایشده چالیشارکن نهایت، آذربایجانا عاید اولان نئچه جیلد کیتابی آراییب، تاپدیم. چوخ آمک صرف ائندن سونرا

تئزینه گۆره چالیشیرام و اسماعیل مددی (اولکر) ذکالی بیر آذربایجان گنجی دیر و هم ده گۆزل بیر موضوع سئچیب دیر...

دۆردونجو خاطیره:

مطبوعات فعالیتی

۲۰۰۰ ایلرینین اولرینده ترکیه ده، ازمیر شهرینین اژه انیورسیتته تینده تورک دیلی و ادبیاتی ساحه- سینده باشاریلار ایله ماستیر درجه سینه نایل اولان دوکتور اسماعیل مددی (اولکر)، ائله او ایللرده بیر مدت ایسوجه نشر اولان "وارلیغین سسی" درگیسی نین رئاکسیا هئیتی ترکیبینه قاتیلاراق، سانباللی یازیلاری و شعرلری ایله آذربایجانین دیل و ادبیات گولشینی نین سوسوز گولرینی سووارانلارین سیراسیندا اولموشدور. یالیز بورادا درگینین دۆردونجو ساییندا: «فولکلور توپلاما مئتودلاری»، آلتینجی ساییندا: «آن چوخ بئش، آلتی ایل مجالیمیز واردیر»، سئککیز-جی ساییندا: "قوربانیمی قبول ائله آراز" ادلی اوچ مقاله سینه اشاره ائتمک اولار. و "منی باشدان یارادان" ادلی شعر توپلوسو ۱۳۸۱-۱۳۹۱ ۷۴ صحیفه ده، ۲۰۱۳- جی ایل ایسوجه ایشیق اوزو گۆرموش ایدی. بوگون آذربایجانین دلبر گوشه سی ساییلان قاراباغین یاراسی نین بیتیمه سی و شرفله آنا وطنین قوینونا قاییتما سی مناسبینه گۆره، بو شعر توپلوسو کیتابیندان آشاغیداکی، میصرالاری عزیز اوخوجولار اوچون آشاغیدا سرگیلنمه سینی ضروری حساب ائدیره م:

آذربایجان جاییر- جاییر یاخیلدی

نالار آلتدا اوبالاری ییخیلدی

وارلیغیمیز نئچه یول یوخ اولدو!

وورور قلبیم، هر گون باسیر تر منی.

*

توش مو گلدی طالعلرین لاپ نحسی

بیر جنت کن بو یوردون هر گوشه سی

ضیالیلاریمیزین قلملرینی سیندیرمیشلار. بیر چوخلاری جانلارینی فدا ائتمیش، یا خود ایشکنجه لره معروض قالمیشلار، یا دا کی، آذربایجاندا، ایرانین باشقا بؤلگه لرینه گۆندریلیب و تحقیر اولونموش حالدا سورگونده یاشامیشلار. ائله بو باسقیلار نتیجه سینده بو گون گۆنئی آذربایجان تورکلرینین میلی واریلیغی یوخ ائدیلمیشدیر. آنا دیلیمیزده دوزگون تاریخیمیز، ادبیاتیمیز، مدنیتیمیز، اینجه صنعتیمیز و باشقا اؤنملی مسئله لرله باغلی ماتریال آراییب تاپماق چتین اولور. بس عالیملریمیزین موحافظه کارلیغینا سبب اولان عامیل، ایران حکومت لرینین داورانیشلاری دیر دئسک سحو ائتمیریک .

عمومیتله ایران حاکمیت لری ایسته دیکلری کیمی، اوزون مدت ده آدلارینی آذربایجانلی قویوب، باشقا عالیملر واسطه سیله آذربایجان میللتینه اوی دورما تاریخ، مدنیت، ادبیات و... قوراشدیرمیشلار. هر طرفلی بو یالان و اوی دورما کیتابلاری فارسجا یازیب و یایمیشلار. تاسفله ائله بوگون ده بو یاراماز سیاستله توشلاشیریق.

درگیمیزین آلتینجی سای یاییلاندا نئچه گون سونرا آخشام چاغی ائوده تلفونونون زنگ چالدیغینی ائشیدنده، تلفونو گۆتوروب، بویورون دئدیم! او آندا یوتوبوری شهریندن مهاجرت ده یاشایان اوستاد محمدعلی قوسی (فرزانه) نین سسینی دویدوم. آخی تبریرلیلر سؤزلرینی ظارافاتلا قارشى طرفه چاتدیرارلار! سالاملاشاندا سونرا اوستاد گوله -گوله دئدی:

- آغا هاشیمی، یاخشی بیزه دولاشمیسینیز- ها... مؤلف: -نئجه مگر اوستاد؟

- بلی، عالیملرین سوسماسی بیزه عاید اولور!
- اوستاد، درگینین رئاکتور و سیزسینیز و یاییلما دان اؤنجه خبر وئرسیدینیز، مطلق ایضاح ائدریم. دئدیم .
نه ایسه اسماعیل مددی (اولکر) باره سینده ائدیگیم ایضاحی قبول ائدیلر. همی ده خاطرلادی کی، شاعیر بولود قاراجولو (سهند) اوزرینده، اولکر بئیین

اسماعیل مددی اوصالو (اولکر): اؤز کئچمیش (مونوگرافی)یم:

۱۷/مرداد/۱۳۴۸ (۱۹۶۹/۰۸/۰۸) ده باتی آذربایجانین مرکزی اولان اورمیهده دونیا یا گؤز آجدیم. (۱۰) نفرلیک قالا بالیق بیر عائله نین سون بئشینی ایدیم. ائو خانیمی اولان آنام (بیز عائله ده "آبا" دئیردیک) محسن قیزی "نصرت رضا زاده" و آتام " (بیزده "آغا" دئییلردی) میرزا مختار اوغلو، عدلیه کارمندی اولان سیفالله یین اونونجو اوؤلادییدیم. بیز اسکی اورمولولار کیمی، یای آیلاری کندیمیز "قورد اوصالی" ده یاشایار و درس واختلاری باشلا یینجا دا شهرده کی ائویمیزه داشیناردیق. طالعسیزلیکدن بیر یاشیما هله دولمامیش، حیاتیمین ایلک "چؤل بایرامی" (۱۳ بدر)ینده من ایملکه یرک جین چیراغینی چکیب ییخیب و کند ائویمیزی اودلامیشمیشام! بونون سونجوندا ایسه ساغ الیم بیلکدن اوددا یانیب و آرادان گتتمیشدیر... نه ایسه، آلتی یاشیمدا اورمیهده "وزیری" دبستانی، سونرا " راهنمایی نی آزادی مدرسه سینده " و "۱۳ آبان" دبیرستانیندا دا درسیمه داوام ائتدیم. بو ۱۳ آبان دبیرستانی و او دبیرستانین بیر سیرا تام آنلامیلا آیدین، دوشونور، ادبیاتا دوشکون و شاعیر اؤیرتیم اویهلری باشدا رحمتلیک "میر عباس بزرگ امین" و حؤرمتلی فرامرز بی افشار

اسکیک اولمور کور بایقوشون کار سسی
یا قورقوشوم، یا سالاملیر دار منی!

*

آچیلماز می قاراباغین قاراسی؟
ساغالماز می خوجالینین یاراسی؟
هاراسیدیر، بو تورکلویون هاراسی؟
توریاغیمدا آت اویناندیر اثرمنی!

*

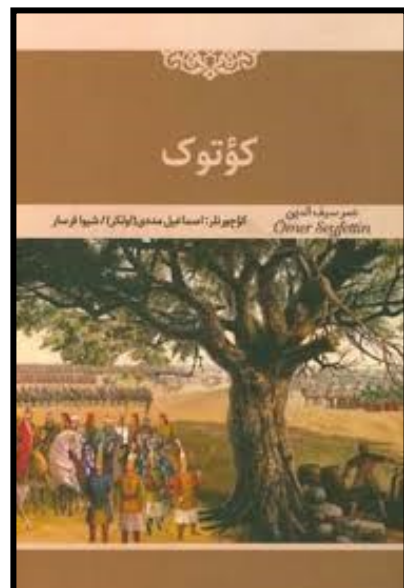
یوخسا بیزیم بوتون تاریخ یالانمیش؟
یوخسسا بیزدن اردم، غیرت تالانمیش؟
یوخ اولوروق آی آغا، آغالا شمیش!
یوخ اولدوممو، تانری ائتمز وار منی...

*

قورقود آتا، اوغوز خاقان، کولتکین
بیز سیزلرین اوولادییق، سیزلرین؟
دَرین قازین قبریمیزی بیزلرین
گؤیرمه ییم، گؤیریرسم در منی!

*

بیری آچیق، بیری باغلی پنجره
یئل دانیشیب بوش باخیریق بیر-بیره
گولمه لییک! بیزی قلاق آندیریر!
بیز آکمی شیک یاد سوووروب خرمنی...

قیشین آواره سییم، ساختادی هر یان مددی
 من بهار عاشیغییم، گول فراغیندا یانیرام
 اود ووروب گولش نیمه آتش - ی هیجران مددی
 آغاران هر تئلیمین دردلی بیر افسانه سی وار
 گر ائشیدسن اولاسان زار و پریشان مددی
 ائلیمین درد لرینی آنلاییرام، حس ائدیرم
 او سبیدن گوروسن دستیمی لرزان مددی
 سنین او یازدیغین اشعار منی چوخ سیلکله دی
 بو غزل یازماغیما باعث اودور هان! مددی
 گلجکده سنی ایرانیما شاعیر گورورم
 حق سوزو یازگینان اول صاحب - ی ویجدان مددی
 شاعیر - ی واقعی اوز گوردویونو دوز یازاجاق
 گر بوغاز بندان آسیلسا بئله داردان مددی
 دریسین سویدو « نسیمی » نین اول شهر - ی حلب
 سن اونون اوغلوسان اوغوم! بو سوزو قان مددی
 او " انالحق " دئیین انسانی قالدیردی گوْبه
 دوردو جلدلار اونونده دیله دی شان مددی
 گل دئییم " منصور - ی حلاج " باباندان سنه من
 حق سوز اوسته آسیلیب داردا بوغازدان مددی
 هم فضولی و نظامی و نعیمی ها بئله
 صابر و صائب اولوب معجز دوران مددی
 آنا یوردوندا سنین یوکسه لیب اولنار بوی آتیب
 اولنارا فخر ائله بیر آذربایجان مددی
 سن ده گل دوغما دیلینده گوزل اشعار یارات
 کیم سنه امر ائله ییب اوز دیلینی دان مددی؟
 کیم گوروب بولبول اوته قارغا دیلینده غزلین؟
 آنا دیلینده گل اول سن ده غزلخوان مددی
 محروم اینسانلارا یان، شاعیریم، حاق عاشیغی اول
 ترک ائله منلییی اول سن ده بیر اینسان مددی
 گله جک شانلی بهار، بولبول - ی شیدا اوته جک
 قیشین عومرو آز اولار ائیلمه افغان مددی
 داغ کیمی شانلی ائلیم آرخادا دورموش نه غمیم؟
 گر من اولسم، انده جک قانیمین قان مددی
 شاعیرم، حاق یازارام داغ دا بوکنمز بئلیمی
 چون وئریب خط - ی نسیمی منه فرمان مددی...

(گوئش ایللی) ۱۳۶۴

اولماق اوزره منیم اوزریمده ان درین و دانیلماز
 ائتکیلرینی بوراخدیلم... بیر گون من اوشاق عاغلیملا
 عربجه اؤیرتمنیمیز اولان آنجاق کلاسدا تورکجه
 دانیشان و سورکلی درس لری تورکجه شعرلر ايله
 باشلایان بزرگ امین جنابلارینا شعر ايله بیر مکتوب
 یازدیم و اوتانا - اوتانا مکتوبو اوستادا وئردیم!.. گلن
 هفته درس ساعاتی گلدینده مدرسه نین آنتراکت
 زنگی چالینمادی! سونرا بیر باخدیم " افشار " بی منیم
 آدیمی سسله ییب منی اؤیرتمنلر اوداسینا چاغیردی.
 منی ان یوخاری باشدا اوتورتدولار و جناب بزرگ امین
 او سانباللی دوروشوق و دانیشیغیلا " بیزیم
 ناغیلیمیزی " اؤیرتمنلره سؤیله ییب و سونرا بو شعری
 بیر اوستادنامه کیمی منه و اؤیرتمنلره اوخودو:

عباس بزرگ امین ايله اسماعیل اولکر

مددی

اوخودوم مکتوبونو، وئردی منه جان مددی
 قوی دئییم دردیمی بیل، من کیمی سن یان مددی
 اوزون آغ اولسون اوغول دویدن عجب سن حالیمی
 او پاک احساسین ائدیب عقلیمی حیران مددی
 او درین لطف و محبت کی سن ابراز ائله دین
 نامه ده ائله یلدی او چشمیمی گریان مددی
 نه گوزل احساس ايله نامه نی یازمیشدین اوغول
 قلم عاجیزدی یازام وصفینی هر آن مددی
 چوخ سوزوم واردی هله مینده بیرین سؤیله مدیم
 گر یازام توتما یاجاق دفتر و دیوان مددی
 باشیمین گر قاپاغین قالدیریب آهین گوره سن
 اولاسان نئی کیمی سن دهرده نالان مددی
 پاییزین ساختاسیدیر بؤیله سارالیدی اوزومو

دورموشدو لاپ زنبیل داغی نین باشیندا!.." بو سۆز محرم عمینین آغزیندان چیخان سانکی نیوتون یئر چکیمینی تاپمیش کیمی ایچیم ایچیمه سیغماپیردی... سونرالار بیر ایکی کیتابیم یایینلانیدقدان و ماتماتیکسل اولاراق گونئی شعرینی اینجهلهرکن بیر باخدیم اوستاد "حبیب ساهر" بیر سیرا شعرلرینده "ولکر" تاخما آدی ایشلهدیرمیش. کی اوندادا ایش، ایشدن گئچمیشدی...

۱۳۶۴- جو ایله یئنیجه آچیلیمیش اولان بیناب اونیوئرسیتته سینده (ایران ائیتیم سیستمینده تورک دیلی و ادبیاتی اولمادیغیندان) فارس دیلی و ادبیاتی بؤلومونه گیریپ، ۱۳۷۱- ده ماذون اولدوم. اوشاقلیدان بری حسرتینده اولدوغوم تورک دیلی و ادبیاتی اؤیرتملییی هئچ بیر رسمی قوروم و قورولوشدا اولمادیغیندان بو حسرت ایلرجه (یعنی دویهدوز آلتی ایل) اوریمده قالدی... تا کی ۱۳۷۸- جی ایل تورکیه یه آنکارا غازی GAZİ اونیوئرسیتته- سینه گئدرک TÖMER دیپلوماسینی (تورکجه و یابانجی دیل، اؤیرنیم، آراشدیرما و اویقولا ما مرکزی درس لرینی) آلدیم. اونون آردینجا درین بیلکلی و تورکولوق اولان "پروفئسور دکتر یووز آک پینار"ی تانیدیم 1380 ایلینده ایزمیر، EGE اونیوئرسیتته سینا قازاندیم و "تورک دیلی و ادبیاتی بؤلومو: "تورک لهجه لری و ادبیاتلاری" آنا بیلیم دالیندا یوکسک لیسانس آلدیم. ۱۳۸۳- ده اوستادیم یووز آک پینار دانیشمانلیغی ایله ایکی ایل بویونجا اینجه دن اینجه یه آراشدیردیغیم ماراغالی شاعیریمیز "بولود قاراچورلو سهند"ین حیاتی و اثرلری اوزرینده بیر آراشدیرما تئزیمی پروفئسور دکتر "رضا فیلیز اوک"، پروفئسور دکتر "عمر فاروک حویو گؤزل"، پروفئسور دکتر "اسماعیل آکا"دان اولوشان ژوری قارشیسندا مدافعه ائتدیم. بونو خاطر لاتمالیام کی من "ماستیر" دؤنمینده "تک اؤیرنجی" ایدیم! بیر سونراکی دؤنم عینی خوشگؤرو ایله دکتری دؤنمینده یازیلماق ایسته- دیم، فقط دکتری یاپماق ایسته یین آرخاداشلار یابانجی

(سونرادان منیم شعر دفتریمه "کدرلی و سئوینجلی تانیشلیق و خاطرهلر" آدلی دیرلی مقاله سینین آلتیندا اوستاد آشاغیداکي تاریخی یازمیشدیر:

۲۲/۰۳/۱۳۶۸

بو شعر، بلکه بیر چوخ آداما ائله بیر قالارگی ائتکی بوراخماز ایدی... آنجاق او یاشدا و دورومدا اولان "من"ی دریندن درینه تاثیر آلتیندا قویدو... آرتیق واختلی یا دا واختسیز اولسون بزرگ امین بین ائونه گئدر و "سینه دفتر" خزینه سیندن بول- بول یارالانیر و من ده بول بول کلاسیک اولچولریمیزده و حتی عروض وزیننده یازدیغیم شعرلری اونا اوخویوردم. من تا اوشاقلیغیمدان بری آنجاق دیل اولاراق یالنیز آنا دیلمیز و اونون گیزملی اینجه- لیکلریندن یارالانیردیم... فقط "تاخما آد" یا دا "مخلص"یمین اولماییشیمدان دوغروسو اؤزومه گیلئیلنیر و یاخینیردیم... یاز آیلارینین بیر گونو آغاملا بیرلیکده اورمونون "سوپورغان" کندینده کی باغیمیزی سووارماغا گئتمیشدیک... گئجه ساعات دؤرد راده لرینده باغین سووارما ایشی بیتدی و بیز قدیم جیب ماشینی میزلا دؤنمه یه باشلادیق... قایدارکن یولوموز اوسته کی باغ قومشوموز، عینی حالدا بیی قیزیمین اری اولان "محرم" عمینی (روحو شاد اولسون) آچدیغی تونقال باشیندا گؤردک. محرم عمی بیزی گؤرک الیله اوستونه چای کیترسی قویدوغو اوجاغینین باشینا چاغیردی... شهریار دئیشلی "سۆز آغزیندا یاغلار کیمی اریین"، اوخوما - یازماسیزکن آتا سۆزلرینی، یارانیش حیکایه- لرینه قدر بیلن، شیرین دیلی بیر ائل آغساقالی ایدی. هاوا بولودسوز ایکن، آی دا اون دؤرد گئجه لیک ایدی. محرم عمینین باغی دا گورول - گورول شپهلنن او زمانکی اورمو گؤلو ایله "زنبیل داغی"نین همین بیتیشیینه ایدی... آغام هاوانین دورولوغو و آیین نه قدر آیدین اولدوغوندان دانیشان آندا محرم عمی آتامین سۆزونه قوت اولاراق: "هله دونن گئجه بورادا اولایدین آغا سیف الله!" "ولکر" سالخیمیلا گلیب

ایندی اورموداکی اؤزل درسخانامدا "تومر"، "سؤزل" و "آلس" درسلىرىنى اوخوتماقلا اوغراشیرام. گنللیکله تورکجه کیتابلار یایان "ولکر یایین ائوبین مودورویم. ائولی و "آراز" ایله "ائلی" آدلاریندا بیر اوغوم و بیر قیزیم واردیر.

بو گونه تکین یایینلانمیش اولان اثرلریم:

گونش تونقالی، یالقیز بیتکی "شعر توپلوسو" (۱۳۷۲)
 بویور آدییم آت "شعر توپلوسو" (۱۳۷۷)
 بیر سالخیم دان یئلی "شعر توپلوسو" (۱۳۸۳)
 سئودا یولدایمیش "شعر توپلوسو" (بیرینجی باسقی
 "اورمییه" / ایکینجی باسقی باکی قانون نشریاتی (۱۳۸۶)
 منی باشدان یارادانا "شعر توپلوسو" (بیرینجی
 باسقی) "استکهلم - سوند" (۲۰۱۳) - ایکینجی باسقی - اورمییه
 (۱۳۹۲)

آداقلاریم "شعر توپلوسو" (۱۳۹۶)

قوجا (ملا) نصرالدین اورمودا (ملاً نصرالدین
 آذربایجان تورکجه سینیه اویارلانمیش فیکرالاری /
 فقهه‌لری "دوز یازی"

اورمییه شعر آنتولوژیسی (اورمییه شهری و گولو ایله
 ایلگیلی سؤیلنمیش اولان شعرلردن سئچمه‌لر /
 بیرینجی جیلد

اسماعیل اولکر ایله محرم پرزاداماسقالی کوفته
 (اوزئییر گوندوز) کؤچورمه

کیتابخانا یا دوشن اؤکوز (اوزئییر گوندوز) کؤچورمه

پریمو تورک اوشاغی (عؤمر سیفالیدین) کؤچورمه

کؤتوک (عؤمر سیفالیدین) کؤچورمه

آداقلاریم (کلاسیک آغیرلیقلى شعر توپلوسو (۱۳۹۶) و
 س. ۱۳۹۸-جی ایلین آذر آییندا "آداقلاریم" آدلی
 کیتابیم استان چاپیندا "شعر زانیندا (ایلین کیتابی)
 اولاراق سئچیلیمیش و اؤدول قارانمیشدیر.

"بالدیران ایله بال" آدلی یئنی شعر کیتابی "فرسار
 یایینلاری" طرفیندن

اورمییه شعر آنتولوژیسی (۲-نجی جیلد) آدلی کیتابیم
 چاپا حاضرلانماقدادیر.

دیل سیناقیندان یئترلی نت آلابیلمه‌دیکلری نندیلله
 دکترایا باشلایانمادیقلاری و تک اؤیرنجی اوچون ده
 بیر دکترای پروگرامی آچیلانمادیغیندان دولایی من بیر
 ایل بویونجا گؤزله‌مک زوروندا ایدییم... ان سون من
 چاره‌نی آنا یوردا دؤنمکده تاپیب و مملکتده دؤندوم.
 ۱۳۸۴-ده بیر ادبی باکی سفرینده "خزر"
 اونئوئرسیتیه‌سینین صاحیبی و باشقانی پروفئسسور
 "هاملت بی عیسی خانلی" یلا گؤروشمه شانسیم
 اولدو. هاملت بی تام آلچاق کؤنوللوکلله منیم عینی
 اونئوئرسیتیه‌ده "آذربایجان دیلی (تورکجه‌سی) و
 ادبیاتی بؤلومونون دکترای درسلىرىنى گنچیرمه‌مه
 مساعده ائتدیکن سونرا ۱۳۸۷-ده "مشروطیت‌دن
 گونوموزه قدر گونئی آذربایجان سربست شعر
 گلیشیمی" آدلی دکترای تئزیمی یازدییم... یازیق
 اولسون کی بو ایکی تئزده آلفابئ / الیفا مسئله‌سی
 اوزوندن هله ده ایشیق اوزو گؤرمک حسرتینده‌دیر...

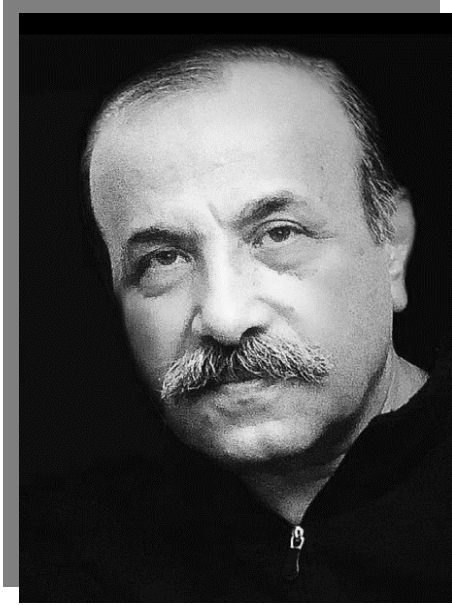
Urmi Üniversitesi, Azərbaycan Türkçesi Dersi

ادبی یارادیجیلیق

یوخاریدا دا بیرآز دئیندییم کیمی ۱۳۶۳-جو ایل
 (متوسطه طلبه‌سی) ایکن دئییشیک تورکجه هئجا
 قالیبلاریندا و اؤزومه خاص سربست فورمادا شعر
 سؤیله‌مه‌یه باشلادییم. ایندیلیکده اورمییه‌ده یاشاییرام.
 "اورمییه ادبیات فاکولته‌سی"، "اورمییه صنعتی
 دانشگاهی" و "اورمییه نازلی اونئوئرسیتیه" سینده
 ایلك اولاراق ۲ کرئدیته‌لیک (واحدلیک) "آذربایجان
 تورکجه‌سی" درسینی اوخوتمانین فخرینی داشییرام.
 اسکیدن تبریزده و آذربایجانین دیگر شهرلرینده و

فرامرز افشار
"آغای افشار، تور كجهدی سیز
او خوبانماز سیز!"

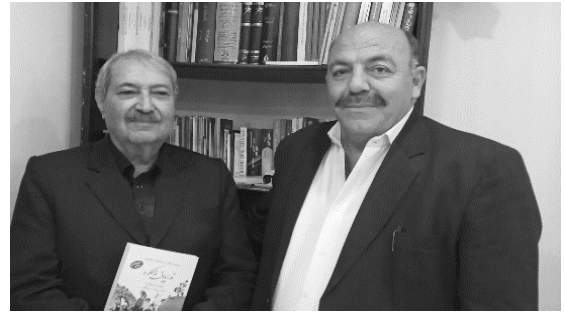

یانیماسام ایل ۶۶-۱۳۶۵ اولمالییدی. اورمودا بیر اوخولون یۇنتیمی بیزلره تاپشیریلیمیشدی. چوخ آغیر بیر ایلریدی... ساواش بیر یاندان اوخوللاردا ائتگیسینی بیراخمیشدی، هر نچه گوندن بیر اؤیرنجیلردن دسته -دسته بسیجی اولاراق ساواش میدانلارینا سوق ائدیردیلر... بیر سؤزله اوخوللاردا نورمال بیر وضعیت حاکیم دئییلدی.

بیر جان قارداشیم او گونلر بیزیم اوخولدا اؤیرتمن اولاراق چالیشیردی، ایلک اؤنجه اؤیرنجیلرین معنوی دایاگی و البت کی منیم ده سیرداشیم ، یول یولداشیم ایدی. سؤزو گئدن کیشی رحمتلیک "عباس بزرگ امین " جنابلاری ایدی.. درس'دن علاوه بوتون کلاساردا اؤیرنجیلرله تورک تاریخی و تورک ادبیاتیلایلیگی چالیشمالاری اولاردی و اؤیرنجیلرین ده اونو نه دن سئودیکلرینین سیرری دا بو ایدی. بیز بیرلیکده بو قونولاری دانیشاردیق. اؤزلیکله بعضی اؤیرنجیلرله ایلگیلی خاطرلاییرام بیر گون بو قونودا سؤز آچیلارکن،

نیگار خانیم خیایوی - خانیم سوسن نواده رضی - اسماعیل اولکر ایله مدنی اکتیویستلر

اسماعیل اولکر ایله محرم پیرزاد

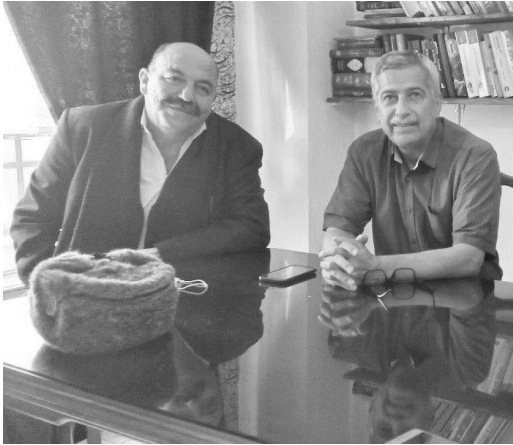

نسیمی فئستیوالی، باکی، "عالیم قاسیم اف"

میانالی علیرضا ایله اسماعیل اولکر

تورکجه نی یازیب و اوخوماق هر بیر تورکون ایشی
 دئییل و بونو بیلیمک و باشاراماق بیر آیریجالیق دیر...
 گونلر گئچدی ، ایللر سوووشدو، زامان ایچریسینده
 اسماییل بويا باشا چاتدی، بیر یولا گیرمیشدی و
 اؤزونه بو یولدا بیر رسالت اولدوغونا اینانمیشدی... ..
 او بو یولو ییلمادان یورولمادان گئتدی و اولدو ""
 دکتور اسماعیل مددی اولکر ""..بیزیم ایفتیخاریمیز ،
 تورک ائلیمیزین ، جان اورموموزون اوجا سسی،
 سارسیلماز نفسی
 یولو آچیق، قلمی هر زامان یازار اولسون دیله ییله..

نادر الهی ایله اسماعیل اولکر

"نادر الهی"

آتام دئیردی:

- آی اوغول!

- بوینوزون چاتان یئری قاشی...

بو سؤز هله ده منیم قولاغیمدا سیرغادی.

بونا رغمن کی منیم هئج نه بوینوزوم وار

نه بوینوزوم چاتان یئر...

آما سیزه بیر قیسا ناغیل دئییم و تامام.

آشیدنلر، اوخویانلار بو ناغیلی

کۆرپه لرینی اویوتماق اوچون یوخ

اویاتماق اوچون، اونلارا سؤیله سینلر:

دندیلر: بیر اؤیرنجیم بیر دفعه فارسجا بیر شعر
 یازمیشدی و اوتانا اوتانا منه وئردی که اوخویوب نظر
 وئرم. شعرینی اوخودوم. سونرا دئدیم کی سنده بو
 یئته نک وارکن نندن تورکجه شعر یازمیرسان؟.. "کیم
 اولدوغونو سوردوم" "اسماعیل مددی" اولدوغونو
 دندیلر.

و بزرگ امین رحمتلیک بو اؤیرنجیه قول - قاندا
 اولدو..

دئمک. دوستوموز بو گنج اؤیرنجیسینده بیر ایشیلتی
 گورموشدو کی اونو عایله سینه قاتمیشدی....
 بیر گون تنفس ساعتی ایدی. اؤیرتمنلر اوتاغینین
 یاواشجاسینا قاپیسی چالیندی. گل دئدیم ده کیمسه
 گلمه دی. قالخیب قاپینی آچدیم. اسماعیل الینده بیر
 ورق کاغیذلا اوتاجاق - اوتانجاق دورموشدو... نه اولوب
 نه ایستیرسن اسماییل؟ سوردوغومدا ...آغای بزرگ-
 امینله ایشیم وار دئدی...

-بو گون درسی یوخ گلمیه جک، دئدیم! نه ایشین وار
 منه دئه!

باشینی سالیب آشاغییا یاواش سسله:

-بیر شعر یازمیشام وئرجه ییدیم اوخویا ، دئدی-
 اسماییل اوغوم وئر من اوخویوم، دئدیگیم ده:
 --آغای افشار، ""تورکجه دی سیز اوخویامازسیز ،
 دئدی ""؟؟؟

گولومسه یه رک:

--دئدیم ""-بیر زور وروم بلکه اوخویا بیلدیم
 کاغیذی ایستییه، ایسته میه منه اوزاتدی... آلدیم و
 اسماییل دؤندو کلاسینا

--و من قالدیم اسماییلین دئدیگی سؤزونون
 آغیرلیغی آلتیندا... "" تورکجه دی اوخویاماسیز ""
 نجه یوز ایلین باسقیسی ، یاساقلاماسی تورک
 میلتینی او حاله گتیریب کی، اؤز دوغما آنا دیلی

ساچین اوزونو، سۆزون قىساسى...

آى..

آى...

ائللريمين

قويون-قوزو قوربانى يوخ

اسماييل اولكر قوربانى...

آخى من سنه نه دئيميم؟...

اسماعيل اولكر

"آنا دىلى و بدىعى يارادىچىلىق"

اىستىتىك ذۇوقه خطاب ائدرک، حياتى، سۆز و يازيىلا اىضاح ائدن "بدىعى يارادىچىلىق" ايله آنا دىل اورتاسيندا اولدوقجا سيخ باغلارين وار اولدوغو علم عالمى و بىليم دونياسيندا بىلینن ان ابتدائى مسئله- لردندير. بئله كى: هر "بدىعى" بىر اثرين ايلک اؤزلىيى و بىرىنجى شرطى اولان "دوغال" ليغى يا دا باشقا دئيشله "اورىژىناللىق" ي دا "آنا دىل" ده اولان "دوغاللىق" و "اورىژىناللىق" لا دريندن درينه ايلگىليدير. خاطيرلاماق گرکير كى سياسى اماجلارا دير وئرمه ين يئنى و مدرن دىلچىلىك دىلى - اوچونجو ها يئله دۇردنچو دونيانين بىر چوخ درس كىتابلاريندا اولدوغو كىمى - "اينسانلار آراسيندا آنلايىش ساغلايان بىر آراچ" و يا فارسجادا كى قالىبيلا: "وسيله ي تفهيم و تفاهم بين انسانها" دئيل "آنلايىشين مركزى، فهمين قايناغى و شعورون فابريكاسى كىمى ديرلنديريلير. "دىل" ه بو باخيش آچىسيندان باخديغىمىزدا، اوندان اؤز اؤزونو "آراجىلىق" و "وظيفه چىلىك" گۆرهوى دوشوب و تك باشينا "دىل" ه بو باخيش آچىسيندان باخديغىمىزدا اوندان اؤز - اؤزونو "آراجىلىق" ايله "واسيطه چىلىك" گۆرهوى دوشوب و تك باشينا "آماچ" يا دا "هدف" كىمى قبول اولونور.

-بىر گون قونشو قارداش مملكتدن

هايلاديلار، هارايلاديلار:

آى بالا گلنه منت

هر كس گلير گلسين،

هر نه اوخويور اوخوسون

فياتسىز - زادسىز...

ساييلى بىر دسته

اوسلو باشلى، ادبلى ارکانلى گنج

چۆرتگه گۆتوردولر،

سالديلار، چىخيديلار

دوشدولر يولا...

و بۇلوشدولر "طيب رشته لر" ينى

سۆز سفئحلره ديمه سه دئيرديم:

آلاه مملكتى دليسىز قويماسين!

اونلاردان بىرى آخى

اوسلو - باشلى يوخ!

لاپ دوز عمللى دلى ايدى،

دلى سوو ايدى...

چۆرتگه دن باشى چىخميردى

اوريينه گه ييشدى

و گۆزونون ياغىنى دىلچىلىك چيراغينا تۆكدو...

يعنى ابراهيم فالان يوخ!

اؤزو، اؤزونو قوربانلىق وئردى...

و هله ده كى وار

بيچاق بوغازيندا

دىلى - آغزى وطن،

آنا،

آنا دىلى،

...

...

... دى

دیللری سیراسیندا "قاعدیلیلی، "مئتودلو" لوغو، "ماتماتیکسل" لیلی و "هارمونیک" لیلی قدر ده تام آنلامیلا بیر "فلسفی" دلدیر. داها شفاف دئمک گرکیرسه تورکجه نین "سؤزجوک" و یا "کلمه" آدلاندیردیغیمیز هر پارچاسی، تک باشینا بیر "فلسفه" صاحیبیدیر. اؤزونون باشلی باشینا هر بیریمینین بیر فلسفه سی اولان بو کیمی دیل پارچالاریندان یارانان فلسفه آغیرلیقلی بیر اثرین دیری اؤزلیونون بلیدیر. بئله نکی بیر ادبی اؤرون چاغداش آنلایشلا هارمونیک، ایچ - دیش "بیچیم" ه بیهلنمیش بیر شکیلده یارانمیش نه بویدا اولغان اوستو بیر گؤزلییه مالیک اولاجاغینی کسدیرمک چوخ چتین اولمالی - دئییه دوشونورم.

هر زمان حیات آنلایشینی، دنیا گؤروشونو، یاشام تفسیرینی، "باشلانغیج" ی و "سون" و وارلیغی، یوخلوغو و بیر سؤزله "حیات" ی سؤز قونوسو ائدن "بدیعی یارادیجیلیق" آنا دیلین بوتونلویو اوستونده یارانمادیغی تقدیرده هر زمان بیر چئشید اثر تیلیک، صنعیلیک و یادیرغانمیشلیقلا یاناشی اورتایا چیخاجاقدیر.

فلسفه بیلیمینده کلیشه لنمیش بئلنکی بیر قورال واردیر: "هر ملتین فلسفه سینا اولدوغو کیمی باشا دوشمک اوچون، اونو آنجاق آنا دیلده کی شکلی ایله اوخومالییق! بیر ملتین روحو، اونون آنا دیلیدیر.

تورک ادبیاتی آراشدیرمالاریندا (عرب و فارس ادبیاتلاریندا اولدوغو کیمی) دا آنا دیل مسئله سی اؤنملی یئر توتماقدادیر. بیز "شرق ادبیاتینی" بیر بوتون اولراق اؤیرنمک ایسته دییمیز زمان "السنه - ی ثلاثه" آدلاندیریلیمیش اولان، یعنی شرقین اوچ اساس دیلی: (تورکجه، عربجه و فارسجا) نی آنا دیلی کیمی بیلیمیز گرکیر. بونا گؤره ده بو اوچ دیلده (هله بعضا موغولجا دا) اولدوقجا گئنیش ساوادا صاحب اولمایان آراشیرماجیلارین حوکوملری چوخ زمان ساغلام و اصابتلی حوکوملر اولراق اورتایا چیخماییر. بیلیندی کیمی تورک ادبیاتی ایچیندن کئچدی

بئلهجه، خام ملزمه سی "هدف" دن اولوشان، آماجی ایسه ائستتیک اولراق، گؤزلییه خطلب ائتمک اوچون یارانمیش اولان بیر "بدیعیلیک" ایچینده دوغمالیغین، دوغالیغین و اوریناللیغین قات قات بیر بیر اوستونه دوشدویونون شاهیدی اولوروق.

بیر یاندان گیزملره دولو اولان تورکجه کیمی افسانوی بیر دیل کلمه لری، اؤته یاندان ایسه بو سؤزلرین اویوملو بیر بیچیمده بیر آرایا گلشیندن یارانمیش اولان بیر بدیعی یارادیجیلیق محصولو ایچ - ایچه گیرینجه قارشیمیزا هاوایی فیشننگلر کیمی قات - قات و رنگ - رنگ آچیلاراق گؤزلیک ساچان بیر "اولای" اورتایا چیخیر.

بو منطیقله یولا چیخدیغیمیز زمان، آنا دیلده یازیلیمیش بیر اثرین ایلك باشدا "بدیعی یارادیجیلیق" صیفتی آلابیلمه سی صؤحبتیدیر - دئییه، جسارتلی حؤکوم وئره بیلریک!

بو سؤزو بئلهجه ده دئمک اولار: آنا دیلده کی سؤیلنمه میش، یازیلما میش بیر "بدیعی" اثر هر نه قدر دوغما و طبعی نظره گلسه ده، کسینلیکله اولماسی گرکن، اولابیلهجه یی اولغونلوقدا و اوریناللیقدا اورتایا چیخمامیشدیر.

سؤز قونوسو "آنا دیل" و بوراداکی آنا دیلدن ده مقصدیمیز تورکجه اولدوغو اوچون، مسئله نین فلسفی بویوتونو اصلا گؤز آردی ائتمه ماییک. دونیانین دیری دیللری ایچینده، باشدا آذربایجان تورکجه سی اولماق اوزره، تورکجه نین باشقا لهجه لری اولماق اوزره، تورکجه نین بوتون باشقا لهجه لری، فلسفس بیر کاراکتره صاحیبیدیر.

پروفیسور محمت کاپلان دئمیشکن، "بو گونه قدر بیر تورک فلسفه سی یازیلما میشدیر. بو فلسفه نی یازماق ایسته سک تورک دیلیندن یولا چیخمامیز گرکه چک."

یئری گلیمشکن، آلتینی جیزاراق و اوزرینه بارماق باساراق وورغولماق گرکیر کی باشدا آذربایجان تورکجه سی اولماق اوزره، تورکجه دونیانین اؤنده گلن

بو حوكمو دريندن درينه قاواراميشلار كى: بديعى ياراديجيلىق ائشيتدير مليلىك و اورپژينالليقلار! اورپژينالليق ايسه بو آلاندا فقط آنا ديلله ائشيتدير. آنجاق آنا ديل و يالنيز آنا ديل ايله.

خوشبختلىكدن ديل ايله اوستاجا اويناماق، ديلين كلمه لرى و سؤزلرين حرفلرى آراسينداكى اسرار انگيز و گيزملى ايليشكىلرى سئزيب بير آرايا توپلاماق، وورغولاياراق گؤسترمك وظيفه سى همين بوتون ديللرده شاعيرلرين بوينونا دوشموشدور. بونا گؤره بيز آذربايجان توركلرى، باشقا خالقلاردا گؤره داها اوموتلو اولماليق. چونكو شاعير سايبسى و نئجه ليك باخيميندان دونيانين ان زنگين پوتانسسيالينا صاحيبك!

نه ايسه... يوخاريدا دئديم كيمي ديشيك آغيرليقلارلا بللى بير ايكي ديلليلىك آذربايجان ادبياتينين تمل اؤزليكلريندن بيريدير. طبيعى كى بو اؤزليئين اساسيندا بو تورپاقلاردا حوكم سورن تورك حوكموتلرى سياستلرينين بؤيوك رولو اولموشدور. تاريخده يالنيز **كارامان اوغلو محمت بى ۱۳-جو** عصرده درگاهدا و بارگاهدا، توركجه دن غيرى ديل قونوشولماياجاقدير! فرمانينى يايينلاميشدير. بو فرماندان سونرا آنا ديلده دانيشما حاققيندا هر هانسى بير رسمى بويروغوموز اولماميشدير.

فارسجا شعر يازما گلنه يى، قوزنى آذربايجاندا تا "صابير" ه قدر گلميشدير. آنجاق بو آليشقانليق، صابيردن سونرا ياواش ياواش ديرينى ايتيره رك (فارسجايا نسبتا اولدوقجا آز دا اولسا) يئرني روسجايا ديشميشدير. طبيعى كى بو گنديش، آذربايجان جمهوريتى استقلالينى آلدقدان سونرا تماما ديشمك زوروندا قالاراق، ادبياتينين "تك ديلليلىك" دؤرو باشلاناجاقدير.

اونوتماماليق كى گونئى آذربايجان شعرينده هله - هله بو ايكي ديلليلىك دى (ديرينى ايتيرمه يه باشلاسا بئله) دوام ائتمكده دير. حتى اسكيچى (سنگرا) شاعيرلريميزه گؤره آنا ديلين ديرينى عنعنه

يوز ايللره گؤره بعضا دؤرد ديلده (موغولجا، عربجه، فارسجا و توركجه) بير زامانلار اوچ ديلده (عربجه، فارسجا و توركجه) و سون زامانلاردا ايكي ديلده (فارسجا و توركجه) يارانميشدير. بو مركب پروسس، گونوموزه قدر اؤزليكله گونئى آذربايجان ادبياتيندا دوام ائتميشدير. بير چوخ يابانجى آراشدرما كيتابلاريندا گونئى آذربايجان ادبياتينين ايلك ايكي اؤزليى بئله دير: بو ادبيات، شعر اوزرينه و شعرى ده "ايكي ديل" اساسيندا يارانميش و يارانماقدادير...

"فقط وئريلميش اولان بو حوكم، آنجاق ۱۹۹۰ (۱۳۷۰) ايلينه قدر تام آنلاميلا اثابتلى اولابيلر. بو تاريخدن اعتبارا، گونئى آذربايجاندا، آدلارى بللى اولان تك ديللى (يالنيز توركجه يازان) بازارلار و شاعيرلره قارشىلاشيريقي. بونلار سايبى اعتبارى ايله آز فقط مدرنئته، چاغداشليق و اؤنچوللوك باخيميندان معظم بير ياراديجيلىق اوردوسو قدر گوجلو بير گروه اولوشدورماغى باشارديلار. گنللكه مدرنيست اولان بو قلم آرخاداشلاريم ايلك اولاراق آنا ديللرى اولان توركجه نى درين بير منطقله و شعورلو بير بيچيمده ايشله مه يه باشلاديلار. تبريزلى على، گنجعللى صباحى، عباس باريز، بولود قاراچورلو كيمي بير نئچه نفر قوجامان شاعير - يازار و آيدين طرفيندن قالديريان تك ديلليلىك بايراغينى گونوموزه حيدر عباسى (باريشماز)، محرم پريزاد (سورگون)، نيگار خانيم خياوى، سليمان سليمان اوغلو، والى گؤزتن، هادى قاراچاي، يوسف بهنمون (دالغين)، داود اهرى و آدلاريني آيرى بير يازيدا سيرالاياجاغيم شاعيرلر و يازارلار داشيماقدادير.

مدرنليى، آنا ديلى، بديعى ياراديجيلىغى بير آرادا و بيلينجلى بير بيچيمده بير آرايا گتيرمه يى باشاران بو قلمداشلاريم، آذربايجان ديلينده و ادبياتيندا، دونيا مدرن ادبياتى و شعرى ميدانيندا بوى گؤسترمه يه و چاغداش دونيا شعرييله شعريميزى و بديعى ادبياتيميزى قوشا و "ات باشى" بير شكilde ايره لى سورمكده ديرلر. بو اوياق - آيىق و تيزبين شاعيرلريميز

باغلاری بیر بیر قوپور و اتتکی دائره‌سی دارالیر. و بوتون بونلار دا (هر دیلین گوجونه باغلی اولاراق) قیسا یا دا اوزون بیر سوره ایچینده جانلی بیر وارلیق اولان دیلی اؤلدورور و آرادان آپاریر. بو ایسه گئرجک آنلامدا و تام آنلامیلا بیر جینایتدیر.

یئری گلمیشکن گونئی آذربایجانداکی یئنی دیل آنلایشی حاقدا دا بیر آز دئییمک و مدرن دیلچیلیکده تثبیت ائدیلمیش بیر سیرا حوکوملری خاطرلایتماقدا یارار واردیر -دئییه دوشونورم.

قوزئی آذربایجان استقلالیت ایللرینه راستلایان ۱۹۹۰دان بری گونئی آذربایجاندا بیر "دیل نوواتورلوغو" و یا "دیل یئنیچیلیی" اورتایا چیخدی. بو، بیر باخیمدان گرکلی ایدی ده. چونکو یاریم عصیر بویونجا اونو آلخار-بولخار ائتمیش و پوزغون بیر حالا گتیرمیشدیلر. اویسا کی دیل مطلق و مطلق اوینانیلماز بیر شئیدیر. دیلده یئنیچیلیک ایسته-ینلرین بیر چوخو تانیس بیر تعبیرله دئسک ملتچیلر ایدی. اویسا کی اونلار بیر گئرجی بیلیمه ییردیلر سانکی! او دا بو کی:

دیل ایله ملتچیلیک اولمادیگی کیمی، دیلده ده ملتچیلیک اولماز!

آنا دیلده یازمانین آماجلا ریندان بیر، عموم خالقین باشا دوشمه‌دی فارسجا یئرینه، اونا راحتلیقلا آنلاشیلان اؤز آنا دیلی ایله خطاب ائتمک ایدی. اویسا کی بیز بونون تام ترسینه فارسجادان داها چتین و آلیشقانلیغیمیزین ترسینه، ترس منطیقلی بیر تورکجه ایله قارشیلایمیشیق. همن هر هانسی بیر یانلیش آنلاشیلمانی اؤنله‌مک ایسته‌ییرم او دا بو کی -باشدا شعر اولماق اوزه‌ره - مدرن بدیعی ادبیاتیمیزداکی دیلی بو قونونون ائشیمینده توتمالیق. بیلیندیگی کیمی دیل بوتون و کلّی بیر قاورامدیر. "دیل" سؤزو بیر نئچه "آلت آدلا" شفافلانمالی و آچیقلانمالیدیر. آنا دیل، یازی دیلی، کوچه دیلی، بازار دیلی، رسمی دیل حتّی آغ ساققال دیلی و اوشاق دیلی و س. بیر بوتون قاورام اولان "دیل"ین کانتقوریلری اولاراق

اوزره دئییل درینلمه‌سینه قاورامیش اولان بیر سیرا مدرنیست شاعیرلریمیز ده اؤزلرینی ایکی دیلچیلیک طیلسیمیندن تماما قورتارماغی باشلامیشلار. اؤرنک اولاراق، شعرلرینی تورکجه یازان صالح عطاپور، "بلکه داها دئییمه‌دیم" آدلی شعر توپلوسونو، فارسجا چئوریسی ایله سونماقدان اؤزونو قورتارانمیشدیر.

بیلدییمیز کیمی آوروپا اؤلکه‌لری ایچینده، آلمانیا، فرانسا، اسپانیا کیمی مملکتلر، ۱۶-جی عصرده لاتینجا یازماقدان واز کئچرک آنا دیلرینه دایانان ملی ادبیاتلارینی قوردولار. ۱۸-جی یوز ایلدن باشلایاراق ۱۹-جو یوز ایلین بیرینجی یاریسینا قدر بیز یئنیندین دوغولموش، آنا دیللی ایله یئنی ادبیاتلاری شفافلاشمیش بیر آوروپا ایله قارشیلایمیشیق. قیسا بیر زامان دیلیمی ایچینده تخنولوگیادا یوکسک نوقطالارا اولاشماغی باشاران بو اؤلکه‌لر، دئمک کی آنا دیلین وتک دیلچیلیک نه قدر بوتون ساحه‌لرده اؤنملی اولدوغونون فرقینه وارمیشلار. بونونلا یاناشی اونلار میلّتشمه‌نین، شعورلو و بیلینجلی حیات سورمه‌نین ایلك شرطینین "خصوصی کیملیک" صاحبی اولماقدا، اؤزل کیملین ایلك شرطینین ایسه دوغما آنا دیلده یازیب دانیشماقدا گؤرموشلر.

بوتون بونلار دایاناراق بئله بیر حوکمه وارا بیلرک کی: **خالقلارین ایرکله‌بیشی، ترقیسی و مدرنلشمه-سی یالنیز و آنجاق ایلك باشدا اونلارین آنا دیلریندن یولا چیخمالاریندان آسبیلیدیر. سؤمورگه‌چی و قوندارما اولمایان بیر دؤولت ایسه هر هانسی بیر بهانه گتیرمه‌دن حوکم ائدی خالقلارینا اونلارین آنا دیلرینی رسمیتله تانیمالی، اونلاردان آلدیغی وئرگیله اونو باجارمالی و قورومالیدیر.**

دیل، رسمی اولمایینجا، دئمک کی اساس ملزمه‌سی "دیل" اولان ادبیات و بئله‌حه ده "بدیعی ادبیات" دا غیر رسمی اولور! بو غیر رسمی کیملیک، دینه‌یچی ایله یارادیجی آراسیندا بیر آشیلماز دووار داها آرتیریر. بئله‌لیکله درین بدیعی بیر اثرین خالقلایلیشکی

سۆزچولوك " آراسيندا دا واردير. يئنى سۆز بىرلشمە-سى (تركيب) تۇرتمكلە يئنىلىك ياراتماق لولاسى دئىيل. داھى ادبىياتچى فرېدون بى كۆچرلى دئمىشكن "دیلدە علّامەلىك اولمازا! بو، اوخويوجويلا يازىچى آراسيندا كئچىلمز سد يارادير..." بىز ايلك باشدا بونو بىلمەلىك كى دىلى يابانچى و گىرمە، گلمە سۆزلرين آزلىغى يا دا چوخلوغو سارسا بىلمز. دىلى تمليندن سارسان مسئله (يا دا وىروس!) پوزوق گراماتىكادير. "كئچل حسن!" توركجەدير آنجاق "حسن كئچل" فارسجا. بىزه آنجاق گرامتره دقت ائتمك دوشر. "حسن" ين يا دا "كئچل" ين كۆك اعتباريله توركجە، فرسجا وس. اولماسىنى كۆكبىلىمچىلز (ائىتمولوژىستلر) آرايىب آراشدرمالىديرلار.

واختىيلا توركيه و قوزئى آذربايجان دا، بو "آرى توركجەچىلىك" پروسسسىنى كئچىرمىشدير. بو ايكى اۆلكەنن دؤولت اولاراق اويغولادىغى مئتودلار و الدە ائتدىيى يونوجلارى اينجەدن اينجەيه تدقيق ائتمەلى، اولوملو و اولومسوز يۇنلرينى آيىرراق، اوزوموزه اؤرنك ائتمەلىيك.

توركيهده آتاتورك، جمهورىتى قوردوقدان سونرا دىيشىك ساحەلرده انقلابلار باشلاتدىغى كىمى، استانبول دئىيشى ايله "دىل دئورىمى" نى دە ۱۹۳۲ دە تورك دىلىنى زنگىنلشدرىمك آماجىيلا (TDK) "تورك دىل كورومو" نو قوردو. آنجاق نه يازىق كى TDK. تىن بىلىم آداملارى توركجەنن زنگىنلىيىنى، اونون "آرىندىرلىمىشلىغىندا" گؤردولر. يوزمىن سۆزدن اولوشان سۆزجوكلرىنى سىلكەلەيىب ۴۵۰۰ كلمەلىك بىر سۆزلوك اورتايا چىخاردىلار!! اولار بو گئرجى بىلمىردىلر كى اؤنملى اولان آرى توركجە دئىيل، "زنگىن توركجە" دىر. اولار توركجەنى فجىع بىر شكىلدە يوخسوللاشدىردىلار! سونرادان يئنى سۆزجوكلر تۇردرك اونو تكرر زنگىنلشدرىمەيه چالىشدىلار! (بو دا ايكىنجى فاجعە!) بئله جە TDK. بلكە دە اؤزو بىلمەيرك و حتى اىستەمىرك، "تورك

تارتىشما قونوسو اولابىلر. شعر دىلى، بدىعى يارادىچىلىق دىلى و يوكسك بدىعى يارادىچىلىق دىلى دە يوخارىداكى كىمى باشقا كاتفقوريلردە دىرلندىرلىمەلى و تعزىف ائدىلمەلىدیر. نهىسه... گونوموزده، تاريخ حافظه لرى گوجلو اولان آيدىنلار اوچون چوخ دا قورخونچ اولمايان بىر "دىل بۇحرانى" نىن شاهىدىيىك! بو دىل بۇحرانىنى باشقا بىر آدلا اىضاح ائتمك اىستەسك "اؤز توركجە-چىلىك" / "آرى توركجەچىلىك" / "قاتى توركجەچىلىك" دە دئىه بىلرلىك. بو آخىملارنن آدلارنننن گؤزلىيىنه باخمىياراق اورتايا چىخاردىقلارى توركجە نه يازىق كى "پوزوق توركجە" دن باشقا بىر شئى اولمامىشدير. بو پوزوق توركجەنى اورتايا چىخارانلارنن بىرچوخو، اوركلرى بىر پارچا وطن و يورد عشقى اولان اؤيرنجىلر يىمىزدىرلر. آما بو دوستلار يىمىز بونو بىلمەلىدیرلر كى: ساده جە ائل قابىغىسى و وطن عشقى ايله دىل دوزلمز. بو گون گنج نسل يىمىز و بىزى آنتللكتوتل ساوادلىلار يىمىز عمومىتله توركجە اؤيرنمە قايناقلارى ان باشدا اويدو (ماهوره) اولماق اوزره دىيشىك اينتئرنت سىتەلرى، قونشو تورك اۆلكەلرىندن گلن كاست، فىلم و سى دىلر اولوشماقدادير. بونلار، اؤزلرى بىلمەدن گونئىده آنا دىل گئدىشىنى ترس يۇندە ائتكىلمكده دىر. بئله كى ايشلندىكلرى سۆزلرين بىر چوخو اؤز به اؤز توركجەدير آنجاق گرامترلى توركجە گرامترى دئىيل. بو تشبث، بىر سىرا يازىلارى ساده جە آرت اردا دوزولموش آرى توركجە سۆزلرين يىغىنى حالينا گتىرمىشدير. چاغداش شعر اؤرنكلر يىمىزه باخدىغىمىزدا، بو سۆزون جانلى تمثىلچىلىرى ايله بول بول راستلاشىرىق. بىر سىرا گنجلر يىمىز ائثرلرى دويغودان، دوشونجەدن، بىچىمدن و تئكنىدن داها چوخ، بىر بىرىله اويوشمايان يئنى تركيبلردن عبارتدیر. "يئنىلىك" ايله "گؤزلىك" آراسىنداكى او قىلدان اينجە آنجاق قىلىنجدان كسكىن آيرىم، "يئنىلىك" ايله "يئنى

ساواشی وئدی. ان سون، یارالی، یورغون و جانسیز بیر شکیلده، فقط عنادلی و اومودلو بیر روح حاللا بیزلره امانت ائدیلدی. باشدا املا آلیشقانلیقلاری اولماق اوزره بو قارا دؤورده، دیلیمیز بیر سیرا باغلاچلارین اریمه-سی و وورغولارین یئیللمه سی کیمی آغیر و بعضا ساغالماز یارالار آلدی. بیلدییمیز کیمی تورکجه "فعل" ه دایانان، "باغلاچلارلا بیر بیر باغلانان" وورغولار دیلی" دیر. جمله قورولوشوندا دا ان حساس نۇقطة لرینی، باغلاچلارلا وورغولار اولوشدورور. بونا گۆره ده "تورکجه نی باشارماق" بونلاری یئرلی یئرینده ایشلمک دئمکدیر. اؤنجیل یازارلاریمیزین دوز یازی (نثر) لاریندا آرا سیرا ساغلام تورکجه یله قارشىلاشیریق. آنجاق رادیو تئلوویزیاسینداکی آدی تورکجه اولان پروگراملاری سونانلارین هامیسینا یاخین بیر چوخونون آکادئمیک ساوادلاری اولمادیقلاری اوچون عمومیتله وورغولاری یا یئرلینده ایشلمه بییرلر یا دا کی فارسجا منطیقی ایله وورغویوز، کال و گئرچکلیله دانیشساق بیر سؤزله چیرکین بیر لهجه ایله ایشلیدیرلر. بو ایسه گونئیده کی آذربایجان تورکجه سینه اولدوقجا آغیر ضربه لر ائندیریر. دوروم بئله اولونجا بیز قلم صاحبیلرینین گۆروی نچه قات داها آغیرلاشیر. ایندیکی وضعیتده، دیلیمیزین یاشامی، دیرچلمه سی، تۆره-مه سی، آرتماسی، قورونماسی و دنیا سویتیه سینده دانیشابیله جک کاراکتیره صاحی اولماسی بیزیم ییمیزده دیر.

اونو جانیمیزدان، مالیمیزدان، شخصی وارلیقلاریمیزدان چوخ سئومک، بیزیم کؤنول و بیویون بورجوموز اولمالیدیر.

اولادلاریمیزین قارشیسیندا اوزو آغ اولابیلیمک دیله یی ایله...

اورمو - ۱۳۸۳

دیل دونیاسی" نی پارچالایان بیرینجی رسمی قورولوش اولراق تانیملانابیلیر.

تورک "ابن سینا" نین تعریف ائتدییی، آچیقلا دیغی "علم" ی عربجه دن گلمه اولدوغو اوچون آتدیلا، و تورک کؤکنلی "بیلیم" سؤزونو اونون یئرینه قویدولار! ابن سینا علمین تعریفینده دئییر کی: "فرقی فرق ائتمک علمدیر." آنجاق بیلیم نه دیر؟ مین یاشیندا قوجامان بیر چیناری بالتالییب یئرینه اؤلوشگه میس بیر فیدا تیکمک، تام آنلامیلا گئری ذکالیقیدیر. دیلیمیزه گیرمه کلمه لرین چوخلوغو یا دا آزیغی اصلا اؤنملی دئییل، یابانجی کلمه، گرامتریله بیرلیکده دیله گیردییی زامان تهلوکه لی اولور.

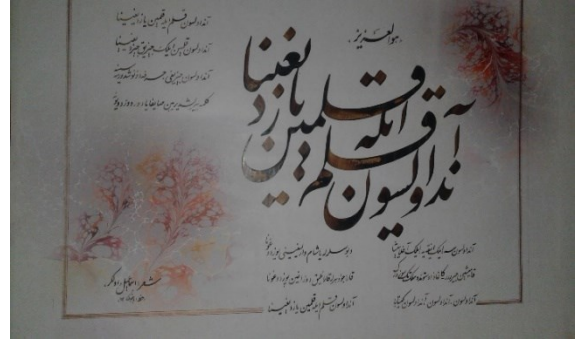
خوشبختلیکدن بیزیم دیلیمیز "فعل" ه دایانان بیر دیلیدر. باشقا بیر دئییشله، دیلیمیزی بو قدر بومباردومانان قورتاریب گونوموزه قدر گتیرن "دیلیمیزین فعللی" اولموشدور. "صاف دیل" دئییه بیر شئی دنیا اوزرینده دانیشیلان ۵۵۰۰۰ یاخین دیلین ایچینده یوخدور. بئله بیر دیلی آنجاق "اؤللو دیل" لر آراسیندا آرمالییق. اوسته لیک بئله بیر دیل وار اولسا بئله، هئچ بیر قوروم و قورولوش طرفیندن آلیشالانما یاجاق! منجه بیزیم ایلك وظیفه میز، هر هانسی بیر دو یغوساللیغا قاپیلما دان "ساغلام و زنگین آذربایجان تورکجه چیلیک" پروسسینی قاباغا آپارماقدیر.

اونوتمایلیم کی، ملی شعور دیرچلیشی جریانیدان کئچمیش اولان بوتون خالقاردا بیزده کی "دیل بؤحرانی" دیشیک قیلیقلارلا اؤزونو گؤستمیشدیر. آنجاق هر شئی رایینا اوتوردوقدان سونرا سوچسوز اولراق ازیلمیش و آخار بولخار اولموش بیر دیل ایله قارشىلاشیلیمیشدیر. ساقین! بیزده بئله اولماسین! چونکو بیز گئرچکدن گئری قالمیشیق. بونا گۆره ده زامانی ایتیره جک زامانیمیز یوخ!

آذربایجان تورکجه سی، په لوی دؤورونده قیسا بیر یؤزله دئسک "نفس مدافعه" دؤنمین کئچیردی. آنا دیلیمیز، اللی ایله یاخین بیر اؤلوم - دیریم

او قومرولاری سس سسه وئرنمه‌میش
 چیناری دینله بیرم!
 سیز ده دالیر سینیزمی؟
 اورمویا دالیرام من اورمویا!
 فره‌لرینی قوروماغا
 قاناد گرن
 او ووقارلی "قو" یا...
 "زار توشت" اوجاگی باشیندا یام
 ایستی و سیجاق
 اودلار یوردونون چورک قاپیسیندا یام
 تندیر، برکت قوخویور تنیم
 اون کیمی اوزوم آغ!
 اوسکوک-اوسکوک سو داشییر
 دییرمان دولاندیریرام...
 اورمونو ایشله بیرم، اورمونو!
 "اولکر" م!
 "آغزیندا یوین چاتلایان
 "اورمودان گلن بیر آت" اوستونده یم.
 هله ده گورورم!
 -سیز ده گورورسونوز
 گوردونوز
 دئییلمی!
 قیرمانجلادی "سامان میدانی" ندا
 بوغدا تیغیمی "قیزیل دیش قشه"
 گوزو گوی گاوور قالدیردی بیر باش
 مسجدیمین دوز قاپیسیندا
 قان پیاله‌سینی
 هله ده جینگیلده بیر
 بازاریمین باجاسیندا
 - ائشیدیر سینیز دئییلمی؟ -
 "... مال-ی عجم حلاله!" سسینی...

آند اولسون قلم ایله قلمین یازدیغینا
 آند اولسون قلمین ایلك جیزیق جیزیغینا
 آند اولسون جیزیغی، حرفه دؤنوشدورمه‌سینه
 کلمه بیرلشدیرین صایفایا دور دوزدیونه
 آند، ایلكین سسه، ایلك اینقه‌یه، ایلك آغلاییشا
 و بو سسلرله یاشام فلسفه‌سین یوزدوغونا
 قامیشین جیررر... کاغاذ اوستونده ملک تک سوزرک
 قارا جوهرله قارنلیق دوزاغین یوزدوغونا
 آند اولسون، آند اولسون، آند اولسون کتابا...
 آند اولسون قلم ایله قلمین یازدیغینا...

اسماعیل مددی اوصالو (اولکر):

آنام اورمویا

ائشیدیر سینیزمی سیز ده؟
 "اورمو" یا قولاق آسیرام
 اورمویا!

سن
 یئیندن دوغولدون کیشی بطنیمیزدن.
 و سونرا ایلیکلریمیزه ایشلتدین
 بو یاسانی هایخیر اراق:
 - نه قدر وارسا گل سین
 یوردوموزا گۆز تیکن
 چاغر یلما میش قوناق!
 تور کوک!
 قوناق سئوریک!
 تور یاغیمیزین اوستونده ده اولماسا،
 هامی سینا
 آلتیندا یئر وئره بیلریک.

 ئیسان
 سن،
 هر زامان
 "سودان گلن کوزه لی قیز" سان.
 هر زامان گونش باجیسی؛
 - گئجه ده آچیلان آی باجاسی. -
 سن
 هر مئوسیم یاز سان.
 بهارین ایکینجی آییسان
 سن.

مکتوب
 بیز،
 گئجه دئییلیک،
 گئجه ده بیک!
 "سن" له "من"
 گئجه دئییلیک!

 "قباغی دوموز"
 "دالیسی دنیز" شهریم!
 تانیغیمسان
 محشر گونودور،
 شاهدیم اول!
 مینلرجه داغیلدیق
 یوزلرجه بوغولدوق
 اونلار یول
 اونلار یول...
 یئنه سندن اومدوق چارامیزی!
 ساده جه سنین قاپینا گلدیک.
 اولوب-بیتنی
 اوولادینا سورمادین
 سن
 سارمادین!
 دوزونلا دیری ساخلادین یارامیزی
 آیینلا
 اولدوزونلا
 آ یازینلا دؤل له دین قیبرلریمیزی
 "کاظیم خان"
 "قورد اوصالی"
 بوغاز بیلا بویله اولادین:
 بو اولکه دن بیر چینقیل
 یاد نالینا دریلمز!
 جان - باشدان پای وئریلسه
 تور پاقدان پای وئریلمز!
 و قالخدیق قیبرلریمیزدن
 آت دوشوندن،
 ایت دیشیندن آلدیق سنی
 سنی یئیندن دوغدوق عزیز شهریم

گئجه کیمی

ایکی هئجه بیک. ۵

قو قوشلاری اوزوشرک ووقاریمیزدا،
باتماق،

بیتمک بیلمه یین

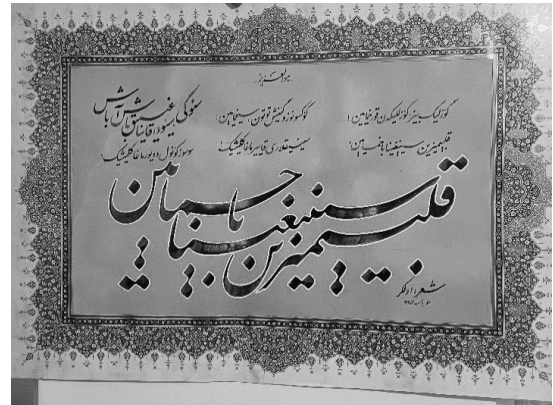
ایکی قومرولو حنجره بیک.

گۆزوموزو گۆیتمه سین قارانلیق!

بیز

قارشى - قارشىیا آچیلان

ایکی سؤنمه یین پنجره بیک.

گۆزل یازیلار: اورمولو گۆزل یازی اوستادی: "سیاوش باغبان" یندیر.

موشتولو غومو وئر...

گلدی!

یول اولدوم.

گولدو!

گول اولدوم.

آلدی اللرینه...

کول اولدوم.

-

چوخ شوکور دونیا!

دولا بیلدی ایچیمه ان سون

ان قوتسال دلیلیکلر...

-

گلدی، آنیلدیق

ایکی دانیلیمیش ایکن.

بیر کروان اولدوق،

ایکی کرواندان سالینیمیش ایکن.

دولدوم

جالاندی،

دولدو

جالاندیم!

موشتولو غومو وئر تانیریم، موشتولو غومو!

سؤدالاندیم من!!

سؤدالاندیم.

سونسوز اونسوز لوق

بو نه چال ساققالینا گولدویوم آیریلیق

نه قاقالی الیمله خوخلو باشینی تومارلادیغیم اولوم

نه "کئشکه... " ایله باشلایانلار

نه "...سایدی " "...سه یدی " ایله بیتنلردن بیری

نه گوجسوز لوک

نه گووه نسیز لیک

نه یوخسونلوق

بو

اونسوز لوق!

هم ده "سونلو" سوندان دئیل

بونون آدی: سونسوز اونسوز لوق!

زامانی زمینه چالیب آمانینی کسرم اولماز لیغین!

کور گوندوزه گۆز وئر

کار گئجه یه گونش دینله درم!

یانار قاف داغیندان بوز ایسته گتیریم!

یانامیش اوجاقدان کؤز!

آنجاق

Heca. ۵

بوگون
 يئنه ده آغلايبيسان...

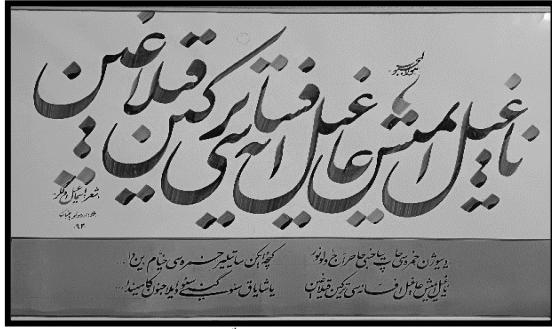
 اوچ گۆزل
 آلتی كیشی ایدیک
 بیر ماسا باشیندا بیر یئرده...
 اورکلر اوزدن
 اوزلر اورکدن قات-قات یالین قات
 و هر بیریمیز هامیمیزدان داها دموکرات!
 آلتی كیشی
 بیر ماسا
 پرده سیز اولان بیر یئرده!
 حقًا دوز - چۆرک
 یئمک - ایچمک کیمی
 گۆزل ایشلر گۆرولرک
 "اوچ گۆزل" دن دانیشیلدی سوفرا باشیندا!
 ...
 باشلار قیزیشدی
 قیزیشینجا دوشدو پرده
 دوشونجه بؤلوندو بو آلتیلی ایکی، دۆرده!
 دانیشیقلا آراسیندا
 ماسانین دادی قاچدی بیر یئرده:
 قاریشیقلیق دوشونجه اوچ گۆزل شئین سیرالایشیندا!
 ییز دئدیک:
 - اۇنجه وارلیق
 سونرا بایراقدان سونرا چۆرک!
 اونلار دئدیله:
 -دونیا دا نه بول بایراق!
 اۇنجه چۆرک
 وارلیق دا چۆرکله بیرلیکده گلجک!

بیر تک
 اله گتیرنمه یه جه یم "او" یومو
 او گیلهمین اورتاسیندا کی ایتیک
 گۆزومون قاباغیندا کیسیزلیق!
 دیل تانریلیغیمدا کی لاللیق
 الیمین ایچینده کیسیزلیک
 او اونسوزلوق
 سونسوزلوق
 او
 سونسوز اونسوزلوقومو...
 یوخسوللوق
 فقیرله شینجه آیریلماق
 آیریلیق آیریلیب، اؤلوم اۆله جک
 نسه قوووشولماز قوووشماق
 آنجاق
 "بیر آیری" قوووشانما یاق
 بیر یانغین سؤنمه یه جک
 بیر شئی واردیر اونا
 هئچ بیر اکسیر ایشله مه یه جک
 اوکیانی اودوم سایان بیر سوسوزلوق
 بو
 سونسوز اونسوزلوق...

 بو گون اورمو کۆنلوم یاسدا
 سسینین یاناقلاری هله ده یاشدیر!
 سن
 بوگون آغلايبيسان!

 آینالار لا بویلاشیب
 سورمه دن سوروشوب گۆزلرینی
 ساچلارینی داها سیغاللی،
 کۆنلونه آچیق یایلیق باغلايبيسان...
 بیلینمه سین دئییه هر ایش گۆروبسن آنجاق
 سسینه قولاغیمدان
 اۆزونه گۆزومدن باخمايبيسان!..
 سن

آسا باسا كسه بیلدیگینیز محقق!

آنجاق

تائیرینی

یالنیز اؤزونوزه چیخمايين!

بیر گۆزل بیر گۆزل...

یئلقووان کیمی، قوو کیمی قونار ماوی یوخوما

باخااار

باخینجا قیغیلجیم چاخار گۆزلری

گۆبوس مانقالیمی اویاندریب گندر بیر گۆزل...

دولو کۆنلومو سیخار بوش اللریم

یوخوم یوخا چیخار او "بیر گۆزل" یوخلوغوندان...

باغیریم کیچیلر

اوووجلاریم بؤیویر...

بؤیویر اللریم یئرین آلتینا اوستونه دیر

گۆزل سسی گلر بیر یۆندن

دؤنرم

سس سمیر یوخ!

گولوشلری گلر، گئت گئده بؤیوین

قوش داراقلاری کیمی

دن - دن سپیلر گئجه به دریم!

بیر - بیر دریلر

سونرا بیر گولو جویو دوداغیما قونمادان

بوتون سر پدیکلریم

اوچااااررر... قاناد چالیشلارینی سئچر قولاغیم!

گندر

گئدیشینی گؤرمم!

گؤزوم بیر شئیلر قوپارار ایچیمدن او "بیر گۆزل" ه

قوپارینجا دا اونو یوللار آپارار...

آی ایشیغینا بورونموشکن

آلدیغیم ایلک اوپوش دادی

گندر می داماغیمدان؟

آیاغیم

اونودا بیلر می بیرینجی گؤروش یئرینی؟

یادیرغانار می دوداغیندان سوموردوغوم یادیگارلیق

نفس؟

او اسکیمه ین یئنی

بايات باياتی

ایللنمیش شاراب

سوسقون سسی!

"موت" مو؟

"اوموت" مو؟

کیمسه سیزلیک بوزقیریندا هامی، هر کس!

هله ده فطیر عطیریندن دانیشینجا

داماغیمدا قوخوبور

سنین تشهد بارماغینداکی ان سون چؤرک نارینی...

سن دوز داغيسان!

مین بیر گئجه به بدل هر گئجه نی بیر "مین گئجه"

قیلراق

وئجه گنیرمه ین یایین گونشینی، قیشین قارینی...

هر گلشین

بوش گؤزه گلن فر

آجیغین:

بال کسین زهر!

ایگنه لی سؤزون:

خئییر دوعا

باخیشین:

بايرام، خوش نظر...

و آغزیندان چیخان آدیم

دنیا بایراملیقلا رینا ائش دیر...

ائشیدیلیمیش اولسون دئییه، دئمیش اولاییم

منیم پاییم سیزدن چوخ اولمالیدیر

ايچيمده گورول - گورول بير تور كجه!

سن

هارداسان؟

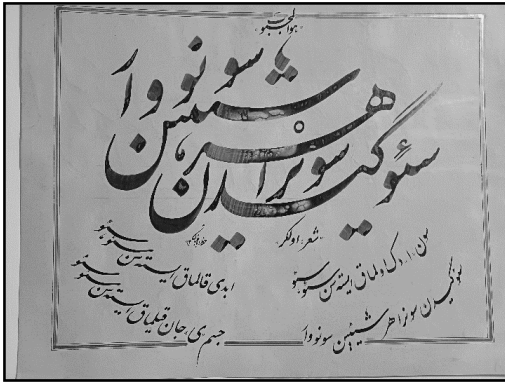
اولمايير بو ايش، بو ايش اولمايير سنسيز...

دئمكلره باخما!

جهنمه بئله سنسيز گنديلمير!

باخما دئمكلره، باخما!

سنسيز انديلمير كي، انديلمير...

استغفراله!

بو خودان اوزولمه دن اوخومازمی:

"عمرون پاییز فصلی سئودیم سئویدیم..."

ربابه مراد اووا!

بیلیم

بیر دلی سوومو توش گلیب دلی یه،

بیر دلی می راستلاییب دلی سووا؟

من یوغونلو قدا شالاق گونوقالینینین

دریسی تیکان - تیکان

توکلری بیز - بیز

منی سحر - سحر ایچدیره جک

دیزه سالیب آغلاداجاق بو قیز...

فقط و ساده جه

آنجاق و یالنیز قورخو قورخولودورا!

یوروا!

دئودن دوواری می داغ می؟

آپارار آستاناسینا قدر او تاپماجا قارانلیغین...

بیردن

یئلقووان یونگولویونده، کونول توزو کیمی گورونمز

- گورونمز قونار

قونوب قایناشدیرار تکرار منی یاشاما گوزل -

گوزل...

منیمکی دوشونجه دئیل کی دیشسین!

آدیمدیر!

آرا - سیرا واز کئچیله سی

هردن آتیلای سئو توتولای سئو دئیل کی!

بئلیندن گلدیگیم آتام

دوشوندن دیر چلدیگیم آتام

آغزیندان قارداش سوزو آلدیگیم باجیم

دوشلرینده جنت دوشونه دالدیگیم یاریم

الیندن دوز یالادیگیم گلینبا جیمدیر.

منیمکی ساتیلای سئو مولک آلیناسی مال دئیل کی!

جیبیره دولان نفس

سوسایینجا سویا

آجیخینجا چوره یه دیولان هوسدیر.

نه دنیا گوروشو

نه دنیا باخیشی

ایچینده یاشادیگیم دونیادیر.

دوداغیمدا سیقاریم

الیمده چاخماق

سن هارداسان؟

سنسيز اولمايير بو ايش.

سوفرام آچیق

ایچینده چورک

اورتاسیندا دوز

من آج!

سن هارداسان؟

سنسيز

اولمايير بو ايش.

اوره بییم دولو، آغزیمدا دیل،

قوزئی قبریس تورک جمهوریتینده یئرلشمیش
اولان و منی قوناق چاغیران "ناظم مراداوغلو" نا
نه بیر اوووج؟
نئجه بیر اوووج؟
کوره گتیره جه یم سنه!
آلنیمی گتیره جه یم
آلنیمی
هیلالیمیزین حالال اوغونو
قیزیل جییه ر اوستونده کی
قاراسینی جاینقالادیغیم اوره یمیمی گتیره جه یم سنه.

قادا

قاداسی

قارا

قاراسینی آچا جاغیم باغیمی

باغیمی گتیره جه یم سنه!

*

ال آچیق قالینجا یؤنلر یارانیر، آچیلینجا

کیشی یومروغومون آلتیندا

سارسام آطلاس کتابلارینی،

چار پارام ایسته یمجه بیر بیرینه جغرافیا جهتلرینی

یاریم - یامالاق دئییل

"بوتؤو":

قاف داغینی چالیب ساوالانا خزرده توزون آلیب

اورموگؤلونده دوز لاییب گتیره رم سنه...

*

نه بایراق ایسته رم سندن

نه تورپاق گتیره رم سنه:

الریم جئیمده

قوناقلیغا چیخارام بورادان

ایم اوره یمین باشیندا

قوناق گلرم سنه...

(اوباق قال!...)

یاتما هله.

بو یوروغون اولسون

قول کسلیم.

هئج بیر گؤرولمه یه جک!

قورخما!

قورخونجا کیچیله جک

کیچیلینجه

اله نه جکسن!

اوستونه یورو قورخونون!

اوندان چکینمزسن

او سندن چکیله جک!

او چکیلینجه بؤیویه جکسن!

قورخما!

قورخما یوخسوللوقدان

قورخارسان،

زنگین ایکن ده دیله نه جکسن!

اوزرینه یوکلن آیریلیغین

اونو باسدیرینجا قوووشما یلا به له نه جکسن!

هئج به هئج قورخما بیزیم بو اولومدن

قورخو ترله در!

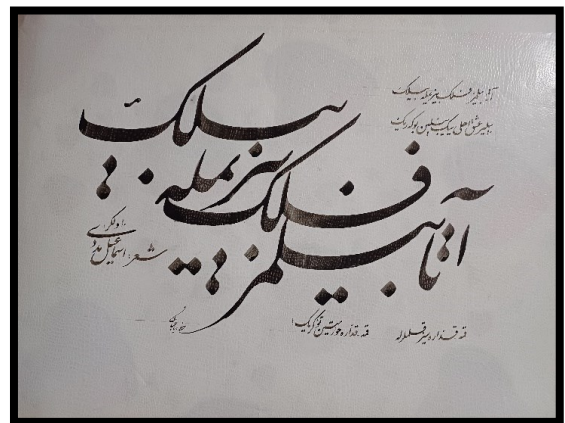
اصیل اولوم ترله مکدیر

ترله بینجه اوله جکسن.

قورخما

قورخما بینجا یاشام عشقینین نه اولدوغونو بیله-

جکسن!

(ناظم مراداوغلو:)

"بیرجه اوووج تورپاق گتیر گلنده" (سلیمان رستم)

"ياشامین اۇزدشى" نه	گونهور ايسته
بیر ناغیلدیر یاشام	گونش
بعضا ایستی بیر قوجاق قارانیلیغیندا...	اولدوز ایسته
اُشیدیلن	آی!
اُشیدیلیب یاشانان بیر ناغیل.	قورو سو دئ!
دینله دیکجه داها شیرینلشیر...	جان اوجاغیمدا دمله دیگیم چای
بیر دایاز گۆز قیزدیرما،	نه ایسترسن سای گتیریم!
بیر قیسا یاتار - اویاقلیق دیر حیات!	یاوان سۆز ایسته
بو قیسالیق بیتینجه	شعری بیتیریم سنه
او دایازلیق	گۆز ایسته سن
بیراز درینله شیر...	گۆز
***	باش ایسته سن
داد - بیدادا!	باش اوسته!
یئنه آچیلدی زهر سوفراملا بیرلیکده سحر...	فقط
گئنه دولدوردو قاضی قلمینه داواتی...	اویاق قال یاشاییم!
گئنه یاغلا دی ایپینی دوستا قچی...	یاتما هله
یئنه ده یازدی شاعر بیر بایاتی...	اوتورا!
"گل گئدک خون داغینا	***
یاش تۆکه ک خون داغینا	کیمسه بویوندان اوزون
اوغلو اولن آنانین	چکیندن آغیر بیر شئی ایسته میر!
قان دامار قونداغینا..."	بیزدن اولماق ایسترسن
***	نه ائدیرسن، ائت!
بورا خوروز - خوروز بانلایار سؤکولمز دان!..	آنچاق
ساجار گونش	تور یاغینا بویونجا بایراغینی
آچیلماز سحر!	تیک
آدی دئییلر باهارین	گئت!
گلر نئيسان؛ فیشقیرار یاز	***
آچار گولون قیزیلی	آلتی یلا ایشیم یوخدور آنچاق
اوره بیم آچیلماز...	تور یاغین اوستو یاتماق یئری دئییل!
***	بیر دونیا ایشیمیز وار آذربایجاندا
سوفرا آچمیش	قادینلی - کیشیلی
من دئییه تیکه توتמוש	قاییشی - قورشاغی سیخاغین
آندان آیغیر	هایدی!
دوه دن بوغرا کسدینمی؟	شعیر ده داخیل اولماق اوزه ره
منیمکی اولان ساچلارینا اسدینمی؟	سۆزو اوزاتماق یئری دئییل!
اسینجه باغلادینمی قیپیقلا رینی	***

"بئله شئی اولمازا!" بونو یوز کره گوزگويه
 دئمیشم!
 ساققالیمین آغارماسی قالسین
 بوغلاریمین سئیرلمه سی...
 - اوشاق سنه نیشان -
 "آی خبری" ایله "وای خبری" قاپیدا بوغوشور
 باخیرام اوزلرینه
 "مرحبا!!" دئییر
 آلنیمی شاپالاقلائییر
 آردیندان اوزون بیر شاققاناق چکیرم!...
 مانقیلی باجیسی شانقیلی "انلای" یم دا گولور
 "آنا گل! آتا سفئله ییب!" دئییر
 من
 یئنه داها دریندن گولورم...

 من سنی اؤلرم
 سنه گلنرم، من سنی گولنرم.
 هئیی...
 آنجاق آغ ساققالیملا قیزیل اوره یم ایچینده
 گولومسرم سنی
 هر یئرده سم باخیرسان منی!
 دلیم دولاشینجا سؤز
 کؤز
 اوجاغیم اوشویونجه
 اؤزگه یه دؤنوشونجه اؤز اولورسان سن.
 اوستومده کی ملحفه سن
 بیله بیمده کی ساعات
 جورایما قدر دوشونن گؤز
 داشینان ال
 الیمده کی کیتاب چانتاسی
 چانتامداکی کیتاب
 کیتابیمداکی شعر
 چاخیلان چاخماق
 قیزاران سیقارا کؤزومه
 آغاران گؤز؟

و

باغلایینجا
 درین نفس آلدیردینمی؟
 نفس آلدیرینجا سالدیردینمی جانیمداکی تیتره مه-
 نی جانینا؟
 هر شئی
 هپ هر شئی لاییقینجه اولدومو خان شانینا؟

 (مندن "سیزین ناغیلینیز نئجه ایدی کی؟ نئجه
 اولدو؟.." دئییه سوروشان بیر اؤیرنجیمه:)
 - اووووو...
 بیزیم می ناغیلیمیز؟
 قارلی بیر قیش گئجه سی طلب ائدر!
 قیزیلجاسینی چیخارمیش محرم بیر چئوره!
 کورسو باشی دا گر کیر!
 اوستونده
 یوندن سیریلیمیش اوزون بیر یورقان
 گور کؤزلو بیر مانقال
 قیراغیندا
 دارچینلی، دملیجه بیر لنکران چایی
 بیر ده...
 نارین دنه لی اوزون بیر تسبئح ایسترا!
 یوخسا بئله - بئله یئرلرده
 نه منیم آچیلار نوظقوم
 نه ده سیزین عاغیلینیز بیر شئی کسرا!..

 باشا هاوا گلمه نین نه اولدوغونو بیلیرم
 او دئییل آما
 جانیم بئله من بو گونلرده اؤز - اؤزومه گولورم!
 آنام دئییر:
 "دده ن ده موصوبت موصوبت آردینجا گلینجه
 گولرمیش
 "بلا دالیندان گلمه یین بلا
 بلا دئییل کی!" دئییرمیش!
 هامی دیزینه چالیرکن او قهقهه گؤز یاشینی
 سیلرمیش!..

هر هووردا بير قوش اوچار ايچيمنى "پيررررر!"
 دئيه
 بير شئيلر چؤكر روحوما
 قالارام آلتيندا
 قالديرمام قالديرانمام قيبيقلارينى گؤزلريمىن...
 بيلمزىن...
 هر دفعه سفردن دؤندويوموزده
 "اوزاق كن ياخين، ياخين كن اوزاق!" يازاجاغينى
 بيليرم بيليرىن...
 بيلمز، بيله نىمز، بيله بيله نىمزىن!

 آرزىق اوزات سئودا سؤزلرينى
 قيسا يازينجا قاچير آدامين آغزىنين دادى!
 بئله قيسا يازما!
 نلر دئيرىن بئله قىيق – قىسيق سئوگىلى؟
 اوزونچولوق ائله! اوزون ياز سئودا سؤزلرينى اوزون
 اوزادى...
 تىز تىز آدىمى دى!
 بير باشى بير اورتاسى بير سونوندا سؤزون...
 دئيلن سؤزلر ايله ايشيم يوخ آنجاق
 شيرين اولور ديليندن چيخينجا آدامين آدى...

 ايش بئله گتيردى بو دؤنه!
 آلنىمىزىن ترى
 اليمىزىن قابار يلا تارلا بسله ديك
 شاختا گليب ووردو
 وورونجا دا سولدو!
 ايش بئله گتيردى بو دؤنه!
 باشيمىزىن ديكى
 اوزوموزون آغى ايل اىنسان بسله ديك.
 "خون" گتيرنلره "خان"،
 "بى!" دئيله جكلره "بى" دئيلدى!
 دئيلينجه ده بئله اولدو!..
 اولان اولدو
 كئچن كئچدى
 ايش بئله گتيردى بو دؤنه...

سحر سيز گئجه لرين، گئجه سيز سحرلرينه باغلانيب
 آچيلان
 آچيليب باغلانان وارليق دولو بوخ بير كىتاب...
 آباغيمداكى پوتون "ايش" سن
 باشيم اوسته كى رسيم
 بوتون قيفيل – كليلدلين سونوندا سنين آچارليغين
 «سلام» سان
 آياغا دورماق
 آياق اوسته يكن اوتورماق
 درسيمىن
 آغزيمداكى ديل
 تور كچه سن، صينيغىن!
 بئل بيله بى
 بئيين اورهى
 معليمىن
 بوش ساغيمدا يكن
 سول اليمده كى دولو قلم سن
 آغزيمداكى ياسا
 ياسامداكى ماسا!
 بير سنى دانىشيرام هر سؤز سورولونجا...
 ديلدن دوشورم آنجاق
 يئريمه كئچيرىن من بورولونجا...

 هر دؤنه سفردن دؤندويوموزده
 گؤزلريمى يول
 ايچه ريمى سئل آپازار
 بيلمزىن!
 دوشهرم داش كيمى ديبسيز دليكلريمه
 چيخمام، چيخانمام، چيخار يلانمام
 بيلمزىن!
 آدىم – آدىم اودوزارام بوتون اوددوقلاريمى
 قارامسارليغا
 فيرتىنا قوپار چؤلده
 دارى قدر داريلار ايچيم
 بيلمزىن!..

عاشیق	***
آز	سس گور لوغو
دئیل!!	بوی او جالیغی
***	قولاق دو یار لیلیغی
ایل باشیندان ایل باشینا	گۆز ایشیق لیلیغی
یئتیشرم کیشی بئینیمین آی باشینا...	بدن آغیر لیغی
فلک	بو یون، بئل، بیلک او یومو...
بالاسی قارنیندا اولموش زاهی کیمی گولر	ائله یه بئله یه باخمایین!
ایچیم او چار ایچیمه	ناخوشوق ناخوش!
آغری دو غرار باغریمی	خسته بیک، خسته!
قاشیم قییلماز	چکدیگیمیز نفس
دوداغیم قاچماز...	ایچدیگیمز سو
ایل باشیندان ایل باشینا بیردن	یئدیگیمز چۆرک؛
هیکیلیم تۆکولر ایچیمده تۆکمه دمیردن	خسته!
آلار ایلدیریم بولودلاری باشینی	ساعاتلارا بارماق دیشله دن تیکیر - تیکیر سایان اورک؛
بوتون قانی گۆزونده	خسته!
بیچاقخانا چالیشار	تکجه ده ایندی دئیل
آغزی آچیلماز...	بیرازدان و بایاق!
اولولریم گلر یانیما	تفکۆر فیشقیران تپه میزده کی ایشیل - ایشیل یانان
آنلار یئرینه آنیلاریم	چیراق
یئرینی سالار ایچیمده غم	خسته!
سایسیز بیر قمه ساپلانا جانیمین اورتاسینا	آبدالیمیز ابطالیمیزدان
آخار قانیم ایچیمه	حاکیمیمیز حکیمیمیزدن
بوشلوغا تیکیلر دولو باخیشلاریم	مین البته من هامیمیزدان...
اولرم	خسته یم خسته
سونرا	خسته بیک خسته...
قیامت قالخارام	چوخ شوکور کی سن وارسان.
آنادان اولموش جاسینا...	بوشقبا قوبولابیلن
***	قوناق قاباغینا چیخار یانسان.
هر کس ایسته دیگی یئردن یولونو سالسین آنجاق	***
قارا تاختادان کئچر آیدینلیق یولو	گر چی مهتاب شالاق آلتیندا...
قارا تاختا باشیندان!	چاییر یاشیلی
بایراق	قان قیزیلیدیر
قارا تاختادا چکیلمه بینجه تیکلمز.	نئیسانین گۆزلری نم
گول	پاییزین دامی چیلدیریجی آراز دئیل؛
سو،	بیزیم شهرده دئیلدیگی قدر ده

سئوگی، سئودا قایناغیییق باش آ باش
سوسوز کؤنول دویورماغا گلیمیشیک!

کورلوق دئییل، به به نمیشیک بوللوغو
منیمسه میس اولانلاریق گوللوغو

بوینوموزا آلانلاریق قوللوغو
بو دونیا یا بویورماغا گلیمیشیک!

ائله آجی، ائله شیرین ناغیل کی...

ائله چیرکین، هر دن ائله گؤزل کی...

آنجاق بیز لر اوخشاماغا دئییل کی!
بولبول کیمی سه بیرمه غه گلیمیشیک...

گؤزلیک بیزا! گؤزلیکدن قورخمایین!
کؤکسونوزو گئیش توتون، سیخمایین!
قلبیمیزین سیننیغینا باخمایین!
سینیقلاری قاییرماغا گلیمیشیک!

بونجا بیزی کفر اودونا یاخمایین!

کافیرلیگی بوینوموزا بیخمایین!

شیطانلیغی اور تالیغا سوخمایین!

یاخشی - پیسی آیرماغا گلیمیشیک.

"اولکر" یک بیز، دویورماغا گلیمیشیک...

سحر یئلی، سؤیله! ایندی هاردادیر

الترینین یازیسیندان اؤپدویوم

کؤنلو آچیق، اوزو گولورمو باری؟

اوره گنین سیزیسیندان اؤپدویوم!

بیر یول باخدی، یوز مینلرجه سایلیدیم

بیرجه گولدو، عؤمور - عؤمورا بایلیدیم

بیر مئی وئردی، سرخوش ایکن آیلیدیم؛

گؤز لرینین کوزه سیندن اؤپدویوم!

قارا تاختا لالیغیندان آچیلار دیل!
آنا یولا آنا دیلدن چیخار.

گول

توتقون کؤنول

دیل

باغلی انسانلیق قاپیسینی آچار!

سونرا قوشولار شرقیلر

و...

دونیانین ان گؤزل آهنگی

ایلان بوغازیندان چیخسا بئله مدرسه زنگی...

فرق ائتمز اصلینده

بیر زمان دؤزومسوز لوکایدین

ایندی دؤزومسن.

فرق ائتمز!

بیر زمان یوللاردان چکیب گتیردیگیم ایکی

گؤزومدون

ایندی یوللار آپاران ایکی گؤزومسن!

بولاندر یقلا دورو

فرق ائتمز

فرق ائتمه دیگی کیمی اود ایله سو

قارایلا آغ

داغ ایله دره

فرق ائتمه دیگی کیمی فرق ائتمز اولومله اولوم

هاوایلا سو

کهلیکله بالیق

فرق ائتمه دیگی کیمی فرق ائتمز

قوووشماقلا آیریلیق.

بیر تئشییه مین پوزقونلوق یوماغی!

ائشیلمه یین اییرمه یه گلیمیشیک!

شامانلاریق، خئییر دوعا ایشیمیز

یئنی دونیا قاییرماغا گلیمیشیک!

قوووشدورماق ائلچیسیییک آرخاداش!

آیریلیغی آیرماغا گلیمیشیک!

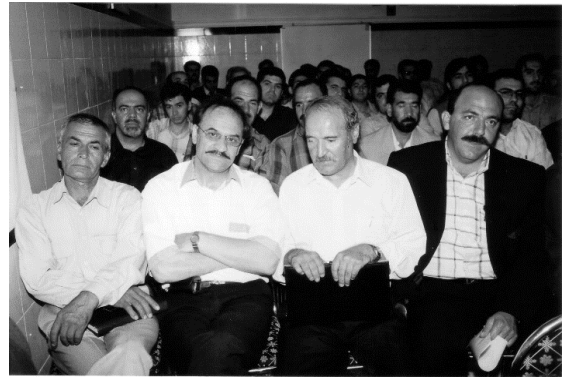

او باشلادان غزلیگی دنیادا...
 او قورتاران گۆزلیگی دنیادا...
 اۆلچوله شن اۆزه للیگی دنیادا...
 قدریندن، قضا سیندان اۆپدویوم!

قار چیچه یی! ایندی نئیلیر اول پری
 دیز چۆکوبن دیزه سالان اولکری
 ساچلاری تک بهار ساچار سۆزلری...
 اسکیمه ین تزه سیندن اۆپدویوم!

اسماعیل اولکر اوستاد کریمی مراغه ای

- اسماعیل اولکر - محمود صادقپور - دکتر محمد حسین سعید عصر - کریم گل اندام

آند ایچمیشم آغلایارق، گولمه یه!
 یاشاماقچین آند ایچمیشم اۆلمه یه
 او منیمدیر ایستر اولا، اولمایا!
 دۆشونده کی قوزوسوندان اۆپدویوم!

غزل

هر کیم سوروشسا - وارمیدیر اکسیر؟ جوابی وار
 ساقیمیزین همیشه بیزیم چین شرابی وار
 بیر ساقیمیز وار اللری زر، آغزی دور تۆکر
 میس سهلیدیر گتیرسین او کیم ساخسی قابی وارا!
 زاهید - قاپاندی میکده! طعنه ایله سؤیله دی
 بیلمز یازیق کی بئیتیمیزین گیزلی بابی وارا!
 هر کس سئویب سئویلمه سه دنیادا بیرجه یول
 جنت باغیندا گزسه جهنم عذابی وار
 آیتلر ایچره گۆرمه دیم آنجاق دئییرله کی:
 زیبایه باخماغین نئچه یوزمین ثوابی وارا!

ساغدان سولا - خطاط سیاوش باغبان - اسماعیل اولکر -
 قولونچولو دده کاتب

اوستاد کریمی - اسماعیل اولکر و کاتب اوغلو

"اؤز - اؤز" دئییه "وارلیق" آغریسییلا
بوز قورد اولاییر ایلیکلریمده...

"نه وار کی؟"

بیر اوجاق تیکه جکسن،
سؤندورمه یه نه وار کی؟
بیر آغاج اکه جکسن؛
سیندیرماغا نه وار کی؟

دادا داد وئره جکسن!

کوله، اود وئره جکسن!
قول - قاناد وئره جکسن!
سیندیرماغا نه وار کی؟

دورمادان، واراچاق سان،
یوللاری، ساراچاق سان،
یان - یانا دوراچاقسان!
یان دورماغا نه وار کی؟

قور تولماغا بوخوودان؛

آزالتمالی بو توودان!
های - داد سالیب آلوودان،
گئن دورماغا نه وار کی؟

گولوش اولاق دوداغدا!
اوپوش اولاق یاناقدا!
باخیشلاری آیاقد
دوندورماغا نه وار کی؟

گوروش منله! گور منی!
اوپوش منله! سار منی!
حاضیرلانمیش خرمنی،
یاندیرماغا نه وار کی؟

عشق اهلینین ندن بو قدر شندی حاللاری؟

عابدلرین ندن بو قدر اضطرابی وار؟

مینلرجه تانری ائلچسی واردیر کیتابی یوخ!

خوش حالینه، او ائلچی کی سئودا کیتابی وار

"اولکر" نه بخته وردیر الهی بو دونیادا

تورک ائللری ایله تورکوجه بیر جوت خطابی وار...

(اؤله یدیم، اؤله یدیم من یوخ ایکن قومروم

گلمیش اورموما)

من یوخ ایکن قومروم گلمیش اورمو!

بولودلاریم یولونا سو چيله دیمی؟

ماوی ایله یاشیلیم یئرینده مییدی؟

داغینیق دئییلدی کی داغلاریم؟

اؤپدومو قیزیل گوللریم اللرینی؟

آیاقلارینا پامبیق اولدومو یوللارین؟

سالماس یئلینه نئجه اسمه سینی

گؤلومه نئجه صبیر کسمه سینی

هامییا هر نه نی تاپشیردینمی؟

ییغدینمی باشینا سونا بولبوللرینی؟

ساز - سؤز صرافی دیر بیلیرسن

شعرینده تاپشیریق اولابیلدینمی؟

"بیر قورد اولاییر..."

کؤلومده گونش، باشیمدا حلاج،

بیر گیزلی نسیمی وار دریمده!

وارلیق منه آج، وارلیغا من آج...

مین بوشلوق آچیلدی هر یئریمده!

ایچدیم بیر ایچیم سئودا سویوندان؛

ایچمکله بو چشمه دن دیولماز...

بیر ماوییه دالدی، گئتدی کؤلوم،

تانریم بو قدر گؤز للیک اولماز...

"گوی تانری" آریتدی اؤزگه لیکن!

"یادلیق" یئر آلماناز اللریمده...

الهی " جنابلارینا اونیوئرسیته میزه قوناق چاغیرماق
 آماجیلا زنگ آچدییم... سۆزون دوغروسو - بیر آز دا
 کئیسفیسز اولدوغونو دوشونه رک - اولوملو جواب
 آلاجاغیمی هئج می هئج سانمیردیم. فقط "دعوت
 جمله سی! " آغزیمدان چیخار - چیخماز:

" - سیز، مندن باش ایسته یین! هر زمان، هر یئره،
 هر هانسی بیر دورومدا اولسام دا باشیم اوسته گلرم!.."
 کیمی اولدوقجا آلچاق کؤنولجه سینه بیر جواب
 وئردیلر... بو، (اؤیرنجیلریمه ده دئدییم کیمی) ساده
 جه بیر جواب دئییلدی! عینی حالدا اولدوقجا بؤیوک
 بیر درس ایدی بیزیم اوچون. او درسین باشلیقلاری
 بئله ایدی:

- ۱- آلچاق کؤنول اولاجاقسان!
- ۲- اؤزگونله ایشینی گؤروب، ایشینین،
 سۆزونون، امضانین اری اولاجاقسان!
- ۳- نه بهاسینا اولورسا اولسون سۆزونو
 "ایش"ه چئویره جکسن، سۆزونون ایش
 آدمی!! اولاجاقسان...

نه ایسه... اوستادیمیز، او گونه قدر گؤزلیم اورموما
 گلمه میش ایمش، آنجاق مسافیر اولاراق ایچیندن
 کئچمیش ایمیش... بو ایسه اونون رسمی اولاراق
 بیرینجی گلیشی ایمیش... اوسته لیک شاعیر
 "مصری" جنابلاری ایله بیرلیکده و اؤز ماشینی ایله...
 عینی تاریخ، ساعات اوچ یاریمدا اونیوئرسیته
 مسئوللاریمیزین عیارلامیش اولدوغو یوز نفرلیک
 سالوندا، جنت باغی کیمی بیر شعر شؤلنی قورولدو و
 اوستادیمیزین "الهی" سسی "آذربایجان تورکجه
 سی" درس کلاسیمیزی شاعیر و دیرلی سونوجو
 اولان "عادل بی پیرشاهوئردی" جنابلارینین
 آپاریجیلیغیلا ۲ ساعات بویونجا بزه دی...

آشاغیدا، سیراسیلا اوستادیمیزین، "مصری"
 جنابلارینین و اؤیرنجیلریمیزین اؤز سس و گؤرونوتولری
 ایله اوخودوقلاری شعرلری، - فیلمین تکنیک ایشلری
 بیتدیکن سونرا - تراکلار حالیندا و بیر - بیر
 قوللوقونوزا سوناچایام.

اسماعیل اولکر:

نهنگ شاعیریمیز "نادر الھی" ایله عؤمره

بدل بیر دان...

بیر ایلدیر اورمیه نازلی اونیوئرسیته سی، اورمیه
 صنعتی اونیوئرسیته سی و اورمیه ادبیات فاکولته
 سینده آچیلیمیش اولان یکی کرئدیتلیک "آذربایجان
 تورکجه سی ایله تانیشلیق" درسینی اوخوتمانین
 توکنمز موتلولوغونو یاشاماقدایم...

گنجلییینی آنا دلیمیزی اؤیرنیب اؤیرتمه یه آدامیش
 بیر اؤیرتمن اولاراق بو بیر ایل ایچینده یاشادیغیم
 گؤزل ایکن ایلگینچ اولایلارین هامیسی، بوتون
 چالیشما حیاتیما دادمیش اولدوغوم اولقولارا بدل
 ایدی دئسه م، آبارتمامیشام... اللی نفرلیک! صینیفلره
 هر سفرینده اون - اون بئش نفر سرست دینله ییچی
 و قوناق اویرنجینین گلیب اوتوروب، دینله ییب نوت
 آلماسی دا اولاسی آغیز - چنه یورغونلوقونو ائله
 جانیندان چیخاریر کی... گون بیتیمینده درین بیر
 "بخته ورلیک یورغونو"نا! دؤنموشلویون ال چاتماز
 دادینا وارمیش اولورسان... بو، بورادا قالسین! سیزه
 عبرت آلیناسی بیر خاطیره می دئییه ییم:

اگه (اژه) اونیوئرسیته سینده اؤیرنجی اولدوغوم زمان،
 "شعر تحلیللری" اوستادیم اولان پروفئسور عمر
 فاروک حویو گؤزل بیه: "اوستاد، ندن شعر تحلیللری
 درسیمیزه اؤنده گلن تورک شاعیرلریندن
 چاغیرماییریق؟ بئله جه، تئوریک بیر درسی پراتیکه
 ده چئویرمیش اولوروق..." - دئییه سوروشدوم! اوستاد،
 بیراز فیکره دالدیقان سونرا: "آشاغی - یوخاری اللی
 ایل زاماندا دالیدیبق دا اوندان!" دئییب و درسه
 دوام ائتدی...

بلکه بیر سیرا ایش یولداشلاریم گولونج اولایلر،
 آنجاق بو "تئورینی پراتیکه دؤنوشدورمک مسئله
 سی!" بیر حسرت کیمی منیم اوره ییمده قالدی!! تا
 کی ۱۳۹۷/۰۱/۲۶ گونونه قدر.

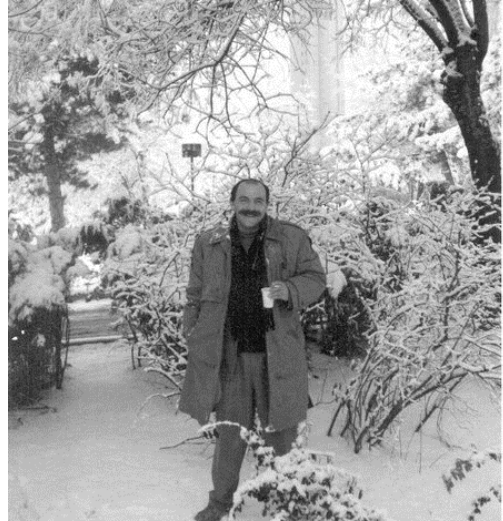
بو حسرتی گئدرمک آماجیلا، یوخاریداکی تاریخدن
 بئش گون اؤنجه اولدوقجا دیرلی شاعیریمیز "نادر بی

داغی " اتکلری اولان بۆلگه سینه گۆتوردی... بیز او زامان اورمو گۆلونه دریا دئییه ردیک! هئچ یادیمدان چیخماز: کندلیلرین چوخو دریا دئمه یه دیللیری دؤنمز، "دیرا" دئییه ردیلر. بئله دئیینجه ده بیز آلتدان - آلتدان بیر بیریمیزه گۆز ووروب ساوادسیزلیقلارینی لاغا قویاردیق...

چوخ آدم آت-داشقاسیلا کلردی دریایا. داشقالاری آتلاردان آچدیقدان سونرا، داشقانیق قوللارینی قالدیریب، خانیملارین چادیرلارینی بیر-بیره دوینله یه رک کۆلگه لیک قوراردیلار اؤزلرینه. هرکس اؤز کۆلگه لیینده الینه کئچدییی سطلیل یا دا دبه ایله اوخویوب اویناماغا، چالیب چاغیرماغا باشلایاردی... اوغلان اوشاقلاری، قیز اوشاقلاریلا بیرگه سس-کوی قوپارا-قوپارا دریایا دوغرو قاچار، چیممه یه باشلاردیلار. بؤیوک ننه لرله بابالار، دیز آغری، بئل آغریلارینی دینجلمک اوچون ایستی قوما قویلار، تازا گلینلرله آنالار ات یا دا سو شوربالارینی پیشیرمک اوچون اوجاق قوردوردیلار جوانلارا... قیساجاسی بؤیوک بیر ایلنجه تلاشی باشلایاردی بیردن بیره... بو آرادا قونشولوق ایلیشکیلری ده قیسا سوره ایچینده قورولار و بعضاً ده بیر بیرلرینی ایلك اولاراق گۆروب تانیانلار بئله سوفره لرینی باش-باشا چاتیپ یتمکلرینی بیربیره قاتاردیلار...

بیز کیچیک یاشلیلار یئددی دؤلتن آزاد ایدیک... کۆنلوموزجه گزيب توزار ایسته دییمیز یئره قاچیب گندیب دؤنردیک... البته کی ایشلرین باشی سویا گیرمک اولاردی! دوزلو سویا... بونون دا اؤزونه گۆره یولو، یولاجاغی وار ایدی. هر زامان سویا گیرمه دن قاباق هر بیریمیز اؤزوموزون یئتیشدیرمیش اولدوغو گولبه سر سله سیندن بیر ایکی خیار گۆتوردیک! گۆزوموزه سو داشلاناغینی، بئله اولونجا دا گولبیردن گۆزل درمان اولمادیغینی بیلردیک...

- "دریانین اورتاسیندا، گۆزوین (گۆزونه) سو داشلانسنا، فیل اوغلو فلک سنی قورتارانماز بالالا.. گۆزوین سو داشلانسنا، یا خیارین باشینی دیشله ییب

بونولا بیر داها اورمیه نازلو اونیورسیتته سی "رئیس" "فرهنگی - آموزشی معاونتی" و اؤیرنجیلریمیزدن "علی بی درگاهی" ایله یولداشلارینا و امه یی گئچن هرکسه درین منتدارلیغیمی بیلدیریرم. اولو تانیریم هامیسینی قوروسون.

آنکارا- قاضی اونیورسیتته سی

اسماعیل اولکر: "قاینارجا"

۸-۹ یاشلاریندا بیر اوشاق ایدیم. بیز اساسدا کندلی بیر عائله سایلیریق. اؤزومدن بؤیوک سکزکیز باجی- قارداشیمای، مدرسه لر آچیلینجا شهرده کی ائومیزه داشینار، باغلانینجا دا یایی کئچیرمک و اکین-بیچین ایشلرینه یاردیم ائتمک اوچون بؤیوک باباملا خان ننه مین یاشادیغی "اوصالی" کندیمیزده کی ائومیزه گئری دؤنردیک...

۱۵۰ ائولی بیر کند ایدی یا دا داها دوغروسو کنددیر! کندیمیز... آتام، کندین بیر الین بارماق سایسیندا اولان ساوادلیلاریندان بیرى اولاراق عدلیته کارمندی ایدی. بونولا بیرلیکده کندیمیزده ماشینی اولان ایکینجی کیشی ایدی...

منیم دوغوم آییم یعنی "مرداد" آیی گلینجه قالابالیق عائله نی ماشینا میندیریب، بول-بول دا قاوون، قارپیز ایله کوفته - شوربا یوکه ییب اورمو گۆلونون "زنبیل

مئتره لیبیندە یئردن قایناییر و دوپ-دورو سولاری قیراقلارینداکی ال ایله دوزولموش کیمی دوغانین کشف ائتمیش اولدوغو داشلارین اوزریندن داشیب آخان و هر بیرى ۲۰-۲۵ مترلیک چاپیندا اولان ایکی دوغا خارقه سی... بونلارین بیرینین آدی "اوغلان قاینارجاسی"، اوبیرسی ایسه "قیز قاینارجاسی" ایدی. هر قاینارجانین اوبیرسی قاینارجادان آراسی، آشاغی-یوخاری یوز آددیم اولاردی... اورمو یئرلیلی بو طبیعی شیرین سو حوضلارینا "قینه جه" (qəynəçə) دئیردی... سولاری نه ایچمه لی ایدی نه شور! شیت ایدی شولاری. توسباغلاری، قورباغلاری بول اولاردی هر ایکسینین ده. یالنیز، چیمیش گونلری گئدر، آخشلاری گئری دؤنریدیلر. هر ایکی قاینارجانین اؤزونه خاص قوراللاری وار ایدی. یئتیشکین قادینلارلا آغلار قالسین، بویا باشا دولماقدا اولان اوغلانلارلا قیزلار اؤبور قاینارجا باشینا باخماز و گئتمزدیلر! قیزلار قاینارجاسیندا قیزلار سیرایلا لئچکلرینی توتار، بیر-بیرر دوزلارینی شیرین سودا آلیب، گئینیب چیخاردیلار... اوغلانلار بیزا داها راحت... آرادا-سیرادا یابانجی بیرسی چاشماق ایسته سیدی ده آنیندا اویارلییر و کیبارجا یئرینه اوتوردولوردو...

گون، ایکی ساعات، ایکی ساعات یاریم تئز باتاردی زنبیل اتکلرینده!! گون باتینجا دا اوجاقلار سؤندورولور، قاب-قاجاقلار توپلانلییر، چادیرلار دیرکلردن آچیلییر، آتلار قوشولوردو... ال-ایاق چکیلینجه سیرا سوسامیش "پخلن" لره، سئرچه لره، سیغیرچینلار و باشقا قوشلارین سو ایچمه لرینه گلردی...

*

بئله جه کئچیردی ایلر، آیلا، گونلر... گونلرین بیر گونو دریا دا دؤولتین، دؤولت آداملارینین گلدییینی ائشیتدیک! آغام سوفرا باشیندا نهارینی یئیردی. بیردن بیره تیکه لمیش اولدوغو لوقماسینی چاناغا قویوب آغین-آغین اوزاقلار باخیب سوفره نین

اورتاسینی گؤزلرین (گؤزلرینین) اوستونه سورت یا دا یانینداکی آدامین ساچلارینا سورتوب گؤز قاپاقلارینی قورولا! یوخسا سقط اولارسان!!" دئیردی...
...

بیز: "بویدو! بویدو!.." دئییه - دئییه و یاواش - یاواش ایره لی گئدردیک...
"بویدو!" دئدییمیز زامان سویون بویموز قدر اولدوغونو بیلدیرمیش اولوردوق آرخاداکیلار!...

قباغا، درینلره گئده-گئده قورتولمازدی گؤل! گؤل یوخ: دریا، دریا دا یوخ! دیرا قورتولمازدی... کول رنگی جیپ ماشینیمیز بیر کیبریت چؤپو باشی قدر کیچیلردی... ایکی یول چیمردیک هر گئدیشیمیزده. گون اورتا اولونجا ائویمیزدن بیرى سسله یردی: - گلین اوشاقلا!..... ایسمایییییییییی، فرها!.....! منصورووووور...

آما گون اورتادان سونراکی چیمیشده، گونشین باتیشی یاخینلاشینجا اوزاقدان اللرینی-قوللارینی دبدشدرنلری بیر خیال کیمی گورمه یه باشلایاردیق... یانیمدا چیمنلر اومورسامزدیلار آما سیزدن نه گیزلین! منیم جانیمی بیر قورخو گیزیلتیسی ساراردی و اوزومو داغا، ساحیله ساری دوندریب یاواش - یاواش ال-قول چالاردیم...

گلیب آتالی-آنالی، خان ننه لی، بؤیوک بابالی سوفره باشیندا توپلاناردیق بیر داها... قارا چایدان چایلا، جره سولاریلا یئییب ایچردی هرکس دو یاسییا... هر سوفره آچیلیشیندا بیر اومو-کوسو، قاش-قابق و سونرا بؤیوکلرین بیرینین گؤز آغارتماسیلا بیریمیزه بیتردی هر شئی و یئیندن باشلایاردی دئییب گولمه یله آتماجا-تاپماجالار...

ایستر گون اورتا چیمیشی اولسون ایستر گون باتان، هامیمیزین ان سون باش ووردوغو یئر، زنبیل داغنین اتکلریندن آخان ایکی قاینارجایدی... قاینارجا دئدییمیز کیچیک، دوغال حوضلار اصلینده بیر دوغا خارقه لریدی. قیر دوز اولان گولون یوز-یوز اییرمی

چىخاردىغى دونيانىن ان چىركىن ايكن قورخونچ
سسىنى...

يارى گىجە ايدى من دىيىم؟!.. گۆز ياشىمىن كسكىن
قوخوسويلا يوخودان اوياندىم... سويوزموشدوم.
ياتاغىمدان قالخديغىمدا آتام:

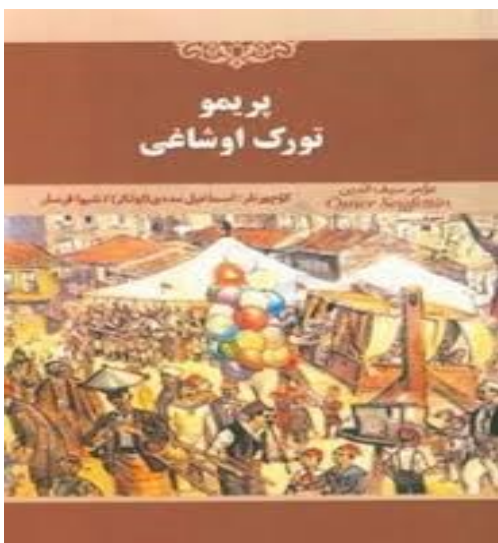
- اوغول، سن شام دا يئمە دن ياتدىن! "آبا"(آنان

سوفره دە دورمك ساخلايىب سەنە... دور، يى، يات! -
دئدى...

و جىقاراسىنا ايكى درىن نفس ووروب، چىبىق
زىرىندە سرتجە ازە ازە درىن بىر آخ چكىب يئرىنە
اوزاندى...

۱۳۹۶/۱۰/۲۳-اورمو

قىراغىنى حىرسلە قاتلايىب آياغا قالخىب ماشىنى
چالىشدىردى...

-بالام گلېن گىدك گۆرك نە ائدىرلر -دئدى.
بو تازا اولايىن نە اولدوغونو بىلمە يە هامىدان چوخ من
تلسىردىم!..

آتام، او زامانا كىمى گۆرمە دىيىم قدر حىرصلى ايدى.
منىم ماشىنا مېنىشىمى گۆرونجە حىرصلىيىب ايكى
قات داها آرتدى:

- قارداش! بو ايشلر اوشاق ايشى دئىيل! دوش، (ائن!)
ائودە قال سن، بىز دە بىر باش ووروروق گلە ك!
دئدى.

آنجا، آغلاماغىم ايشىنى گۆردو...
بئش دېقە سونرا دريا قىراغىندايدىق. ايندى "ايست-
بازرسى" و "پليس راه" قورولموش اولان يئرىن
آرخاسىندا...

قايىنارجالارين اولدوغو يئره يئتىشمىشدىك.
اوزاقدان بىزى گۆرن بىر نېگھبان بىزە دوغرو قاچىب
قباغىمىزى كسدى:

- كجا حاج آقا؟
آغام طعنه ايله گولومسە يىب:

- نه "كجا حاج آغاسى؟" قايىنارجامىزىن باشىنا
گىدىرىك!

- چى؟ قايىنارچا چىيە؟ اونجا مسؤلېن دارن پروژە
افتتاح مىكنن! ور گردىن آغا، ور گردىن! دئدىكدە آغام
ماشىنى قايىنارجانىن باشىنا سورموشدو...

بىز، قىز قايىنارجاسىنىن باشىنا يئتىشىر-يئتىشمز، اون
تونلوق كومپرئىسىنىن داشلا دولو آرخاسى دومانلى بىر
سوستويە بىرلىكدە گۆيە قالخراق، يوكونو دوپ-دورو
قايىنارجانىن ايچىنە بوشالتدى... نىكاران-نىكاران

باخماقدا اولان قايىنارجالارين اوستونە...
قارا اغروز توستوسونە قارىشمىش آجى توز-دومانلا
بىرلىكدە اوچ سسى بىرلىكدە ائشىتدىم او آندا:

آتامىن ايكى اليله باشىنا چالماق سسىنى، بىر قورباغا
يا دا توسباغانىن اؤلوم جىغىلتىسىنى، بىر دە، بىر داها
ائشىتمك ايستە مدييىم بىر سورو آدام قارالتىسىنىن

محمدعلی ساغالانی و جعفر کاویان (از مبارزان و آزادیخواهان برجسته آذربایجانی)

نوشته قدرت ابوالحسنی سهلان

(۱) مقدمه

محمدعلی ساغالانی (ساغالانی محمدعلی / محمدعلی سهلانی)، مشهور به علی دایی، از مبارزان برجسته آذربایجانی دوره مشروطیت و از یاران نزدیک ستارخان بوده است که در بحث دوم در مورد آن مبارز بیشتر گفته خواهد شد. حتی نقش علی دایی در مبارزات آزادیخواهانه مشروطه، در رمان تاریخی ستارخان نوشته عباس پناهی ماکویی، بعنوان رهبر فکری مشروطیت و بارور کننده شخصیت ستارخان منعکس گشته است. علی سهلانی رمان ستارخان، احتمالاً در ذهن آشنایان به تاریخ آن عصر، علی مسیوی تبریزی را مجسم بنماید، ولی علاوه بر ساغالانی دانستن که در مورد اصالت اهل آن روستا داشتن مسیو تاکنون مطلبی دیده یا شنیده نشده، استفاده از لقب دایی به جای مسیو موید محمدعلی بودن این مبارز شاخص است. به کتب تاریخی دوران مشروطه نیز مراجعه شده است که آنها بیشتر علی مسیو را رهبر مرکز غیبی تبریز و یکی از رهبران فکری اصلی مشروطیت ذکر نموده اند. با وجود این، با توجه به آشنایی و ارتباط پناهی ماکویی با جعفر کاویان پسر کوچک محمدعلی که در پاراگراف بعدی

با او بیشتر آشنا خواهید شد، جریاناتی از رمان او میتوانند از کاویان یا دیگران شنیده شده، منعکس کننده اتفاقات تاریخی دوران مشروطیت و نقش بسیار بارز داشتن محمدعلی باشند. گفتنی است، دوران مشروطه عصری جهانی بوده که در آن حکومت‌های سنتی شاهنشاهی مطلق با قیام‌های مشروطه خواهانه و آزادیخواهانه سقوط کرده، جایشان را به سیستم‌های سلطنت مشروطه و حاکمیت قانون میسپردند که این دوران در ایران، مصادف با اواخر سلسله قاجار میباشد. ولی در این کشور حاکمیت قانون به سرانجام نرسیده، بلکه پس از سقوط قاجار یک شاهنشاهی مطلق دیگر توسط رضاخان (رضاشاه/پهلوی اول) با کمک انگلیسیها بنام پهلوی سال ۱۳۰۴ ایجاد گردیده و تا سال ۱۳۵۷ و بیش از نیم قرن دوام داشته است. در مبحث دوم همچنین، سندی تاریخی در باره زندگانی محمدعلی ساغالانی و اطلاعاتی در مورد اقوام و خویشاوندان او ارائه میگردند. علاوه بر محمدعلی و پسر بزرگش بنام اسرافیل خان که عکسی از آنها در کنار ستارخان، باقرخان و دیگر مجاهدان مشروطه چی منتشر گشته، در دوران مشروطیت لاقل سه نفر ساغالانی دیگر در بین مجاهدان ستارخان حضور داشته اند، به آنها هم اشاراتی شده است.

جعفرکاویان (محمدزاده)، پسر کوچک محمدعلی ساغالانی بوده، در خانه آن مبارز مشروطه رشد یافته بود. او هم، از فرماندهان جنبش‌های خیابانی و لاهوتی و نیز از مبارزان شاخص بر علیه استبداد و خودکامگی رضاخان در دوره پهلوی اول بوده است که در بحث سوم با عنوان جعفر کاویان از آزادیخواهان برجسته دوره رضاخان و وزیر جنگ فرقه دموکرات آذربایجان به مبارزات و زندگانی وی هم پرداخته گشته است. کاویان بدلیل فعالیت‌هایش در آن دوره، از سال ۱۳۰۹ تا ۱۳۱۶ حدود هفت سال در زندان قصر

از منافع سرزمین آذربایجان، نشانه های بارز ملی بودن حکومت فرقه دموکرات هستند و ایجاد و سازماندهی قشون ملی به ریاست ژنرال کاویان نیز در همین راستا بوده است. در قسمت چهارم همچنین، به ترک ستیزیها و ترکی زدائیهای حکومتهای تهران بعد از رضاخان اشاراتی میشود که در این باره تاکنون اسناد تاریخی زیادی منتشر شده اند. بعلاوه، در مورد جنایات فرهنگی و سوزاندن کتابهای ترکی پس از سقوط حکومت ملی توسط عمال پهلوی دوم مطالبی در آن بحث هست.

اسناد تاریخی و اشکال مباحث چهارم و پنجم و همچنین برخی اطلاعات این مقاله، از کانال یا وبلاگ دکتر میرهدایت سیدمرندی، مورخ مرندی، اخذ گشته اند. مورخ مرندی هم آنها را، از مارکس آخرین فرزند در قید حیات ژنرال کاویان دریافت داشته است. مارکس کاویانی که ساکن باکو پایتخت جمهوری آذربایجان و معلمی بازنشسته بوده و در دهه های آخر عمر خود جهت دیدن اقوام خود و کارهای دیگرش در فصل تابستان به ایران مسافرتها تقریباً سالیانه ای داشت. مرحوم مارکس، از اسناد و اشیای تاریخی ارزشمند پدر وزیر و فرقه دموکرات آذربایجان بدقت محافظت کرده و جهت رساندن آن اسناد قیمتی به موزه آزادی باکو، تاریخ نگاران و رسانه های دو سوی ارس (آراز) تلاشهای زیادی نموده بود. در بحث پنجم تحت عنوان دیدارهای مارکس کاویان و دکتر میرهدایت سیدمرندی، نامبردگان معرفی مختصری خواهند گردید و به ملاقاتهای متعدد آنها در دو شهر مرند و باکو اشاراتی شده است.

بحث ششم و پایانی این مقاله، مطالعات و تحقیقات اختصاصی مرتبط با دو مبارز ساغالانی میباشد. نگارنده نیز، دیداری با مارکس شهریورماه سال ۱۳۹۱ در روستای تازه کند از همسایگان ساغالان داشته، به آن پرداخته میشود. بعلاوه، اطلاعات تکمیلی بیشتری در مورد ژنرال کاویان، از مصاحبه مارکس با رادیو آزادی باکو به مناسبت هفتاد سالگی ۲۱ آذر تحت

قاجار تهران زندانی شده بود و پس از آزادی از زندان در سال ۱۳۱۶ به همراه خانواده به زنجان (زنگان) تبعید گشته، تا ۱۳۲۰ بمدت چهار سال تحت نظارت مامورین حکومتی در تبعید زندگی میکرده است. بعد از سقوط رضاخان در شهریور پرحادثه سال ۱۳۲۰، آزادی نسبی در فضای ایران حاکم گشته، تشکیلات شکل گرفته، فعالیت مینمایند. کاویان هم با پیشه وری، دکتر جاوید، شبستری و پادگان حزب فرقه دموکرات آذربایجان را تاسیس میکنند و فرقه دموکرات به رهبری سیدجعفر پیشه وری در تاریخ ۱۲ شهریور ۱۳۲۴ با صدور بیانیه ای تاریخی، اعلام موجودیت مینماید. پس از موفقیت و حاکم شدن فرقه دموکرات در آذربایجان به مرکزیت شهر تبریز در ۲۱ آذر ۱۳۲۴ هم، ژنرال کاویان وزیر جنگ حکومت خودمختار به ریاست پیشه وری تعیین میگردد. شایان ذکر است، در آن برهه حساس تاریخی، پیشه وری در تبریز حمایت شوروی با حاکمیت روسها (ابرقدرت شرق) و پهلوی دوم محمدرضا شاه در تهران حمایت آمریکا (ابرقدرت غرب) را داشته اند و با توافقات پشت پرده دو ابرقدرت آنزمان و خیانت روسها، فرقه دموکرات به نفع شاه قربانی شده، بیش از یک سال دوام نیاورده است.

تحت قیمومیت ملت دیگر نرفتن و حقوق برابر خواهی برای ترکها با فارسهای حاکم ایران در دوران فرقه دموکرات آذربایجان، رویه ای قابل ستایش و فراموش نشدنی در تاریخ سیاسی آذربایجان بوده است. رسمیت دادن به زبان ترکی در حکومت فرقه دموکرات در منطقه اکثریت مطلق ترک نشین آذربایجان، کار درخشان و بی نظیری بوده که در هیچکدام از حرکات ضد استبدادی و آزادیخواهانه پس از مشروطیت ترکان در ایران مشاهده نشده است. بدین خاطر، عنوان چند سند ترکی در مورد ژنرال جعفر کاویان مناسب تشخیص داده شده، تیترا قسمت چهارم مقاله گشته است. رسمیت زبان مادری ترکی، تلاش در جهت شکوفایی حیطة مورد حاکمیت و دفاع

خداآفرین چاپ شده و در آنجا بقیه مقالات را هم میتوان یافت. از اینرو، در صورت اشاره به این روستا با کلمات سهلان یا ساوالان، در متن نام اصلی آنجا یعنی ساغالان نگاشته گشته است.

نکته ۵: محل تولد و دوره کودکی جعفر کاویان، ساغالان بوده است، نه شهر تبریز که در برخی نوشته ها مشاهده میگردد. منزل محل زندگی او و پدرش در روستا از ساغالانیان تحقیق شده، در مبحث آخر این مقاله آمده است.

۲) محمدعلی ساغالانی از مبارزان برجسته آذربایجانی دوره مشروطیت

محمدعلی ساغالانی (ساغالانی محمدعلی / محمدعلی سهلانی)، مشهور به علی دایی، از مبارزان برجسته آذربایجانی دوره مشروطیت و از یاران نزدیک ستارخان بوده است. همانطوریکه در مبحث ششم نکته دوم آمده، مارکس عکس محمدعلی ساغالانی و اسرافیل خان پسرش را دوشادوش هم و کنار ستارخان، باقرخان و دیگر مجاهدان در موبایلش نشان داده، شناسانده بود. نگارنده هم، آن عکس شماره گذاری گشته ستارخان با ۱ و باقرخان با ۲ را از اینترنت یافته، پس از شماره گذاری محمدعلی ساغالانی و اسرافیل خان با ۳ و ۴، از طریق پست الکترونیکی تایید دو باره مارکس را نیز گرفته بود و آنگاه، آنرا در فضای مجازی انتشار داده بود. بعلاوه عکس، تیرماه سال ۱۳۹۵ در ویژه نامه ساغالان ائل بیلمی تبریز بعنوان معرفی اشخاص مهمی از آن روستا چاپ گشته است. عکس موصوف، مطابق توضیحات مقاله کتاب ژنرالهای آذربایجان، بعد از جریانات فتح تهران و افتادن حکومت بدست مشروطه چیان و دعوت از مجاهدان تبریزی و استقبال باشکوه از آنها در مرکز، تاریخ ۱۵ آوریل سال ۱۹۱۰ میلادی (۱۲۸۹/۱/۲۵ شمسی / ۱۳۲۸/۴/۵ قمری) از مجاهدان در آنشهر گرفته شده است. عکس یاد شده با کیفیت بهتر را از سایت تاریخ معاصر ایران یافته و

عنوان چهره پنهان ۲۱ آذر، جعفر کاویان، ارائه خواهد گردید. در انتها هم، نوشته چند خاطره مردم از جعفر کاویان وزیر جنگ فرقه دموکرات آذربایجان که قبلا منتشر شده بود، با افزودن توضیحات بیشتر دوباره ارائه گشته است.

نهایت اینکه، قبل از رفتن به سراغ مباحث اصلی، جهت روشن کردن موضوعات مهمی ذکر نکاتی چند در مقدمه ضروری میباشد:

نکته ۱: مقاله ای با عنوان ژنرال جعفر محمدزاده، در صفحات ۱۰۷ تا ۱۱۱ کتاب ژنرالهای آذربایجان (آذربایجان ژئنراللاری) به قلم شمیستان نظیرلی، چاپ باکو در سال ۱۹۹۱ میلادی درج گشته است که در آن کتاب از آذربایجان این سوی ارس فقط به زندگانی ژنرال کاویان پرداخته شده است. نوشته نظیرلی درمورد کاویان، با اضافات و تصحیحاتی سال ۲۰۱۵ در سایت یادادوشدو هم منتشر گشته است. مقاله مذکور، حاوی اطلاعات ارزشمند تاریخی در باره دو آزادیخواه مورد بحث میباشد و از معلومات آن در اینجا استفاده گردیده است.

نکته ۲: مارکس که در این مقاله زیاد از او نام برده گشته، پس از متلاشی شدن شوروی و استقلال جمهوری آذربایجان، اسم خود را به مقصود تغییر داده بود، ولی بدلیل مشهور بودنش با مارکس، این نام بکار رفته است.

نکته ۳: نام خانوادگی جعفر کاویان، گاهی به شکل کاویانی نیز ثبت شده است. در صورت مشاهده این شکل، بصورت اصلی کاویان تبدیل گشته است. ممدزاده ها هم، با املای درست محمدزاده ثبت شده اند.

نکته ۴: نام کتابی و فارسیزه سهلان و نیز نامیده بومی ساوالان هر دو به روستایی اشاره میکنند که توسط چهار مقاله نشان داده شده، نام اصلی آنجا ساغالان است. آخرین مقاله از مقالات یاد شده نیز، با عنوان ساغالان در اسناد تاریخی سه قرن گذشته به قلم نویسنده این نوشتار میباشد که در ماهنامه

آذربایجانی توسط عباس پناهی ماکویی و انتشار یافته در باکو، فوق العاده برجسته منعکس گردیده است. عباس پناهی نویسنده آن رمان، خود از مشروطه چیان بوده و تقریباً حدود چهل سال بعد هم عضو فرقه دموکرات آذربایجان شده است. پناهی از نویسندگانی میباشد که مجبور به ترک وطن و رفتن به آن سمت ارس پس از شکست فرقه در سال ۱۳۲۵ گشته است. به هر حال، برای مطالعه و بررسی نقش محمدعلی ساغالانی در مبارزات آزادیخواهانه مشروطیت، به ترجمه فارسی رمان ستارخان مزبور به مترجمی غلام خاتون مراجعه شده است. در این رمان، شخصیت مورد اشاره با نامهای علی سهلانی و علی دایی معرفی شده و نقش آن مبارز فوق العاده برجسته، رهبر فکری مشروطیت و بارور کننده شخصیت ستارخان منعکس گشته است. برای درک بهتر موضوع یاد شده، دو پاراگراف زیر را به دقت مطالعه نمایید که عیناً از صفحات ۱۲۵، ۱۲۶ و ۱۲۸ رمان ستارخان انتخاب شده اند:

... حاجی علی روی به حاضیرین کرد و گفت: آقایان، قبل از اینکه وارد بحث جلسه امروز شویم خبر خوشی برایتان دارم. از طرف هموطنانمان که در باکو هستند، مرد خوشنام و مشهوری که میتواند کمک شایانی به انقلابمان بکند، وارد تبریز شده است. این مرد علی سهلانی است. بعد نگاهش را به اتاق مجاور چرخاند و با همان لحن: - پسر! علی دایی را صدا کن. (صفحات ۱۲۴ و ۱۲۵)

... همین که جوش و خروش حاضیرین فرو نشست، علی دایی برای آخرین بار رشته سخن را بدست گرفت و یادآوری کرد که دهقانان نیز نباید در این حرکت مردمی فراموش شوند. او گفت دهقانان بیش از همه قشرهای دیگر از بیدادگریهای دستگاه شاه نفرت دارند. به همین جهت در روستاها هم باید فعالیتهای گسترده ای انجام گیرد. همین دهقانان غارت شده بیگمان سربازان وفادار برای سازمان انقلابی ما خواهند بود. پیوند دادن نیروهای انقلابی روستا با یکدیگر و رهبری آنها کاریست ظریف که

بدلیل اهمیت زیادش در اینجا نیز، مطابق شکل ۱ با شماره گذاری روی کلاه مبارزان نامبرده آورده ایم. در مقاله کتاب ژنرالها همچنین، اسرافیل خان از همزمان حیدر عمواغلی قید گشته است.

شکل ۱: محمدعلی ساغالانی (۳) و اسرافیل خان (۴) در کنار ستارخان (۱)، باقرخان (۲) و دیگر مجاهدان مشروطه چی، تهران، تاریخ ۲۵ فروردین ۱۲۸۹ شمسی

محمدعلی ساغالانی با خانواده اش، در سنینی که فرزندان از جمله اسرافیل و جعفر هم داشته، از منزل نشان داده شده در شکل ۱۴، به محله امیرخیز (امیره قیز) تبریز کوچ نموده بود. محله ای که در آن برهه حساس تاریخی مشروطیت، ستارخان قره داغی مشهورترین مبارز جنبش مشروطه ایران هم در آن زندگی میکرده است. این برهه حساس تاریخی، به جهت تاثیرش در افتادن حاکمیت هزارسال ایران از ترکها به دست فارسها با ظهور رضاخان حائز اهمیت بسیار میباشد و از این نگاه میتوان گفت، مشروطه طلبان آذربایجانی با سرکردگی ستارخان و باقرخان با حکومتهای ترک به نفع فارسها، نبرد و مجاهدت نموده اند. با وجود این نتیجه، استبداد ستیزی، آزادیخواهی و عدالت طلبی امثال ستارخان، باقرخان، محمدعلی ساغالانی و دیگر همزمانشان بدون تردید قابل ستایش است.

نقش محمدعلی ساغالانی در مبارزات مشروطه حتی، در رمان تاریخی ستارخان نوشته شده به زبان ترکی

جعفر کاویان جریانانی از رمان او میتوانند، از کاویان یا دیگران شنیده شده، منعکس کننده اتفاقات تاریخی دوران مشروطیت و نقش بسیار بارز داشتن محمدعلی باشند. مثلا، سخنان پاراگراف دوم علی دایی که خود از میان روستاییان برخاسته و آنها را میشناخته، در تاکید به نقش دهقانان در انقلاب مشروطیت میتواند از جریانات تاریخی نشات گرفته باشد. شمیستان نظیرلی نویسنده کتاب ژنرالهای آذربایجان هم، از محمدعلی بعنوان یکی از مجاهدان شناخته شده ستارخان و مشاور حرکات سری انقلابی نام برده است. بنابر این احتمال میرود، محمدعلی ساغالانی از رهبران فکری مشروطیت و همچنین از اعضای مرکز غیبی تبریز نیز بوده باشد.

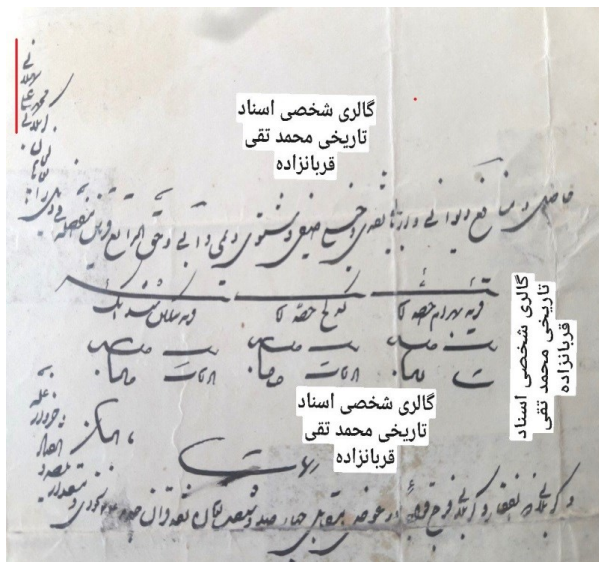
مطابق معلومات مقاله کتاب ژنرالهای آذربایجان، پس از خواباندن حرکات آزادیخواهانه ستارخان توسط مرتجعین ایران در تهران، محمدعلی ساغالانی هم گرفتار و زندانی گشته بود و بعد از آزادی از حبس، به سبب شکنجه های کشیده شده پس از مدت کوتاهی وفات یافته بود. بسیار نیز بجاست در همین جا، در باره نحوه پایان دادن به حرکات آزادیخواهانه ستارخان و بعنوان درسی تاریخی و عبرت آموز از انقلاب مشروطیت، توضیحات کوتاهی ارائه گردد. همانطوریکه در بالا هم اشاره ای شد، پس از فتح تهران و افتادن حکومت بدست مشروطه چیان، مجاهدان تبریزی به سرکردگی ستارخان و باقرخان را به تهران دعوت نموده، اوایل سال ۱۲۸۹ از آنها استقبال باشکوهی مینمایند. مجلس مشروطه، از ستارخان و باقرخان تجلیل کرده، به القاب سردار و سالار آنها کلمه ملی را اضافه مینماید. اما همان مجلس، پس از مدت کمی و هنگام حضور آن مجاهدان آذربایجانی در تهران، قانون خلع سلاح را تصویب مینماید و مطابق قانون تازه تصویبی، از مجاهدان آذربایجانی میخواهند که آنها هم اسلحه شان را تسلیم حکومت نمایند. اما، مجاهدان اینرا نمیپذیرند. در نهایت به تاریخ ۱۲۸۹/۵/۱۵ شمسی

هدایت آن بدست مرد صالح و آشنا به امور رزمی سپرده شود. چه کسی بهتر از ستارخان که پیش از این امتحانش را در بسیج و هدایت مردم نشان داده است. علی دایی گفت در این باره ستارخان را کمک خواهد کرد. او به گفته خود عمل کرد و با رهنمودهای بجا و سازنده اش، ستارخان جوشان و تند و زود از کوره در رو را به رهبری با وقار و با حوصله و دوراندیش بدل نمود. نقش علی دایی در باوری ستارخان فراموش نشدنی است. (صفحه ۱۲۸)

ما، جهت مطالعه و تحقیق نقش محمدعلی ساغالانی در مبارزات مشروطه، به کتابهای تاریخی در دسترس دوران مشروطیت هم مراجعه نموده ایم. در کتاب قیام آذربایجان در انقلاب مشروطیت ایران نوشته مهندس کریم طاهرزاده بهزاد که خود از اعضای تشکیلات مرکز غیبی تبریز بوده، در فصل هجدهم به شرح حال عده ای از خدمتگذاران مشروطیت ایران در آذربایجان پرداخته، ولی در بین آنها نام محمدعلی ساغالانی مشاهده نمیگردد. همچنین، در کتب تاریخی مانند تاریخ هجده ساله آذربایجان و تاریخ مشروطیت ایران آثار مشهور احمد کسروی، تاریخ انقلاب آذربایجان و بلوای تبریز نوشته محمدباقر ویجویه، مجموعه آثار قلمی ثقة الاسلام تبریزی تألیف ثقة الاسلام، رجال آذربایجان در عصر مشروطیت نوشته مهدی مجتهدی و علی مسیو (رهبر مرکز غیبی تبریز) تألیف صمد سرداری نیا اسم این مبارز دیده نمیشود. نیز، در مقاله علی مسیو (یکی از قویترین رهبران سیاسی انقلاب مشروطه و رهبر مرکز غیبی تبریز) به قلم آقای رضا همراز از محققان شناخته شده تبریزی و منتشر شده در نشریه مهتدمدن تبریز، یادی از ساغالانی نیست.

نتیجه اینکه، در کتابهای تاریخی تاکنون مطالعه شده، بیشتر نام علی مسیوی تبریزی فوق العاده برجسته مشاهده میشود و تاکنون هم سندی مبنی بر اصلیت ساغالانی داشتن او مشاهده نگردیده است. ولی، با توجه به آشنایی و ارتباط پناهی ماکویی با

منطقه نیز میرفته است. طبق نوشته های قربانزاده، خاله های جعفر کاویان در آن محال زندگی کرده اند و مارکس با خانواده های ذاکری، گودرزی، روزخون و داورنیا از قاراجا محمد، خانواده های رضایی و شکرزاده قاراجا فیض الله و همچنین خانواده های دیندار، چاووش باشی، مهدوی و یوسف زاده از یالقیز آغاج پسرخاله محسوب میشده است. از خویشاوندان مارکس میتوان، به مرحوم محمدعلی ذاکری قراجه محمد اشاره نمود که بیش از یکصدسال زندگی کرده بود و مدتی لقب کهنسال ترین طرفدار تیم فوتبال پر تماشگر تراکتور تبریز را داشته است، تیم فوتبالی که در این زمانه هویت خواهی و عدالت طلبی ترکان در ایران را هم نمایندگی مینماید.

شکل ۲: مرند، قاراجا محمد، آرشیو اسناد محمدتقی قربانزاده، سال ۱۳۱۹ قمری

بازخوانی سند فوق، بصورت زیر بوده که توسط آقای قربانزاده انجام شده است:

"حاصل و منافع دیوانی و اربابی و نقدی و جنسی و صیفی و شتوی و دیمی و آبی و حق المراتع قریتین مفصله فی ذیل را به عالیجاهان کربلایی محمدعلی سهلانی قریه بهرام حصه کندلج قریه بنگین ششدانگ و کربلای ذوالفقار و کربلای فرج قراجه در عوض

(۱/۸/۱۳۲۸ قمری)، نیروهای حکومتی با فرماندهی پیرم خان ارمنی، به مجاهدان آذربایجانی که در پیروزی نهضت مشروطه ایران بیشترین نقش را داشتند، حملات ناجوانمردانه نموده، آنها را در پارک اتابک تهران قلع و قمع مینمایند. ستارخان خودش نیز، در فاجعه پارک اتابک مورد اصابت گلوله پیرم خان قرار گرفته زخمی میشود و بعد از چند سال بر اثر آن زخم در تهران وفات مییابد. گفته میشود، دعوت از مجاهدان تبریزی به تهران با نیت خلع سلاح و کنترل آنها توسط دولت مشروطه بوده است.

ما، در جستجوی اسناد تاریخی از زندگانی محمدعلی ساغالانی هم بوده ایم که در این مورد، گالری اسناد تاریخی آقای محمدتقی قربانزاده، فعال فرهنگی و مدیر کانال قاراجابایجان، جالب توجه میباشد. به گفته قربانزاده، آرشیوش شامل صدها سند تاریخی راجع به گذشته محالشان قاراجابان یا قاراجالی (قرجلو) واقع در حدود بیست کیلومتری شهر مرند واقع بر سر راه خوی میباشد و اسناد از اهالی روستاهای قاراجا محمد (قراجه محمد) که فعال فرهنگی اهل آنجاست، قاراجا فیض الله (قراجه فضل الله)، یالقیز آغاج و غیره گردآوری گشته اند. قرار است، در آینده اسناد مذکور یکجا در کتابی انتشار یابند. نامبرده میگوید، در آرشیوش در بیش از ده سند نام محمدعلی ساغالانی و جعفر کاویان ذکر شده است و اسامی مذکور در اسنادی هست که از خویشاوندان کاویان که در روستاهای مذکور بالا زندگی میکنند، گرفته شده اند. به گفته قربانزاده، عقدنامه محمدعلی ساغالانی با زیورخانم بنت نورالله کندلجی به تاریخ عقد ۱۳۰۱ قمری هم در بین اسنادش موجود است. اما فعلا فقط، سند شکل ۲ قابل انتشار بوده، در کانال قاراجابایجان نیز منتشر شده است و تاریخ آن سند مربوط به سال ۱۳۱۹ هجری قمری میباشد. نام کربلایی محمدعلی سهلانی در سند زیرش خط کشیده شده، مشخصتر گردیده است. قابل ذکر میباشد، مرحوم مارکس موقع آمدن به دیدار خویشاوندان خود به روستاهای این

این نظر، برخی از اهالی آن روستا، آزادیخواهان مورد بحث را از طایفه جاوادلی میدانند و البته اگر معلوم گردد، محمدعلی از نواده گان حاتم خان ریشه جاودلیها بوده، در این مورد دیگر نیاز به آوردن دلیل دیگر باقی نخواهد ماند.

در خاتمه این قسمت گفتنی است، در دوران مشروطیت از روستای ساغالان، لااقل پنج مجاهد در بین مبارزان ستارخان حضور داشته اند. محمدعلی ساغالانی و اسرافیل خان که در مورد هویت آنها مطالبی گفته شد، بعلاوه سه مجاهد زیر:

الف) جبار مشهور به نایب جبار، فرزند مشدعبدالعلی و برادر کلبه غافار (کربلایی غفار انصاری) کدخدای مشهور ساغالان، از طایفه روستملی.

ب) ابوالقاسم مشهور به نایب ابوالقاسم، فرزند اسماعیل و پدر بزرگ قاسم جهانی مشهور به ده ده قاسیم، از طایفه جعفرآلی.

ج) ذوالفقار، فرزند جواد و پدر مشهدی حسین عمیدی سهران، از طایفه جاوادلی. حسین عمیدی هم، در دوران حیاتش مدتها کدخدای ساغالان بوده است.

۳) جعفر کاویان از آزادیخواهان برجسته دوره رضاخان و وزیر جنگ فرقه دموکرات آذربایجان

کشور ایران (ممالک محروسه ایران)، از مملکتها یا ایالتهای مختلفی که هر کدام دارای زبانها و فرهنگهای خاص خود هستند، شکل گرفته است. در تاریخ روشن بعد از اسلام حکومت های هزار ساله سلسله های ترک بر ایران، به این تکرار توجه شده بود و ممالک، شبیه فدرالیسمهای کنونی، خود مدیریتی اداره گشته بوده اند. اما، پس از انقراض سلسله قاجار آخرین سلسله ترک تبار، رضاخان (رضاشاه/پهلوی اول) با کمک انگلیسیها در ایران به قدرت رسیده، سلسله پهلوی را در تاریخ ۲۴ آذر ۱۳۰۴ بنیان گذاری میکند و از آن به بعد کشور ممالک محروسه بصورت متمرکز با حاکمیت فارسها از تهران اداره

مقابل چهارصد و شصت تومان نقد قران جدید ۲۴ نخودی و مقدار یکصد و هفتاد خروار غله"

هر سه روستای ذکر شده سند بالا، متعلق به شهرستان مرند هستند و همانطوریکه گفته شد، این سند یکی از بیش ده سندی است که در آرشیو قربانزاده راجع به محمدعلی و کاویان موجود میباشد.

اطلاعات بسیار کمی، از زندگانی محمدعلی ساغالانی در دسترس هستند. طبق شنیده ها برای ما معلوم گشته، اسم پدرش باقر بوده است. برادرانی بنامهای مهدی و یاور داشته است. دو خواهر هم داشته، اسم یکی معصومه (همسر رحمان و مادر حاجی کاظم جمالی نژاد سهران از طایفه حاجی صادیقلی) و دیگری نامعلوم (همسر محمود بی و مادر اکبر حاتمی تازه کند از طایفه جاوادلی) میباشد. همسر او، زیور از اهالی روستای کندلج (کوللو) بوده و فرزندان با اسامی اسرافیل، جعفر و غیره نیز داشته است

محمدعلی ساغالانی و طبیعتا فرزندان اسرافیل خان و جعفر کاویان، از سوی پدری با معلومات بدست آمده تاکنون، به نظر میرسد از طایفه حاج صادیقلی ساغالان باشند. همانطوریکه در مقدمه گفته شد، کاویان در زمان رضاشاه چهار سال به شهر زنجان تبعید شده بود. به گفته آقای محمد مشیری، از افراد کهنسال ساغالان، در سالهای تبعید کاویان از روستایشان تنها حاجی کاظم جمالی نژاد از طایفه حاجی صادیقلی که در پاراگراف قبل به او اشاره شد، به ملاقات او رفته بوده است. در ساغالانی که طایفه بر هر چیز دیگر ارجحیت داشته، جامعه آن بر نمیتابیده، کسی از طایفه ای دیگر به ملاقات فرد گرفتار آنها در صدها کیلومتر فاصله برود و خودشان نرفته در روستا بمانند! این دلیل جامعه شناختی میرساند، جعفر کاویان قاعدتا بایستی از حاجی صادیقلیها باشد. هر چند، کاویان پسر دایی کاظم نیز بوده است. همچنین، محمدعلی و فرزندان در منزلی زندگی کرده اند که محل تجمع حاجی صادیقلیها آن طرفهاست. علیرغم

شکل ۳ آمده، کاویان، از فرماندهان جنبشهای خیابانی و لاهوتی و نیز از مبارزان شاخص بر علیه استبداد و خودکامگی رضاخان در دوره پهلوی اول بوده است. او، مانند بیشتر آزادیخواهان آذربایجانی آن عصر این سمت ارس، تمایلات کمونیستی داشته است و طبق سندی که در کانال مرندیم دکتر سیدمرندی انتشار یافته، عضو حزب کمونیست ایران نیز بوده است. در سند مذکور خود کاویان اذعان میدارد که از اولین کنگره حزب کمونیست در ایران عضو و فعال بوده است. کاویان به دلیل فعالیتهايش در زمان رضاخان، در سال ۱۳۰۹ دستگیر گشته و حدود هفت سال تا ۱۳۱۶ در زندان قصر قاجار تهران زندانی شده بود و پس از آزادی از زندان در سال ۱۳۱۶ به حکم قاضی با خانواده به زنجان تبعید گشته و چهار سال هم تا سال ۱۳۲۰ در آن شهر تحت نظارت مامورین رضاخانی زندگی میکرده است.

اما، پس از برکناری و سقوط رضاخان توسط آوندگان (انگلیسی ها) و تبعید او از ایران در شهریور پر حادثه سال ۱۳۲۰، آزادی نسبی در فضای ایران حاکم شده، کم کم تشکیلات شکل گرفته، فعالیت مینمایند. جعفر کاویان هم با سیدجعفر جوادزاده (پیشه وری)، دکتر سلامالله جاوید، میرزاعلی شبستری و صادق پادگان حزب فرقه دموکرات آذربایجان را تاسیس میکنند و فرقه دموکرات به رهبری سیدجعفر پیشه وری در تاریخ ۱۲ شهریور ۱۳۲۴ با صدور بیانیه تاریخی ۱۲ ماده ای که از حقوق آذربایجانیان دفاع میکرده اعلام موجودیت مینماید. جهت دیدن نمونه ای از فعالیتهای کاویان در فرقه دموکرات هم، به سند شکل ۵ رجوع نمایید که دستور پیشه وری به وی مبنی بر تشکیل شعبات فرقه دموکرات در شهرهای مهم خوی، ماکو، مرند، سلماس و اورمیه میباشد. سند مذکور نشان میدهد، نقش کاویان در شکل گیری و سازماندهی اعضای فرقه دموکرات آذربایجان و بالطبع در موفقیت و حاکم شدن آن در تاریخ ۲۱ آذر سال ۱۳۲۴ بسیار

میگردد. پهلوی اول، با زور حکومتی و اجرای سیاستهای یکسان سازی شوونیستی زبانی به از بین تکررها و تنوع های طبیعی مبادرت میورزد و دیکتاتوری و استبداد را در ایران حاکم مینماید. ستایش ناسیونالیسم ارتجاعی فارسگرا روال حکومتی پهلوی میشود و تاریخ سازی برای فارسها و تبلیغ آنها به عنوان یک قوم برگزیده کذایی آغاز و دیگر ملتها و اقوام بویژه ترکان و عربها مورد تمسخر و تحقیر واقع شده، بیگانه تلقی میگردند. تحمیل زبان و فرهنگ فارسی، تحت لفافه زبان و فرهنگ رسمی به ملتها و اقوام دیگر از جمله ترکان (آذربایجان، قشقای، ترکمن و غیره که لااقل چهل درصد جمعیت کشور را شامل میشوند)، از سیاستهای بارز حاکمیت رضاخان در این کشور کثیرالمله بوده است. در مورد ترک ستیزیها و ترکی زدائیهای رضاخان، تاکنون اسناد رسمی زیادی برای مثال در کانال تلگرامی تورک کیتابخاناسی (@Turkkitabxanasi) متعلق به محقق و مولف آذربایجانی آقای علی طارمی منتشر شده است. بعنوان نمونه ای از اسناد مذکور، پرونده اسناد کمیسیون جغرافیایی فرهنگستان اول (دوره رضاشاه پهلوی)، شامل ۱۶۰ برگ سند محفوظ در سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران در آن کانال هست و کمیسیون جغرافیایی مذکور یکی از کمیسیونهای فرهنگستان اول پهلوی اول میباشد که عمده ترین وظیفه آن تغییر نامهای جغرافیایی و تبدیل اسم خاصهای ترکی و غیره به فارسی، بخاطر هویت تراشی فارسی برای مکانهاست. همچنین میتوان گفت، سیاستهای آسیملاسیون، طرد و تحقیر ترکان و فضای خفقان در دوران رضاخان، علت اصلی ظهور و موفقیت فرقه مردمی دموکرات آذربایجان در دهه ۱۳۲۰ پس از سقوط آن شاه بوده است.

جعفر کاویان (محمدزاده)، پسر کوچک محمدعلی ساغالانی بوده، در خانه آن مبارز مشروطه رشد یافته بود. همانطوری هم که در مطلب ترکی با عنوان خلق قوشونلاری وزیر آقای کاویان روزنامه آذربایجان در

بنا بر اهمیتش در خصوص کارنامه کاویان، مطلب فوق جهت استفاده بهتر بازنویسی شده است. بازنویسی نوشته خلق قوشونلاری وزیر آقای جعفر کاویان، با تغییرات جزئی هم به قرار زیر میباشد:

"خلق قوشونلاری وزیریمیز آقای جعفر کاویان مرحوم ساغالانلی محمدعلی نین اوغلودور. آقای کاویان ۱۲۷۹- جو ایل شمسیده تبریز شهرینده آنادان اولموش، ۱۶ یاشیندان آزادخواهلیق نهضتترینده ایشتیراک ائتمه یه باشلامیشدیر. آقای جعفر کاویانین آتاسی مرحوم ساغالانلی محمدعلی سردار میلی ایله بیرلیکده تبریزده واقع اولان مشروطه دؤیوشلرینده دوشمانلار علیهمینه مبارزه لرده فعال ایشتیراک ائتمیشدیر. مرحوم ساغالانلی محمدعلی نین ایکی اوغلو وار ایدی. بیری ایسرافیل خان، ایکینجی سی جعفر کاویان ایدی. ایسرافیل خاندا مشروطه انقلابینده ایشتیراک ائدیب نیشان وورماقدا، آت چاپماقدا بؤیوک شؤهرت قازانمیشدی. آقای جعفر کاویان مرحوم خیابانینین قیامیندا میلی گارد دسته لرینین بیر گوروهانیندا فرماندهلیک ائتمیشدیر. او زمان شیخین دؤرد فرماندهی وار ایدی کی، اونلارین ان فعاللاریندان بیریده آقای کاویان ایدی.

قیام قورتاردیقدا سونرا بیر موددت تبریزدن فراری اولور. کاویان ۳-۴ ایلدن سونرا تکرار تبریزه قاییدیر و فهله فرقه سینی یارادیر کی، تکامل گونده لیگیده اونون اورگانی اولور.

لاهوتی واقعه سینده آقای کاویانی یعنی دن سیاسی جریان قوشولوب آقای دوکتر جاوید ایله بیرلیکده لاهوتینی تبریزه چاغیریرلار. لاهوتی شهره گیردیکن سونرا آقای کاویان و دوکتور جاوید سیلاحلاری اله کئچیریب اسلحه لری دقیقجه پارتیزان دسته لرینه داغیدیرلار.

دوققوز گون بوتون شهرین امنیتینی قوروماق و پارتیزان دسته لرینه باشچیلیق ائتمک آقای کاویانه تاپشیریلیر. لاهوتینین غفلتن قاچماسی آقای کاویان و

مهم بوده است. پس از حاکم شدن فرقه دموکرات در آذربایجان به مرکزیت تبریز در تاریخ یاد شده نیز، ژنرال کاویان وزیر جنگ (خلق قوشونلاری وزیر) حکومت ملی آذربایجان (آذربایجان میلی حکومتی) کابینه پیشه وری تعیین میگرد.

در رابطه با هویت و مبارزات آزادیخواهانه جعفر کاویان، دو سند تاریخی مهم دست اول زیر که هر دو مربوط به دوران حکومت ملی آذربایجان هستند، مطالعه شده و جالب توجه میباشد:

الف) در دوران فرقه دموکرات آذربایجان، روزنامه ای بنام آذربایجان در تبریز چاپ میشده و در آن دوران افکار فرقه را منعکس میکرده است. در شماره ۸۲ و تاریخ ۲۰ دسامبر ۱۹۴۵ میلادی (۲۹ آذر ۱۳۲۴) روزنامه مذکور، مطلبی تحت عنوان وزیر جنگ آقای جعفر کاویان (خلق قوشونلاری وزیر) آقای جعفر کاویان) درج گشته است و در آن به گذشته وزیر جنگ پرداخته شده است. در این مطلب، به محمدعلی ساغالانی بودن پدر کاویان اشاره شده، از مبارزات محمدعلی در کنار ستارخان ذکری گردیده و یادی از اشتراک اسرافیل خان در مبارزات استبداد ستیزانه مشروطه نیز شده است. شکل ۳، تصویر صفحه مزبور روزنامه آذربایجان را نشان میدهد و در ستون سمت راست، نوشته ای به زبان ترکی تحت عنوان یاد شده مشاهده میگرد.

شکل ۳: تبریز، روزنامه آذربایجان، دوره دوم، شماره ۸۲، ۲۰ دسامبر سال ۱۹۴۵.

دکتر جاویدی موضطرب ائتمه ییر. اونلار دیقتله باشچیلیق ائتدیگی دسته نی مودافیه ائتمکده گئجه شهری ترک ائدیرلر. موجهیدلریمیز شهردن چیخیدقدان سونرا مرنده گئدیب آقای بورهانینین ائوینده قالیرلار.

مړنده آقای کاویانا ایراندا قالماق تاپیشیریغی وئرلییر. آقای دوکتور جاوید و باشقا یولداشلاری ایسه آرزادان او یانا کئچیرلر. آقای کاویان اؤز ایشینی یئرینه یئتیردیکدن سونرا جولفایا گئدیر و اورادا ژاندارملار طرفیندن دوستاقلانیر. آز مودت سونرا مهارتله دوستاقدان قاچیر.

کاویان ۱۳۰۵- جی ایل شمسیده تبریزده "ایجتماعیون عامیون" فیرقه سینی گوجلندیریر. لاکین دوولت ماملارینین تعقیبی اوزوندن اؤز فعالیتینه دوام ائتدیره بیلمه ییب پولیس طرفیندن توتوقلانیر. آقای کاویان حبس اولدوقدان سونرا ۷ ایل تکلیفسیز تبریز و تهران زیندانلاریندا قالیر. نهایت، حربی محکمه آقای کاویانی اؤز عایله سی ایله بیرلیکده تبریز شهریندن زنجانا سورگون اولور. اورادا پولیس نظارتی آلتیندا ساخلانیلیر.

آقای کاویان شهریور حادثه سینه قدر زنجاندا سورگون حیاتی یاشاییردی. شهریور حادثه سیندن سونرا آقای کاویان یورغونلوق و قورخو بیلمه دن آقای پیشه وری ایله بیرلیکده سیاسی فعالیتنه باشلاییب ان آغیر گونلرده قورخولو حادثه لردن جان قاچیرمیردی. خالقیمیز آقای کاویانین بؤیوک خیدمتلرین نظرده آلاق میلیلی مجلسیمیزه نوماینده سئچمکله اونو میلیلی حکومتیمیزین خالق قوشونلاری وزیر تعیین ائتمیشدیر.

آقای کاویان شهریور حادثه سینه قدر زنجاندا سورگون حیاتی یاشاییردی. شهریور حادثه سیندن سونرا آقای کاویان یورغونلوق و قورخو بیلمه دن آقای پیشه وری ایله بیرلیکده سیاسی فعالیتنه باشلاییب ان آغیر گونلرده قورخولو حادثه لردن جان قاچیرمیردی. خالقیمیز آقای کاویانین بؤیوک خیدمتلرین نظرده آلاق میلیلی مجلسیمیزه نوماینده سئچمکله اونو میلیلی حکومتیمیزین خالق قوشونلاری وزیر تعیین ائتمیشدیر.

آقای کاویان شهریور حادثه سینه قدر زنجاندا سورگون حیاتی یاشاییردی. شهریور حادثه سیندن سونرا آقای کاویان یورغونلوق و قورخو بیلمه دن آقای پیشه وری ایله بیرلیکده سیاسی فعالیتنه باشلاییب ان آغیر گونلرده قورخولو حادثه لردن جان قاچیرمیردی. خالقیمیز آقای کاویانین بؤیوک خیدمتلرین نظرده آلاق میلیلی مجلسیمیزه نوماینده سئچمکله اونو میلیلی حکومتیمیزین خالق قوشونلاری وزیر تعیین ائتمیشدیر.

آقای کاویان شهریور حادثه سینه قدر زنجاندا سورگون حیاتی یاشاییردی. شهریور حادثه سیندن سونرا آقای کاویان یورغونلوق و قورخو بیلمه دن آقای پیشه وری ایله بیرلیکده سیاسی فعالیتنه باشلاییب ان آغیر گونلرده قورخولو حادثه لردن جان قاچیرمیردی. خالقیمیز آقای کاویانین بؤیوک خیدمتلرین نظرده آلاق میلیلی مجلسیمیزه نوماینده سئچمکله اونو میلیلی حکومتیمیزین خالق قوشونلاری وزیر تعیین ائتمیشدیر.

آقای کاویان شهریور حادثه سینه قدر زنجاندا سورگون حیاتی یاشاییردی. شهریور حادثه سیندن سونرا آقای کاویان یورغونلوق و قورخو بیلمه دن آقای پیشه وری ایله بیرلیکده سیاسی فعالیتنه باشلاییب ان آغیر گونلرده قورخولو حادثه لردن جان قاچیرمیردی. خالقیمیز آقای کاویانین بؤیوک خیدمتلرین نظرده آلاق میلیلی مجلسیمیزه نوماینده سئچمکله اونو میلیلی حکومتیمیزین خالق قوشونلاری وزیر تعیین ائتمیشدیر.

آقای کاویان شهریور حادثه سینه قدر زنجاندا سورگون حیاتی یاشاییردی. شهریور حادثه سیندن سونرا آقای کاویان یورغونلوق و قورخو بیلمه دن آقای پیشه وری ایله بیرلیکده سیاسی فعالیتنه باشلاییب ان آغیر گونلرده قورخولو حادثه لردن جان قاچیرمیردی. خالقیمیز آقای کاویانین بؤیوک خیدمتلرین نظرده آلاق میلیلی مجلسیمیزه نوماینده سئچمکله اونو میلیلی حکومتیمیزین خالق قوشونلاری وزیر تعیین ائتمیشدیر.

آقای کاویان شهریور حادثه سینه قدر زنجاندا سورگون حیاتی یاشاییردی. شهریور حادثه سیندن سونرا آقای کاویان یورغونلوق و قورخو بیلمه دن آقای پیشه وری ایله بیرلیکده سیاسی فعالیتنه باشلاییب ان آغیر گونلرده قورخولو حادثه لردن جان قاچیرمیردی. خالقیمیز آقای کاویانین بؤیوک خیدمتلرین نظرده آلاق میلیلی مجلسیمیزه نوماینده سئچمکله اونو میلیلی حکومتیمیزین خالق قوشونلاری وزیر تعیین ائتمیشدیر.

پنجشنبه ۳۰ خرداد

افتتاح بانک آذربایجان یک موقفیت برای حکومت ملی و یک موفقیت شخص برای آقای فروغ شده است. امروز همه جا صحبت در اطراف کیفیت جریان افتتاح بانک بود. مرتجعین هم یعنی آنهایی که دستی در این نهفت نداشتند، تأسیس بانک را تصویب می نمایند؛ چون اهل تبریز نوعاً مردی تجارت مآب و طبعاً مایل به داد و ستد می باشند. هر چیزی که مربوط به عالم تجارت باشد آن را جدی تلقی می نمایند. اهمیتی را که به بانک آذربایجان می دهند، خیلی بیشتر از اهمیتی است که به تأسیس دارالفنون ملی آذربایجان قائل شده اند.

روزنامه آذربایجان که امروز منتشر گردید، تفصیل افتتاح بانک را طولانی شرح نداده بود. آن قسمت از نطق آقای پیشه‌وری را درج نموده بود که به خیالی برای صدور از ذهن یک مرد سیاسی و رهبر فرقه لیاقت دارد؛ و اتفاقاً آن قسمتی را که حذف نموده بود، بیشتر قابل توجه بوده است. روزنامه آذربایجان در نطق آقای فروغ هم دخل و تصرف نموده و قسمت‌های جالب توجه آن را درج نکرده بود. نطق‌های صدیقی و مهندس کلاتری را کلیتاً حذف نموده بود.

با وجود اینکه هفته دوم از انعقاد قرارداد مابین تبریز و طهران داخل شده است، باز در صورت ظاهر قضایا و جریان کارها تفاوتی حاصل نگردیده است. بلکه می توان گفت که بلاکلیفی مردم نسبت به قبل از قرارداد بیشتر هم شده است. دکتر سلام الله جاوید که به استنادی آذربایجان معین شده است، هنوز در طهران متوقف است. در اینجا خیلی از مراجعات مردم را به آمدن وی تعلیق می نمایند.

معروف است که دکتر مهنش که در حکومت ملی وزارت فلاحات را داشت، در تغییر و تبدیلی‌های جدید به فرمانداری تبریز معین و ژنرال جعفر کرایان که وزیر جنگ حکومت ملی بود، به ریاست نظمی تبریز در نظر گرفته شده است. بعضی تغییرات در پست مأمورین حکومت ملی را هم ذکر می کنند که هیچ کدام آنها رسماً تأیید نگردیده است. از همه اینها، تعیین شدن آقای جعفر کرایان به ریاست نظمی به نظر مناسب‌تر می آید. هم با شغل سابق خود که وزارت جنگ بود مناسب است و هم شخصاً آدم با کفایت و شجاع می باشد. علاوه بر آن اهل محل است و محل مأموریت خود تبریز و اهل آن را تا اندازه می شناسد. وی از اهل سهلان که دهی در غرب تبریز است، می باشد.

شکل ۴: بحران آذربایجان (۱۳۲۵-۱۳۲۴ ش) خاطرات میرزا عبدالله مجتهدی، سال ۱۳۸۱

۴) چند سند ترکی در مورد ژنرال جعفر کاویان

در کشور چند زبانه ای مانند ایران، نایستی فقط یک زبان (فارسی) رسمی و تحمیلی گردد و زبانهای دیگر ملتهای ساکن در این کشور از جمله زبان ترکی را به حاشیه رانده، کمر به قتل آنها بست. کاری که توسط حکومتهای ایران پس از رضاخان در یکصد سال اخیر مرسوم بوده است، البته به غیر از یکسال حکومت ملی آذربایجان. در این باره میتوان گفت، حقوق برابر خواهی با فارسهای حاکم و همچنین خدمات حکومت ملی به رهبری پیشه وری در آن یکسال حاکمیت جالب توجه و قابل تحسین میباشد. بعنوان نمونه ای از خدمات فرقه دموکرات آذربایجان هم، تاسیس دانشگاه تبریز در سال ۱۳۲۵ میباشد که در ایران تاریخ آن را جعل کرده، سال ۱۳۲۶ نگاشته و آنرا به محمدرضاشاه انتساب میدهند!! همان شاه دیکتاتوری که دشمنی مشابه پدرش رضاخان با ترکان داشته است و تاریخ ۲۱ آذر ۱۳۲۵ روز از بردن حکومت ملی خودمختار آذربایجان و گرفتن اختیارات تصیم گیری از آذربایجانیان را با توسل به کشتار و آوارگی دهها هزار انسان بیگناه، روز نجات آذربایجان نامگذاری نموده بود!! به هر حال، چند سند به زبان ترکی در مورد ژنرال جعفر کاویان جهت مشاهده رسمی بودن زبان مادری در آن سالهای خاص استقرار حکومت ملی در این مبحث ارائه میگردد.

سند ترکی شکل ۵، دستور پیشه وری به جعفر کاویان، با عنوان آقای کاویان به تاریخ ۲۰ شهریور ۱۳۲۴ مبنی بر تشکیل شعبات فرقه دموکرات در شهرهای خوی، ماکو، مرند، سلماس و اورمیه میباشد که در مورد اهمیت این سند در بحث قبلی نکاتی ذکر گردید.

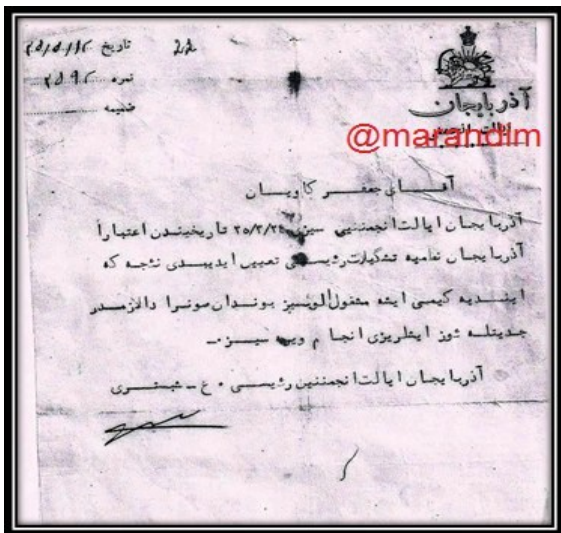
در رابطه با زندگی شخصی جعفر کاویان، نوشته تحقیقی تحت عنوان ژنرال جعفر کاویان به قلم دکتر میرهدایت سیدمرندی در وبلاگ مرندیم انتشار یافته است. در آن نوشته قید شده است که کاویان در سال ۱۹۲۷ میلادی (۱۳۰۵ شمسی) به نخجوان فرستاده شده بود تا بعنوان مربی به دوزلاق برود. نامبرده در دوزلاق، بعنوان رئیس (همکارلار اتفاقی) مشغول بکار میگردد و در آنجا با سکینه خانم آشنا شده و ازدواج مینماید. کاوه فرزند اول کاویان، سال ۱۳۰۶ شمسی در باکو متولد میگردد. او بعدا به ایران آمده، صاحب پنج فرزند دیگر نیز میشود. البته، کاویان به غیر از زن نخجوانی خود با یک خانم اهل شهر رشت بنام شمسی نیز ازدواج میکند که از او صاحب فرزندى نمیگردد. فرزندان کاویان و سکینه که سه پسر و سه دختر میباشند، به ترتیب تولد عبارتند از: (۱) کاوه، متولد باکو، ۱۳۰۶ شمسی (۲) پوران، متولد تبریز، ۱۳۰۸ (۳) ملاحظت، متولد تبریز، ۱۳۱۰ (۴) مارکس (مقصود)، متولد زنجان، ۱۳۱۶ (۵) مائیسه، متولد زنجان، ۱۳۲۱ (۶) اسرافیل، متولد نخجوان، ۱۳۲۶.

مطابق نوشته دکتر سیدمرندی، ژنرال کاویان، موقعی که حکومت فرقه دموکرات آذربایجان با خیانت روسها شکست میخورد، با گرفتن دستور مستقیم از استالین توسط ژنرال آتاکیشی یف، او نیز به همراه خانواده هشت نفره خود به نخجوان میرود و چند روزی در خانه اقربا اقامت مینماید. با در نظر گرفتن محرومیتهای حاصل از جنگ جهانی دوم ۳ بود زندگی مینماید و در سال ۱۳۵۳ در آنجا وفات یافته، به خاک سپرده میشود.

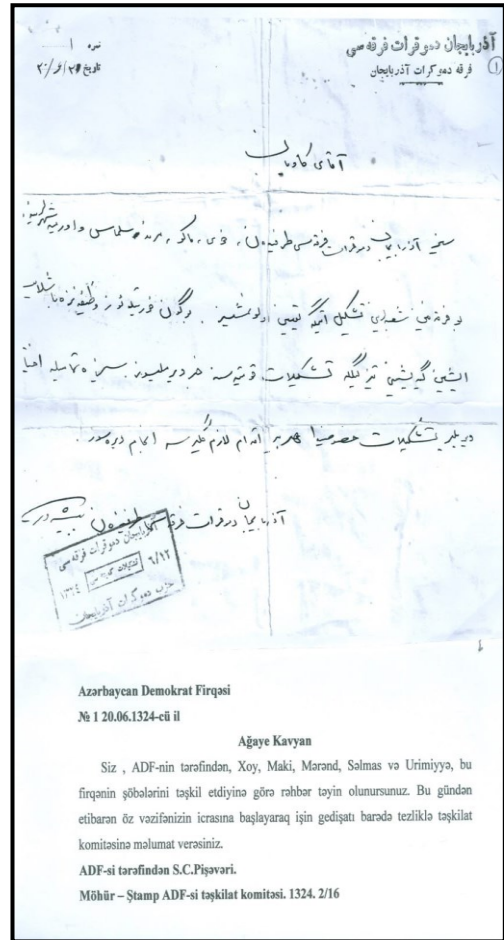

شکل ۶: اهدای تابلو قالیچه به آتاکیشی یف توسط ژنرال کاویان، تاریخ ۱۳۲۵/۲/۹

سند ترکی شکل ۷، در فرمهای ایالت انجمن آذربایجان نوشته شده و در رابطه با انتصاب جعفر کاویان به ریاست نیروی نظامی در ۱۲ مرداد ۱۳۲۵ با امضای شبستری میباشد که این موضوع در قسمت سوم و نوشته های عبدالله مجتهدی هم انعکاس یافته بود.

شکل ۷: انتصاب کاویان به ریاست نیروی نظامی، تاریخ ۱۳۲۵/۵/۱۲

شکل ۵: دستور پیشه وری به جعفر کاویان مبنی تشکیل شعبات فرقه دموکرات آذربایجان در شهرهای خوی، ماکو، مرند، سلماس و اورمییه، تاریخ ۱۳۲۴/۶/۲۰ (تاریخ در سند اصلی از راست نوشته شده)

سند ترکی شکل ۶، بر روی فرمهای وزارت جنگ حکومت ملی (خلق قوشونلار وزیرلیگی) نوشته شده است. با عنوان یادگار دوستی خلل ناپذیر (ساسیلماز دوستلیق یادکاری)، در رابطه با اهدای تابلو قالیچه ای با زمینه قرمز که شعار زنده باد فرمانده کل شوروی مارشال استالین در آن بافته شده، به ژنرال آتاکیشی یف فرمانده ارتش شوروی در آذربایجان میباشد و با امضای آذربایجان خلق قوشونلاری وزیری ژنرال کاویان میباشد. این سند به روشنی، روابط دوستانه فرقه دموکرات با شوروی را نشان میدهد.

شده است. سندی که به وضوح گویای عمل عاملین آن می‌باشد.

شکل ۹: روزنامه اطلاعات، سوزاندن کتابهای ترکی توسط عمال محمدرضاشاه، چهارشنبه ۱۳۲۵/۹/۲۷ شمسی

متأسفانه، به کتابسوزی پهلویها در دنیا اعتراضی نشده بود! ولی صمد وورغون، شاعر بزرگ آذربایجان، شعر تاثیر انگیز و پر احساسی بنام یان‌دیریلان کیتابلار در مورد روز سیاه کتابسوزی پهلوی سروده است. همچنین، شاعر مردمی آذربایجان حبیب ساهر نیز در اینباره شعر دارد. آقای رضا همراز از جمله نویسندگانی می‌باشد که در نوشته ای به زبان ترکی و تحت عنوان کتابهای سوخته شده در آیین ادبیات (یان‌دیریلان کیتابلار ادبیات گوزگوسونده)، منتشر گشته سال ۱۳۹۴ در سایت ادبی و تحقیقی ایشیق به موارد گفته شده به تفصیل پرداخته است.

۵) دیدارهای مارکس کاویان و دکتر میرهدایت سیدمرندی

مارکس، آخرین فرزند در قید حیات ژنرال جعفرکاویان وزیر جنگ حکومت یکساله فرقه دموکرات آذربایجان بوده و او هم، سال ۲۰۲۳ میلادی (۱۴۰۲ شمسی) در سن ۸۶ سالگی وفات یافته است. مارکس کاویان ساکن باکو و معلمی بازنشسته بود و در دهه های آخر عمر خود جهت

سند ترکی شکل ۸ نیز، صفحه اول از سند ازدواج به ترکی نگاشته شده ملاحظت دومین دختر کاویان با آقای ابوالفضل بارقی آذری به تاریخ ثبت ۱۳۲۴/۵/۱۴ می‌باشد. در صفحه شهود این سند که آنهم در کانال مرن‌دیم انتشار یافته، نام اکبر حاتمی تازه کند هم به چشم می‌خورد که فرزند محمود بی و پدر بزرگ حاجی محرم بوده که در بحث آخر در موردش بیشتر گفته خواهد شد. همچنین اصل این سند ازدواج، پیش دکتر سیدمرندی می‌باشد.

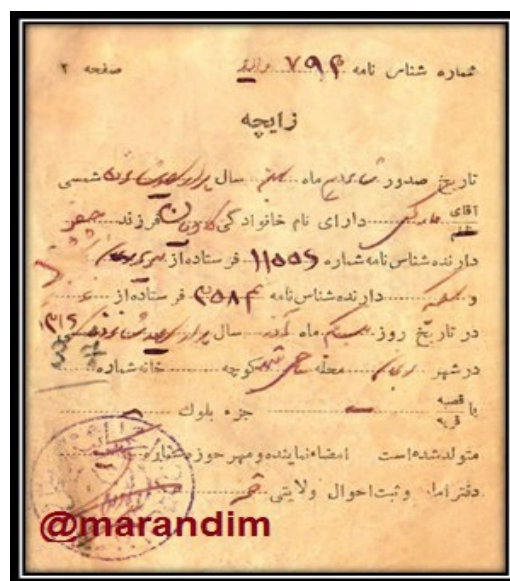
شکل ۸: تصویری از سند ازدواج به ترکی، ازدواج ملاحظت دختر کاویان با آقای ابوالفضل بارقی آذری، تاریخ ثبت ۱۳۲۴/۵/۱۴

شایان ذکر است، پس از پایان کار حکومت ملی آذربایجان، کتابهای به زبان ترکی نگاشته، از قبیل کتب چاپ شده فرقه برای مدارس و دانشگاهها، توسط عمال محمدرضاشاه به آتش کشیده شدند! رژیم پهلوی حتی، تاریخ ۲۶ آذر ۱۳۲۵ (۲۳ محرم ۱۳۶۶ قمری/۱۸ دسامبر ۱۹۴۶ میلادی) را برای این جنایات فرهنگی خود اختصاص داده بود. موضوعی که در روزنامه اطلاعات به تاریخ روز بعد چهارشنبه ۲۷ آذر ۱۳۲۵ نیز درج گشته است و داخل مستطیل در شکل ۹، با نام تلگراف نماینده مخصوص ما از تبریز، کتابهایی که به زبان ترکی بود سوخته شد، نشان داده

تاریخ مرند و موضوعات مورد علاقه اش آثار گرانقدری دارد و کتابهای منتشر شده از او تاکنون عبارتند از: کتاب جامع نگاهی به تاریخ مرند، سال ۱۳۸۷، مرند قدیم به روایت تصویر و سند، سال ۱۳۹۱، دو مجموعه داستان کوتاه ترکی به نامهای آپاردی سئلر سارانی و ساری گلین، سال ۱۳۹۲، مجموعه کاریکاتورهای چاپ شده با عنوان سه نقطه، سال ۱۳۹۴، گذر زمان در مرند، سال ۱۳۹۷، مجموعه داستان کوتاه قیرمیزی به زبان ترکی، سال ۱۳۹۹ و سفرنامه نخجوان و باکو، سال ۱۳۹۹.

دکتر سیدمرندی، با استفاده از اسناد تاریخی در دسترس قرار گرفته از طرف مارکس، در مورد زندگانی جعفر کاویان وزیر جنگ فرقه دمکرات آذربایجان نیز بیشترین تحقیقات را انجام داده، در کتابهای تاریخی خود و فضای مجازی انتشار داده است. برای مثال، سند حکم ژنرال کاویان به ریاست قوای نظامی در سال ۱۳۲۵ که در شکل ۷ نشان داده شده، در کتاب جامع گذر زمان در مرند نامبرده چاپ گردیده است. همچنین، درخواست استعفا از مسئولیت ریاست قشون توسط کاویان به تاریخ ۱۳۲۵/۵/۲۲ در آن کتاب منتشر شده است و در کانال مرندیم نیز هست. بعلاوه، مورخ تاکنون بیش از یکصد پست (اعم از سند تاریخی، عکس و نوشته) در باره حکومت ملی آذربایجان و اغلب هم راجع به جعفر کاویان در کانال مرندیم پست کرده، در اختیار پژوهشگران و علاقه مندان قرار داده است. عکس شکل ۱۱، به زمان ملاقات دکتر سیدمرندی و مارکس در آنسوی ارس و محله نریمانوف باکو در سال ۱۳۹۸ میباشد و نامبردگان بر سر مزار ژنرال جعفر کاویان حضور دارند.

دیدن اقوام خود و کارهای دیگرش به ایران مسافرتهاى تابستانی تقریباً سالیانه ای داشته است. فرزند ژنرال با دکتر میرهدایت سیدمرندی، مورخ مرندی، دیدارهای متعددی داشته که نتیجه آنها در نوشته ها و کتب تاریخی پر ارزش دکتر سیدمرندی منعکس هستند و در کانال تلگرامی دکتر سیدمرندی با نام مرندیم (@marandim) و وبلاگ با همان نام (<http://marandim.blogfa.com>) انتشار یافته اند. همچنین جهت آشنایی بیشتر خوانندگان با مارکس، در عکس شکل ۱۰، صفحه دوم شناسنامه قدیمی و زمان بودنشان در این سمت ارس نشان داده شده است و مشخصات شناسنامه ای او از قبیل شماره شناسنامه ۷۹۳، تاریخ صدور شانزدهم بهمن ۱۳۱۶، نام مارکس، نام خانودگی کاویان، فرزند جعفر، تاریخ تولد ۲۱ آذر ۱۳۱۶، محل تولد شهر زنجان و غیره خوانا میباشند.

شکل ۱۰: صفحه ۲ شناسنامه قدیمی مارکس کاویان

دکتر میرهدایت سیدمرندی هم، مطابق با بیوگرافی منتشر گشته در وبلاگ و کانالش، متولد شهریور سال ۱۳۳۲ در شهر مرند میباشد و دکترای تاریخ دارد. دکتر سیدمرندی، در مورد

سی) باکو برگزار گردیده و وسایل کم نظیر اهدائی خانواده ژنرال کاویان در ویتترینهای شیک به تماشای عموم گذاشته شده بود. در میان این اشیا وسایلی بوده، از جمله شمشیر ژنرال درخشانی فرمانده نظامی تبریز که در موقع واگذاری تبریز و آذربایجان به فرقه دموکرات به ژنرال کاویان تسلیم شده بود، به همراه، مدال های ۲۱ آذر و ستارخان ژنرال کاویان، لباسهای نظامی او و اسناد کم نظیر تاریخی از وقایع پرنش سالهای ۱۳۲۴ و ۱۳۲۵. همچنین، دو جلد از کتابهای دکتر سیدمرندی بنامهای مرند قدیم و نگاهی به تاریخ مرند به تماشا گذاشته گشته بود. تصویر شکل ۱۳ نمونه عکسی از آن مراسم است که عکسهایی از کاویان، آرامگاه وی، کتابهای مرند قدیم و نگاهی به تاریخ مرند تالیفات دکتر سیدمرندی و غیره در تصویر مشخص هستند.

شکل ۱۱: باکو، محله نریمانوف، مارکس کاویان (چپ) و دکتر میرهدایت سیدمرندی (راست)، مزار جعفر کاویان، سال ۱۳۹۸

همینطور عکس شکل ۱۲، مربوط به هنگام دیدار فرزند وزیر با مورخ مذکور سال ۱۳۹۰ و هنگام صحبتشان در شهر مرند است.

شکل ۱۳: باکو، موزه آزادی، تاریخ ۱۳۹۴/۱/۱۴

لازم به ذکر است، با تلاشهای زیاد مارکس، اشیا و اسناد قیمتی ژنرال جعفر کاویان مانند سند مشاهده شده شکل ۶، پس از نمایش اولیه، جهت نگهداری به موزه آزادی باکو تحویل دائمی شده و الان در آنجا نگهداری میگردند.

۶) مطالعات و تحقیقات اختصاصی مرتبط با دو مبارز ساغالانی

ژنرال جعفر کاویان و محمدعلی ساغالانی، مشهورترین چهره های گذشته ساغالان و آزادیخواهان برجسته روستای ما بوده اند. از اینرو نگارنده، به طرق مختلف از

شکل ۱۲: مرند، مارکس کاویان (چپ) و دکتر میرهدایت سیدمرندی (راست)، سال ۱۳۹۰

مطابق با نوشته دکتر سیدمرندی در کانال مرندیم، در ۱۴ فروردین ۱۳۹۴ مراسمی به مناسبت ۱۲۰ سالگی تولد ژنرال جعفر کاویان در موزه آزادی (آزادلیق موزه

(۱) جعفر کاویان اصلیت ساغالانی داشته، در آن روستا به دنیا آمده، با خانواده اش از آنجا به محله امیرخیز تبریز کوچ نموده است.

همچنین شنیده شده، کاویان قبل از رفتن به تبریز مدتی هم در روستای یالقیز آغاج مرند زندگی کرده است. به هر حال، منزلی که مبارزان مورد بحث در ساغالان زندگی میکرده اند، همانطوریکه در عکس ۱۴ نشان داده شده، کنار میدان آشغی کوچه آن روستا بوده است. محل اسکان و زندگی ژنرال و به احتمال زیاد محمدعلی در تبریز نیز، کوچه میرزاجان محله امیرخیز بوده است که در شناسنه جعفر کاویان منتشر گشته در کانال مرندیم، بعنوان آدرس منزلشان درج گشته است. در این زمانه، در محله امیرخیز خیابانی بنام میرزاجان در طرف چایکنار وجود دارد و به احتمال زیاد همان کوچه مذکور میباشد که توسعه یافته به خیابان تبدیل گشته است.

(۲) مارکس، عکس محمدعلی ساغالانی و اسرافیل خان (پدر و عموی ژنرال) را دوشادوش هم و کنار ستارخان، باقرخان و دیگر مجاهدان در موبایلش نشان داده، شناساند. موضوعی که از پدرش شنیده بود. او اظهار میداشت، در رمان تاریخی ستارخان نوشته عباس پناهی ماکویی به زبان ترکی آذربایجانی، نقش بارز محمدعلی ساغالانی (معروف به علی دایی) در مبارزات مشروطه منعکس گردیده است. موضوعی که در قسمت دوم مفصلاً بحث گردید. مارکس اظهار میداشت، محمدعلی برادری بنام یاور هم داشته، که او هم از مجاهدان ستارخان بوده است.

(۳) نزدیک ترین افراد به کاویانها از طرف پدری که طایفه افراد را مشخص میکند، افرادی با فامیلی زرخواه میباشند. جعفر کاویان با زرخواهها که در حال حاضر از فرشچی های بازار کهن تبریز هستند، پسرعمو بوده است. زرخواه های زمان فرقه هم فرشچی بوده اند.

در تماس تلفنی که نگارنده با حاجی رضا زرخواه از افراد مسن فامیلهای زرخواه داشته، او هم به اصلیت ساغالانی داشتندشان ادعان نموده است. حتی گفته است که حاجی

حدود سال ۱۳۷۰ به اینطرف کوشیده است، از نامبردگان، بستگانشان و همچنین مبارزات و زندگانی آنها اطلاعات بیشتری بدست بیاورد. همچنین تلاش کرده بود، موقع حیات مارکس با فرزند ژنرال و نوه محمدعلی دیداری حضوری داشته، سئوالات مورد علاقه خود را با وی مطرح نماید. در نهایت نیز یکبار به تاریخ ۱۳۹۱/۶/۲۵، در منزل حاجی محرم حاتمی تازه کند از خویشاوندان مبارزان مذکور، واقع در روستای تازه کند از همسایگان ساغالان، با دعوت شام حاجی موفق به گفتگو و دیدار با مارکس گردیده بود. به گفته حاجی محرم، از دلایل خویشاوندی و رفت و آمد این دو خاندان، یکی هم این بوده که خواهر محمدعلی ساغالانی زن محمود بی جد آنها بوده است که به این موضوع در مبحث دوم هم اشاره گردید. محمود بی هم کسی است که نوه حاتم خان و همیشه با طایفه جاوادلی ساغالان بوده، از آنجا کوچ نموده و روستای تازه کند ابتدائاً مسمی به محمودآباد را بنیان گذاری کرده است. در تایید این موضوع نیز، نام محمودآباد به جای تازه کند کنونی، در نقشه توپوگرافی از تبریز و پیرامون مربوط به سال ۱۹۴۳ میلادی که در کتابخانه دانشگاه تگزاس آمریکا نگهداری میشود و در مقاله ساغالان در اسناد تاریخی سه قرن گذشته ماهنامه خداآفرین هم بریده ای از آن چاپ شده، مشاهده میگردد. همچنین حاجی محرم مانند بیشتر ریش سفیدان طایفه همیشه شان جاوادلی ساغالان، دو مبارز برجسته مورد بحث را از طایفه خودشان میدانند.

به هر تقدیر، نکات دهگانه زیر از گفته های مارکس کاویان در دیدار منزل حاجی محرم حاتمی حاصل هستند که دو مورد آخر قبلاً در نوشته ای تحت عنوان چند خاطره مردم از جعفر کاویان وزیر جنگ فرقه دموکرات آذربایجان در شماره ۲۱۱ ماهنامه خداآفرین انتشار یافته اند و با اضافاتی در اینجا هم قید میگردد:

از طرف عمال محمدرضاشاه، سند رسمی درمورد آنها موجود نباشد و به مرگ محکوم نشده یا آسیب جدی نبینند. همچنین، جعفر کاویان در چند محل از جمله محدوده اراضی زادگاهش ساغالان سلاح پنهان نموده بود، برای اینکه بدست طرفداران شاه نیافتند. از اسناد گفته شده مارکس در این نکته، برخی در کانال دکتر سیدمرندی هم انتشار یافته اند.

(۹) پدر و مادر کاویان هر دو در شهر قم مدفون میباشند. پدر او محمدعلی ساغالانی، قبل از دوران حکومت فرقه دموکرات در اثر شکنجه شدنهایش پس از دستگیری در حمله پارک اتابک تهران فوت کرده و به قم منتقل شده بود. اما مادر او که زیور نام داشته و اهل روستای کندلج بود، در دوره وزارت پسرش فوت مینماید. کاویان، علیرغم تیرگی روابط حکومتهای تبریز و تهران، جسد مادرش را با همراهی چند نفر به قم ارسال مینماید. در حوالی قم، موقع بازرسی از کاروان فرستاده تبریز، متوجه میشوند که جسد همراه کاروان، مادر یکی از مسئولین رده بالای حکومت آذربایجان است. بنابر این، بازرسان از ورود کاروان جلوگیری نموده، جهت ورود آنها به قم، از تهران خواستار مجوز میشوند. در پاسخ، از تهران با این خواسته بازرسان موافقت میشود و بدین ترتیب مادر کاویان هم، در قم دفن میگردد.

(۱۰) در یکی از روزهای حکومت فرقه دموکرات، جعفر کاویان بنا به دلایلی در یکی از مساجد تبریز مجبور به تیراندازی میشود. این کار او موجب اعتراض آیت الله سید محمدکاظم شریعتمداری میشود. اما شریعتمداری بعد از آگاهی از علت تیراندازی و موجه دانستن آن، یک تخته قالی را بعنوان هدیه به منزل کاویان فرستاده، از او دلجویی مینماید. مارکس عکس قالی مذکور را در موبایلش به نگارنده نشان داده بود.

در ادامه این بحث، نکات تکمیلی بیشتری در مورد ژنرال کاویان، ماخوذ از مصاحبه مارکس با ستودا ایسماعیلی در رادیو آزادی (آزادلیق رادیوسی) باکو که به مناسبت هفتاد سالگی ۲۱ آذر سال ۲۰۱۵ میلادی و با عنوان چهره پنهان ۲۱ آذر جعفر کاویان، انجام یافته بود، ارائه میگردد:

(۱) کاویان با پیشه وری، دکتر جاوید، شبستری و پادگان موسسین فرقه دموکرات آذربایجان بوده اند. افراد

مهدی زرخواه جد آنها مغازه ای داشته و اجناس خود را به ساغالانیان ارزنتر میفروخته است! با اطلاعات موجود، این حاجی مهدی بایستی برادر محمدعلی ساغالانی بوده باشد. همچنین، در سالهایی که نگارنده بصورت حق التدریس در دانشگاه آزاد تبریز با گروه کامپیوتر آنجا همکاری داشته، دختر دانشجویی بنام زهرا زرخواه از زرخوهای گفته شده داشته که از او نام پدر حاجی مهدی را تحقیق نموده است. دانشجوی هم، بعد از پرس جو از بزرگانسان اسم باقر ذکر نموده است که بایستی پدر محمدعلی نیز باشد و در بحث دوم هم به این اسم اشاره گردید.

(۴) جعفر کاویان بدلیل مبارزاتی که با رضاشاه داشت، چند بار نام خانوادگی عوض کرده بوده که آخرین آن کاویان بوده است.

(۵) جعفر کاویان عرق ملی زیادی داشت و با کسانی که میخواستند آذربایجان را به تهران وابسته سازند، مبارزه مینمود. در این رابطه هم مارکس میگفت، فارسهای از خراسان رانده شده هم، در حکومت فرقه دمکرات آذربایجان وجود داشته اند و کاویان یک نفر از این جماعت را به خاطر توهین زشتش به ترکها با خطاب ترک خر بشدت تنبیه نموده بود!

به نظر میرسد، پایان غم انگیز و نافرجام مبارزات آزادیخواهانه ستارخان و پدرش محمدعلی در پارک اتابک تهران که به این موضوع درقسمت دوم اشاراتی شد، او را از زیر فرمان تهران ماندن ناامید کرده بود و از جریانات پارک اتابک عبرت گرفته بوده است.

(۶) حیدر علی یف رئیس جمهور قبلی و فقید جمهوری آذربایجان و پدر الهام علی یف رئیس جمهور فعلی آنجا، برای ژنرال کاویان احترام زیادی قائل بوده است. نامبرده چند بار به دیدار او به منزلش در باکو آمده بوده، هنگام آمدنش به ژنرال کاویان احترام نظامی هم میگذاشته است.

(۷) مارکس میگفت، یکبار موقع آمدنش به این طرف ارس، دختری که از ماموران دولتی ایران بود، پاسپورتش را بررسی کرده، مهر نمود و موقع عودت پاسپورتش، به زبان ترکی و با حزن از او پرسید: "بس سیزهاجان وطنه دؤنه جک سیز؟! (پس شما کی به وطن بازخواهید گشت!؟)"

(۸) جعفر کاویان اسناد اعضای فرقه دموکرات را با خودش به باکو برده بود، به امید اینکه در صورت شناسایی

(۸) منزلی که جعفر کاویان در آن زندگی کرده بود را میرجعفر باقروف رئیس آذربایجان آن سمت ارس داده بود. سرانجام، در خاتمه ما، جهت گزارش کاملتر نمودن مطالعاتمان در مورد موضوع، سه خاطره باقیمانده از نوشتار چند خاطره مردم از جعفر کاویان وزیر جنگ فرقه دموکرات آذربایجان را با توضیحات تکمیلی در زیر می آوریم:

(الف) در دوره یکساله حکومت فرقه دموکرات در آذربایجان، وزیر جنگ کابینه جعفر پیشه وری فردی از اهالی ساغالان به نام جعفر کاویان بوده است. مردم ساغالان، نام کاویان را اغلب بصورت قاویان (Qaviyan) تلفظ کرده و به خاطر سپرده اند.

مادر بزرگم، مرحومه خانم ربابه زاهدی سهلان، از مهارت تیراندازی و هدف گیری کاویان تعریف میکرد و جوانان مغرور و فخر فروش را با عنوان "آقای قاویان!" خطاب مینمود. استدلال مادر بزرگم این بود که این جوانان هر چند راه طولانی در پیش دارند تا به درجه کاویان برسند، اما در عین حال می خواهند خودشان را در حد او مهم و متشخص جلوه دهند!!

برای من، همواره جای سؤال بود که مادر بزرگ برای خطاب کاویان، بجای لغات خان و بی بومی چرا از کلمه اداری "آقای" استفاده میکرد؟! بعد از دیدن اسناد در مورد کاویان و استفاده از کلمه مزبور برای او، مثلا در خطاب پیشه وری در سند شکل ۵، موضوع برایم روشن گشت. یعنی، به جای اصطلاح جناب جهت خطاب توام با احترام، از اصلاح آقای در حکومت فرقه استفاده میشده است که طبیعتا به گویشها هم وارد گشته است.

(ب) جعفر کاویان در دوران مسئولیت خویش، گاهی نیروهای فرقه را در اطراف ساغالان آموزش نظامی می داده است. حاجی محمدعلی دلیری سهلان، یکی از انسانهای مسن ساغالان، در یکی از ایام حکومت فرقه جعفر کاویان را موقع بازگشت از آموزشهای نظامی مشاهده کرده بود که به همراه نیروهایش از داخل روستا عبور میکرد. به گفته نامبرده که در آن موقع نوجوان بوده، کاویان موقع رسیدن به یکی از منازل مسکونی روستایی توقف کرده، چند گامی به طرف آن حیاط برداشته و اطرافیان خود را متوجه آن خانه مینماید. سپس، مدت کوتاهی ایستاده و گویا گریزی به دوران کودکی خود

سرشناس دیگر فرقه مانند محمد بی ریا بعدا به این جمع اضافه شده اند. چهره آشکار ۲۱ آذر هم، میرجعفر پیشه وری بوده است.

(۲) جعفر کاویان، از سال ۱۹۲۹ میلادی (۱۳۰۸ شمسی) با پیشه وری از نزدیک آشنا شده بوده است. به گفته مارکس، مامورین حکومتی رضاشاه در تبریز پیشه وری را دنبال مینمایند و او به خانه کاویان پناه میبرد. کاویان، پیشه وری را در بستر زن زائوی خود که ملاحظت را بدنیا آورده بود، خوابانده بود و بدین طریق او را از دست مامورین رضاخانی نجات میدهد و با هم آشنا میشوند.

(۳) پیشه وری و کاویان هم هدف بوده اند و رابطه آنها غالبا دوستانه بوده است، هر چند در زمان قدرت فرقه، اختلافاتی هم بین آندو رخ داده بود. کاویان، موقع شنیدن خبر وفات پیشه وری پس از یک سانحه مشکوک رانندگی، بسیار بسیار اندوه گین شده بوده است.

(۴) جعفر کاویان، بدلیل فعالیتهایش در دوره رضاشاه، از سال ۱۹۳۰ تا ۱۹۳۷ (۱۳۰۹ تا ۱۳۱۶) به مدت ۷ سال در زندان قصر قاجار تهران زندانی گشته بود و در سال ۱۹۳۷ (۱۳۱۶) از زندان آزاد و همراه خانواده به زنجان تبعید شده بود. ۴ سال در زنجان تبعیدی زندگی میکند، تا اینکه سال ۱۹۴۱ (۱۳۲۰) با ورود قوشون روس به زنجان آزاد شده و به تبریز بر میگردد.

(۵) مارکس، غلام یحیی معاون کاویان را خائن و قاتل پیشه وری معرفی میکرد! اما، دست داشتن روسها در کشته شدن پیشه وری منطقی تر به نظر میرسد.

(۶) از باهم رفتن جعفر کاویان و عباس پناهی ماکویی در دیداری به سراغ پیشه وری و گفتگوی منقول مارکس، میتوان فهمید، کاویان با پناهی ماکویی در باکو روابط دوستانه ای داشته است. پس میشود گفت، رمانویس پناهی محمدعلی ساغالانی پدر کاویان را میشناخته و با مبارات او حداقل از طریق کاویان آشنا بوده است.

(۷) موقع وفات جعفر کاویان، از طرف حیدر علی یف که بعدها رئیس جمهور آذربایجان شد، پیام فرستاده میشود تا او را در خیابان فخری و مزارستان مفاخر و مشاهیر آذربایجان دفن نمایند. اما، خانواده اش جواب میدهند که کاویان را به صورت امانت دفن کرده ایم و موقع مناسب به تبریز خواهیم برد.

https://www.history.az/pdf.php?item_id=20100105094229997&ext=pdf

<http://www.yadadushdu.az/archive/article/217>

۲- ساغلان در اسناد تاریخی سه قرن گذشته، قدرت ابوالحسنی سهلان،

ماهنامه خدا آفرین، شماره ۲۱۱، تهران، ویژه آبان، آذر و دیماه ۱۴۰۱ شمسی

۳- ائل بیلیمی، ویژه نامه ساغلان (سهلان)، شماره ۷۸، تبریز، تیرماه ۱۳۹۵ شمسی

۴- ستارخان، عباس پناهی ماکویی، ترجمه غلام خاتون، انتشارات اختر، تبریز، سال ۱۳۸۸

۵- قیام آذربایجان در انقلاب مشروطیت ایران، مهندس کریم طاهرزاده بهزاد، تهران، سال ۱۳۳۳

۶- تاریخ هجده ساله آذربایجان، احمد کسروی، چاپخانه سپهر، تهران، چاپ نهم، سال ۲۵۳۷ شاهنشاهی (۱۳۵۷ شمسی)

۷- تاریخ مشروطیت ایران، احمد کسروی، چاپخانه سپهر، تهران، چاپ شانزدهم، سال ۱۳۶۳

۸- تاریخ انقلاب آذربایجان و بلوای تبریز، محمدباقر ویجویه، به کوشش علی کاتبی، چاپخانه گهر، تهران، چاپ سوم، سال ۲۵۳۵ شاهنشاهی (۱۳۵۵ شمسی)

۹- مجموعه آثار قلمی ثقة الاسلام تبریزی، ثقة الاسلام تبریزی، گردآوری کننده نصرت الله فتاحی، ناشر انجمن آثار ملی، تهران، سال ۱۳۵۵

۱۰- رجال آذربایجان در عصر مشروطیت، مهدی مجتهدی، چاپخانه نقش جهان، تهران، سال ۱۳۲۷

۱۱- علی مسیو (رهبر مرکز غیبی تبریز)، صمد سرداری نیا، انتشارات دنیا، تهران، سال ۱۳۵۹

۱۲- علی مسیو (یکی از قویترین رهبران سیاسی انقلاب مشروطیت و رهبر مرکز غیبی)، رضا همراز، مهد تمدن، تبریز، شماره ۱۶، خرداد ۱۳۹۳

۱۳- روزنامه آذربایجان، شماره ۸۲ دوره دوم، ۲۰ دسامبر سال ۱۹۴۵ (۲۹ آذر ۱۳۲۴)

۱۴- بحران آذربایجان (۱۳۲۵-۱۳۲۴ ش) خاطرات مرحوم آیت الله میرزا عبدالله مجتهدی، به کوشش رسول جعفریان، موسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، چاپ نخست، تهران، تابستان ۱۳۸۱

۱۵- وبلاگ مرنندیم، دکتر میرهدایت سیدمرندی، ژنرال جعفر کاویان، مهرماه ۱۳۹۰

<http://marandim.blogfa.com/post/59/%DA%98%D9%86%D8%B1%D8%A7%D9%84-%D8%AC%D8%B9%D9%81%D8%B1-%DA%A9%D8%A7%D9%88%DB%8C%D8%A7%D9%86>

۱۶- روزنامه اطلاعات، تهران، تاریخ نشر ۱۳۲۵/۹/۲۷

۱۷- یاندیریلان کیتابلار ادبیات گوزگوسونده، رضا همراز، چهارشنبه ۲۵ آذر ۱۳۹۴

<https://ishiq.net/?p=14057> •

۱۸- چند خاطره مردم از جعفر کاویان وزیر جنگ فرقه دموکرات آذربایجان، قدرت ابوالحسنی سهلان، ماهنامه خدا آفرین، شماره ۲۱۱، تهران، ویژه آبان، آذر و دیماه ۱۴۰۱ شمسی

۱۹- رادیو آزادی (آزادلیق رادیوسی)، باکو، سال ۲۰۱۵ میلادی

<https://www.azadliq.org/amp/27422741.html>

کانالهای تلگرامی:

۱- مرنندیم (@marandim)، دکتر میرهدایت سیدمرندی

۲- قاراجابایجان (@shahgaracabaycan)، محمدتقی قربانزاده

۳- تورک کیتابخاناسی (@Turkkıtabxanası)، علی طارمی

میزند! در نهایت خطاب به همراهیان میگوید: "بورا بیزیم حیطیمیز ایدی!..." (اینجا حیاط ما بوده است!...)

حیاط مورد بحث این خاطره، منزل محمدعلی ساغلانی و کودکی جعفر کاویان، در سمت راست شکل ۱۴ با نوشته مشکی مشخص شده و یک پسرچه ساغلانی بنام وحید ذاکری نیز در تصویر دیده میشود. این منزل واقع در میدان آشاهی کوچه (کشاورز) در خیابان اصلی ساغلان میباشد که مرحوم حاجی کاظم جمالی نژاد از طایفه حاجی صادیقلی هم در آن زندگی نموده است. در حال حاضر نیز، حیاط متعلق به وراثت اوست و دارای دو درب است، یکی به میدان نامبرده و دیگری به سمت خیابان اصلی.

عکس ۱۴: ساغلان، میدان آشاهی کوچه، منزل محمدعلی ساغلانی و جعفر کاویان، وحید ذاکری، بهار ۱۳۹۵

(ج) در یکی از روزهای آخر عمر حکومت فرقه دموکرات، چند نفر از اهالی ساغلان به نمایندگی از روستائیان به تبریز آمده و به دفتر کاویان مراجعه می کنند. این افراد با احترام پذیرفته شده، با او ملاقات می نمایند. در این دیدار نمایندگان روستا برای یاری به حکومت اعلام آمادگی مینمایند. با وجود این، کاویان به آنها میگوید که او فرجام حکومت را چندان روشن ندیده و پیوستن آنها به فرقه را نیز در این برهه زمانی مصحلت نمیداند. کاویان در آن دیدار متذکر میگردد که اگر عمر دولت بیشتر دوام آورد، ساغلالینها میتوانند دوباره به وی مراجعه کنند.

موضوع فوق، نشان میدهد که کاویان از معاملات پشت پرده بین آمریکا و شوروی به نفع شاه و فدا کردن فرقه دموکرات آذربایجان، مطلع بوده است.

خاطره بالا، با اختلافاتی جزئی از افراد مسن زیادی در ساغلان شنیده شده است، از قبیل حاجی شمسعلی حاتمی، حاجی هدایت نیکقدم و مرحوم احمد گواهی سهلان.

منابع:

۱- ژنرالهای آذربایجان (آذربایجان ژنئرالاری)، شمیستان نظیرلی

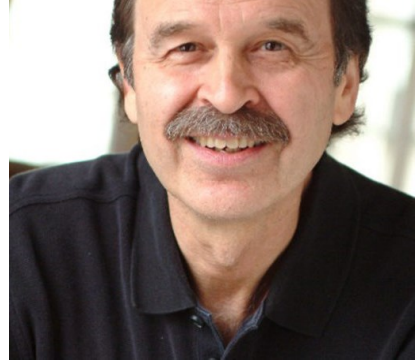
Azərbaycan generalları, Şəmiştan Nəzirli

نه ائده بيلهريك؟ پروبلئم حللى نين بير پارچاسى اولماق

آلان جى جانسون

اينگىليسجه دن چئوپرن: اولوى شيرعالى يئو

كؤچورن: ميلاد بالسينى

چؤنوب باخساق، گؤرهريك كى، عيرقى تضيق و باسقى اينسان حياتى نين عصرلر بويو بير بؤلومو اولموشدور و چوخ گئنىش دليللر ثبوت ائدير كى، كيشى دومينانتلىغى تقريبن يئددى مين ايل بويو مؤوجود اولموشدور. اينسان اولدوغونو نظره آلساق، بو ائله ده چوخ اوزون بير موددت دئيبيل، اونا گؤره ده اينسانلار اين اجتماعى حياتى نين گلدېكده ان عاغىللى ياتيريم هئچ نه يين بو و يا باشقا جور عىنى اولمادىغى فيكرى اوزه رينه قويولماليدير.

بو ايدانين اؤزو امتياز و باسقى نين هر زامان اينسان حياتى نين مؤوجود اولماسى فاكيتىن عكس اولاراق اونو گؤسته رير كى، هئچ بير شئى هر زامان بو و يا باشقا جور اولما ياجاق. لازم اولان تك بير شئى ده ييشيك ليك ديرسه، او زامان بير آنلىق بئله هر هانسى اجتماعى سيستمين دايمى اولماسى ايدياسينا اينانماق چوخ چتيدير. رئاللىق دايم حركتده دير. هر شئى حركت سيز شكيلده داينميش كيمي گؤرونه بيلر، لakin بو يالنيز اينسان حياتى نين قيسا اولماسى نتيجه سينده ديقتى نين ده چوخ دار بير اينتروالدا اولماسى ايله باغليدير. اگر چوخ گئنىش اسپنكتدن - حقيقتاً گئنىش اسپنكتدن - باخساق، گؤره بيلهريك كى هر شئى هر زامان حركتده دير.

بعضيرى حتى موباحينه ائدير كى، هر بير شئى اؤز اؤز لويونده بير پروسس دير: ايكي منطقه آراسيندا كى بير بوشلوق و يا ايكي شئى آراسيندا بيريندن باشقاسينا دوغرو حركت. بيزيم دايمى سون منطقه لر كيمي گؤره بيلهجه ييميز شئير، دنيا كاپيتاليزمى، غرب مدنيتى، چاغداش تئخنولوگيا، و.س اصلينده، باشقا موقتى دوروما دوغرو گئدن موقتى وضعيت لردير، حتى اكلوژى بالانس حاقيندا فيكيور يورودن اكلوقلار بئله حال حاضردا اكو سيستم لرين اؤز لرى نين طبيعت ين غئيرى ثابت اولدوقلار ينى بيلديرلر. بير موددت كسپنتى و يا آنوماليا دؤنه ميندن سونرا اؤز اولكى مووازينت وضعيت لرينه قايتماق يئرینه اكو سيستم لر طبيعت جه بير قورولوشدان باشقا ده ييشن بير پروسس اولماغا داوام ائديرلر. هئچ واخت دا اولكى وضعيت لرينه قايتيميرلار.

يوز ايللر (و يا جينسيت مسئله سينه، گلدېكده مين ايللر) بويو داوام ائدن و بو جمعيتده هر بير ساحه ده مؤوجود اولان تجريد ائتمه، رد ائتمه، امتياز، قيجيقلانديرما، آيرى سئچكيليك و باسقى كيمي آنلايشلار كؤك لو اولاراق ياناشمالي و ده ييشمالي اولدوغوموز پروبلئم لره چئوريلميشدير. بو ناراحتلىق و پروبلئم لره باره سينده يئنى و داها محصولدار شكيلده فيكيور لشمه يه باشلامالييق. ...

چوخ اينسان قيراغا چكيلميش و اؤزونو مسئلنن نه بير پارچاسى، نه ده كى حللى كيمي گؤرور. بو اورتاق خصوصيت لرينه باخميا راق، اونلار تك جينس ليك دن ده چوخ اوزاقديرلار. هر كس آغلار، هئتروسئكسواللار و اؤزونو قصدن باسقى چى طرزده آپارانلاردان خبرداردير. لakin ميليونلارلا سايدا اولان و برابر سيز ليك لرين مؤوجودلوقونو بيلن و بو پروبلئم ين حللى نين بير پارچاسى اولماق ايسته ين لره داها آز ديقت وئريلير. بو اينسان لارين سس سيز ليبي و گؤزه گؤرونمزيلى پروبلئم ين داوام ائتمه سينه ايمكان يارادير. اونلارى سوسدوران و يوللار ينى باغلايان نه ايسه آرادان قالديرماق ده ييشيك ليك اوچون چوخ بؤيوك بير پوتانسىيالى سيلكه له يه بيلر.

بيرينجى ميف: "هميشه بئله اولوب و هميشه ده بئله اولماق"

تارىخى اؤيرنمه يين اساس معناسىنى قاواراماسانيز، هر شئى ائله بيزيم اونلارى بيلدي ييميز كيمي اولوب اينانجينا ساريلماق چوخ آسان اولور. لakin بير بالا جا گئرى يه

اڭتىمىر. باشقا قۇرۇپ عضولرىنى نىظارت دە ساخلاماق و اىستىئىمار ائتمك سىغىرى اطرافىندا توپلاشان ھىر ھانىسى بىر سىستىمىم اۋز و اودوزور، نىيەكى بو سىغىرلىن اۋز و غىرىرى طىبىغى شكىل دە رنالىغىن ماھىتىنە قارشىدەر و ان اساس اىنسانى احتىاج و دە يرلرە زوراكىلىق تطىبق ائدەر. مثلا، سون اىكى عصر بو يو فمىنىست فىكىرلىرى و حرقاتى زوراكىلىغا مئىدان اوخودوغونا و قادين حاقلارى نىن دانىلماسىنى ارادان قالدېرماغا باشلايدىغىنا گۇرە پاترىخات قورولوش ضعيفلەمەيە باشلامىشىدەر. بو كىشىلرە قارشى داينىقلىغىن عكس رئاكسىيانىن و مودافىغىن داھا دا آرتماسىنى گۇسترن بىر مېئال دەر. بىر چوخ كىشىلر آرتىق اۋز طالغىرى و ان اساس دا اۋز حىاتلارى، قادينلار و باشقا كىشىلرە باغلى اولان اىدارەچىلىك اىدىيالارىنى حىاتا كئچىرە بىلمەمكدن دوغان عاجىزلىكلرى بارەسىندە شىكايتلىنىرلر. جىنىسى زوراكىلىغا گۇرە گونەلاندېرمدان باشلاپاراق بىر چوخ مسئلەر داخىل اولماقلا قادينلار قارشى قورخو و ناراضىلىق حىسى آرتىق گئنىش يايىلماقدادەر. ھىچ بىر اجتماعى سىستىمىم سون سوزادك داوام اڭتىمىر و بو فىكىر اساس دا اۋز و امتىيازلا رلا دولو باسقىچى سىستىمىم اوچون دوغرىلدور. بىز بو سىستىمىملىرى نەيىن عوض اندەجەيىنى بىلمەيە بىلەرەك آنجاق ھىمىن سىستىمىملىرى ياواش_ياواش دئوربىلمك اوزرەدەر و ھىر كئچن گون بو سىستىمىملىرى داھا دا سونا ياخىنلاشىر. بو جور سىستىمىملىرى نە واخت، نە يوللا، گئچ يا تئز، داھا آز اىنسان عذابى اىلە سونا چاتاجاغى و.س ھىر بىرى ھىر بىرىمىزىن بو اىش اوچون اۋز پايىمىزا دوشنى نئجە يئرىنە يئتىرمەيىمىزدن آسىلىدەر.

اىكىنچى ميف: گاندى پارادوكسو و

تاثير سىزلىك ميفى

باسقىچى سىستىمىملىرى دەيىشمك بىزىم بو سىستىمىملىرى اياقدا توتان "اندەجەيىمىز ھىچ نە دەيىشمكلىك گتىرمەيەجك"، سىستىمىم بىزىم اونا تاثير اندە بىلمەيىمىز اوچون حدىندن آرتىق بۇيوك و گوجلودور و.س كىمى اىنانجلارىمىزى اىدارە ائتمكدن آسىلىدەر. بو كىمى شىكايتلىرىن اۋز_اۋز لويوندى دوغرى اولماسىنا باخماپاراق بوتۇو بىر سىستىمىم دەيىشمك ائلە دە آسان و تئز حل

۱. آلان ج جانسون؛ اجتماعى برابر سىزلىك، باسقى و امتىياز مسئلەلىرى اوزرە چالیشان سوسىيولوق، يازىچى و اجتماعى ناظىق دەر.

اجتماعى سىستىمىم دە آخىجىدەر. جمعيت اۋز و لنگ ابرى بىر وارلىق دئىيل كى، اولدوغو كىمى دە ھىمىشە يئرىندە قالسىن. سىستىمىم اۋز و اىنسانلارنىن اىشتىراكى نئىجەسىندە اورتايا چىخىر و بىر آندان نۇوتى باشقاسىنا دوغرى حركت ائدن يارانما و يئنىدن اۋزونو برپا ائتمە كىمى دىنامىك بىر پروسس اولاراق تظاھور ائدەر. مثلا، آدى اونسىت دە بىر كىشى نىن دومىنانتلىغى بىر قادينىن اىستىرايىستەم اونا اىجازە وئرمەسى نئىجەسىندە اورتايا چىخىر. باخ بئلەجە بىزىم سىغىرىمىز نئىجەسىندە كىشى اوستونلويو مئىدانا چىخىر. بو ھابئلە بىزىم دەيىشمكلىكى نئجە گتىرمەيىمىز دە يول گۇستەرەر: مقاومت گۇسترمەيى سئچمكەلە. مثلا، كىشىلرىن اىدارەچىلىكى عھدەلنمەدىكى و قادينلارنى كىشىلرە اۋز تابعلىكلىرىنى رد ائتمەسى مئىالىنداكى كىمى.

اىنسانلارنى ھىر زامان سئچىم و داھا گئنىش قارشى دورما شانسلارى اولدوغونا گۇرە سىستىمىم دە اىنسانلارنى سئچىم و يارادىچىلىق بوللوعوندىن آسىلى اولور و ھىچ واخت دا دايمىلىيە دلالت ائتمىر. قىسا زامان كسىمىندە ايمتىيازلا رلا دولو اولان سىستىمىم دەيىشمىز گۇرونە بىلر. بونا باخماپاراق اجتماعى حىات دايمىم فعالىت دە اولدوغوندىن ھىچ واخت عىنى نئىجەلىرى ياراتمىر و اساس ندن دە اودور كى، ھىر كسىن ھىر ھانىسى سا سىستىمىم دە دەيىشمىز و عىنى شكىلدە اىشتىراكى مومكون سوزدور. بوندىن علاوه سىستىمىملىرى آراسىندا دىنامىك اىنكىشاف گئدەر - كاپىتالىزم و دؤولت، و يا مثلا عايىلەلر و اقتصادىيات - و بو دا اۋز نۇوبەسىندە چوخ گئنىش مقىاسلى قارشى دورمالار اويغونسوزلوق و دەيىشمكلىكى بىر چوخ نۇوعلارنى آلوولاندېرەر. نئىجە اعتبارى اىلە سىستىمىملىرىن دەيىشمكدن باشقا شانسى قالمىر.

باسقىچى سىستىمىملىرى آسىلى ساخلايدىقلىرى اىنسانلارنى حىاتلارنى و تصوور قابىلىتلىرىنى سرحدلەدىكلرىنە گۇرە عادتاً چوخ ثابت گۇرونورلر. آنجاق بو، باسقىچى سىستىمىم اۋزونون ياراتدىغى ضرورى اوزون موددتلى باش وئرهجك ئابىت سىزلىكى پردهلەمكدن باشقا ھىچ نە

اساس اويدورما بىر استاندارد اۆلچو واسىپهسى كىمى گۆتوره بىلمەرىك.

اوزون موددتلى دەيىشيكلىپه نظرن اۆز سئچىم لىمىزى آنلاماق اوچون فىزىيولوقلارن اوبىئكت ثابتلىپى (obecect constancy) ادلاندىردىغى آنلايشا اوخشار "زىمان ثابتلىپى (time constancy)" آنلايشىندان اىستىفاده ائتمەلىپىك مثلاً، بىر شىرنىياتى چوخ بالاجا اوشاقلارن قارشىسىندا توتسان و سونرا اونلار ايزلهه ايزلهه آرخانا گىزلىتن، اوشاقلار همىن شىرنىياتىن هاردا اولدوغونو بىلمەهەجكلىر چون كى همىن اوبىئكتىن شكلىنى ياددا ساخالاي بىلمىرلر و بونا گۆره دە اونون هارا يوخ اولدوغونو دا آنلايا بىلمىرلر. دئمهلى اوشاقلاردا اوبىئكت ثابتلىپى باجارىغى هله يوخدور و يا تام فورمالاشمامىشىدىر. باشقا سۆزلە دئسك، گۆره بىلمىرلر دەئمهلى اونداهىچ مۇوجود دا دئىپل. اوشاقلار بىر آر بۇبودوك دن سونرا اىنسانلارن و اشىيالارن گۆرولمەدىكلرى آندا بئله مۇوجود اولدوقلارنى درك ائتمك اوچون عقلى قابىلىپىتى اىنكىشاف ائندىرلر. دەيىشيكلىك و بىزىم بو دەيىشيكلىپه اولان باغلىلىغىمىزدا، يوخارىدا آچىقلانان آنلايشا بنزر بىر اوخشار باجارىق اىنكىشاف ائندىرەلىپىك. بو يوللا اۆزوموزو معارىفلندىره و اىناندىرا بىلەرىك كى، بىزىم عۆمروموز شاهىدى اولماغا يئتمەسە بئله، اويدورما دەيىشيكلىكلر قاچىلماز اولاراق باش وئرىر.

زىمان ثابتلىپى آنلايشى ايله ياناشى بىز هابئله اۆزوموز اوچون سئچىم لىمىزىن نئجه معنا كسب ائندىپىنى و يا ائتمەدىپىنى آيدىنلاشدىرمالىپىق. گاندى بىلدىرىدى كى فرد اولاراق ائندىپىمىز نەپىن سە هئچ بىر معنا كسب ائتمەسەنە باخمايلاق، بىز يئنه دە فرد اولاراق اليمىزدن گلىنى ائتمەلىپىك بو فىكرىن اۆزو جمعيت و فرد آراسىنداكى چوخ گوجلو بىر پارادوكسا ايشاره ائدىر. مثلاً، تصور ائدىن كى، جمعيت بىر آغاج دىر و بىز دە اونون يارپاقلارىپىق. تك بىر يارپاق عمومىپىتله گۆتورسك، آغاجىن آياقدا دورماسى و عۆمور سورمەسى اوچون هئچ بىر رول اوينامىر. آنجاق كوللئكتىو گۆتورسك گۆرهرىك كى، بوتون يارپاقلار بىرلىك دە آغاجى بىلەن شكلى فوتوسىنتىز ائندىپىنە گۆره عوض اولونماز رول اويناپىر. يارپاقلارسىز آغاج محو اولار.

اولوناسى بىر شى دئىپل. اگر بىز بوتۇو بىر سىستىمى اۆز سىمىزلە دەيىشمەپى نەسە ائدە بىلمە قابىلىپىتىمىزە قارشى استاندارد اۆلچو كىمى گۆتورسك هر زىمان مأيوسلوغا و گوجسوزلويە دوچار اولاجايىق. دەيىشيكلىك گتىرمەپى اىستەمك عقلە باتمايان فىكىر دئىپل. لاکىن چوخ ياواش باش وئرن و اوزون موددتلى اولان دەيىشيكلىپىن يئكون قىسمىنى گۆرمك هر زىمان مومكون دئىپل و اگر بونو گۆز اؤنونه آلمىرىقسا، اوندا اىستەدىپىمىز دەيىشيكلىپىن بىر پارچاسى اىلا بئله اولاي بىلمەرىك. ائله دەيىشيكلىكلر واردىر كى، اولدوقچا موركب بىر پروسسى اۆزوندە فورمالاشدىرىر و بىز همىن بو دەيىشيكلىپه گئدن پروسسىدە اولان پايمىزى گۆرمەهە و آنلامايا بىلەرىك. بونا مىثال اولاراق امتياز و باسقىنى گۆسترمك اولار و بونلارن آرادان قالدىرىلماسى اوچون اوزون موددتلى زحمت و عىنى آندا هر قىسا زىمان موددتىندە اۆزونو دوغرولدان سىغىر و قطعيت لازىمدىر. بو او دئمك دىر كى، بىز حلىن بىر پارچاسى اولماق نىتەندەپىك سە بىز دەيىشيكلىپىن گۆرمەدن اونون گئچكلىشمەهەپى فىكرىنى قىراغا قويماپىق. بىزىم فرد اولاراق تائىرلى اولاي بىلمەهەپىمىزى دىكتە ائدن مىفى آرادان قالدىرماق اوچون هر بىرىمىز اۆزوموزو موركب و اوزون موددت طلب ائدن اىنكىشاف پروسسىنە نظرن گۆرمەلىپىك. بو اۆزونو بىزىم زامانا نئجه موناسىبت بىلەمەپىمىزى دەيىشمەپىمىزدن باشلاپىر. بىر سىرا دەيىشيكلىر چوخ قىسا و بىزىم اونلارن يئكون نئىجەلرپىنى گۆره بىلەهەپىمىز شكىل دە باش وئرىر. مثلاً، من بالاجا اولاندا كوللئز(كالج) اوخوياندا جىنسل برابرسىزلىپىنن اجتماعى پروبلئم كىمى موداكىرەسى چوخ ضعيف ايدى. لاکىن اىندى بىرلشمىش دؤولت لردە(آمريكادا) بئش يوزدن آرتىق قادينلار حاقداهى تحصيل پروقراملارى مۇوجوددور. آنجاق باسقى يا قارشى چئورپىلمىش مقصد بوندان داها اوزون زىمان طلب ائدىر و حتى اونو دئيه بىلەرىك كى، بىر اىنسان حياتىنن احاطه ائدە بىلەهەپى زاماندا دا اولدوقچا چوخ. بىز اۆزوموزو بو جور اوزون زىمان طلب ائدن دەيىشيكلىپىن بىر پارچاسى كىمى گۆرههەپىك سە اوندا اىنسان حياتىنن اوزونلوعونو اىنكىشافى اۆلچمك اوچون ان

بیلمه سک ده، بیر شئی مطلق دیر کی، گتیره جه یی ده ییشیک لیک قاچینیلماز دیر.

ساده فاکت اودور کی، بیر بیریمیزه هر زمان تاثیر گؤسته ریریک مثلا، عایله مله بیرگه شمال غرب کونئکتیکوت مئشه لیینده کی ائومیزه کؤچنده ان چوخ لذت آدیغیم ایلک شئیلردن بیرى مئشین ایچری سینده یئرده اولان آباق ایزلرینی ایزله مک ایدی. بیر موددت دن سونرا آباق ایزلری بویونجا یئرده اولان مارال قیغی و دیرناق ایزلری دیققتیمی چکدی و فیکیرله شدیم کی، مارالار من آچدیغیم جیغیری ایزله یبلر. آز سونرا فیکیرلشدیم کی، اؤز جیغیریمی آچاندا باشقالاری نین آباق ایزلرینی ایزله میشدیم عاغلیما باتدی کی، منیم سئچیم لری مله نه یین سه باشلا ییب سونا یتمه سی ائله ده مومکون دئیل. آنلادیم کی، باشقالاری نین آچدیغی و یا سئجیدی جیغیر منیم سئجیدی یوللار و یا سئچیم لره اؤز تاثیرینی گؤسته ریر.

بو اونو گؤسته ریر کی باشقالارینا موختلیف سئچیم ائتمک ده یاردیم ائتمک ائله اؤزوموزون او سئچیم لری ائتمه ییمیزدن باشلا ییر. امتیازلارلا ایچ- ایچه اولان بیر سیستئم ده اؤز ایشتیراکی می سرحدله مک له باشقالاری نین بو یوللا گئتمه سیننه انکل اولای بیلر و فرقلی آلتئرناتیوله و یا اؤزومون آچدیغیم یوللا گئتمه سیننه ایسه آزا دا اولسا، شرایط یارادارام. کیمی سه ده ییشمه جه د ائتمک یئرینه نومونه وی رول اویناماقلا اینسانلارین اؤز طرز و زامانلاریندا ده ییشیک لیک ده ایشتیراک ائتمه لری اوچون شانس و یا احتیمال یارادیرام.

بو یوللا باسقی و زوراکیلیقلا دولو سیستئم لره و اونلار خیدمت ائدن اینسانلار قارشى عکس مقاومت اینستینکتینی قیجیقلا ندیرمادان ده ییشیک لییین حالقاسینی داها دا گئنیشلندیرمیش اولورام.

بو تیپ ایشلرده بونو دا آنلامالی ییق کی، اینسانلارین فیکیرلرینی ده ییشیین دئی آخالاریندان قاچماغا احتیاج یوخدور. اصلینده، اینسانلارین فیکیرلرینی ده ییشکم جمعیتی ده ییشکم ائله ده بؤوک رول اویناما یا بیلر. مثلا، عینادکار قادین دشمن لرینی آکتیو فمینیست لره دؤندرمه یه هئچ واخت نایل اولای بیلمه یه جه ییک و یا عیرقچیلاری سیویل (حربی) اینسان حاقلاری آکتیویست لرینه.

یارپاقلارین نه معنا کسب ائدی ب- ائتمه سی بیزیم له عینی ماهیت داشییر. هر بیریمیزین آیری- آیرلیق دا نسه ائتمه سی ائله ده اویدورما و گئنیش دئیل. آنجاق چوخ اینسان بیر ایشی بیرلیک ده گؤرنده اساسن اوزون عؤمورلو اولان اویدورما حل ائدیجی بیر کوتله یئتیشدیریر. چوخ گئنیش بیر ده ییشیک لیک پروسئسی نین بیر پارچا اولاجاییق سا دئمه لی، بو تیپ پارادوکسلا یا شاماغی اؤیرنمه لی ییک.

بو جور علاقهللی پارادوکس بیزه گنده جه ییمیز یئری بیلمه دن بئله سیاحت ائتمه یه هوسلی اولما غیمیزی دیکته ائدیر. سوندا هانسی اِفکئتین اولاجا غینیدان امین اولماساق بئله حال حاضریدا دوغرو گؤرون نه ایسه ائتمک اوچون اینما کیمسه کیمی قروپدان اوزاقلادیرما، خاریج ائتمه و هوجوم کیمی حرکت لرله اؤزلرینی قورویا جاقلارینی بیلیریک. باخ، اوندای بیزیم سس سیزلی ییمیز ائده جه ییمیز نه یین سه اهمیت کسب ائتمه یه جه یینه گؤره دئیل. سس سیزلی ییمیز اهمیت کسب ائتمه یه هونر سیزلی ییمیز دندیر.

باشقا اینسانلار تاثیر ائتمک اوچون اولان گوجوموز اونلاری ناراحت حیس ائتدیرمک اوچون نظرده توتولما ییب. سیستئم لره اساسن داها آز مقاومت گؤسته ریلن و یا قارشى دورولان جیغیرلار آچماقلا اینسانلارین سئچیم لرینی فورمالاشدیریر. بیز آچیق شکیل ده باشقا بیر یول سئچنده باشقالاری نین هر ایکی یولو گؤرمه شانسینی گئچک له شدیریریک: هم اؤزلرینین ایزله دییی و یا داها آز قارشى دوردوقلاری جیغیر و هم ده باشقا جیغیر (و یا بو جیغیرلا گئتمه احتیماللارینی دا گئچک لشدیره) بیلیریک.

بیزیم باشقا آلتئرناتیولری سئچمه ییمیز چوخ بؤوک احتیماللا باشقالارینا دا تاثیر گؤسته ریر. اینسانلار گؤرنده کی، آلتئرناتیولر وار و بعضی اینسانلار بو آلتئرناتیولره یؤنه لیرلر او زمان بو اونلارین اؤز سئچیم لرله یئنی سئچیم لر آراسیندا یونگول ده اولسا، ان آزیندان قارشى دورما یارادیر. بو قارشى دورما اینسانلارین چوخونون آراسینجا قاچدیغی گلنکسل سئچیم لرینی سورغو- سوال ائتمه یه قارشى دورماغا، بویون ایمه یه و س.ه تشویق ائدیر. بونون گلجک ده نجه بیر تاثیر گؤسته ره جه یینی تام

اویمایان آنومالییالار یارادا بیلهریک فوندامنتال فرضیه‌لری و اونلارین لئگیتیمیلیینی دفعه‌لرله بیر-بیرینه ضدیت‌ده قویا بیلر و یا رد ائده بیلهریک. یاشامیمیزی و سئچیم‌لریمیزی ائله ائده بیلهریک کی، ایمتیاز و باسقی‌یلا دولو اولان اولقولولارین اوزهرینده یوخ، یئنیلرین اوزهرینده فورمالاشسین.

البته کی بیر گئجنین ایچینده چوخ شئی ده ائده بیلهریک لاکین باشقا طرفدن گاندی پارادوکسو ایله یاناشساق شاعر بونارو اوورسترئتین (Bonaro Overstreetin) منیم چکیمین عینادکار اونسییالارینی* هارا سئچیب قویماغیمیز چوخ اویدورما اؤنم قازانیر:

عینادکار اونسییالار

(هر شئی ائتمه‌یی باجارمایان لاکین نسه ائتمه‌یین ده موهملو بوندن شوبهه دوین او شخص) دئیرسن کی، منیم گؤستردیگیم کیچیک سعی‌لرین هئج بیر خئیری اولمایاجاق: عدالتین بالانسلی شکیلده دایانا بیلهرجه‌یی سویه‌یه بئله یئته‌جک قدر مئیدانا گلمه‌یه‌جکلر.

من ده دوشونمورم کی همین سعی‌لر نسه ائده بیلرلر.

آما دریندن دوشونورم کی هانسی طرفین دستک تیمتالیندا منیم چکیمین اونسییالارینی دویاجاغینی سئچمک منیم تام حوقوقومدور.

محض ائله بو کیچیک و اوتانجاج اونسییالاردادیر کی، دها یاخشی بیر شئی‌ین باش توتماسی اوچون اولان تضییق و باسقییا دایاق اول بیلر.

اونسیا: بیر سیرا اؤلکه‌لرده موختلیف (۲۸، ۳۵) قرامادک چکی واحیدی.

۲۰۱۸-۰۱-۲۴ ۱۳۹۶-۱۱-۴

همی ده ان یاخشی حالدا ایمتیازلی سیستم‌لره قارشى یئنی-یئنی یارانان اساس ده‌یرلرین آشیلانماسیندا رول اوینایا بیلهریک. بو یوللا ایمتیازلی سیستم‌لره آپاران جیغیرلارین یئرینه او قدر آلتترناتیو جیغیرلار آچا بیلهریک کی همین قادین دوشمن‌لری و عیرقچیلار اؤزلری بئله اولماسا اونلارین اؤلادلاری، نوله‌ری و سونراکی داوام‌چیلاری بو یئنی یوللارلا حرکت ائدیب اؤز فیکیرلرینی ده‌بیشمه‌یه دوغرو یؤنلسین لر. مثلا کیشیلرین عایله‌ده، کیمین اساس چؤرک قازانان اولماسی باره‌سینده اولان تدقیقاتینداکی ده‌بیشکن یئرلری اونو گؤسته‌یر کی، چوخ کؤک‌لو ده‌بیشیک‌لیک‌لر هر هانسی بیر نسیل‌ده یوخ بو نسیل‌لر آراسیندا باش وئیر. بو اونو تکلیف ائدیرکی اینسانلاری ده‌بیشمه اذیت چکمک‌دن‌سه ائده بیلهرجه‌ییمیز ان یاخشی بیر شئی یئنی یاواش فورمالاشان کولتورلرین اینکیشافینا کؤمک ائتمک‌دیر بو یوللا ایمتیازلی سیستم‌لره قارشى و اونلارین لئگیتیمیلیینی و نورماللیغینی شوبهه آلتینا آتان کولتور ده‌یرلری فورمالاشاجقدیر.

علمده عینله بیر میثال باشقاسینی بوجور ده‌بیشیر. میثال اوچون، یوز ایللر بویو اوروپالیلار اولدوزلارین، گزه‌گنلرین و گونشین یئر کوره‌سی اطرافینا فیرلانماسینا اینانیردی‌لار. آنجاج کوپترنیک و گالیه کیمی عالیملر بو اولقویا اویمایان چوخلو سایدا آنومالییالار موشاهیده ائدیردی‌لر: گزه‌گن‌لر و گونش یئر کوره‌سی اطرافینا فیرلانسایدیلار، اوندا اونلار حرکت ائتمه‌لی اولدوقلاری کیمی حرکت ائده بیلمزدی‌لر. بو جور موشاهیده‌لر آرتدیقجا کؤهنه یئر کوره‌سی‌نین کایناتین مرکزی اولماسی اولقواسونا اینانماق چوخ چتین گلیردی. گئتدیک‌جه بو آنومالییالار او قدر چوخالدى کی، کوپترنیک یئنی پارادیقما تکلیف ائتدی، لاکین بونو اعدام قورخوسونا گؤره کوتله‌وی چاپ ائتدیرمه‌دی. بیر عصر سونرا بو ایشه گالیه داوام ائتدی. گئت-گئده ده یئنی اولقویا او قدر توتارلی اولدو کی، کؤهنه پارادیقمانی ده‌بیشدی.

عینی طرزده بیز ده ایمتیاز دولو سیستم‌لری تنقید ائده بیلهریک و بیر چوخ ثبوتلارلا گؤستره بیلهریک کی، بو جور سیستم اوزون سوره بیلمز و هر کس اوچون قبول اولونماز نتیجه‌لره یول آچیر. آدی حیاتیتمیزدا موختلیف آلتترناتیولر اوزره گئتمک‌له حال-حاضیرداکی اولقالارا

VALİDEYİNLIK MƏSLƏHƏTİ DEDİKDƏ NƏ NƏZƏRDƏ TUTULUR ?VALİDEYİNLIK MƏSLƏHƏTİ NƏDİR?

والدين ليک مصلحتی دئديکده نه نظرده توتولور؟ والدين ليک مصلحتی ندير؟ (۱)

کورانه تقلید اندرک بو مقصده چاتماغا چالیشیر، بعضیلری ایسه دوزگون باجاریقلارا ییهلنیرلر . والدين ليک مصلحتی ایله مشغول اولان شئی اوندان عبارتدیر کی، او، ایلك نؤوبهده والدينلرین والدين ليک اصوللاری اوزره باجاریقلارینی اؤیرنیر و سونرا اونلارا یئنی باجاریقلار و اوشاقلارلا نئجه داورانماغی اؤیرنمهیه کؤمک اندیر .

دکتر حسین شرقی دره جک

والدينلر اوچون مصلحت والدين ليک ندير؟

یاخشی والدينلر کيملردير؟ |

والدين ليک اصوللاری ان یاخشی و ان

موختلیف والدين ليک طرزلری

روانشناسی - PSIXOLOJİ

عائلهلر اوچون ۱۸ والدين ليک مصلحتی

اوشاقلار نئجه اولاجاق تعلیماتی ایله دوغولمورلار. هر اوشاق فرقلی بیر اینساندیر و بونا گۆره ده بوتون اوشاقلاری بؤیوتمک اوچون موکمل بیر اصول یوخدور. خصوصاً ده ویرتوال مکان و اینترنئتین اوشاقلیق دان یئتکینلییه قدر هر کسین حیاتینین آیریلماز حیسهسینه چئوریلدی و تحصیل مسئلهسینی خیلی مرکبشدیردی معاصر دونیادا . دیگر طرفدن، هر ایل اوشاقلار داها یوکسک IQ و داها چوخ قابیلیتله دوغولور و اونلارین کشفینه و چیچکلنمهسینه کؤمک ائتمک هر بیر والدينین بورجودور. شوبههسیز کی، اؤولادلارینین تربیهسینده والدينلرین رولو چوخ بؤیوک و واجیبدیر .

بوتون بو مسئلهلر والدين ليک کونسولتاسیاسیندا موذاکیره ائدیلمیر و هر یاشدا اولان اوشاقلارین احتیاجلارینا و شخصیت خصوصیتلرینه اویغون

هامیمیز بیلیریک کی، اؤولادیمیزی ائله تربیه ائتمک لازیمدیر کی، گلهجکده اونون روحی و فیزیکی ساغلاملیغی تام اولسون، خوشبخت و اوغورلو اینسان اولسون. طبیعی کی، بونلار عمومی مئیارلاردیر و هر بیر والدينین مدنیتیندن، موناسیبتیندن، تحصیلیندن و مینلرله دیگر عامللردن آسیلی اولراق یاخشی اؤولاد صاحبی اولماق اوچون اؤز کیچیک و بؤیوک عامللری وار .

بونولا بئله، بیر سیرا پرینسپلر پسیخولوگیا نقطه نظریندن همیشه والدين ليک اوسلوبلارینین ان یاخشی نؤولری کیمی تانییب و اونلاری ان تأثیرلی اصوللار حساب ائدیلمیر .

مثلاً، تصور ائدین کی، بیر اوشاغینیز وار و ایندی اوشاغینیزین جمعیتده کی همیاشیدلاری اوچون الا نومونه و میثیل سیز نومونه اولماسینی ایستیرسینیز. بئله حاللاردا بعضی والدينلر دیگر والدينلری کور-

سۆيلىملىسىنىز. آنجاق اونوتماين كى، او، اۆز ديريىنى و يا سئوگىنىزى قازانماغى يالنىز اوغوردان آسىلى حساب ائتمه مەلېدىر. چونكى بو حالدا اوغورسوزلوق دان قورخور و هر كىچىك اوغورسوزلوقلا اۆزونه اينامسىزلىق دان اذيت چكىر .

اوشاغىنىزىن چىر كلنمەسىنە ايجازە وئرىن

چوچوغونوزون چىر كلنمەسىنە ايمانكەن وئرىن. اوشاقلار كىرە، پالچىقدا و طبيعتدە اوبناياندا بوتون بئش دويغولارنى ايشە سالاجاقلار. طبيعتدە اوبناياركن اوشاقلارى يارادىچىلىق قابىلىتلىرىنى آرتىرماق ايمانكلارنىدان مەروم ائتمىن. تمىزلىيە قارشى حساسلىغىنىز و يا حدىدن آرتىق وسوسەلرېنىز يالنىز اونون بۇيومەسىنە مانع اولاجاق . مثلاً، هر يئره سېلىمىش پالچىق و اويونجاقلار اولان قوم قوتوسوندا چۆلدە اوبنادىقلارى زامان بو، سىزىن اوچون فلاكت اولاي بىلر. اما همىن اوشاق اوچون بو، اونا زۇوق وئرن خيالى شاه اثر كىمىدىر . والدىن لىك مصلحتى حساب ائدىر كى، يارادىچىلىق دان اىستيفادە ائتمكە اوشاق اۆز حىسلىرىنى ايشە سالير و اۆز حاقىندا داها چوخ معلومات اده ائدىر. تمىز قالمالارنى اىستىدىنىز اوچون اونلارنى چىچكلنمەسى و تكمىللىشمەسى اوچون بو ايمانكلارنى ايلىندن آلمايىن .

اوشاق بۇيوتمك رقابت دئىل

والدىن لىك ندىر؟

بعضى بۇيوكلر اوچون هر شى رقابتدن قايناق لانىر. سىزە توصيه مىز اودور كى، اوشاغىنىز اوچون نه ائدىرسىنىز، اونو يالنىز اۆز فېكرىنىزە و قرارىنىز گۆره ائدىن؛ قونشو خانىملا و يا قوهوملارلا رقابت يوخدور. بو، والدىن لىك مصلحتىندە قئىد اولونان ان واجىب مقلارلان بىرىدىر .

اولاراق دوزگون اىستىقامتلىندىر مەيه سى گۇستىرلىر. آشاغىدا بو مقلارلان بعضىلىرىنى بىرلىكدە اوخويوروق .

اۆولادلارنىز اىنانىن

والدىنلرېن اۆولادلارنى حياتدا هوسلندىر مەلى اولدوغو دئىلمەسىن سببى اونلارنى بۇيومە يولونون معىن ائدىلمەسىندە تاثيرىدىر .

اۆزونو هله ده لازىمىنجا تانىمايان اوشاق و يا ائموسيونال، فېزىكى و عقلى يئتكىن لىك يولونون باشلانغىچىندا اولان يئنى يئتمە اۆزونه خاص اولان قابىلىتلىرى دوزگون درك ائده بىلمىر .

عىنى زاماندا اۆولادى حاقىندا گئنىش بىلىيە مالىك اولان والدىنلر اونون اىستعداد و باجارىغىنا اىناناراق، اونون اۆزونه اىنامىنى قازانماغا كۆمك ائده بىلر. اوشاقلار باجارىقلى اىنسانلار اولدوقلارنى و اىستكلرىنە چاتماق گوجونه صاحب اولدوقلارنى اۆيرىلر .

اوشاغىنىزىن اۆزونه حۇرمىتىن و يا اۆزونه اىنامىنن همياشىدلارنى ايله مەهدودلاشماسىنا ايجازە وئرملىسىنىز. چونكى موختلىف دوست قروپلارنىدا و اطرافىنىزداكى اىنسانلاردا هميشە اوشاغىنىزى هر جور سورغولايان و نتيجهدە اونون اۆزونه اىنامسىزلىغىنا سبب اولان اىنسانلار اولور .

بونون اوچون سىزە لازىم اولان تك شى اوولكى قلبهلى خاتىرلاماق و اوشاغىنىن باجارىقلارنى گوجلندىر مكدىر. اوغلونوزا و يا قىزىنىز قالىب گله بىلجىنى و اونون قابىلىتلىرىنە اىناندىغىنىزى

اولماسى و يا آز چئويك اولماسى دئمك دئييل، آنجاق بۇيومه اوچون بير سيرا محدوديتلر و قايدالار تعيين ائتمك لازيمدير .

هر ائوده نيظام-اينتظام و بير سيرا قايدالارين اولماسى اوشاغى داها بۇيوك قايدالارا عمل ائتمهيه و اونلار حورمت ائتمهيه هازيرلايير. بلكه ده اوزلرينى نيزاما تابع حساب ائتسهر، اوشاقلارين اويغون سوزلوغو چوخ آز اولار. والدينلرين قايدالارين سببىنى اؤولادلارلى ايله بؤلوشمهسى چوخ ياخشيدير .

مثلاً، سيز يئنى يئتمنيز اوچون گئجه يارىسى كومئندانن ساعى تعيين ائتميسينيز و اونلار سيزدن نيه سوروشورلار؟ اگر بئله حاللاردا جاوايىنيز بئله ديرسه: "من آنايام و اونا گوره كومئندانن ساعى قويورام. سيز ايسه تابع اولماليسان." چوخ گومان كى، اونلار بئله بير رئاكسييايا اعتراض ائدجكلر .

بونون اوزينه، "من كومئندانن ساعى تعيين ائتديم، چونكى ائوده و تهلوكه سيز اولدوغونوزو بيلمه لييم، چونكى سيزى سئويرم" دئيين. اوشاغينيز يقين كى، سئوگينيزى آنلاياچاق و واختيندا اولماغين ضرورليينى آنلاياچاق .

اونوتمايىن كى، اؤولادلارينيز اوچون ان واجيب

نومونه سيزسينيز

والدينلرين مصلحتى سئانسلاريندا دئييلن عمومى مسئلهلردن بيرى ده والدينلرين توصيهلرينين اوشاقلارلا تاثيرينين اولماماسيدير. بو زامان سيزه دئمليگيك كى، مصلحت وئرمك واجيب دئييل، چونكى اؤولادلارينيز سيزين داورانيشلارينيزدان نومونه گؤتوره جكلر .

تهلوكه سيز ليك و فيزيكى مدافعه

خصوصيله حياتينين ايلك اوچ ايلينده اوشاقلارين تهلوكه سيزليينى و قورونماسىنى موشاهيده ائتمك چوخ واجيبدير. بو، عمومى بير مقام كيمي گؤرونه بيلر، لاكين والدين ليك مصلحتلرينده بونا خصوصى دقت يئتيريلير .

اوشاغينيزين حياتينين ايلك اوچ ايلينده مقصدىنيز اونلارنى ياشاتماقدير. بو باخيمدان اساس احتياجلارين تعمين ائديلمهسى، او جمله دن واختيندا و دوزگون قيدالانما، اونلارين ديشديريلمهسى، نوازش و فيزيكى تماس، يوخونون قايعى سينا قالماق، اوشاقلاردا آيرىلىق ناراحاتليغى ايله دوزگون موباريزه آپارماق و س. هر بير والدينين اساس وظيفه لريندندير .

ايلك يارديم كورسونو كئچين

والدينلر اوچون مصلحتلشمه لرده، چير و ايلك يارديم كورسونو كئچميينيز توصيه اولونور. اينانين، هئچ واخت بو باجارىقلارلا نه واخت احتياجىنيز اولاجاغىنى هئچ واخت بيلميرسينيز. فؤوق العاده وضعيتده بحرانى نئجه ايداره ائدجيينيزى بيلمليسينيز .

بعضيلرى بو مصلحتده جاواب اولراق دئيه بيلر كى، بو گون اينتترننت آرتيق اينسانلارنى تحصيله احتياج دويمور، اما دئمليگيك كى، بحران آنلاريندا ايسترس و ناراحاتلىق سيزى نورمال دوشونجه و داورانيش طرزينه بوراخمير، اونا گوره ده بونو ائتمك لازيمدير. اولجه دن بعضى باجارىقلارنى اؤيرنين .

بعضا بوغولما، آچيق يارا، سينيى سوموك، باش زدهسى و يا درحال قرار و حركتينيزى طلب ائدن هر هانسى ديگر بحران كيمي فؤوق العاده وضعيته معروض قالا بيلرسينيز .

اوشاقلار نيظامى و قانونو سؤيرلر

اوشاقلاردا قايدالار، قورولوش و سرحدلر اوچون فيترى بير ايستك وار. البته كى، بو، والدينلرين ديكتاتور

اولان سس دیر. اولا بیل سین، هم سیز، هم ده اولادینیز کلاسسیک موسیقینین داخل اولدوغو ایکی نفرلیک موسیقی درسی کئچسینیز داها یاخشی اولار. بئله لیکله، اوشاقلارین اؤزلرینی اوشاق کیمی آپارماسینا و اوشاقلارلا مباحثه ائتمه مه سینه ایمکان وئرن ایلنجه لی و اوشاق مرکزلی بیر محیطده اولناری اینجه صنعت و مدنیتله تانیش ائده بیلر سینیز .

لازیم گلر سه کؤمک آلین

اوشاق باخچیلاری سیزه ساغلام اینسان اولماغا کؤمک ائده بیلر. اوشاق باخچی سی ایشه گؤتورمک بود جنیزه اویغون دئییل سه، اوشاغینیزین قایغیسینا قالماق دا سیزه کؤمک ائده بیله جک بیر دوست تاپین و یا آنا و باجینیزدان کؤمک ایستین .

والدین اولدوغونوز اوچون هر شیئی اؤزونوز ائتمه لی اولدوغونوز دوشونمیین. اوشاغینیزدان بیر قدر مسافه ساخلامالی سینیز کی، اؤزونوز دولدورا بیل سینیز. بونولا داها یوکسک احوال-روحیه و انرژییه صاحب اولاجا سینیز .

اؤولادلارینیزین اوغور سوز لوقلا

قارشلاشما سینا ایجازه وئرن

اوشاغینیز اوغور سوز لوقا دوچار اولاندا اونو خلاص ائتمیین. اوشاقلارینیزین، خصوصاً ده گنج اولاندا اوغور سوز لوقا دوچار اولماسینا ایجازه وئرن. اوغور سوز لوقون نه اولدوغونو و نجه برپا اولوناجاغینی اؤیرن سینلر. یئنی یئتمه لرین و گنجلرین دوزگون معالجه سی اولناری تجروبه یه حاضرلاماق دیر، اما اوغور سوز لوقدان خلاص ائتمک دئییل .

مثلاً، اوشاغینیز بیر قله تیکمی نظرده توتان مکتب لایحه سی اوزرینده ایشلییر و قلنن اساسینی محکم قورمادیغی اوچون اونون ییخیلما شانس یار. اوشاغینیز تملی گوجلندیرمک لازیم اولدوغونو سؤیلییر سینیز. اولنار بونو سیزین کیمی ائتمک ایسته میرلر و بونو اؤز یولو ایله ائتمک ده اصرار لیدیرلار .

اونا گؤره ده عملرینیز سؤزلرینیزدن قات-قات واجیب دیر. اونوتما یین کی، اوشاقلار واختلارینین چوخونو ائوده والدینلرینه و حتی قارداشلارینا باخراق کئچیریلر. بؤیوک نسیل فرقی اولسا دا، اوشاقلار و یئنی یئتمه لر هله ده ائوده حؤکم سورن آتوسفئردن تأثیرلنیرلر .

والدین لیک حاقیندا مصلحت: اؤولادلارینیزا

اوشاق اولون

والدین لیک مصلحتلری باخیمیندان اوشاق بؤیوتمک ده واجیب پرنسیپلردن بیر یه ده اونو چوخ تئز بؤیوتمه مک و هان سی یاش دا اولورسا اولسون حیاتی یاشاتماق دیر. اوشاقلاردان محافظه کار بؤیوکلر کیمی داورانمالارینی گؤزلمیین، چونکی دنیا و اوشاقلارین احوال-روحیه سی چوخ فرق لیدیر .

مثلاً، اوشاقلار داها چوخ فیزیکی فعالیت گؤستریر، گنج یاش دا داها اوزون یاتیر و اطراف داکی دنیا یا مارق گؤستریرلر .

مثلاً، توتاق کی، سیز آزیاش لی اوشاغینیزی مدنیت و اینجه صنعتله تانیش ائتمک ایستییر سینیز و اونو سیمفونیا یا یا سینمایا آپاریر سینیز. بو آرادا ایکی یاش لی اوشاغی بیر آخشام اوچ ساعت لیک کونسئرت ه آپاریر سان و اولنارین یئرینده اوتورمایا جاغینا گؤره چوخ مایوس اولور سان .

داها پیسی، اوشاقلارین بئله بیر یئرده قیشقیرماسی و یا اینادکار اولماسی، باشقالارینین اعتراضینا سبب

اۋولادى ايله ياخشى و حۆرمتلى مونسايبت قورماقلا ياناشى، ائوده قورولان قايدالارا ضد اولاراق صلاحيتلى حركت ائديرلر .

مثلاً، آنا اۋولادينا دئيرسه كى، اويون جاقلايرى توپلايانا قدر سنه تلئويزيونا باخماغا ايجازه وئريلمه يه جك، او، سۆزونون اوستونده دورمالى، اوشاغين آغلاماسينا تسليم اولماماليدير. بو سيستم، عىنى زاماندا، دوزگون تشويق و جزا يئرينه رعايت ائدير و اوشاقلارلا محكم مونسايبت يارادير .

اوشاغينزا واخت آيرين

والدين ليك مصلحتلرينده دقت چكن نؤبتي شئى اوشاقلارلا واخت كئچيره رك اونلار دقت يئتيرمك دير. چوخ واخت والدينلر و اوشاقلار اوچون بيرليكه كئيفيتلى واخت كئچيرمك بير يانا، عائله يئمى اوچون بير آرايا گللك چتيدير .

سحر ۱۰ دقيقه تئز اويانماق پيس فيكيير اولمايا بيلر كى، اۋولادينيزلا سحر يئمى يئيسينيز و يا قابلارى قابيوپان ماشينا قويوب آخشام يئميندن سونرا گزىنتيه چيخاسينيز. والدينلر دقتيني گۆرمه ين اوشاقلار و يئنى يئتمه لر چوخ واخت سهو داورانيلار، چونكى اونلار بو شكيلده دقت گۆره جكلر .

بيرليكه اولماق اوچون هر هفته "خصوصى گئجه" ياراتماغا چاليشين و اوشاقلارينيزا واختلاريني نئجه كئچيره جكلرينه قرار وئرين .

بئله گۆرونور كى، سئوگى سيزليك يئنى يئتمه لره نيسبتن اوشاقلاردا داها چوخ اولور. والدينلر و يئنى يئتمه لر بير آرايا گللمه سى اوچون داها آز ايمكانلار اولدوغوندا، والدينلر يئنى يئتمه لرى دانيشماق و يا عائله فعاليتلرينده ايشتيراك ائتمك ايستيدكه اللريندن گلنى ائتمليديرلر .

كونسئرتلرده، تاماشالاردا و ديگر تدبيرلرده ايشتيراك ائتمك يئنى يئتمه لره سئوگى باغى يارادير و سيزه اونون و اونون دوستلارى حاقيندا مهم يوللارلا داها چوخ معلومات الدهه ائتمه يه ايمكان وئير .

بئله حاللاردا، اوغورسوزلوقو باهاسينا اولسا بئله، اونا ايدئىلاريني حياتا كئچيرمك شانسى وئرين .

اوشاغينيزين و يئنى يئتمين اۋزونه حۆرمتيني

گولنديرمه يه كۆمك ائدين

ياخشى والدينلر اونلار كيم دير

سسينيزين تونو، بدن ديلينيز و هر بير ايفانيز اوشاقلارينيزى اۋزونه جلب ائدجك. بير والدين اولاراق سۆزلرينيز و حركتلرينيز هر شئيدن چوخ اونلارين اۋزونه حۆرمتينه تاثير ائدير. كيچيك اوغورلارى تعريفله مك اوشاقدا قورور حيسى ياراداجاق .

اۋزونه حۆرمتى گولنديرمك اوچون والدين ليك مصلحتلى طرفيندن توصيه ائيلن ساده شئيلردن بيرى اونلارلا مستقىل لييه ايمكان وئرمك دير. بلى، بو قدر ساده اولسا دا، اۋز ايشلرى ايله مشغول اولسونلار. كيمي ايفاده لر ايشلتمك نه آخماق ليقي دير! نيه اوشاق كيمي داورانيرسان؟ و س.، اوندان قاچين، چونكى بو، اۋزونه حۆرمتين آشاغى اولماسينا سبب اولور .

سۆزلرينيزى دقتله سئچين و مرهمتلى اولون. اوشاقلارينيزا هر كسين سهو ائدييني و سهو ائتسه لر بئله، اونلارى هله ده سئوديينيزى سؤيلىين .

اوشاقلارى تعريفليين

اوشاغينيزا گون عرضينده نئجه دفعه منفى رئاكسييا وئرديينيزى هئچ دوشونموسونوزمو؟ اوشاغينيزى تريفليدينيز سايى، اونو گوناھلانديرديينيزدان چوخ اولماليدير. هر گون تعريفله مك اوچون بير شئى تاپين و يا اونو قوجاقلاماق كيمي كيچيك بير موكلات وئرين .

اعتبارلى اولون

اوشاق و يئنى يئتمه مصلحتلى اوزره بير چوخ متخصص سين نقطه نظريندن، ان ياخشى والدين ليك اوسولو اوتوريتار اوسلوب دور. بو اوسلوب دا، والدينلر

والدین لیک مصلحتی توصیه اندیر کی، اوشاغینیزلا اوز-اوزه گلمه لی اولدوغونوز زامان، اؤزونه حؤرمتی سارسیدان و نیفرته سبب اولان گوناھلان دیرماق دان، تنقید ائتمک دن، آلچالتماق دان و یا سهو آخترماق دان چکینین. بونون اوزینه، اولنار سهو ائتدیک ده، اولناری هله ده سئودیینیزه و یالنیز اولنار کؤمک ائتمک ایستدیینیزه امین اولون .

بیر والدین کیمی احتیاجلارینیزی و محدودیتلرینیزی بیلین

هئج بیر والدینین هر جهت دن موکمل اولا بیلیمجی بیر حقیقت دیر کی، اونونلا قارشیلانمالی سان. عائللین لیدئری اولاراق سیزین گوجلو و ضعیف طرفلرینیز وار. گوجلو طرفلرینیزی بیلیمه لی و ضعیف طرفلرینیز اوزرینده ایشلملیسینیز. اؤزونوز، حیات یولداشینیز و اوشاقلارینیزلا باغلی رئال گؤزلنتیلره صاحب اولماغا چالیشین .

والدین لیگی ایداره ائدیله بیلن بیر ایشه چئویرمه یه چالیشین. هر شئی بیر آندا حل ائتمه یه چالیشماق اوزینه، دقتینیزی ان چوخ دقت طلب ائدن ساحه لره یؤنلندین .

اوشاقلارین تربیه سی ایله والدینلرین تربیه اصوللاری بیر-بیرینه باغلیدیرمی؟
والدین لیک مصلحتی باخیمیندان اوشاق تربیه سی ایله والدین لیک اصوللاری آراسینداکی علاقه یه دایر موختلیف نظریه لر مؤوجوددور. آشاغیدا بو مسئله ایله باغلی ایرلی سورولن فرزییه لری آراش دیرماق نیتیندییک .

اینسانلار بونا چوخدان اینانیلار دئییرلر کی، اوشاق یاخشی دیرسا، والدینلرین دوزگون تربیه سی، پیس دیرسه، یانلیش تربیینین نتیجه سیدیر .

اوشاقلارلا داها گوجلو علاقه لر یارادین

سیز بیر والدین کیمی "دئدیینیز" اوچون اوشاقلاردان هر شئی گؤزله یه بیلیمسینیز .

گؤزلنتیلرینیزی آیدینلاشدیرین. پروبلئم وارسا، اونو تصویر ائدین، حیسلرینیزی ایفاده ائدین و اوشاغینیزدان دوزگون حل یوللارینی تاپماغینیزا کؤمک ائتمه سینا ایستیین. نتیجه لرینی اؤلچمیینیزه امین اولون. تکلیف ائت و سئج. آرانیزدا داها گوجلو بیر علاقه یاراتماق اوچون اوشاغینیزین تکلیفلرینه آچیق اولون .

چئویک اولون

اگر اوشاغینیز و یا یئنی یئتمنیزله مونا سیبتینیزین کؤورک اولدوغونو هیسس ائدیرسینیزسه، چوخ گومان کی، سیز قورو و سرتسینیز. اطراف موحیط اوشاقلارین داورانیشلارینا تأثیر ائدیر، اونا گؤره ده سیز اطراف موحیطی دیش دیره رک بو داورانیشی دیشه بیلرسینیز .

اوشاغا تکرار-تکرار «یوخ» دئمک اونو اوزاقلاش دیراجاق. بو اوتوریتار یول یالنیز یئنی یئتمه و اوشاقلاردا آقرئس سییا احتیمالینی آرتیریر .

یئنی یئتمه لر والدینلرینه داها آز، همیاشیدلارینا ایسه نومونه کیمی باخماغا مئیلیدیرلر. اونا دولایی یوللا نظارت ائدرکن شخصیت بحرانینی دف ائتمه یه و یئتکین لییه و یا سوسیال یئتکین لییه چاتماسینا ایمكان وئرمه یه چالیشین .

اوشاغینیزا قئید-شرطسیز سئوگینیزی وئرین
بیر والدین اولاراق اؤولادلارینیزی دوزلتمک و اولنار رهبرلیک ائتمک مسولیتینیز وار. اما دوزلیش بلدچی سینین ایفاده طریزی دوزگون و اویغون اولمالیدیر .

آذربایجانین میلی دؤولتچیلیک تاریخینده گؤرکملی قادینلار

Azərbaycanın Milli Dövlətçilik Tarixində Görkəmli Qadınlar

توران حؤکمداری آلپ ار تونقانین نسلیندن ایدی. شرقین اولو حؤکمداری افراسیاب آلپ ار تونقانین سویوندان اولماسی ایله فخر ائدن مهینبانو دؤولت ایداره چیلیک سیستمینده ده بو قودرتلی حؤکمدارین عنعنه لرینی یاشادیر، اهالیینی و رعیتی اونون یازلمامیش قانونلاری ایله ایداره ائدیردی.

بو سببدن ده آبخازیادان برده یه، آرانندان ارمن داغلارینا قدر بؤیوک بیر اراضینی احاطه ائدن دؤولتین سوراغینا دونیانین مشهور خاقانلاری و سرکرده لری گلیردی.

اکثریتی تورکسویلو خالقلاردان-هونلاردان، سابارلاردان، خزرلردن، بونقارلاردان عیبارت اولان اهالیسینی مهینبانو چوخ عدالتله ایداره ائدیردی. مهینبانو او دؤورده بیر چوخ دؤولتلرده اولمایان قودرتلی اوردویا، دؤیوش قابیلیتلی قوشونا، زنگین خزینه یه و گئنیش اراضیلره صاحب ایدی.

عییانلار و رعیت آراسیندا خصوصی نوفوذو و حؤرمتی اولان مهینبانو عدالتلی شاه، تدبیرلی سرکرده کیمی، هم ده قونشو شاهلارین، پادشاهلارین نومونه سینه چئوریلیمیشدی. او، ایران شاهی هؤرموزون، خوسروو پرویزین احتیرامینی قازانمیش، قونشو دؤولتین قودرتلی پادشاهی و لیاقتلی قادینی کیمی اعتبار اولونموشدور. مهینبانو دایم اونلارین سوفره سی نین باشیندا ایلشمیش، چوخ زامان دا سای بیلیمه یین مؤحتشم اوردوسو ایله اونلاری دوشمن تجاوووزوندن خیلاص ائتمیشدیر. فارس کؤکنلی، فارس حؤکمداری هؤرموزون مهینبانویا اولان احتیرامی نین باشقا بیر جهتی ده اونون تورکسویلو آذربایجانلی خاتونو اولماسی ایله باغلی ایدی. بیر سیرا موچارویه لرده مهینبانونون اوردوسونون هؤرموزون قوشونو ایله بیرگه دؤیوشمه سی آران، برده تورپاقلارینی دوشمن تجاوووزوندن خیلاص ائتمک و یادائلی ایشغالچیلارین قارشیسینا سدد چکمک

YAZANLAR:

Dr.Mələhət Həsənova İbrahimqızı
Şərəf Cəlilli

Çevirən : Dr. Hüseyin Şərqidərək SOYTÜRK

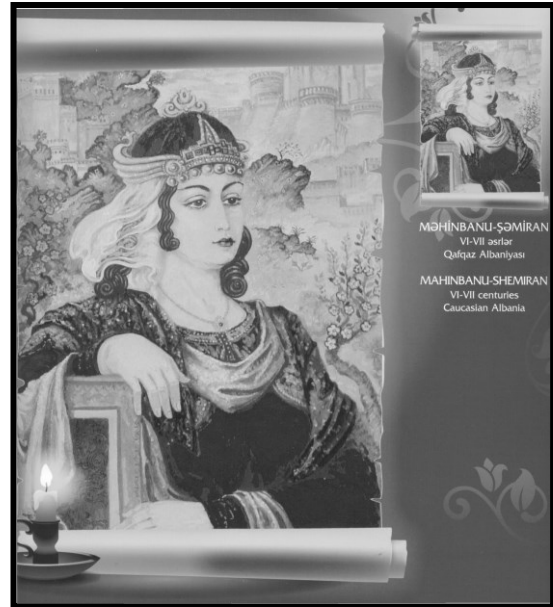
مولفین :

دکتر ملاحت حسنوو ایبراهیم قیزی

شرف جلیلی

برگردان : دکتر حسین شرقی دره جک

مهین بانو شمیران

آدی تاریخه لیاقت، معنوی تمیزلیک و پاکلیق نومونه سی کیمی یازیلان مهینبانو (بعضی تاریخی منبعلرده مهیمبانو و یا شمیران کیمی گؤستریلیر)، ابولقاسیم فیردوسی نین و شئیخ نیظامی نین اثرلینده سارایلارین عدالت ملکه سی کیمی تصویر ائدیلیر.

او، میلاددان اؤنجه ۷-جی عصرده یاشامیش ایران-توران موچارویه لرینده فوتوحاتلار ائدن تورکون قودرتلی سرکرده خاقانلاریندان بیری اولان مشهور

پاک آدم گۆۋهرى ساخلاسا تميز،
 گۆۋهر ده بولاشماز تورپاغا هرگيز.
 بانو هم عيصمتلى، هم ده كوباردى،
 خوسروودان، شيريندن خبرى واردى.
 ... شيرينه سؤيله دى: " قيزيم، بيلگين،
 بوتون گۆزللرين سولطانيسان سن.
 آرخانجا كۆلگه تك گزير سعادت
 سنين بزييندير عيصمت، نزاكت.
 قاپيسى مۆهورلو خزينه سن سن
 خبردار دئيبلسن ياخشيدان، پيسدن.
 دونيانين جوربجور حيله لرى وار،
 گاه ياقوتو از، گاه دورر اوغورلار.
 اورگيمه داميب، گلن جاهانگير
 سنينله قووشماق نيتينده دير.
 ... گۆرسه كى، وفالى، عيصمتلى قيزسان،
 اولارسان جاهاندا بؤيوك حؤكمدار.
 اگر او آيديرسا، بيز آفيتاييق،
 او، كئبخوسروو، بيزسه افراسيابيق ...
 قارداشى قيزى شيرينه تكجه عزيزى، دوغماسى
 كيمي دئيبلى، هم ده وليعهدى، آلىپ ار تونقا سويونون
 داوامچيسى كيمي نصيحت ائدن مهينبانو قادين
 لياقتينى. قادين اولويتينى اونون باش تاجى بيلير.
 ايللرى حؤكمدارلىقدا، رعيتين و گئنيش اراضيلرين
 ايدارسينده، قودرتلى اوردونون موكممل تعليملينده
 كئچيرن، اوخ آتماسى، اوو اوولاماسى، جاهانگيرلرله
 دؤبوشلرده سوجات گؤسترمه سى ايله آد چيخاران
 مهينبانو اؤزونون عدالتلى حؤكمدار اوپرازى ايله
 شرقده دئيبلى، آروپادا دا مشهور ايدى. بو مشهورلوغو
 اونا دونيا شؤهرتى ايله ياناشى، ائل حؤرمتى و ائل
 محبتى ده گتيرميشدى.
 اؤز عاغلى، لياقتى، مغرورلوغو و مودريكلىگى ايله
 اصل آذربايجانلى، تورك خاتونو اوپرازىنى ياراتميشدير.
 عدالتى آمالينا چئويرن مهينبانو آلايه سئوگيسينه،
 تانرى ايستگينه، دونيانين اوو لىنى و سونونو گؤرمك

مقصدينه خيدمت ائديردى. تاريخده داها چوخ
 مودريكلىگى و مردلىگى ايله ياددا قالان مهينبانو
 اينسانى و اخلاقى كئيفيتلىرى ايله دونيانين ان
 قودرتلى فاتحلىرىنى بئله حيرتلنديرميشدير. اونون
 ادبى اوپرازا و قهرمانا چئوريلمه سى ايسه اينسانلىغا
 اؤرنك اولان معنوى سايعيسيندان، نجيبلىگيندن،
 خيرخوالىگيندان و عدالت حيسسيندن بوى آليردى.
 او، ادبياتا اينسان و آلايه سئوگيسى، ايلاهى عشق،
 هومانيزم، عشقين ظفر بايراغىنى يوكسلدن عدالتلى
 شاه اوپرازى كيمي داخيل اولموشدور. بوتون اثرلرينده
 دونيانى سوسىيال برابرلىيه سسله ين مهينبانو شئخ
 نيظامى گنجوى نين محبتله ترنوم ائتديگى، اصلينده
 جمعيتين ايدئالى، عدالتين جارچيسى، حقيقتين
 ايناسى ايدى:

دونيا بؤيويويدو دونيادا خوسروو، كؤنلو شن، قلبى
 شن بير گنج ايدى او. نغمه سيز بير اودوم باده
 ايچمزدى، چالغيسيز، رقصسيز گونو كئچمزدى. نه
 قدر آز وئرسه بير اوخويانا، خزينه وئردى هر بير
 داستانا. بير گون خوسروو الده باده ايچركن مهينبانو
 گلدى مجلسه بيردن. شاه اونا خوصوصى حورمت
 گؤستردى هر زاماندا آرئيق عزت گؤستردى.
 شئخ نيظامى گنجوى نين " خوسروو و شيرين "
 پوئماسيندا

سسلنن بو فيكىرلر بير داها ثوبوت ائدير كى،
 مودريك و مغرور مهينبانويا سؤزون گئچك
 معناسيندا قونشو دؤولتلرين حؤكمدارلارى نين
 حؤرمتم و عزتى اولموشدور. بو احتيرام تكجه اونون
 گئنيش اراضيسينه، قودرتلى اوردوسونا و زنگين
 خزينه سينه گؤره دئيبلى، آذربايجانين بو قودرتلى
 حؤكمدارى نين معنوى زنگينلىگى و مودريكلىگى ايله
 باغلى ايدى. مهينبانونون وليعهدى " خوسروو
 پرويزين خاتونو شيرينه اولان نصيحتلىرى ده بو
 قئيدلىرى تصديق ائدير:

جوتجو صاف توم سپسه تورپاغا آير،

شوبهه سيز تورپاقدان صاف توم گؤيرر.

مەھنەبانو-شمیران شەخسیتیئە بۇیوک حۇرمەت گۇستریر.

تاریخی حقیقتلەر، علمی-ادبی منبعەر ثبوت ائدییر کی، شئیخ نیظامی گنجوی "خمسه" چلنگینه آید اولان پوئمالاری نین اکثریتیئینی قودرتلی شاهلارین و پادشاهلارین سیفاریشی ایله قلمه آلمیشدیر. بو معنادا او، سارایین باشییلنلرینه دە توخونموش و بو اثرلر میرزه لر طرفیندن اوزو کۇچورولدوکن سونرا یایمیلانمیشدیر.

بو گون نیظامی نین اثرلرینده اوبراز کیمی ایشلنن سیمالارین تاریخی شەخسیت اولماسینی، قیلینداری، قلملری، دۇولت ایداره چیلک سیستئمینده مۇوققلری و ساواش مئیدانلارینداکی فوتوحاتلاری هر کس اعتریاف ائدییر.

داها چوخ شئیخ نیظامی گنجوی نین اثرلریندن تانیدیغیمیز آرران حۇکمداری، شیرینین بییسی، افراسیاب ین سوپوندان اولان مەھنەبانونون آتابی محمد، قیزیل آرسلان، شیروان شاه آخیزستان، ایران شاهلاری دارا، هۇرموز کیمی میللی دۇولتچیلک تاریخیمیزده یئری دانیلمازدیر. مین ایلیکلر بویو باشقا میلتلر، ائلجه دە آذربایجان خالقی طرفیندن یارادیلیمیش تاریخه، مدنیته، اینجه صنعته، موسیقییه و دیگر میللی معنوی دیرلرە ساختاکارلیقلا صاحب چیخان بدنام اثرمنی قونشولاریمیز تکجه تورپاقلاریمیزا تجاووز ائتمه میشدیر. اونلار اوتانمادان تورکون مشهور سرکرده سی آپ ار تونقانین نسلیندن اولان و تاریخی منبعلرده مەھنەبانو، مەھمبانو و شمیران کیمی تانیان بو قودرتلی خاتونون اثرمنی قادینی اولوغونو دا ایدیعا ائدییرلر.

بو گون ۶-۷ عصرلرده قافقاز آلبانییاسیندا، شرقده عدالتلی حۇکمدار کیمی تانیان مەھنەبانو جیسمانی یوخلوقوندا بئله دیری گۇرونور، بشری گۇرونور!

بو بیزیم مین ایللرین باشیندان بوی آیب گلن ان بۇیوک ثروتیمیز، اینسان سئوگیمیز، عدالت حیسیسیمیزدیر! بونون اوچون غورورلانماغا، بۇیوک قلبه لرە ایمضا آتماغا دیر!

دویغوسونا گۇره مودریکلر و موقدسلر جرگه سینه یازیلیمیشدیر.

مەھنەبانونون ایلاهی عشقی و ایکی دونیا ایله باغلی دوشونجه لرینی شئیخ نیظامی گنجوی نین "خوسروو و شیرین" پوئماسیندا اونون شیرینه وصیت ائدیپ اۇلمه سی صحنه سینده ده گۇروروک:

روزی قمی چکمه بو دونیادا سن،
روزینی یئتیرر روزی یئتیرن.

دین قمی چک، دنیا بیر قمه دیمز،
بیر گنجه لیک گلین ماتمه دیمز.

دونیا ابدی شئی یوخدور، اینان.
دیمز بیر آرپایا بو بۇیوک جاهان.

آدم تۇحفه سیدیر تورپاقدا هر ایز.
پاک گۇوهیرین اولار مایه سی تمیز

بو سۇزو یاخشی دئییب ارنلر:

یاخشی-پیس اۇلومدن سونرا بیلینر.

اوردا چوخ قادینی گۇررسن کیشی،

چوخ کیشینی خجیل ائيله یر ایشی.

عاغلی، مودریکلیگی، ایداره چیلک اوسولو، دۇیوش تاکتیکاسی، اخلاقی، معنوی دیرلری ایله میللی دۇولتچیلک تاریخیمیزین اسکی چاغلارینی شرفلندیین مەھنەبانونون چوخ زامان تاریخی شەخسیت و حۇکمدار خاتون اولماسی ایله باغلی موباحیته لر ده اولموشدور.

دۇولتچیلک تاریخیمیزی اۇزگه میلتلرین و دۇولتلرین آدی ایله باغلاماغا جهد ائدیلر، بعضی "سالنامه چیلر و تاریخچیلر" عدالت حیسیسینی اونوتدوقلاریندان قافقاز آلبانییاسینی اعتریاف ائدییکلری حالدا بو قودرتلی دۇولتین حۇکمدارلاریندان بیرى مەھنەبانونون اوستونه کؤلگه سالماق ایسته میشلر. لاکین آپ ار تونقا، آرران، برده آدینی یادداشیندا یاشادان تاریخ یالانی سئومه میش، عکسینه، هر زامان گئرچکلره آرخالانمیشدیر. بو گون ده خالقیمیز لیاقت و عدالت رمزی کیمی قبول ائدیگی، عنعنه لریندن بهرلندیگی حۇکمدار قیزی

عدالت حیسی گتیرن قودرتلی سرکرده خاقان
افراسیابین آلپ ار تونقانین نوه سی، حؤکمدار
مهینبانونون واریشی و قارداشی قیزیدیر.

گؤزلیگی، لطافتی، سرکرده لیک مهارتی ایله آدی
دیپلرده داستان اولان شیرین تکجه قافقاز آلبانیاسیندا
دئییل، ساسانیلر دؤولتینده ده حؤرمت و عزت صاحیبی
ایدی. سویوندان، نسیل-نجابتیندن غورور دویان شیرین
حیات درسینی بییسی مهینبانودان آلمیشدی.

قادین اوجالیغی و حؤکمدار مهینبانو غورورو ایله زامانین
"مودریکلر مودریکی" آدلانیردی. او، برقرار ائتدیگی
قانونلارلا دؤولتینی چیچکلنن خاقانلیغا چئورمیشدی. بو
اؤلکه نی گؤرن ائلچیلر اؤنجه اونو، سونرا ایسه
حؤکمدارینی اؤیمکدن دویمازدیلار.

دریند دنیزی نین بیر ساھمانیندا بیر گؤزل اؤلکه وار
داغلار یانیندا شاهزاده قادیندیر اوردا حؤکمران.
یایلمیش قوشونو ایصفاھاناجان. آرانندان باشلامیش ارمنه
قدر اونون فرمانینا بویون آییرلر اؤلکه لر گؤندیریر اونا
خراجلار ...

شعیخ نیظامی گنجوی نین فارس ائلچیسى شاپورون
دیلى ایله ا خوسرووا تعریف ائتدیگی بو حؤکمدارین
قودرتی تکجه زنگین خزینه لی، اؤلکه سی و گؤز اوخشایان
اراضیسى ایله اؤلچولرموردو. مهینبانونون ان بؤیوک ثروتی
اینسانی و اخلاقی کئیفیتلردن درس وئردیگی قادین
شیریندیر. او، دوز ۳۰ ایل عاغلی، مودریکلیگی، علمی و
بیلیگی ایله ساسانی سارایلارینی، خوسروو پرویزی نورا
غرق ائتدی. ایلاهی نین گؤزلیکدن، ظریفلیکدن پای
وئردیگی شیرینی مهینبانونون اؤیودنه نصیحتلری
زینتلندیرمیشدی.

سانکی بیر پریدیر، پری یوخ، بیر آی!

قهرمان بیر قیزدیر، باشدا کلاغای.

اوزو نسرین کیمی، قوخوسو نسرین،

دوداغی شیریندیر، آدی دا شیرین.

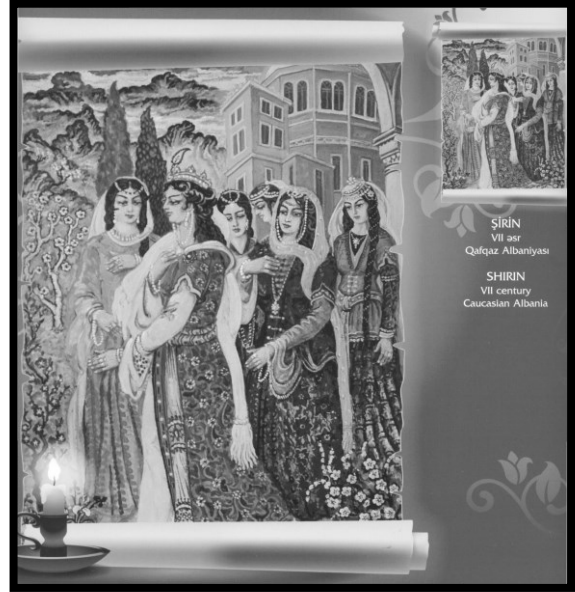
گؤزل سؤز دئییلر اونا جان دئییر،

او مهیم بانونون جانیشینیدیر.

اؤلکه ده تانینمیش نادیر گؤزلر

فرمان گؤزله ییرلر یانیندا یئکسر.

سونراکی یوزایللرده "کیتابی دده قورقود" داستانیندا
بورلا خاتونو ۴۰ اینجیللی قیزلا بیرلیکده گؤرنده، اونلارین

سویکؤکو و شجره دفتری " اوغوزنامه لر " ه، اورخون
یئنیسی آبیده لری نه، قوبوستان قیاوستو آبیده لرینه،
گمیقایایا، سکیف کورقانلارینا، ایندی قاراباغدا ایشغالا
معروض قالمیش آزیخ ماغاراسینا، مین ایللی قایاغینا
قاتیب گتیرن صندوقه لره، تانری نین اصحاب-کھف،
باباداغ، کپز، قوشقار، ایلانداغ، قیز قالاسی، ارک قالاسی،
الینجه قالاسی، مردکان قالاسی، چیراق قالا، راماری
قالاسی، گیردمان قالاسی، دریند قالاسی، نارین قالا و
تومانین قالاسی موقدسلیگینه باغلانان آذربایجان خالق
تاریخی یازماقدان داها چوخ یارادان نادیر خالقلارداندیر. بو
یاشانتیلارین بعضی مقاملاری ایسه شیفاهی و یازیلی
ادبیاتدا، ناغیللاردا، قهرمانلیق و محبت داستانلاریندا
ابدیلشه رک بوگونه ده ک دیلرلر ازیردیر.

قودرتلی حؤکمدارلار، سرکرده لر، خاقانلار، صنعت-سؤز
آداملاری یئتیرن خالقیمیزین میلاددان اؤنجه کی
تاریخینه تومریس، نوشابه و مهینبانو کیمی خاتون
سرکردلریمیز قیزیل حرفلره یازلمیشدیر.

عاغلی، مودریکلیگی، مغرورلوجو، گئنیش اراضیسى،
زنگین خزینه سی، چوخسایلی قوشونلاری ایله دونیا
فاتحلرینی حیرتده ساخلیان بو حؤکمدار خاتونلاردان
بیری ده ابولقاسیم فیردوسی نین " شاهنامه " سیندن و
شعیخ نیظامی گنجوی نین " خمسہ " سیندن داها چوخ
تانیدیگی شیریندیر. شیرین ایران-توران مونسایبتلرینه

كۆنۈللىرى فتح ائىدىن شىرى نىن فرهادلا بىسوتون داغىندا
گۇرۇشۇ دە دىدىكلرىمىزە عىانى ئوبوتدور:

فرهادىن ايشىندىن گىلىدى حىرتە.

سۇيە دى: " عشق اولسون بئەلە صنعتە!"

... دىدى: " سن اوستادا نئجە حاق وئرىم؟

شاگىردىنە لايىق يوخدور دىرىم ."

بوتون سئوگىلرىن فۇقوندىە وطن و تورپاق سئوگىسىنى
گۇرۇن شىرىن سون انا قدر بو حىسسىنە صادىق قالير.
ايللرلە سئودىگى و حسرتىنى چكىب هيجرانىندا
قورولدىغۇ فرهادى خوسروون خىانتلە اۇلدورمە سىنى
اونا باغىشلامىر. بو بۇيوك گوناھىن اونو توتاجاغىنى سۇيە
مكدن چكىنمىر:

دونيائىن ايشىنى ياخشى دوشون سن!

نە اكسن، اونو دا، بىل، چكە جكسن.

ياخشى ايش گۇرسن، پىس ايش دە،

اىنان، اونوتماز اوللارى بو قوجا دۇوران.

اوزون سورن اىنتىظاردان سونرا زردوشت قايدا-
قانۇنلارى ايله ايكىنجى خوسروولا نىكاكا گئىدىن شىرىن
فقط عۇمرونون سون گونونە قدر موسلمان عادت-عننە
لرىنى ياشاتمىشىدىر. ان موقدس آند يئرى قورانى كریم
اولان شىرىن ساسانى ساراينا گلین كۇچىدىن سونرا بئەلە،
اۇز دوغما يوردونو اونوتمور. اونون امين-آمانلىغىنى،
قودرتلى اوردوسونو و اراضى بوتۇلوگونو قورويور. او، تورك
قىزىنا، آذربايجانلى خاتونا لايىق بىر ذكا، تمكىن و
مودرىكلىكلە خوسروو پروپوزىن ان عاغىللى مصلحتچىسى
اولور. آلبان، آران توركلرىنە آرخالاناراق دۇولتى يادائلى
ايشغالچىلاردان قوروماقلا شىرىن خوسرووا دايم يول
گۇستره رك اونا آرخا-داياق اولور. شىرىن يئنى ساراي
قانۇنلارى نىن يازىلماسىندا، قهرمانلىق گۇسترن
دۇيوشچولرىن، سركرده لرین موکافاتلاندىرىلماسىندا،
مدىيىتتىن اينكىشافىندا، داخىلى و خارىجى سىياستىن
اوغورلا حىاتا كئچىرىلمە سىندە دە خوصوصى خىدمتلىر
گۇستىرير.

عۇمور-گون يولداشىنى ناحاق قاندىن، گوناھلاردان -
قوروماق اوچون شىرىن اونو عدالتە، حاقا چاغىرير:

بد دوعادان ساقىن، مئهرىبان دانىش،

پوسقودا دورماسىن يولوندا قارغىش.

بىردن قوجا قارى، جاوان آه چكر،

سرو بويوندا، چىنار قامتىندە. دولو گۇزلىرىندە. جسارتلى،
مرد آددىملارىندا، اينجە و ظريف يئرىشلىرىندە دە محض
مەھىبانونو و شىرىنى، اوللارىن باشىنا جم اولان گۇزل،
قهرمان قاراباغ گۇزلىرىنى خاطرلايىرىق.

بىر هوجوم چكسە لر آليشار عالم،

مغرىبدن مشرىقە قارىشار عالم.

گۇيلرە كىپرىكدن اوخ آتسا اگر،

گۇيدە اولدوزلارى بىر يئره تىكر.

بئەيشت حوريلرى تاپسا دا شۇهت،

اوللار حوريدىلر، بو يئرسە جنت.

گۇزلىر سولطانى، حوريلر شاهى اولان شىرى نىن
ائلچىدىن ائشيتىدىگى گۇزلىگى، خوسروون قلبىنە اوخ

كىمى سانجىلمىشىدى. مەھىبانو قارداشى قىزىنى بو دفعە
دە تدبىرلى، عاغىللى اولماغا، نىلى نىن و سويونون

شرفىنى اوجا توتماغا چاغىرير:

اگراويدىرسا، بىز آفيتابىق،

او، كئىخوسروو، بىزسە افراسيابىق.

ياراماز كىشى نىن دالىنا دوشمك،

بو صىفت قاندىن اولماسىن گرک.

مەھىبانونون مودرىك اۇيود-نصیحتلىرىندىن دونيانى درك
ائىدىن، دۇولت ايداره چىلىگى نىن سىرلىرىنى اۇيرنن شىرىن
اوندىن سونرا اۇلكە نى عدالتلە ايداره ائدىر. باج-خراجى
لغو ائدىر، زىندانلارین قاپسىنى آچىر. اينسانلىغى ايشىغا و
ياخشىلىغا، خوش گلە جگە ايناندىرىپ، حالال زحمتە
تاپىندىرير.

موسلمان عادت-عننە لرى نىن، قورانى-كریم
موقددسلىگى نىن، تورك ساراي مدنىتى نىن حۇكم

سوردويو برده سارايندا شىرىنە اولان سئوگى يورد و
تورپاق سئوگىسىنە چئوريلير. او، مال-قارانى، سورولرى،

گئنىش اراضىلرى، زنگىن خزىنە نى ايداره ائتمىشىدىر.

شاد-خوررم، آزاد و راحت عۇمور سورن وطنداشلارى،

بىسوتون داغىنى اونون عشقىنە يارىپ مملكتە سو چكن،

وطنى قوراقلىقدان خىلاص ائىدىن فرهاد كىمى قهرمانلارى

ايله غورور دويان حۇكمدار شىرىن دده لریندىن قالان

دۇولتى عدالتلە ايداره ائدىردى. حالال زحمتى، وطن

سئوگىسىنى هر شئىدىن اوجا توتان، ساده ليگى ايله

ھدفھ اوخ وورار، اثرکن، بېر سحر.

اوندا دینلھ مزلر آھو-زارپرو،

یئلھ وئرمیش اولار قارغیش وارینی.

شاھلارین الیندھ چوخ آینا باخسان،

قارالیب گئتمیشدیر مظلوم آھیندان.

شیرین بوتون وارلیغی، غورورو و سۆنمز سئوگیسی ایله کیان سارایینا، ساسانیلر دؤولتینه، ایکینج خوسروو پرویزه باش اوجالیغی گتیردی. اونو عیش-عیشرت مجلسلریندن قوپاریب عدالتلی، وطنپرور شاھا، قودرتلی سرکرده یه چئویردی.

او، اؤزوندن اول ساسانیلر سارایینا قدم قویموش تورک روحونا، تورک خاتونلوغونا خاص بوتون عنعنھ لری یاشاتدی. اوندان اول خریستیان قیزی مریمله عاییلھ قوران خوسروو پرویزه شیرینی نین ائولنمھ سی نین سببی ده اونون آنا طرفدن تورکیه، آران گۆزه لینھ باغلی اولماسی ایدی. بو فاکتی ساسانیلر دؤولتی نین تاریخینی آراشدیران تدقیقاتچیلار، تاریخچی ک.راتکانیانین قئیدلری ده تصدیقلھ ییر: " دوردونجو ھۆررموز، یعنی بیرینجی خوسروو، انوشیروانی تورک خاقانی نین قیزی نی آلماسی و سونرالار ساسانی حاکیمیتیندھ اولان شاھلارین، خصوصن ده ایکینجی خوسرووون تورک نسلیندن اولماسینا گتیریب چیخاردی ". اؤزونون مودریکلیگی و مغرورلوغو ایله آد چیخاران شیرین سون مقامدا بئلھ صداقت حیسیسی ایله تاریخھ کۆچدو.

شیرینین آذربایجان قیزینا و قادینینا خاص محببتلھ سئودیگی ساسانی حۆکمداری ایکینجی خوسروو پرویز اوغلو شیرویه نین الی ایله قتلھ ائیلدیکن سونرا اونا شیرویه عشق ائلان ائتمیشدیر. بؤیوک دؤزوم و مؤحکم ایراده ایله شیرین عؤمور-گون یولدشینا شاھا لاییق دفن مراسیمی تشکیل ائدیر و آتاسی نین ناموسو نا ال اوزاتماق ایستھ ین شیرویه یه اخلاق و لیاقت درسی وئره رک اؤزونو ابدی عشق یولوندا شهید ائدیر:

مؤبیدلھ دانیشیب سون ویدا اوچون

گیردی مقبره نین ایچینه شیرین.

قاپینی باغلادی، قوی گۆرمه سینلر

یاناشدی تابوتا الیندھ خنجر.

گۆتوردو اؤرتویو، تاپدی یارانلی،

بیلدی بېر دفعه اؤپدو یارانلی.

یارانین یئرینی اؤیرنن پری

او یئردن دؤشونھ ووردو خنجرلی..

سونرادان اوجالتدی اؤز نالھ سینی،

جاماعات ائشیتدی اونون سسینی:

" قوووشدو منت تنھ، بئتدی جان جانا،

آرادان یوخ اولدو ایشگنجه، ھیجران ".

آذربایجان خالقی بو بؤیوک تورک سئوگیسینی، قادین محبتینی. قادین اولویتینی و صداقتینی ۱۹۹۰-جی ایلین ۲۰ یانوار دھشتلریندھ بېر داھا نوماییش ائتدیردی. روس ایمپیریاسی نین سیلاحلی قوووه لری باکینی آل قانا غرق ائدھ رک ایستیقلالی آذربایجان خالقینا چوخ گۆرندھ، شهید لری ایلھامین گوناھسبز اؤلومو ایله باریشمایان فریضھ اؤزونو اؤلدورمکلھ ایمپیریایا نیفرتینی بیلدیرمیشدی.

۱۹۹۰-جی ایلین ۲۲ یانواریندا شهیدلر خیابانیندا بېر جوت قوشا مزار قازیلدی. ایکی تورک اؤولادی ایلھاملا فریضھ ابدی اولاراق وطن تورپاغینا کۆچدو! فاجیعھ دن سارسیلان آذربایجان خالقی قم کاروانینا قوشولوب خیاباندا کئچندھ پېچیلتی ایله بئلھ سؤیلھ دی: بونو آنجاق آذربایجان قادینی، تورک قادینی ائدھ بیلردی! تاریخ تکرارلانمیشدی. ائلھ بیل یئدینجی یوزایل ایدی. اوزامان اینسانلار خوسروو پرویزین مقبره سیندن آیریلاندا دا بئلھ سؤیلھ میشدیلر:

" بو شیریندن باشقا کیمسھ دونیادا

اؤزونو بېر کسھ ائتمھ میش فدا ... "

آران، برده حۆکمداری، ساسانی سارایی نین باش خاتونو شئیخ نظامی گنجوی نین، فیردوسی نین وصف ائدیگی بو بؤیوک اولویتین صاحیبی شیرین میلی دؤولتچیلیک تاریخیمیزدھ ھئچ نھ ائتمھ سھ یدی، ھئچ بېر قلبه یه ایمضا آتماسایدی بئلھ سایغیا لاییق اولاجاقدی. چونکی او، اؤز مودرکلیک، مغرورلوغو، لیاقتی و اؤلمز محبتی و اوجالدیغی شهیدلیک زیروه سی ایله سونراکی نسیللرھ و اینسانلیغا نومونھ اولدو. بو نومونھ نین آدی آذربایجان قادینی نین عظمتی، اونون اوجالیغی ایدی!

ایتدیله مؤمنلر و شیعه لر چوخ ازیت کوردیلر ، اما
بونلر اللهین عزیز و ذو القربی سیدیر الله سبحانه
وتعالی کتابینده توبه سوره سینده ۳۲ آیاتینده
بویوری کی

" يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّا أَنْ يُنِيرَهُ وَلَوْ كَرِهَ
الْكَافِرُونَ " صدق الله العلي العظيم

استیلر اللهین نور اغزیلارینان ایفیروب سوندیرماغ اما
الله بو جیراگی یاندیرمش بوتون کافرلارین اجیغینا
چوخ ظالم حاکملر و سلطانلر گلدی استادیلر
سوندیرالر بو چیراگی ایدامادیلر چونکی بو چیراغ
اللهین دیر صونماز .

او زمان مللت بو شعائردن وزگیچمادیلر ، أما دولتدن
ده اوزاغ اولسینلر باشلادیلر امام حسین نین یاسینی
قورماغه و ایتماغه اوز طریقه لارینان گورم نیجه
اولیردی باشلیالییم :

بزم بویوک بابالاریمز و اتالاریمز محرمین برندان اونونه
قدر مجلس قوروردیلر گونوزون یعنی نهاده مقتل
حسین علیه السلام کلزار قمری آدینده کتاب
اوخوردیلر (کنز المصائب) اخشامه قدر اورجده
اولیردیلر ، اخشام نمازینن اوروج بوزاردیلر مغرب
نمازیندن صویرا باشلاردیلر یر التینده (سرداب ده)
سینه زن ورماغا (کوسوک دوکماغه) و حسینی
شعرلر اوخویوب سینه زن ورردیلر ، اون گون بویله
گیداردی کوندوز اوروج کتاب اوخوماغ گیجه سینه زن
ورماغ حسین عشقینه . اونونجی گون دولت
قویمازدی اسکی زمانده هر کس شولانین (قربانین)
حسینه کاسردی نه وده یماغ ایداردی دییه ردیلر
(امام حسین شولانی)

تلغفرده اسکی زمانده

عاشورا گونلری

شاعر و یازار: جاسم بابا اوغلو

تلغفر شهری بیش یوز بین نفوسی اولدیغی زمان
خومیسی تورکدیلر ، أما ایکی طائفه دیر هی چ فرق
بوخدیر ، اسکی زماندان بوتون مللت عاشورا گونلرین
باکلاردیلر کی رسول اللهین (صلی الله علیه واله
وسلم) تورانی امام حسین نین مصیبه سین قورماغ
باشقه شهرلر کبی ، أما بعضی حکملر و سلطانلر گلدی
بو مناسبه تی استادی قالدیرالر یوخ ایده لار منع

صلی الله علیه وعلی اله) یذکر ایدیب امام حسین
نین شهادتلیغین حیاتینده بودا بر دلیلدی .

بوردا بیر معادله یه گیچاغین ...

بر انسانین باباسی ئولیرسه (اوچ گون یاس ایدر) و
(بیش گون یماغ یماز) و بر (أی صاج سقالین تراش
ایتماز) بو هر کسه معلومدیر , عجباً انسان اوغلو بابی
بو تقدیرده ایدیسن امام حسینه تقدیر ایتمیسن
نیجه اولیر بو ایش ؟ .

ایکنجی کربلاده حضرتی امام حسین جنکده اولدیغی
ایچین وعیالی یماغ یماغوغی و صو ایچمادوغی
ایچین او کربلا چولینده کافرلر باغلا دیلر صو یولین و
صو ویرمادیلر ومؤمن انسانلراونه گورا دییه ردیلر کی
امام حسین عشقینه هر لذاتدن اوزاغ اولاغین .

اونوندن صویرا قیرخینه قدر هر هفته باشی جمعه
گیجه سی بر مجلس قوروردیلر سینه زن ورمایه
حسین عشقینه , قیرخینه فرصت بولان کربلایه
گیداردی امام حسینی زیارت ایتماغه دییه ردیلر خانم
زینب (علیها السلام) شامدن گلیر کربلاده حاضر
اولاغ .

اما او زمان چوخ زحمت ییدی چونکی دولت
قویمازدی توتوغین حبسخانه یه اتاردی یاده اعدام
ایداردی , ایندی الحمد لله هر شی بیان اولدی
اچیلدی دولت فرصت ویردی مللت هر ییل امام
حسین قیرخینه مشایا گیدیلار , و بوتون دولتلردن
گالی

أی الهی محمد مصطفی , علی المرتضی , خدیجه
الکبری , فاطمه الزهراء , حسن المجتبی , حسینی
کربلا , زین العابدین , محمد الباقر , جعفر الصادق ,
موسی الکاظم , علی الرضا , محمد التقی , علی النقی
, حسن العسکری , محمد المهدی المنتظر حرمتینه
بیزی باغشلا و بونلرین اتاکیندان الیمیزی کاسمه
یاری . الحمد لله رب العالمین .

العراق – تلعفر

۲۰۲۴ / ۷ / ۶

اسکی گونلر بو گونلردن لذاتلی و یاخشی دیر, چونکی
سردابده انسانلرین گونلی صاغ صافی دیر او زمان دعاء
لری و سوزلری یاروارماغلاری الله قبول اولیردی
قلبلرینده ریا یوخیدی , أما ایندی اونونجی گون
تلعفرده مرقد امام سعد (علیه السلام) وار تلعفر
شهرن اورتاسینده و مقام خضر الیاس (علیه السلام)
وار تلعفرین قبله ترافینده اون کیلو مترا او مرقد و
مقامه دسته ییریللر گیدارلر یوللر اچوخ دولت فرصت
ویروب اما او گونولر قالمیوب , الله هر کسین اعمالین
قبول الیه سین .

داها بیر شیء واردیر اسکی گونلرده اون گون مللتین
چوخ بوتون لذاتلردن اوزاغ اولیردی دییه ردیلر بو
اون گون امام حسین نن اولاغین او امام و عیالی و
اوشاغلاری چوخ زحمت چاکوب بیزده او زحماتی
گوراغین , اونون ایچین چوخ شیء لردن اوزاغ
اولیردی , لذاتلی یماغ یمازدیلر , صاوغ صو
ایچمادیلر کیف صفادن اوزاغ دورردیلر .
ایندی هر شیء یه فرصت ویریلدی و مللتین بعضی
دییه ر کی اوروج یوخدیر. من اونه دییه رم نیجه
اوروج یوخدیر ؟

اگر بز کتابلری اوخوساغ آدم بابامیزدن (علیه السلام)
و بوتون پیغمبرلر و نبی لار و یتیشینجه محمد
پیغمبره (صلوات الله علیه وعلی اله) خومیسی بو
اوروجی توتوبلر , نیجه توتوبلر بو بر اوزون تاریخی
هر کس اوخوسه بیلیر نه وار, ایکنجی محمد بیغمبر)

صاباحی هاردان اولمالی دی بیر اوو ووروب گلمه لی
سن کی یئمه یه هئش زاد یوخوموزدی!"
آوچی احمد سحری تئزدن یولا دوشوب داغ داشی اوو
دالیجا آت ویریپ اوس چیخیردی کی بیر گؤل
گوروب بئش اون اوردح ویریر. سورا گئدیر اوناری
سودان چیخارداکی گوزو دئیر بیر ایلانا کی بیر فجیر
آز قالیر اونو دیده له سین . ایلانی قورتارنمیر آما
اونون بالاسینی گوتوروب سالیر توربایا و ویردیگی
اوردح لری نن برابر گتیریر ائوه .

گون لر ساویشدیقجا او ایلان بویویوری تاکی بیر گون
دیل آجیب احمده دئیر: " من ایلان لار سولطانی
نین نوه سی یم و بوردا قالمایم داها مصلحت دئی.
دده می آل دن وئرسم ده بابام منی ایندی ایلیم -
ایلیم آختاریر. منی یئتیر اونامما دئسه کی نه پاداش
ایستیرسن دئه گینه هئش زاد. آخیردا گوردون کی
چوخ ایصرار ائیر فقط دئه او آیین ده کی یاقوت
اوزویب."

آوچی احمد ایلانی آپاریر او یئره کی او دئیری و
ایچری گیرینجه گورور کی یئردن گوی دن ایلان دی
کی قئینیر.

نئچه داش قاپی اوزونه آچیلاننان سوراگیریر بیر قصره
کی گورور اژدها بویوندا ایلان لاروار و قیزیل بیر
تخت اوستون ده شاهمار بیر ایلان کی باشی ایلان
دی و بدنی آدام کیمی . سولطان ،نوه سی نی ساغ
سالیم گوروب بوله سینی قوجاخلیری و آوچی احمد ه
دئیر:

" سنین بو یاخچی لیغین یاددان چیخاتماغ اولماز.
دوینا مالین دان نه ایسته سن ایسته کی سنه یوخ
دئمی یه جه یه م!"

آوچی احمد هئش نه ایسته میر و دوزه لیر یولا
گئتسین کی سولطان دئیر:

" بوردان آلی بوش گئت مه بیین ایلان لار دونیاسینا
بیر بویوح توهین دی. آرزون ندی دئه کی سن نن
هئش زاد اسیرگه می یه جه یه م."

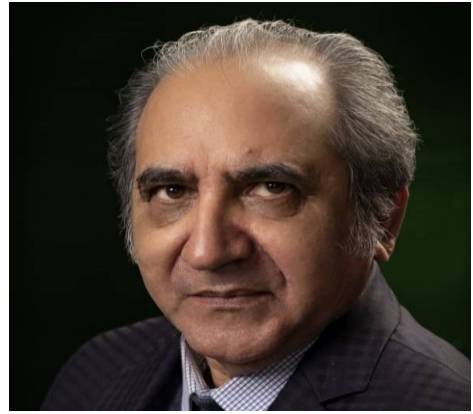
حکایه لر - اویکولر

HEKAYƏLƏR ÖYKÜLƏR

آذربایجان ناغیل لاری (خوی روایتی)

آوچی احمد

علیرضا ذیق

گون لرین بیرینده آوچی بیر اوغلان واریدی آدی
احمد. احمد گون ده چیخاردا آوا و ویردیگی شیکار
لاری ائوه گتیریب، آناسی ساتدیغین ساتاردی قالانین
داییشیریب دوشوره ردی. بیر گون آوچی احمد
داغلاردا بیر اووو قوالیردی کی بیر تولانین اینیلتی
سی اونو دایاندیردی و یاخینا گئندنه گوردی کی بچ
یارالی دی. آوچی احمد ایش گوجونو بوراخیب
اوتولانی گتیریر ائوه و باشلیر یاراسین باغلاماغا .
سونکی گون گینه آوچی احمد چیخیر شیکارا آما
هله شیکار ویرمامیش بیر کورپه پیشیح گورور کی ائله
اونون دؤوره سین ده ویرنیخیر و بیله سین نن آل
چحمیر. پیشی یه باخیب اوره یی یانیر و گینه بیر اوو
ویرمامیش قئیدیر ائوه . آناسی کی گورور آوچی
احمد یین ایشی اولوب آلی بوش ائوه گلمح و واختینی
ایت پیشی نن گئچیتمَح حیس له نیر و دئیر:

دی تاپشیریر بوله سیننه بئش اون چۆرَح وئریب یولا سالالار.

احمدین آناسی شیلدیریم ویرا - ویرا گیریر ائوه و احمد حال احوالی بولن نن سورا دئییر :

" صاباح سحری تئزدن دوروب گینه گنده جه سن ائلچی . آما بو دَفه آغیر لیغین جا قیزیل وئرسه لرده قویوب گلمی یه جه سن . دییه جه سن فغط شرطیزی دئیین ؟"

صاباحی شاها خبر وئرلر کی او دونن کی آرواد گینه گلیب دی و نئنی ریج ده قویوب گئتمیر . شاه دئییر :
" ائله بیر اونون غغلی کی قاچیب هئش بلکه ا آجلی ده آزیب دی . بویونو ده قویون گلستین ایچری آما صاباح دا بئله ائله سه، دینمز دانیشماز باشین وئرین جلاآلینه."

پادشاه ،احمدین آناسی نی کی دیندیریر و گۆرور اوغلونون زورونان دوروب گلیب دی دئییر:

" منیم هئش سۆزوم یوخ . آما من قیزیما اونا وئرره م کی یئتمیش یئددی دوه سی اول و دولرین ده یوکو و اورنگی سی قیزیل . هازامان سنین اوغلون بوناری جورلولو یه بولدی، اونودا گۆتو گل ائلچی کی آیری بیر شَط لریم ده اولاجاخ دی!"

احمدین آناسی ائوه گلیب و شاهین بوتون دئدیج لرین اوغلونا دییه ن نن سورا ، احمد دئییر :

" پس گنجه نی تئز گئت یات کی سحری دوه لرین سسی، سنی بیردن بئخاب ائله ر و ایسته میرم آخشاماجان گیج اولاسان."

احمدین آناسی باشینی توولویوب دئییر :

"پس سن ده گئت یات کی بلکه بونارین هامیستین یوخودا گۆره سن ."

صاباح گون چیخار چیخماز ،دوه لرین سسی آروادی آیدیدب دورور باخا گۆره نه خبر کی گۆرور بئش کوچه دال با دال دوه دی کی دوروب دی. گۆزلرینه اینانمیر آما جَماتین هوپوخا - هوپوخا قاپی یا بیغیشماسی ائله بیل کی یاتمیشدی بیرده اونی اویادیر.

آخیردا آوچی احمد دئییر : " منه هئش نه لازیم دیی . وئرسن اگر او بارماغیندا کی اوزویو وئر کی یادیگار ساخلی ییم !"

ایلان لار سولطانی بیر آن دوروخوب باخسادا ، اوزویونو چیخاردیب وئریر اونا و دئییر :

" سن منیم لاپ جان داماریم نان یاپیشدین . آما حلالین اولسون . فغط صاحب اول کی هئش واخ اؤزگه آلینه گئشمه سین . بو جادو اوزوح دی و گۆپلون دن نه گئشسه ، اونو اؤپوپ گۆزون اوسته قویماخ همی سنه ظاهر اولاجاخ دی."

آوچی احمد یورقون آزقین گلیردی کی یئتیردی بیر بولاغا و آل اوزون یویاندا قلبین دن گئشدی کی کاش بو لحظه ائوده اولاردی. بو اوزدن ده اوزویو اؤپوپ گۆزو اوستونه قویماخ همی اؤزون ائوده گۆرور. گنجه نی نئینیر یوخوسو گلیمیر و فیکیری گئدیر شاهین قیزی " شهزاده ناهید" ین یانینا . سحر کی اولور یئییب ایچن نن سورا آناسی نا دئییر :

" قدیم نن دئییلر کی اؤلمَح اؤلمَح دی خیریلداماخ نه دی. دوزی چوخ دان دی کی منیم گۆزوم شاهین قیزیندادی و نئینی رَم اونون عشقین باشیم نان آتانیرام.بویون گُرح دوروب گنده سن ائلچی کی گۆرَح باشیمیزا نه گلیر ."

آناسی گۆرور ائله بیر احمدین باشینا هاوازاد گلیب و دئییر :

" آنان ملر قالستین بالا ، ائله بیر سئفته زاد اولوبسان منیم خبریم یوخ دی هن ؟ سحرین گۆزون نن دوروبسان ائله بونی منه دییه سن ؟"

آوچی احمدین آناسی چوخ دئسه ده آز ائشیدیر و آخیردا گۆرور کی او دییه نه باخماسا آلین نن قورتولمویاجاخ دی.

او دی کی دوز گئدیر شاهین قاپی سینا و اوتورور ائلچی داشی نین اوستون ده . هاننان گئژدن اونی آپاریلار شاهین یانینا و ائشیدیر کی قیزی شازادیا ائلچی گلیب دی. بو فیکیری نن کی دلی زاد اولوب

سولطانی نین جادو اوزویبی آوچی احمدین بارماغیندا دی. او کی یوز ایل دن چوخ اودی او اوزویون دالسیندا یدی تئز سئحیر ائلی ییب دوشور بیر "کوف قری" سی نین قیلیغینا. شیرین دیللی و خوش گئییم نی بیر قری کی اوووج - اوووج قیزیل خدمه لره وئرمه یی نن بیر باهانان اؤزون یئتیریر شهزاده ناهیدین یانینا. سورا تاس آتیب بیر فال توتاننان سورا دئییر :

"هئش بولورسن کی خانلار خانی احمدخان اوزویون سن نن چوخ ایستیر؟"
مارال خانیم بح دن گولوب دئییر:

"سن اوچور شئی لردن اؤتور فیکرین خاراب ائله مه . من او ناجان دئسه م وئر هاردا قالسین کی بیر اوزوح ! اینانمی سان اگر صاباح بو واخ گه گورکی اوزوح من ده یا یوخ!"

گنجه یاریسی ایدی کی ناهیدی نن احمد شیرین - شیرین دئییب گولوردولر کی بیردن شهزاده اونون اوزویون ایستیر.

آوچی احمد ده تئز آل آتیب اوزویون چیخاردیر و ئریر اونا. امما اوزویو وئرنده بح بح تاپشیریرکی فیکر ائله بو اوزوح منیم جانیم دی و هئش واخ اونی بارماغین نان چیخاردیب اؤزگه آینه وئرمه .

کوف قری سی صاباحی ائله دوز وختینده اؤزون یئتیریرقصره و اوزویو ناهیدین بارماغیندا گورمخ همی سونینج دن آرقالیر چیچه یی چاتی یا. کوف قری سی دئییر :

"قیزیم، سن دییه ن لاپ دوزوموش. دونن دئمه من سهو ائله می شه م و تاسین یازی لارین دوز اوخومامیشام . گلمیشدیم ائله دییه م کی او سنی جانین نان دا چوخ ایستیر و لازیم دبی کی اوزویو بیرده ایستی یه سن . فَعَط منیم ده دونیادا بیر آرزوم وار اودا بوکی عؤمروم ده بیر دغه ده اولمالی دی الیم دبه او اوزویه کی ناهید اوزویو بارماغینان چیخاتماخ همی قری الین نن توتوب آلیری و بیر گوز آچیب

گئدیر اوغلونا آیدا کی گورور اوغلو شاهانه بیر لیباسی نان اوتوروب سوفره باشیندا و اونی گوزلور. سور ادا اونا زرباف بیر دون وئریب دئیی دو حظیر لان کی قیزیل بیر سینه ریز ده وار کی تا خا جاسان بوینان. بوردایدی کی ائله احمدین آناسی آنیر کی اوغلو ائله اونی عبث یئر شاه قاپی سینا ائلچی یوللامیر و بو ایش ده بیر سیر وار کی او هله بولمور .

هله اوننا ر ائودن چیخمامیش خبر چاتیر شاهین قولاغینا و اودا بو ایشه حئیران قالیر . تاکی دئییلر اوننا قصرین قاپی سین دادیلار و اوتوروب لار ائلچی داشی نین اوستون ده .

شاه تئز چیخیر قصرین ائشی یینه و گورور کی اوهرنه ایستی ییب هامیسی قاپیسیندا حاضریدی. شاهین امری نن قصرین قاپی لاری تاغ باتاغ آچیلیب دوه لرین یوح لرینی بوشالدیلار کی گورور ائله هامیسی قیزیل جواهرات دی و او دییه ن کیمی اوزتگ لری قیزیل دان .

شاهین گوزلری گولوری و گنچیر مئهمانخانی یا . سورا اوزون توتور اوغلانا و دئییر :

"سوزوم نن قاچان دبی ره م . "ناهید" قیزیم سنین دی امما من ده کی قیزیمی گوتوروب ائله بئله سینه سنه وئر نمه رم ؟گرچ شهزاده نین شئینه لایق بیر عیمارتین ده اولای کی من ده دوس دوشمن یانیندا خاراب اولمویام."

آوچی احمد دئییر :

"منیم قصریم حاضریدی و کوله فیرنگی یه چیخیب گون باتانا باخساز گوره جح سیز او گون کیمی ایشیلدیری."

شاه چیخیر کوله فیرنگی یه و دوربون نن باخاندا گورور، نئجه کی اودئییری ائله اوجوردی.قصرین بیر کرپیشی قیزیل دی بیر کرپیشی گوموش."

شاه دا سوزون نن دؤنمور و گئدیب اورانی یاخین نان گوره ن نن سورا اونارا بؤیوح بیر توی توتور.

گون نر شیرین نی نن گلیب گنچیر دیلر کی بیر گون "شوش قلاخ دئو" ین خبری اولورکی ایلان لار

اوت آلیب كول اولماسی نان قصرین اؤز یئرینه بیرده قئیتمه یین، قلبین ده نیت توتا.

ناھید خانیم دا بو ایشی گۆرمح همی، گینه توزدومان قالخیر و بیر گۆز یوموب آچانا دئوین كول اولماسین گۆرور و قصرین گینه اؤز یئرینه قئییت مه سین. آما هله یئرین ن گۆیون آراسیندا ییدیلار کی ایتی نن پیشی یین گۆیلون دن شوخلوخ گئچیر و اوزویو آتیب توتوب اوینا دیلار کی بیر ده ن اوزوح آل لرین نن قورتولوب دوشور دریا یا و دریا یا دوشمخ همی ناققا بیر بالیخ اونى اودوری.

اؤچی احمد کی فیکیرده یدی گۆرور قصر، گۆی ده اوچا اوچا گلیری و بوتون چۆللی بیبابان باشلیر دؤنور باغلارا و چیمَن نره . قصرین ایچینه گئدیپ شهزاده ناھیدی ساغ سالیم گۆرن کیمی اور یی یئرینه گلیر و اونون آغلاماخ دان آویداننان سورا، ایتی نن پیشی یی سۆزه توتوب هر زادی آنیر و دئییر:

" قَم یَمی یین کی اونو ندا چاره سی واردی!"

سخر کی اولور اؤچی احمد ایتی نن پیشی یی ده گۆتوروب گئدیر دریا نین کنارینا و بوتون بالیخ چی لار ادئییر کی هر ناققا بالیغا بیر قیزیل وئره جح دی. بالیخ چی لار دا کی هامیسی اونى تانیردی لار قایخ گمی لری گۆتوروب گئدی لار تور آتیب ناققا بالیخ توتماغا . بو اوزدن ده هر ه اؤز توتدوغی بالیغی گتیریر ساحیله و هر بالیغا بیر قیزیل آلیب گینه گئدیر بیر آیریسین توتا. ایت ده کی ائله ینددی آغاش دان اوزویون ای یین آناردی بالیخ لاری ایی لی یه ایی لی قاباغا گئدیردی. تاکی بالیخ لارین بیرین بللی ییب احمده گۆرست مَح همی ، احمد باشلیر اونون قارنین سؤكوب ایچ آلاتین ائشی یه تۆهمه یه و بیردن بیر ه گۆزوی ساتاشیر اوزویه و اونى تاپماخ همی ائله بیل کی دونیانی اونا وئریلر.

ایتی نن پیشیخ ده تئز قاچیب شهزاده ناھیده موشتولوخ وئریل لر و او دا سۆینجَح ، اؤچی احمد یین قاباغینا چیخیب اونو چکیر باغرینا. آلاھ سیزین ده مورادیزی وئرسین نجه کی اونارین مورادین وئردی.

خوی روایتی - ۵۵/۱۱/۹

روایت ائده ن : رحمتلی آنام علویه خانیم

یومونجا قصر، یئرلی کۆک لی توزدومان ایچینده گۆیه قالخیر.

اؤچی احمد کی آخشام اوستی ائوه دؤنوردی گۆردو هر یان چۆل لو بیباباندی و قصردن خبر یوخ دی. فیکیر ده یدی کی گۆردو دئولر یوردوندا بیر زاد ایشیلدیر و دیقت ائلی یین ده گۆردو اؤز انوی دی. اورادا ائله بیر یئر ایدی کی قوش گئتسه یدی قانادسالاردی آت گئتسه یدی دیرناق. چوخ دوشونسه ده گۆردو عغلی بیر یئر چاتمیر و باشینا هر كول آلن سه ده ائله اؤزی آلی ییب و اؤز اؤزونه دئدی :

" یئددی ده باشا دوشمویه ن یئتمیش ده ده باشا دوشمَز. من نییه گَرَح ایلان لار سولطانی نین سؤزون قوربته سالاردیم و اوزویو وئره ره یدییم شهزادی یه ؟ ائرمنی لر ائله یاخچی دئییب لر کی کاش موسلمانین سونکی عَقلی بیز ده اولایدی!"

اؤچی احمدین فیکری گئتمیشدی ناھید خانیمین یانینا و احساس ائلیردی کی کیشی لیج ده بیر حقّی یوخ دی. اودی کی اوتدوغو یئرده اوتدی گۆره نئینه مه لی دی.

آما ایندی ائشیدَح ناھید خانیم نان کی گۆزونون قاباغیندا او کوف قری سی بیر قورخولی دئوه چؤندی و اونون اوزونه گولمَح همی آزالدی باغری چاتدی یا . دئو کی گوله - گوله آسنیردی گۆردو یوخوسو گلیر و گئتدی یاتدی. بو آرادا ایت پیشیخ کی هر زاد دان خبر دار ایدیلار ناھید خانیمین یانینا گلیب دئدی لر:

" هئش قَم یَمه ! بیزیم شانسی میز اوردا کسب کی دئو شیرین یوخودادی. دئولرین ده یوخوسودا آغیر اولار . اونا گۆره ده یاتاندا اوزویو قویوب آغزینا یاتیب کی بیردن گئدیب اونى بارماغین نان چیخاتمی یاسان . آمما بیزیم ده بیر نَحشه میز وار . "

پیشیخ قویروغون سیرکی یه بولور و دئوین بورنونا سوخاندا ، دئو بتر دن آسقیریب اوزوح آتدانیر ائشی یه . ایت ده آتدانیب اوزویو گۆی ده توتور و وئیرناھید خانیم کی اؤپوب گۆزی اوسته قویماغی نان دئوین

- من او تورپاقلاردا دشمن قویمارام، گؤندر منی دئییرم.

همین واخت ایچری رتبه‌لی بیر ضابط گیردی، من اونا اهمیت وئرمه‌دن طلب ائدیردیم. کمی‌سار مالک، دئییه‌سن، منیم اونونلا بئله سرت، تاکیدلی طلبیمی ضابطین یانیندا دا کسمدی‌مدن پرت اولموشدو.

- نه ایستیییر بو اوغلان؟

- جبهه‌یه گئتمک ایستیییر.

- مانعه اولان نه وار؟

- بو گون آرتیق گئجه‌دن گروهون سیاهیسی حاضردير، یولا سالیریق.

من:

- لاپ یاخشی، منی ده یاز اورا... یاز، یاز.

ضابطین بیغالتی گولومسیدی‌نی گوردوم.

- حربی خدمتده اولموسان؟

- بلی.

- هاردا؟

- آغدامدا.

- هانسی بؤلمه‌ده؟

- خصوصی تعیناتلیلاردا.

- نه واخت؟

- ۲۰۰۵-جی ایلده

ضابط سوسدو.

- ائولیسن؟

- خیر.

- نیه؟

- ائولنمیشم ده... - حوصله‌له‌دن چیخدیم.

ضابط ده حس ائلدی، حربی کمی‌سارا:

- سیاهی‌دان بیرینی چیخار، یاز یئرینه.

- باخ بئله، آی ساغ اولون.

- دلی-دولو اوغلانسان.

- آدیما ائله دلی سهراب دئییرلر.

- او دلیلینی او ارمنی اجلافلارینا گوستر. وطنین دار

گونودور، سنین کیمی اورکلی اوغوللارا احتیاجی وار.

حربی کمی‌سار مالک دلی اولدو:

اولدوزلاری سایان عسگر

ULDUZLARI SAYAN ƏSGƏR

SALATIN ƏHMƏDLİ

سالاطین احمدلی

برگردان: تانای شرقی دره جک

آوریل دؤیوشلریندن سونرا هئچ جور اؤزومو اله آلا بیلیمیردیم. بیز کؤنوللو اولاراق حربی تعلیم‌لرده اشتراک ائتمک اوچون دفعه‌لرله مراجعت ائتمیشدیک. ندنسه آرزولاریمیز باش توتموردو. عسگر اولارکن خصوصی تعیناتلیلار بؤلمه‌سینده حربی خدمت کئچمیشدیم. آوریل حادثه‌لریندن سونرا آرتیق بیر گون ده ائوده قالامادیم. ایشه گئتدیم، اوشاقلار تلویزیون دان، تلفندان معلوماتلار دینلییردی. حوصلم دارالدى، چیخدیم اورادان، بیرباش حربی بولمه یه گلدیم.

- منی جبهه‌یه گؤندر.

- کؤنوللو یازیلیمسان، سهراب، اما هله واختی دئییل.

- واختیدیر، اؤزو ده بو ساعت واختیدیر، یا منی

جبهه‌یه گؤندر، یا دا...

- دلیسن.

- ایکی گروه بؤلونجیک. عبدالله او بیرى گروهون رهبرى اولاجاق. آرامیزدا مسافه اولاجاق. هامیمیز بیر یئرده گئتمیجیک، یاردیما احتیاجینیز اولماسا، بو یوکسکلیگی سیز گؤتوروب خبر ائدجکسینیز، او بیرینه ده بیز قالخاجاغیق. واخت گئدیر، تلملیک... بیز ایگیرمی بئش نفرلیک گروه ایکی یئره بؤلوندوک. من عبدالله نین دسته سیندیدییم، یوکسکلیکین گرالارینا او یغون حرکت ائدیردیک. ایکی کیلومترلیک مسافه نی دولایی یوللارلا قطع ائتمک امری وئرلیدیندن، بلکه ده دؤرد کیلومتر یئریدیک، یول اوزون، یوکوموز آغیر اولسا دا دشمن دویوق دوشمه سین دئییه فرماندهین بوتون امرلرینی یئرینه یئتیریردیک.

مئشه ساکت ایدی. اصلینده ائله سیخ مئشه ده دئییلدی. یوکسکلیک آچاق بویلو آغاجلارلا، تیکانلی کوللارلا احاطه اولونموشدو. ارمنیلر بیزیم او چتین یولو کئچه بیلجه ییمیزی عقلرینه بلکه ده گتیرمیشدیلر. بیز آخشاما یاخین قایالارین آراسیلا، همین او کوللو-کوسلو، سرت قایالارلا احاطه اولونموش طرفدن آرتیق ارمنیلرین لاپ یاخینلیغینا چاتمیشدیق... چتین و تهلوکه لی یول ایدی. گیزیر زینال عالیئوین آیاغی سوروشدو، قایانین بیرینین دبینه چیرپیلدی قالدی. اونا کمک اوچون بیر آز اللشمه لی اولدوق، آیاغی یارالانمیشدی، دیزینی قایا پارچالامیشدی. دیزینن یوخارینی اوزونده اولان کندیرله محکم باغلایب یئریندن قالدیردیق.

- یولداش سرگرد، آناسی گلر، آنامی آغلادار.

- نیه؟

- دئییر اوغوم دلی-دولودور، جبهه یه گئتمک ایسته سه، منه خبر ائلمیش گؤندرمه. اونو بو ائله تانیمايان یوخدور، قانیمی ایچر. حرصلندییم:

- من آناما سؤزومو اوزوم یولا دوشنده زنگ ائدییم. دئییه جه ییم. آنام بیلر، من بیلر.

مالک دوداغینین آلتیندا میز یلاندی:

- دلیرلر یینده قالمیشیق دا...

ضابط دینمزجه الینی چینیمه قویدو، مالکه باخدی:

- بو دلیرلر ده قاراباغی آلاجاغیق، هئچ شهن اولماسین.

- انشالله، انشالله، جناب سرگرد.

صبح تئزدن ماشینا بیرینجی آتیلان من اولدوم، لاپ آرخا اوتوراجاقدا اوزومه یئر ائلدیم.

بیزی باکییا گتیردیلر، ائله ایلك گونلردن حربی تعلیملره قاتیلدییم، معلوم تعلیملرده اشتراك ائدییم خصوصی تعیناتلی کشفیات گروهونا دوشدوم.

محاربه باشلایاندا آرتیق بیزیم اولدوغوموز حربی حصه لرده ده جبهه یه قوه لر یولا سالینیردی. حربی حصه دن چیخاندا امر آلمیشدیق کی، فضولی استقامتینده حرکت ائدک. یولدا قوه لر ی گروهلارلا بؤلدولر. بیزیم گروه هادروت استقامتینده اولسا دا تکرار یئنه یئریمیزی دیشدیلر. بیز لاپچین استقامتینده ایرلیلیردیک. بیر خیلی یولو ماشینلا گلک ده مئشه اطراف ی بیر یئرده ماشیندان دوشدوک.

- بورادان او طرفه پیاده گئدجیک، بوراداک یوکسکلیکلرین بعضیلری بیزیم الیمیزده اولسا دا اوچ هوندور یوکسکلیکدن اونلار آتسه توتولور، ترپنمه یه امکان وئرلیمیر. بیز یوکسکلیکین اتی ایله گئدجیک، ایچریلرینه ائله سیزاجاغیق کی، دویاندا آرتیق گئچ اولموش اولسون.

- حاضر یق، فرمانده.

- هادروتدا اونلارین چوخ بؤیوک حربی بازاسی واردی، دارماداغین اولدو.
- اجلافلارین بئلینی قیرمیشیق.
- بو یولا نظارت ائده بیلسک، دشمن علاوه احتیاط قوه لر آلا بیلمهسه، طبیعی کی، ظفر بیزیم اولاجاق.
- بو یوکسکلیکلر استراتژی جهتدن دشمنین الیندن چیخسا، او ظفره نایل اولاریق...
- لاچین دهلیزی بویو او قدر حربی استحکاملار وار کی، اونلارا نظارت ائتمک، خصوصاً او یولا نظارت ائتمک اوچون بیز بو یوکسکلیکلری آلمالییق.
- انشالله، انشالله.
- حق بیزیم طرفیمیزده دیر. بیز تورپاقلاریمیز اوغروندا ووروشوروق. بیزه اؤزگه تورپاغی لازیم دئییل.
- اؤزوموزونکونه ده صاحب دوران اوغوللار آرتیق وار، اوردو وار، بیز واریق.
- بیز واریق!
- بیز واریق!
- هر شئی وطن اوچون!
- قاراباغ بیزیمدیر!
اوشاقلار یئر بیئردن دیللندیلر.
...سحر آچیلیردی. عبدالله آز مدته دینجلیب یولا دوشمه لی اولاجاغیمیزی بیلدیردی.
- بئله گؤز لیلیه گؤز یوموب یاتماق اولار؟
- من یاتمایاجام، اولدوزلاری سایاجام.
گولدوم:
- سایما حافظ، اولوب-قالان توکلر ده باشیندان یوخ اولاجاق.
- نیه؟ - تعجیله منه باخدی.
- نئم دئییردی کی، اولدوزلاری سایمازلار، کئچل قا- لارسینیز...
گولوشدوک...
- منیم کئچلیمه ده درمان وار. محاربه قورتارسین، ائوه دؤنک، گئدیب باشیما ساچ اکدییره جم.
- بیر بو قالمیشدی... - محمود الینی یئلله دی.

نهایت، امره اساساً بؤیوک تهلوکه لری آدلاییب، دشمنی دویوق سالمادان گلیب چاتدیغیمیز یئرده دایاندىق، گؤز لیلیمه دن هجوما کئچدیک، هر شئی اوستوموزده اولان ال سلاحلاری و قولوموزون گوجویله گئدیردی. ارمنیلردن ایکیسی آشاغی استقامته قاچماغا باشلادی. امکان وئرمدیم... من اونلاری ضررسیزلشدیریب گئری دؤننده فرمانده هیجانلا:
- هارایدین؟
- ایکیسی قاچیردی.
- نولدو؟
- نولاجاق، دلی سهرابین الیندن ارمنیمی قاچاجاق؟
گولوشدولر. بیز تپه نی آلمیشدیق، آرتیق آرخایا خبر ائلمیشدیک. تپه لیکده اوتوروب دشمنین بورادا قوردوغو استحکاما، حربی شرایطه باخیردیق. آجمیشدیق، اوتوروب یئدیک، او گئجه نی اورادا قالدیق. صبحه قدر گؤزوموزو یوممادیق. یوکسکلیک لاچین-ارمنستان یولونا یاخین اولدوغوندان دشمنین هجوما کئچه بیلیجی ده استئنا دئییلدی. عبدالله قارانلیقدا اوتوروب گؤیده برق ووران اولدوزلارا باخیردی:
- بو یوکسکلیکلردن اولدوزلار داها یاخشی گؤرونورموش ائی.
- سن کلبجرده او داغلارین باشیندا اولسان، نئینییرسن؟
- انشالله، اورا دا گئدریک، اورا دا بو اولدوزلاری اورکله سیر ائدریک.
- انشالله، انشالله.
- بیز لاچینین بو یوکسکلیکلرینی-لاچین دهلیزینی دئییرم - نظارته گؤتورمکله...
- بلی! پلان بودور، لاچین دهلیزینه نظارتی گؤتوروب دشمنه قاراباغ، بو یئرلره علاوه حربی قوه لر گؤندرمه سینه مانع اولمالییق.
- هادروتو آلمیشیقسا...

سوسدوق... من گۆزومو گۆيدە اولدوزلارا ديكيب فكره گئتميشديم. بو زامان اولدوزلارين ايچيندن چوخ پارلاق بير اولدوز اوچدو. اوريم اسدى. نيم دئيردى كى، اولدوزون اوچدوغونو گۆرسن، كيمسه اؤلموش اولور، تانيدغيين، بيلديين...

من نماز قیلان ایديم. اما حربه گلندن بو گونه كيمي ساخلاميشديم. ايچيمده كى نگرانچيلىق منى ديديردى، «اوچدو، ان پارلاق اولدوز اوچدو».

جيبيمده گيلتدييم بالاجا يايلىغي چيخاريب اوتون اوستونه سرديم، اوستومده كيلرى چيخاريب، نمازا اوتوردوم. من قيلديغيم نمازين آدى يوخويدو. بو ائله بير نمازيدي كى، بوتون نمازداكى دعالارى اوخويوب، گئديرديم. من الله يالواريرديم كى، بو اوغوللار حق يولوندا ووروشور، بو سويوق دوزلرده، بو يوكسكيلكلرده بيزى چكيب گتيرن غيرت حسيميزى آرتير، لازيم گلسه شهيدليك زيروه سينه ده اوچالمالى اولساق، بيزى تصادفى بير اؤلوم ياخالاماسين، دشمنه قان اوددوراق، دؤيوش ميدانيندا اؤلك.

داها گويه باخماغا اورك ائلمديم، گوزلريمي يومدم. صبح تتردن علاوه قوهلر گلدى، اونلارى پستا يئرلشديرديك، آرتيق شوشا استقامتينده كى بوتون يوكسكيلكلر، پستلار اوغروندا قانلى دؤيوشلر گئتدي باره ده خبر آلميشديق. بيزيم قوهلر ده او استقامته گئديردى.

بيز آلدغيميز امره اساساً ايرليليرديك. استراتژى جهتدن اساس اولان كندلردن بيرينه گيرديك. بيز اون ايكي نفرله قفيل ارمنيلرين پوسقوسونا دوشدوك. هر طرفدن محاصره يه آليشميشديق، قانلى دؤيوش گئيدردى، ارمنى سلاخيللارى آراسيندا دا خيلى ايتكى واردى، اونلارين مييتلرى بيزيم يان-يؤرميزده ايدى. ياخينليقداكى قاينان دؤشونه دوغرو يثرييب، اورادا يئرلشمك اوچون چاليشساق دا، ارمنيلر ياخينداكى يوكسكيلكدن بيزى ووروردولار. سلاخيميز توكنميشدى. من اطرافيميزداكى مييتلره، بير آز

- حاييف دئييل كئچليلك، هفته يين يوما، بيت دوشمور، قوتور دوشمور. منيم باشيما باخ، اوت تاياسينا اوخشاير، يئدييم، ايچدييم ساچا گئدير. حاييف دئييل سنين كيمي؟!

- يوخ، دئمه ائله، ساچ دا گۆزل شئيدير، قيزلار كئچل اوغلانلارى سئومير.

- كيم دئير؟ بو اؤلسون يالاندير. بيزيم قونشو كئچل آسلان ائله بير قيزلا ائولنيب كى، قيزين اوزونه باخندا آدمين گۆزو قاماشير. اونو بينيب ده، گليب ده... - اساس كؤنولدو، آ كيشى، كؤنولدو.

عبدالله منه سارى باخاراق:

- بونو دئيه سن، هئچ بير قيز بينمهييب. توكو ده وار، ساققالى دا.

- آديما دلى سهراب دئيرديلر، قيزلار قورخور مندن.

- اؤزونده گناه چوخدو.

- يوخ، آنام...

- نولوب آنانا؟

- دئير قيزى من تاپمالييام، من ده دئيرم كى، كؤنلوم توتان اولماسا ائولنن دئييلم.

- اؤزون تاپ دا، ماشالله، بوى-بوخون. سنين دلى اولماغين - عبدالله گولدو - تويدان سونرا اوزه چيخاجاق، اوندا دا گئچ اولاجاق.

- سهرابين گۆزل اورىي وار، گلن گلينباجى ديريني اوريينه وئره جك.

- دئ ده، دئ ده به... نخجوانليلار دئميشكن، - اؤزومو ساخلايا بيلمديم.

فرمانده بيزه ياخينلاشدى:

- نسه، صحبت قورتاردى، نئجه چتين يوللار آشدنينيز، شكر، ساغ-سالاماتسينيز، بير آز زينالين آياغى...

- ياخشيام، فرمانده، بير آز جيزيلىب، باغلاديق، ساريديق، كئچدى گئتدى.

- اؤزونوزو قورويون، اؤزونوزو قورويون كى، حق ايشيميزى باشا چاتديرا بيلك.

- انشالله، فرمانده.

- دينجولين...

- بئش نفر بورادا قالاچاغیق، اونلار آتاندا جاواب وئره جک، بئشیمیز گئدجیک. بوردا قالساق اولجیک. اوندانسا او یوکسکلییه اونلارین عقلینه بئله گتیرمه دن، او تیکانلیقلا سورونوب قالخاق، آلاق. - من حاضر.

مصلحتیمیز فرماندهین ده عقلینه باتدی. بیز آلتی نفر ائله ارمنی جسدلرینین یانیندان گؤتوردویوموز سلاحلاردان دا دؤردونو گؤتوروب، ساعت ۸-ده یاواش-یاواش، سورونه-سورونه یوخاری قالخماغا باشلادیق. بیز بیلیردیک کی، بو گئدیش اولومدور، اما غیرت، ایچیمیزدن هانسیسا بیر قوه داها امکان وئرمیردی کی، اوتوروب گؤزلیک. بیز عبدالله نین الینین اشاره سیله یئریردیک، جینقیریمیزی بئله چیخارمیردیک، ائله یئریردیک کی، گئجه نین قارانلیغی آیاغیمیزین خیشیلتیسینی بئله دویموردو... بیز تپه لین دیبیله یوخارییا چوخ احتیاطلا قالخدیق، ایکی یئرده قالانمیش اوجاغین قیراغیندا اوتورموش ارمنی حربچیلرینی گؤردوک. عبدالله الیه اشاره ائلدی:

- اطرافی گؤزدن کئچیرین.

یوکسکلیین اوستونده - عسگرلردن اون متر آرالیدا بیر یئر گؤرونوردو. عبدالله الیه منه اشاره ائتدی کی، سن اورانی نظارتدن بوراخما.

دالبدال آتدیغیمیز ایکی ال نارنجکسی اوجاغین اطرافینا بیغیشانلاری محو ائلدی، بیری دئییه سن، ساغییدی، اونو دا تئز ضررسیزلشدیردیک، سسه چؤله تۆکولنلری نارنجک آتشینه توتدوق. اورادا سامر شهید اولدو. بیز اونون جسدینی کنار چکدیک. هر شئی اونودوب ایچریدن کیمنین چیخماسینا امکان وئرمیردیک، ایچریدن ده سس گلیمردی.

- بوردا، دئییه سن، ائله ایگیرمی-ایگیرمی بئش نفر اولوب.

- بیلیمک اولماز.-عبدالله دپلندی. عبدالله سامرین شهید اولماسیندان برک سارسیلیمیشدی. هر بیریمیز غضب ایچینده ایدیک. عبدالله:

بیزدن کناردا سلاحلاری دوشوب قالمیش ارمنی جسدلرینه باخراق:

- فرمانده، اجازه وئر، اونلاری ائله اؤز سلاحلاریلا ووراق.

- اونلارا یاخینلاشمایین، بیلیرلر کی، سلاحیمیز یوخدور، اما قاراپالتارلیلاردان-بیزدن ایت کیمی قورخورلار، یاخینلاشماغا اورک ائتمه یه جکلر، اما بیر-بیر، تک-تک بیزی اولدوره بیلرلر.

- سول طرفده کی ارمنی تک تیر اندازی سرراست آتیر.

- اوندا ساغداکیلاری گؤتوره جم.

من سورونه-سورونه ارمنی جسدلرینه یاخینلاشیب، اوست گئییمیمی چیخاریب یئر سردیم، ارمنیلرین سلاحلارینی، اوستلرینده کی گلوله لری، نه وارسا آراسینا ییغدیم، بوکوب آرخامجا سورومه یه باشلادیم. گئری دؤندوم، آرامیزدا پایلاشدیق.

...اوچ گون ایدی کی، اوردا محاصره دیدیک، سو اوزینه سحر تئزدن یارپاقلارین اوستونده کی شئه دامجیلارینی یالاییردیک، اولاردان یئیردیک.

دشمن مقاومتیمیزین ضعیفلدیینی دوشونوردو، بیز سیغیناجقدان چیخمیردیک، قایانین آلتینا گیرمیشدیک. آخشام عبدالله منه دئدی:

- گلسنه بیر قالخاق یوخاری.

- پیس اولماز، اما نئجه؟

- دشمن بیزیم ضعیفلدییمیزی دوشونور، قوی ائله دوشونسون. بیز ایشیمیزده اولاق.

- یاخشی فکردی، اما... نئجه...

بیز دشمنین دمیر محجرده کی بایراغینی قیریب چیخاردیق. سامرین ایپک کیمی یومشاق بایراغینی سانجدیق.

اوشاقلار یوخاری گلنده سامرین شهید اولدوغونو بیلدیلر. هر کس قلبیله یاناشی، دوست ایتکیسینین آجیسینی دا سانکی ایچینده چکیردی... بیز یوکسکلیگی آدیغیمیز او گنجه صبحه قدر سامرین جسدینین یانیندا اوتوردوق. عبدالله دانیشیردی:

– خصوصی تعیناتلیلارین حربی تعلیمی کئچیریلیردی. اوندان بیز سامرله اوچ ایل ایدی کی، حربی تعلیم لردیدیک. بیزیم چوخ گؤزل معلمیمیز واردی. هر بیر سری بیزه اینجه لیکلرینه قدر اؤیردیردی. خصوصی تعیناتلیلارین، اؤزونوز بیلیرسینیز، ائله مقاملاری وار کی، اونلارا بیه لیردیک. بیزه یاشما دئییردیلر. ترکیبیمیز ضابطه، گیزیر، چاووش و عسگرلردن عبارتیدی. سامرله من چاووش ایدیک. هر جور دؤیوشلره، حربی یاردمیمیز تعلیملرینه ییلنمیشدیک. بیزیم یاشما-دا ائله اوغلار وار کی، عراق، افغانستان، بیرینجی قاراباغ، ایکینجی قاراباغ محاربه لرینین اشتراکچیسینی اولوب. سون واختلار اؤریل دؤیوشلریندن سونرا داها ایپه-ساپا یاتمیردیک، غیرتیمیز یول وئرمیردی. حربی رهبرلیک گلیمیشدی، گؤروش کئچیریلیردی، سامر اوردا فرماندهه سانکی یالواریردی کی، سیز عالی باش کمانداننی راضی سالین، امر وئریلسین، قاراباغ گیرک. بیز باخ بو دسته ایله او قاراباغی آلماساق، اوندان بو شرف بیزه حرام اولسون. کیشی قان-قان دئییردی. اوندان فرماندهه اونو چینیندن قوجاقلاییب دئدی:

– ائله بیز ده او گونو گؤزلییریک. بیر آز صبرلی اولاق.

– بو دؤیوشون باشلاناجاق گونونه قربان کسه جم.

سامر محاربه باشلایان گون-صبح تئزدن بیز امری آاندان مایاللاق آشا-آشا پادگانین حیطینده جؤولان ائدیردی. دلی-دولو قارداشیم، باری او ظفر گونونه قدر...

– کناردان قاپییا یاخینلاش، ایچری گؤزیاشاردیجی آت.

امره عمل ائتدیم. بو زامان بوغوق بیر سسله چؤله چیخان ضابطی گؤردوم، چکدیم، آلتیما سالدیم. گؤزومو قان توتوموشدو، سامرین اولومو ایچیمده کی انسانی حسلری یئمیشدی.

او واخت اؤزومه گلدیم کی، چکیب اونو الیمدن آلدیلار، من اوندان ساغ یئر قویمامیشدیم. ایچری تمیز ایدی. عبدالله اوشاقلاردان بیرینه:

– آشاغی دوش، خبر ائله، ییغیلین گلین...

عبدالله بو سؤزلری دئییردی، اما گؤروردوم کی، گؤزلری پاریلدا بیر، آغلا بیردی.

بیزیم گؤزلنیلیمز حمله میز عملیاتین اوغورلا باشا چاتماسینا امکان وئرمیشدی. یوکسکلیکده ارمنیلرین سیغیناجاغیندا ارزاق، سو، هر شئی واردی. عبدالله بیر شوشه سو ایله شهید اولموش سامرین دؤرد گوندور سوسوزلوقدان قوروموش دوداقلارینی ایسلاداراق:

– سن شهادته یوکسلدین قارداشیم، – دئییب، قالان سویلا دا اونون اوزونو یودو. – مبارک اوزونه جنتنین سویو سپیلسین، – دئییب هؤنکوردو.

سونرالار بیلدیم کی، اونلار بئش ایل بیر یئرده خصوصی تعیناتلیلاردا تعلیم کئچیلر، بیر یئرده بئش ایل دؤیوشولر، حرب تعلیمینه ییلنیلر.

– سیز ده منیم قارداشلاریمسینیز، اما دوزگون باشا دوشون، تیکمیزی بئله بئش ایل بیر-بیریمیزله بؤلوشموشوک.

– سنین کیمی دوستلارا جان قربانندی، فرمانده. او، شهادته قوووشدو. الله او سعادت بیزدن اسیرگمه سین، – دئییب یانان ایچیمی تۆکدوم.

– بیزیم آرزولاریمیز واردی.

گؤزوم سامرین یاخاسیندان گؤرونن بایراغا ساتاشدی، چکیب چیخاردیم.

– سامرین بایراغی بو یوکسکلیکده دالغانسین گرک.

ياراتميشدىلار. بيز اونلار يىز دا يىتمكلىرىنىن توكىدىنى گۇردوك.

- چوخداندير، دئيه سن، يارديم آلمايىبلار.

- بىر-يىكى كىسرو، سو وار.

- كىسرو لىر گۇتور، بۇلون يىئىن، سو يو احتياطلا ايشلدىك، سحر امرى بىلجىيك.

... بيز گونلر ايدى كى، يىمك يىمىردىك، اوشاقلار نه واردىسا آرالارىندا بۇلدولر، اما هئچ كىمىن بوغازىندان كئچمىردى ائله بىل. سامرىن اوستونه سالىنىمىش بايراقلا اوزونو اۇرتموشدوك.

- منه قالسا سامرى بو يوكسكلىكده دفن ائىردىك. بو يوكسكلىكده ده اونون آدىنى وئىردىك: «سامر يوكسكلىكى».

سامر بىر مسلمان كىمى عزىزلىرىنىن اويودوغو تورپاقدا دفن اولونماستىنى وصيت ائلمىشىدى، - عبدالله قىرىق-قىرىق كىلمه لرله - قارداشى واردى، جوان رحمته گىدىب، دئيه سن، اونونلا ايكىز تايىدىر، يانىندا اۇزونه تورپاق دا ساخلا تىدىرىب، بىر گىلمىشىك، بىر ده بىر يىرده اويوياجاغىق دئىيردى...

سوسدوق، دانىشماق اوچون سۇزوموز ائله بىل بىتمىشىدى...

صبح تئزدن گونش شعالارى يوكسكلىين باشىنا ائله شىغىمىشىدى كى، كۇلگه لىك گزدىك.

- سامرىن جسدنى اىچرىيه، سىغىناجاغا چكك.

هئچ نه دئىدىم. چئورىلدىم، زنگزور استقامتىنده گلن بولودلارا باخدىم، اوزاقدىدى. بيز سىغىناجاغىن هر يىرنى الك-ولك ائلىدىك، هئچ نه يوخويدو. خبر گلمىشىدى كى، قوه لر گلىنجه اوچ گون ده اورادا قالمايىق...

من سىغىناجاقتا سامر اوچون يىر ائلىدىم. چۇله چىخاندا حىرتدن گۇزلىرىم بۇيودو. گونش بىر آندا يوخا چىخمىشىدى سانكى، قاتى چن، دومان يورغان كىمى يوكسكلىين اوستونو توتموشدو:

- سنه اينانمايان كافىردىر، ائى بۇيوك يارادان! چترىن ده چندن اولدو شهيدىمىز اوچون. من تام امين

- بو دۇيوشدور، فرمانده، -يرلى چىخدىم، -بىز تئاترا گىلمىشىك، دشمنله دۇيوشه گىلمىشىك، بو محاربه دير، محاربه ده اۇلوم اولاجاق، بيز ده اۇلجىيك. سن فرمانده سن، هر بىرىمىزىن ايتكىسىنه دۇزه جكسن، - اشاريله ارمىلىرىن جسدلىرىنى گۇستردىم، - سامرىن قانى يىرده قالمادى. اونسوز دا محاربه قربانسىز اولمور، وطن يولوندا قربان اونون مرد اوغوللارىدير. وطن يولوندا جانىمىز فدادىر. او شهادت شربتىنى الله بىزه ده نصيب ائلىسن، اۇلنده بىله سن كى، نه اوچون اۇلورسن.

- صداقتىمىز شرفىمىزدير. وطنه صداقت ائله بونونلا اۇلچولور. بيز بونو بىلىرىك. وطن، باشىن ساغ اولسون! سن وار اول! - مراد يىرىندن قالخىب قوللارىنى اطرافا آچاراق - بو تورپاق اوتوز ايل ايدى كى، دونوزلارىن آياقلارى ائتىندايدى. بيز گىلمىشىك. بيز بو گونه كىمى نه زحمتلر چكىب محاربه نىن طالعىنده ان بۇيوك يىئىلىكلره امضا اتمىشىقسا، محض اىچىمىزده كى - سامرىن ده اىچىنده كى او وطن عشقى سايه سىنده دير.

- من بو آلچاقلارىن جسدلىرىنى بورادا گۇرمك اىسته مىرم - دئىيب صابر قالخدى، - بيز هانسى يوللا بورا چىخدىقسا، نئجه چتىنلىكله بورانى آلدىقسا، اونلار دا او يولدا قورد-قوشا يىم اولمايدىر. تۇكون بو جسدلىرى بو يوكسكلىكدن، اونلارىن جسدى بئله بو يوكسكلىكده قالا بىلمز.

من عبدالله ايله ارمىلىرىن سىغىناجاغىنا گىردىك. بو زامان قولاغىمىز سس گلىدى، چئورىلدىك. بى سىم دن ارمىلىر تالاشلا نسه سوروشوردو. من ارمىنجه بىلمىردىم. عبدالله ياخىنلاشدى، آپاراتى گۇتوردو، اولجه قولاغىنا كئچىردى - «ياشما گلير، گۇزله» دئىيب، ارمىنجه ده بو سۇزو تكرر ائلىدى. ارمىلىرىن هاى-كويو اىچىنده عبدالله اونلارىن آپاراتىنى آياغىنىن آلتىنا سالىب ازدى. اىچرىده - تپه نىن اىچىنده دىغالار اۇزلىنه ياخشى شرايط

- سامر دە آوریل دۇيوشلرينده دشمنه قان اوددورانلاردان بيريدي. دۇيوش بيزيم ساحلى قوهلرين غلبه سيله نتيجهلندي. ترترده تاليش كندي اطرافينداكى يوكسكليكلرى، جبراييلدا للته يوكسكليگى، جوجوق مرجانلى، گورانويون گلستان كندي، ترترين قازاخلار كندي، سوقووشان كندي استقامتينده بوتون يوللارى اله كئچيرديك، اوندا ۲۰۰۰ هكتار يثريميزى آزاد ائتميشديك.

- اوندا ارمنيلىره پ ك ك عضولى ده كمك ائديرميش.

- سامر كيمي اوغوللار هاميسينين ديزيني يثره ووردو.

- بيزيم بو يولدا شهيد اولان هر بير سامريميزين خاطرهسى عزيزدير.

- بو خبرى اونون عائلهسینه نئجه وئرهجم؟... - عبدالله اينيلدهدى، اوندا بير داها بيلديم كى، سامرين ايتكيسى اونون اوچون آغير ايتكيدير.

اونا ياخينلاشديم. يانيندا ديزيم اوسته چؤمليديم.

- فرمانده، كاش بو محاربه غلبه ايله نتيجهلنسين، سامرين عائلهسینه بو خبرى من آپارارام، ايشدير ممكن اولماسا، منيم شهيد اولماغىمى عائلمه شخصاً اؤزون خبر وئرسن، دلى سهرابين روحونو شاد ائتميش اولارسن.

دومان يوكسكليگى يورغان كيمي اؤرتموشدو، اطراف گؤرونوردو. عبدالله ائله بيل دارىخدى، دلى كيمي يثرىندن قالخدى، اوستوموزه جومدو: - واللاهي-بيللاهي، غلبه نين سونونا كيمي بيرينيز اؤلسينيز ها، جسدينيزى اودا آتارام...

- اولدو، فرمانده. جانيميزى دا، جسميميزى ده وطنين غلبهسى نامينه قوروياجاغيق...

محاربه بيزيم غلبمىزله قورتاردى، عبدالله قاضى اولدو، آياغينين بيرينى شوشانين آزاد اولوندوغو گون ايتيردى. مراد شهيد اولدو، من، دلى سهراب ياشاييرام، آرابير شهيد اولان دوستلاريمين عائلهلرينه باش چكيرم... ايچيمده ايتكىلريمىزدن دوغان داغ بويدا كدر وار. او كدرى ظفر شربتينه قاتيب ايچمك طالعيميزه يازيلىميش...

اولدوم كى، الله ين سئودىي قوللاردان بيري اولدو سامر. اونون جننتده اولدوغوندان تام امينم. الله يم، بيزه ده بله دۇيوش يولوندا شهادته قوووشماق نصيب ائله!

من صابرين بو سؤزلرينده بؤيوك حقيقت گؤروردوم.

- بورا لاچيندى. داغلارين گونشى، چنى، دومانى ايستدىي آن سنى ياخالار. كرمى داغلاردا چن-بورانا سالان، اورادان دا ساغ چيخاران اللهدى.

- سامر ده ائله حق عاشيغيدير. والله، گؤزل عائلهسى واردى، بير قيز اؤولادى قالدى.

- سامر قهرماندى، اصل قهرمان، آوريل دۇيوشلريندن اوزو برى سامر تامام ديشميشدى...

عبدالله دانيشيردى - آوريل دۇيوشلى زامانى - ۲۰۱۶-جى ايلده حربى بيرلشمه لر آراسيندا توققوشما اولدو. آذربايجان و ارمنستانين، بير ده بو قاراباغداكى ديلغىرلارين حربى بيرلشمه لرى آراسيندايدى. ۱۹۹۴- جو ايلدن برى بلكه ده ايلك، آغير، شدتلى دۇيوشلر ايدى.

- ۲۰۱۰-جو ايلده چايلى ياخينليغيندا بيزيمكيلرله قاراباغداكى او شرفسيزلر آراسيندا دا توققوشما اولموشدو.

- هه، اوندا الهام على اف، ساركيسان و مئدوئديئو گؤروشدو، بو گؤروش اوچطرفلى صلح دانيشيغى ايدى، اما نتيجه سى اولمادى.

- مبارز ابراهيمو اوندا شهيد اولوب.

- مبارز ابراهيمو دشمنين ايچينه گيرير، ۵۰ موردارى اولان سلاح انباريني پارتلادير.

- پارتلايشدان سونرا چيخا بيلمير، محاصره ده قاليب، سونا قدر دۇيوشوب، بئشيني يثرىنده اؤلدورور، دؤردونو آغير يارالايير. مبارز ائله چايلى كندينده پوسقويا دوشوب. - آلچاقلار كندين ايچينده تيكانلى مفتيلردن عبارت استحكام قوروموش، اونو كئچه بيلمىيب، اوچ گوله ياراسى آليب.

- جمهور باشقانى ايگيديميزه «محاربه قهرمانى» آدى وئردى.

«...بیزیم عباسقولو .»
آ. قریبادوف

اینانا بیلمه‌دی قولاقلا رینا،
بیر ده خبر آلدی :
- نئجه... نه دئدین؟!
بیر ده - تابوتودور، - دئدیله - اونا
سفیر آلتکساندر قریبایدین .

دنیا گۆزلرینده قریبلشدی،
سما ایکیلشدی، یئر ایکیلشدی .
سو بودو بدنی نئجه پیس اولدو،
وطنداش صنعتکار وطنسیز اولدو .
گۆردو کی، ازلدن بو دنیا شردی،
اۆلدورن بشردی، اؤلن بشردی .

پوشکین

نئجه قارشیلادی گۆر منی داغلار،
یولوم گۆر هارادان هارایا دوشدو .
«عقلدان بلا»نی یازان صنعتکار
اۆزو ده عقلدان بلایا دوشدو .

ائله بیل دنیانین بد ایلی اولوب،
هر دویمان اورکده مؤهنت گۆرورم .
ایندی ذکالیلار شوبه‌له‌لی اولوب،
یالنیز

رتبه‌لییه حرمت گۆرورم .
روسیا یوردونون بؤیوک اوغلودور،
گۆر نئجه قاریشدی
شهرتی یاسا .

من بیر وخت دئمیشدیم: او، عقلیدیر،
بدبختلیک گۆزلییر اونو هارداسا .
بیر وخت، ایران ایله محاربه‌ده،

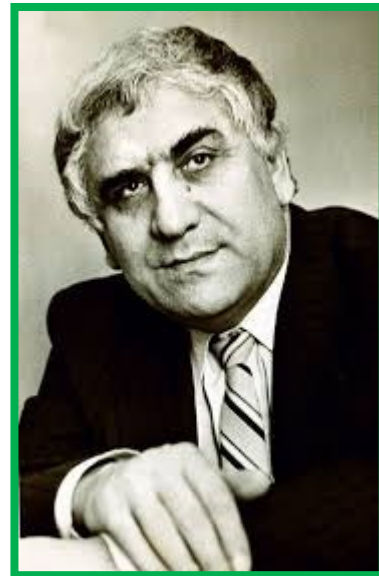
شعیریمیز - شاعیریمیز ŞEİRİMİZ - ŞAİRİMİZ POEZİYA

زمره قوشو

ZÜMRÜD QUŞU (2)

مولف: نریمان حسن زاده
NƏRİMAN HƏSƏNZADƏ

برگردان : حسین شرقی دره جک

پوشکینین یولدا دوستو قریبایدوون تابوتو ایله
قارشیلشماسی و عباسقولو آغا باکیخانوو ایله
تانیشلیغی .

« ... بیزیم ان یاخشی آداملاریمیز خبرسیز -
اترسیز آرامیزدان یوخا چیخیرلار .»
آ.پوشکین

حیاتین سس لری گوشوم دا هپ فریاد ائدیر.
محمد هادی

اورینین سۆزو شاعرین،
 کیم دویار توراجین قریب سسیندن .
 هله خبرسیزدی اۆزو شاعرین،
 سککیز ایل سونراکی فاجعه سیندن .
 هله بیر ایشی وار،

یازماق-یاراتماق،

او هله یول گئدیر داغ کندلریله .
 قافقاز آغلا یا جاق شاعره بیر واخت،
 صبحی شعرینین شاه بندلریله .

ایز وار - قوما دوشور،

صحرا دا قالیر،

کئچیر نئچه یولدا ن یوللاری عمرون .

کیمی - الهامیلا دنیا دا قالیر،

کیمی - او الهاما داش آندیغیچون .

فکرلی دورموشدو یئدیینده آت،
 هاوا توتولوردو، شر قاریشیردی .
 سانکی قوجا دنیا - بو قوجا جلالدا
 قوروبا چاتدیقجا فاغیر لاشیردی .

داها قیزدیرمیردی گونون نفسی،
 درین دره لرده ماوی بیر آخشام .
 قارتال قانادیتک داغین کؤلگه سی
 کندلرین اوستونو اؤرتموشدو تامام .

«سلام... عزیز پوشکین - ...»

بو ناگاهان سس

آییلندی شاعری درین خیالدا ن .
 قانریلب گؤردو کی، دوروب اوزبوز
 مایور موندیرینده داغلی بیر جاوان .
 باخیر هیجانلی، اوریبی سشده،
 غمی - گؤزلرینین قاراسیندادی .

اونو چاتدیردی لار شانا، شهرته .

گؤزل شاعر ایدی،

مشهور دیپلومات،

ائه، اونو گولدوروب آغلاتدی حیات .

چاتیب قاشلارینی باخدی ضد ایله،

بو یول - کاروان یولو، تابوت یولویموش .

شاعر فاضل خانین،

شاهزاده ایله

تیفلیس سفرینین معناسی بویموش؟!

دانیشماق ایسته دی، سوسدو بیر آنلیق،

سونرا تأسفله یول چکدی گؤزو .

پوشکین

او واخت باخیشیندا بیر نیگار آنلیق،

بیر آز دا تهلوکه دویدوم من دوزو .

کئچیردی عمرونو بو یولدا، ایزده .

بیر گولله نئجه ده هدفه دییب .

بعضا سایلمیر یق ساغلیغیمیزدا،

تعریف قبریمیزه دئییلیر، حیف!

بسله دی قوینوندا اونو بو تورپاق،

قار دوشدو او یولا، او ایزه بعضا .

سئوینن بیر قلبی قلبن اوخشاماق

چیخیر یادیمیزدان نه ایسه، بعضا .

بودور طالعییمیز،

سون منزلیمیز،

تابوتدا گور نئجه عزیز اولوروق .

آجی سؤز دئمه یه هوسکاریق بیز،

واختیندا - خوش سؤزه خسیس اولوروق .

قافقاز!

اون ایل، دوز اون ایل،
خیر-شر گۆرموشوک ...
شاعر، خیر-شر .

ایسته‌دی دئسین کی، او، هدفیدی
نئچه خبیث قلبین -
ایسته‌دی دئسین، -
«تورکمنچای صلحو»نون موللیفیدی،
من او تراکتاتین ترجمه‌چیسی .
اوریی دولویدو صحبت آچماغا،
نیطقی توتولموشدو ائله بیل آنجاق .
بوردا ترجمه-حال دانیشماغا
نه هوس واریدی، نه امکان، نه واخت .

مایور
خبر یاییلمیشدی چوخدان تفلسه،
سیزی گۆزلیبردیک اوردا هامیمیز .
بیردن اوریمه دامدی نه ایسه،
گلیب قارشیلادیم،
تک قالما یاسیز .
گئدک، آلتکساندر سترگئیچ، گئدک،
لنگیسک یوللاردا ایتیب-باتاریق .
بیر آز آغیر اولور - تابوتدو او یوک،
برک سورسک آتلاری، گئدیپ چاتاریق .

* * *

بیر احترام دویدو هر کلامیندا،
پوشکین جاواب وئردی: - گئدک، بویورون .
او قیمت ده وئردی اؤز عالمینده
نزاکت حسینه بو گنج مایورون .

ائله بیل داغیلدی قلبینده کی غم،
باخدی قارا گۆزه بیر رغبت ایله .
آدینی سوروشدو آستاجا بو دم،
-عباسقولو، - دئدی او، حرمت ایله .

آتین قانتارغاسی - یهرین اوسته،
قام چی - چکمه‌سینین بوغازیندادی .

پوشکین

مایور، تصادف دو بلکه بو آخشام،
اوشودوم داغلارین بوز نفسیله .
بیر آز سیزدن قاباق قارشیلاشمیشام
بیر قلم دوستومون جنازسیله .

بیلیمیرم نه سیرردی طبیعتده بو،
تئر گئدیر استعداد صاحب‌ریمیز .
سفیر آلتکساندر قریبایدوو، -
یقین تانیمامیش اولمازسینیز سیز؟

بلی. مرکب‌دی حیات دوغروندان،
بیری آز یاشاییر،

یانیریق اونا .

بیری ده خاطره دانیشیر اوندان، -
دئییر یاخشی، یا پیس، اؤز انصافینا .

بیر آلماز پارلاییب سؤندو ائله بیل،
بیر آن دومانلاندی او ماوی گۆز لر .

مایور

بیز چۆرک کسمیشیک

پوشکین ده گوردو کی، او فکر لیدیر،
سۆز دئمک ایستییر، دیلینی بیلیمیر .

* * *

بیر حیطه آت سوردولر،
یوز حیطه سس دوشدو، سس .
چاغیر دیلار: آی فیلانکس!
اثنیتدیلر، یویوردولر،
اوزنگیدن یاپیشدیلار،
گوردوشدولر .
لولیندن سو تۆکدولر،
یویوندولار،
چکمه لری سویوندولار .
آدلادیلار باخا-باخا،
اؤن اوتاقدان یان اوتاغا .
یئریدیلر گبه اوسته،
خالی اوسته .

یئریدیلر

چمنلرین گولو اوسته .
باخدی پوشکین،
او قورخدو کی،
کینکلر اوچوشارلار،

آتلاری سوردولر، داغی آشدیلار،
یولدا بیر آتلیلا قارشیلادیلار .
گوموش قانتارغانی چکیب بو آرا،
حربی سلام وئردی آتلی مایورا .
سونرا بیلدیردی کی، سیز بیواختسینیز،
اونلار تیفلیشدهدی .
چوخ اوزاقسینیز .

بو یاخین کندلرین بیرینده قالاق،
صباح، آلا-توران قالخیب آتلاناق .

مایور فکر لیدی، پریشانیدی،
دوستون طالعیندن نیگارانییدی .
قوناق اولماسایدی

او، «یوخ» - دئیردی،

گئجه صبحه قدر آت سیپردردی .
چاتاردی تفلیسه هامیدان قاباق،
- تانیش اول، پوشکیندی بو عزیز قوناق .

بیزیم شاه اسماعیل ختایی کیمی ...
شاه یوخ،

روسیادا شعرین شاهیدی .

سما اوری بی وار، اولدوز عالمی،

یولوستو دؤندوک کی، تیفلیس اوزاقدی .
قوجا دوشوندو کی، نه ماراقلیدی،
«عباسقولو آغا بلکه حاقلیدی؟»

روسون سالداتی وار، بیر ده سونگوسو
روسون شاعری ده؟ ...

بیلمزدیم دوزو .

قافقاز آدامیدی اوزدن ائله بیل،
یوخ، اما قافقازا او بلد دئیل .
تسللی وئیردی قوجا اؤزونه،
اوزونده تبسم، باخدی اوزونه .

قافقاز !

روسیانین «ایستی سیبیری»
 کیم اونا آد وئریب، کیم بلد ایمیش؟ !
 او ایندی گۆردو کی،
 قافقاز سفری
 نئچه تمیز قلبه سیاحت ایمیش .
 مایور صنعتیندن دئدی قوناغین،
 یوز قلبه نور ساچدی بیر قلب آتشی .
 ضعیف ایشیغیندا دوردو چیراغین،
 پوشکین - روسیانین شعر گونشی .
 بیر آز آلنی گئنیش،
 بویو گۆدهرک،
 گۆزونده
 ایلنیب بیر کدر دورور .
 اوزادیب خطینی چنسنیدک،
 قالین دوداغییلا برابر دورور .

پوشکین

بو عادی گبه دیر ان بویوک اثر،
 یارادان - ساده بیر قادین الیدی .
 منیم عنوانیما دئییلن سۆزلر
 اونون شرفینه
 دئییلمه لیدی .
 پوشکینین گۆزونده
 گولدو بیر باهار،
 دئدی - :
 غریبه دی داغلی حسینیز .
 قوناق اولدوغومدان خبرینیز وار،
 اسیر اولدوغومدان خبرسینیز .
 صنعتین سرری ده بو حیکمتده دی،
 بودور اوریین ده دعاسی بلکه؟
 صنعتی ابدی اطاعتده دی

ایکلر وار گبه اوسته، -
 هور کوشرلر، قاپیشارلار .
 چیچکلر وار گبه اوسته،
 ازیرلر، بوزوشرلر .
 هر ایلمه سی، -

موغاماتین

اوخونامیش

زنگوله سی !

نئچه رنگ وار بیر گبه ده، -
 یوز موسیقی،
 یوز آهنگ وار بیر گبه ده .

کیم دئییر کی،

بیر اوتاغا دنیا سیغماز، -
 بیر گبه یه کۆچورولوب
 بوتون قافقاز .

آمان الله !

بو رنگ ندیر... ایشیق ندیر !

طبیعتی - بو طبیعت،

گۆزلییه - بو گۆزلییک

علاوه دیر .

بو صنعتی، صنعتکاری

خبر آلدی بویوک شاعر .

آیاغینین باشماغییلا،

دوداغینین یاشماغییلا

بیر قادینی گۆستر دیرلر،

دونوب قالدی بویوک شاعر .

اونا دئمیش دیرلر وحشیدی قافقاز،

گولله دن،

خانچالدان گۆزله اوزونو .

یوخ، قلبه

گۆزلییک بخش ائدیر قافقاز؛

سولار عکس ائلییر اونون حسنونو .

کندلی دنیاسینی خاطر لایبیردی .
 دوروردو گۆزونده آرینا قاری،
 اونون تیکمه لری، توخومالاری،
 ساپلاردان هۇردویو جانلی نغمه لر ...
 «نه اونون ال ایشی، نه بو گبه لر
 هله بیر سرگییه قویولما ییبدی
 بونلار اوخونما ییب، دویولما ییبدی ...»

اوچور اوزاقلارا شاعرین فکری،
 گۆره سن قریبه تصادف ندیر؟
 مایور دانیشیر کی،
 گبه دن بیر
 قراف پاسکئویچین منزلینده دیر .

خالییلا بزه یب بوتون بیر دیوار،
 ناخیشلار دیلینده مدحیه اولوب .
 بیر محل آدیندان آپاریبیدیلار،
 قرافا آد گونو هدیه اولوب .

قوجا

عباسقولو آغا اۆز بالامیزدی،
 اونون هر گلیشی بایرامیزدی .
 گذاری دوشنده بیزه هر دفعه،
 قونوم-قونشولار دا گلر، گۆروشر .
 عادتدی، قوناغین اۆزو بیر ائوه،
 سسی-صداسی دا یوز ائوه دوشر .
 سن ده... عزیز قوناق، یادیندا ساخلا،
 قوناق قدم باسسا، ایل بوللوق اولور .
 بیز تانیش اولوروق اول قوناقلا،
 سونرا بو تانیشلیق قوهوملوق اولور .

انسانین نزاکت قایداسی بلکه؟
 گبه نین رنگلری دینه بیلردی،
 قادینین بیر کلمه سۆزو یوخ ایدی .
 اورک یوغرولموشدو بو دویغولاردان .
 او، زمرد قوشویدو قولسوز، قانادسیز .
 اوز-اوزه دورموشدو ایکی صنعتکار،
 بیرى - اۆز آدیلا،
 او بیرى - آدسیز .

شاعر حیران قالیب، قادین لال دورور،
 حیادان تیتربیر یارادان اللر .
 بئله جه دورسون مو؟ -
 عصمتی قویمور .
 گئتسینمی؟ -

قوناغین خاطرینه دیر .
 یوخ، قوناق حساسدی، او قلبی دویور،
 باخیر ائو صاحبی نابلد کیمی .
 گبه سی یوز دیلده نغمه اوخویور،
 اۆزو سکوت ائدیر طبیعت کیمی .

پوشکین

لاییق اولاجاغمی سنین آدینا؟ -
 بیرجه کیتابیم وار، بودور هدیم .
 یازیر ایکی کلمه: «استاد قادینا»، -
 هانسی کیتابییدی دئییه بیلرم .
 خالی دا - قافقازین بیر گوزگوسویدو،
 قادین اورینین شئریتیدی .
 پوشکینین یازدیغی اورک سۆزویدو،
 بلکه ده شاعرین ضمانتیدی؟

نلری، نلری، داها نلری،
 آنا باباسینی خاطر لایبیردی .
 قدیم عادتلری، عنعنه لری،

روشوت اۇيردېيدى ھر گلن بېزە،
«ھەدە» آدیپلا وئرك تڧلیس لیه ...

دونو دوداغیندا بیر ایستی نفس،
«قوناقلار یورغونو، ھئچ یاخشی دوشمز.»

قوناقلار یاتدیپلار،

یئرلر یانبایان،

اونلار تک قاپی یوخ، اورک آچدیپلار .
بیر گبە نظری چکدی او باشدان،
یهرین ترکینه باغلامیشدیپلار .

او گبە قادینین بیر تھفە سیدی،
بارماقلار اونو دا ناخیشلامیشدی .
بیر یوردون گۆزلیک خریطە سیدی،
پوشکینه یادگار باغیشلامیشدی .

سیز شاھید اولدونوز، الوداع، داغلار،
بیر زمرد قوشو وار، بوردا قانادسیز .
دایاندی اوز-اوزە ایکی صنعتکار،
بیری اۆز آدیپلا،

او بیری آدسیز .

دئیردی سسیندە، سۆزوندە ماراق،
پوشکین چای ایچیردی، قوجا دئیردی .

دۆشکچە اوستوندە «بارداش» قوراراق،
قوناغا حرمتلە گولومسییردی .

شاعرین قلبیندە باشقایدی ھوس،

لاکین سینەسینی اوشودوردو بوز :

قوجا... بو قادینین آد گونوندە بس

قراف نہ گۆندردي؟ ..

نیە سوسدونوز؟! !

قوجانین قاشیندا، کیرپیندە دن،

فکرینین دیلیلە نسه دئیردی .

ماھود پئنجینین قولتوق جیبیندن

قلیانین چوبوغو گۆزە دییردی .

اونون اوتوروشو ائلە بیل بو دم،

عصرلە، زامانلا حق-حساب ایدی .

بئلە عالیجناب، بئلە محترم

سوسماق – یوز سوالا بیر جاواب ایدی .

گلدی بی قفیلدن اوریی دیلە،

آغزی اووسونلویدو، سینەسی دولو .

قرافین ھدیە آلماسی ائلە

بیزە مکافاتدی بو ساعت، اوغلوم .

بیزیم طالعییمیز، حیثیتییمیز ...

داھا آغارتمادی او قلبی تمیز .

قوجا نئجە دئسین، نئجە، بیلەدی،

قوجا قوناقلاردان کئچە بیلەدی .

دئمک ایستییردی :

« کندە تالاندىق،

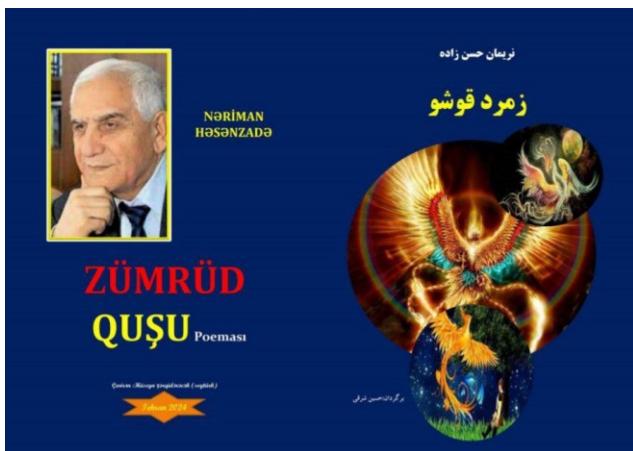
طالع رحم ائلدى، یئنه دولاندىق .

قرافین حرمتی قالسین اۆزونە،

بوردا كول اوفورور ائلين گۆزونە .

عادت-عنعمیز قویولوب لاغا،

دیلیمیز، دینیمیز قویولوب لاغا .»

اوزاوسن سنگرىنلە،
يەرلە كاركور آتيني.
پاس باغلاميش خنجرينلە،
اۋز ايچيندە گۈزگۈرتى
اۋلورسنمى، دئە، همدردىم!؟

اودونا سو سپه سپه
بو گونونه نازيرسنمى،
يوخسا نره چكه چكه
پوسكورمه يه حاضيرسانمى،
گليرسنمى، دئە، همدردىم!؟

من ايندى ايناندىم كى،
دونيدا
ان ظولوم ايش
آيرىلىق،
نه ده اۋلوم،
بونلارين هئچ بيرى دئيلىميش...
عكسینه
اونلاردان دا بئترى
گله جگينه
اوميد باغلاييب،
اۋزونو
تيكان اوسته ساخلاييب
يول گۈزله مكميش...
حركتسىز،

گئديش گليشسىز بير يول...

من ديقت اومدوقلاريم
اعتيناسيز چيخدىلار.
ديقتسىز ليك گۈستريب،
اورگيمى سيخدىلار...

ابوالفت مدد اوغلو Əbülfət MƏDƏTOĞLU

HƏMDƏRDİM همدردىم

باشيندان اوزو آشاغى
الندى بومبوز كيمى سو.
ايچيندن اوزو يوخارى
اود پوسكور دو، اود، ندى بو
بيليرسنمى، دئە، همدردىم!؟

گۈزومده ظولمت قارائلىق،
اووجومون ايچيندە ايشيق.
هر شئى دونوبدو بير آنلىق
اليمده قان دولو قاشيق،
گليرسنمى، دئە، همدردىم!؟

قولاقلاريندا بير ناله
كولو سويموش يورد يئرلرى،
زولوم چكير بيزسىز هله.
كولو سولموش يورد يئرلرى،
بيليرسنمى، دئە، همدردىم!؟

بلکه ده...
 یوخ!
 سنين اولاي بيلمه ديم
 بلکه ده چوخ ايسته ديم
 بلکه دن چوخ!
 منيم اولاي بيلمه يهن
 سنين اولاي بيله نين
 بلکه دن آسيلي قالب
 بلکه ده...
 بلکه ده بو سبدن
 تردودلر آنديرسن
 اولوم سندن آلدیغين
 زیارته گئديرسن،
 بلکه ده، یوخ...

گۆزلريمده سؤكولن
 دان اوزو قان چاناغی.
 نفه سیمی دويدوقجا،
 قيزاریر یار یاناغی.

یادداشین صحیفه لری
 سولا، ساغا چئوریلیر.
 قارانلیق اؤز تاختیندان
 ایشیق آلتدا دئوریلیر.

بیر گونشلی سحرین،
 تبسسومو جان آلیر.
 بیز یاشایان شهرین
 گونونه گون جالانیر.

گلمسین GƏLMİSƏN

سنه گلمه سین بیر تهر،
 گلمه سین حالیم، گلمه سین.

باخیشلاری آرادیم،
 دوداقلارا گۆز قويدوم.
 لال باخیشدان، لال دیلدن
 اورگیمه کۆز قويدوم...

توخوندوغوم اللرین
 حرارتین دویمادیم.
 اوخشادیغیم تئلرین
 عطیریندن دویمادیم.

من اورکله، ایستکله
 دیقت پایلادیم، آما
 اؤز اؤزومه دستک ده
 وئردیم کی، سویوق اولما!

اورگیمی سئوگینله
 ایشیغا چیخارمیشام.
 اورگیمده نه وارسا،
 قاشیغا چیخارمیشام...

گیزلینلریم قالمایب،
 اولانلار گۆز اؤنونده...
 اورگیمین ایشیغی
 آلیشیر گۆزلريمده...

ناغیللاشیب بیر حیات
 سطیرله نیب گونلریم.
 سئوگیمین کؤلگه سینده
 چطیرله نیب گوللریم.

بلکه

منیم اولاي بيلمه دین
 بلکه ده ایستمه دین

الیمی اوزادیرام،
اومدوغوم دستک اؤلور.

قیریق قیریق قیریق فیکیرلر
منی عرشه چکیرلر.
خاطیره یه بوکورلر
او دا هر کس تک اؤلور.

چاشقینلیغین ایچینده
توکه نیر سون گوجوم ده...
ائله منیم اوچومده
اوردا بیر سس تک اؤلورا!

اوزو یوخاری ÜZÜ YÜXARI

ایلاهی، ساکیتجه یئریگیب گئدیر
دره دن او دومان اوزویوخاری.
تله سیر، جان آتیر، شیلناقلیق ائدیر،
توستو ده اودوندان اوزویوخاری...
دورمادان فیرلانیر واخت کیرکیره سی،
آرتیر یاشادیغیم عومرون کیره سی،
اؤزو ده، سؤزو ده یئره گیره سی
بویلانیر آدیندان اوزو یوخاری.

بللیدی دوققوزا اوندا نه وارسا،
آدامی هئی چکیر اوندا نه وارسا،
اونودوب گئتدیگی سوندا نه وارسا،
سیلیبیدی یادیندان اوزو یوخاری.

جانیمدا داشینان قان قاراباغین،
هاواسی توکنن جان قاراباغین.
گؤزومده سؤکولن دان قاراباغین،
داشیندان، اوتوندان اوزو یوخاری...

منیم چکدیگیم قم، قهر،
سندن ده آلیم، گلمه سین...

بو ایستک حاقدان امردی،
جانیم پولاددی، دمیردی.
ایچیمی حسرت گمیردی
قوی یولا سالیم، گلمه سین.

ائله بیل گؤیدن دوشموشم
آغریدان، هئیدن دوشموشم.
اولکی کؤکدن دوشموشم،
ایلیشیب والیم، گلمه سین.

بیر گؤزوم قاپیدا، بیر شکیلده
باخیرام، گلنه نیم تکجه خاطیره...
دئییرم یوللاردان دومان چکیلده،
دئییرم بو یوللار سنی گتیره!

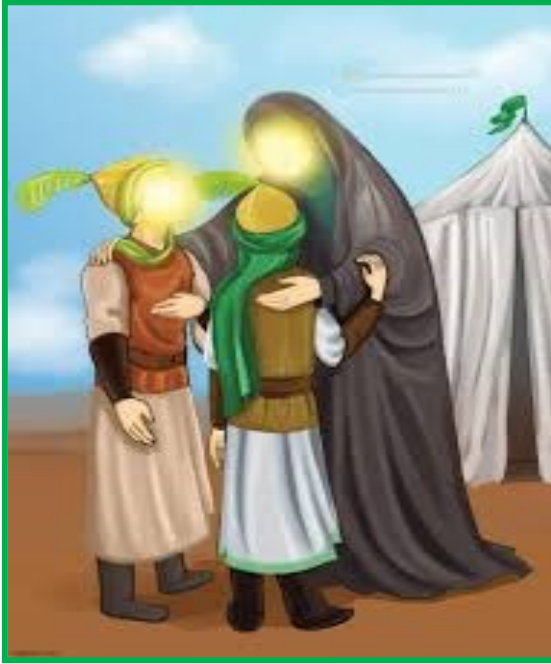
بیر الیم سینمده، بیر اومیدده
نه قاپیم دؤیولور، نه شکیل دینیر...
پاسلانیب دئییه سن آچار کیلید ده،
بیرجه کیرپیکلریم تئزتئز ایسینیر.

بیر آددیم ایره لی، بیر آددیم گئری
دؤرد دیوار آراسی اؤلچومدو منیم.

پنجرن اؤنونده توتوبدو یئری
او قوشا گؤیرچین ائلچیمدی منیم.

اؤلور ÖLÜR

سؤنن ایشیقلا کیمی
ایچیمده ایستک اؤلور.

حسین نین گۆزون باغلیان
خیمه لرده جان آغلیان
هر بیر یاراسین ساغلیان
زینب آنا زینب آنا

جوان لاری سؤنوب گئتدی
جوجوقلار چؤللرده ایتدی
چوخ آغلادی جانان بیتدی
زینب آنا زینب آنا

سارالیب سولوبدو اۆزو
شهیدلره باخار گۆزو
اسیر اولوب سؤیلر سۆزو
زینب آنا زینب آنا

شام-ا گئتدی زنجیر الده
قارداشلار شهیدلر بالده
بتول قیزی یورغون حالدا
زینب آنا زینب آنا

سکینه یه یاتاق اولدو
اهلی عیال آمان بولدو

اۆزومو آسدیم

بوینوندان

تکجه قوللاریملا یوخ،

هم ده

اوزگۆزومله،

نفه سیمله،

دوداقلاریملا

بو آسیلماق اینتیجار دئییل

قورخما...

ساده

گوجون وارسا،

منی

آسیلدیغیم وضعیتده

داها چوخ ساخلا!

زینب آنا

جاسیم بابا اوغلو عیراق – تلعفر

سسی جهانی داغلیر

زینب آنا زینب آنا

قارداش یاراسین باغلیر

زینب آنا زینب آنا

مدینه دن روان گلن

قارداشین یولا سالان

کربلادا حیران قالان

زینب آنا زینب آنا

حره اۆزون ووروب دوران

حبیب ظاهره یول قوران

هر دم سکینه نی سوران

زینب آنا زینب آنا

انزاب خوئی

درین دوشونجه لی شاعیر و یازیچی دوستوم

"علیرضا ذیقق" جنابلارینا اتماف

گل اوپوم شاعیریم آل دوداقیندان
هر شربت دن شیرین بال دوداقیندان
مرجان لار، اینجی لر سال دوداقیندان
هیممّت وارسا قارتال قانادی سینماز

بیرگون لاله له نر سولغون یاناق لار
ظالم لر باشیندا سینار چاناقلار
چکر گنده ر چاغر یلمامیش قوناقلار
داش یاغارسا، قارتال قانادی سینماز

ناحاق یئره قاداخلانیب دیر دیلیم
هیرناق لار قالیدیر دایاق سیز ائلیم
آی ائلیمین دیلی، جانیم سئوگیلیم
یئل قوپارسا، قارتال قانادی سینماز

دامجی لار، دامجی لار سرت داشی ذکر
"نوولوق" اولار بیرگون اینجه شیوکه لر
قویونلار سودله نر قوزولار مکر
بولوت سارسا، قارتال قانادی سینماز

من قوربانام، سؤز آنلایان اینسانا
سؤزو سؤزدن سئچه مطلبی قانا
جانیم قوربان اولسون آذربایجانا
گؤی شاخارسا، قارتال قانادی سینماز

"بوداق لار جئیرانی" کؤنلومو آچدی
اوخودوم سینه دن غم کدر قاچدی
بو اودلو سینه مه ایفتیخار ساچدی
یاغیش - قارسا، قارتال قانادی سینماز

قارداشی کیم صبره دولدو
زینب آنا زینب آنا

حقی دئییب جان دیلادی
قرآن آیاتین سؤیله دی
قارداش وصیتین ائیهله دی
زینب آنا زینب آنا

ادب ارکانده بسله نیب
اهل عیالا سسله نیب

کربلادن جان یاسلانیب
زینب آنا زینب آنا

گوردو قرآن اوخور باشی
دوداغینا دگر داشی
قان اولوبدور حسین قاشی
زینب آنا زینب آنا

شام یولوندا اسیر اولان
بیر ایل خرابده قالان
بالینه آتاسین سالان
زینب آنا زینب آنا

یازیب دئسم گؤز لر دولار
هر زمان کربلاء اولار
شهیدلر جنتی بولار
زینب آنا زینب آنا

بابا اوغلو حال گورایدی
شهیدلر حالین سورایدی
کربلاده یاس قورایدی
زینب آنا زینب آنا

بیر اسیر تک آپاریرلار
دوستاقا ساری

داغ اؤلوب
سما اؤلوب.*

من عاشیقه م دوشموشه م دیل دن دیله
حسرت دن گوژ یاشیم دؤنوبدور سئله
گوئندر دیم گول چیچک سنه بیر سله
فلک یارسا ، قارتال قانادی سینماز
۱۳۸۵ / ۴ / ۵

صمدبهرنگی

تور کجه یه تر جومه : علیرضا ذیحق

* صمد بهرنگی بو شعرین حاققیندا بئله دئییر:
" بیلیمیره م شعر سانماق اولار یا یوخ . آما
مسلم اودورکی منیم دو یغوم دور . یالان
دانیشمامیشام . " بو شعر بهرنگی نین قارداشی
اسد بهرنگی یه یازدیفی مکتوب لاردان گوئور له
نیب دیر .

متن اصلی شعر به زبان فارسی :
کوه مرده
آسمان مرده

به تخته سنگ ساحل بسته مردی
زو نفس هرگز نمی آید
نگه در دوردست تیره ی دریا
دل به سودای سوادى در افق گم
سر، سرى پر شور و غوغا

چیست آن سودا و این سر؟
این سر پر شور و غوغا رفته بر بادی
کش نه چیزی ، جز خیال زادن اندر بستر
مرگش

وان دگر سودای عشقی سرکش و نه پایانش
کش به کشتی اندرون
اعوان شیطان
می برند همچون اسیری سوی زندانش

کوه مرده
آسمان مرده .

سئودالی

داغ اؤلوب

سما اؤلوب

سا حیلین قایاسینا باغلانیب بیر کیشی

اوندان هئج بیر نفس چیخما بیر

باخیری دریانین اوزاقداکى توتقون لوغونا

اوره ک باغلا ییب ایتمیش بیر پاریلتی یا اؤفوق دا

باش ، بیر باش کی سئودالی دیر و غوغالی

ندیرمی او سئودا و او باش ؟

بادا گئدیب اوغوغا لی و سئودالی باش

خیالی تکجه کول لرین دن دوغولما ق او اولوم یاتاقیندا.

و بیرینی سئوگی دولو دیلک له کی آرزولاری

نین سونو یوخدور

شئیطانین یولداشلاری

چکیرلر گمی نین ایچری سینه .

«گوننوت ظفري»، «جانینی وطنه سرحد ائلدی...»، «ذکا چیراغی»، «من بولود گؤزلو، سن یاغیش-هایکو و واکالار»، «دؤیوش یوللاری» و «آکولا لقبلی کشفیات چی» کیمی شعر، حکایه و ائسسە (آز جملی یازیلار) کیتابلارینین مؤلفیدیر .

یاخین و اورتا شرقده، او جمله دن آذربایجاندا ایلك و یگانه «هایکو و واکا» یازان قادین شاعره دیر. «اورسییا شاعرلری» و «دنیا ادبیاتی» آنتالوگییالاریندا. «قاراباغ فریادی» شعرى تورک»، «سئوگی داستانی» شعرى فرانسیز، «دوستلوق کؤرپوسو» شعرى انگلیس و عربجه ایشیق اوزو گؤروب .

BMT یانیندا عموم-دنیا صلح فدراسیاسینین عضوو، صلح سفیریدیر .

شعرلرینه ماهنیلار بسته لنینب .

آذربایجان یازیچیلار و ژورنالیستلر بیرلیکلری، اولکه قادینلار و دنیا تورک قادینلار جمعیتینین عضوودور. دنیا آذربایجانلیلاری مدنیت مرکزینین ایداره هئیتی، «بورا وطندیر»، وطنپرور ضیالیلار جمعیتینه عضوو، دنیا آذربایجانلیلارینین مدنیت مرکزینین قادینلار شوراسینین صدر معاوینی سئچلمیشدیر .

تورکمن ادبیات و یازارلار بیرلینین، عراق تورکمن ادبیاتچیلار بیرلینین و ترکیه علم و ادبیات اثری صاحبیلری مسلک بیرلیگی عضوودور .

ادبی اوغورلاری و اجتماعی فعالیتی بیر چوخ اودول، دیپلم و فخری فرمانلارلا دیرلندیریلیب .

«وطنپرورلیک ایشینده خیدمتلرینه گؤره» مدالی؛ ژنرال علی آغا شیخلینسکی آغیرلاما مدالی و فخری دیپلم؛ روسیه فدراسیونون وثیقه سی یوبیلی مئدالی «بویوک وطن محاربه سینین ۷۵ ایللیک یوبیلی ایله باغلی ۱۹۴۵-۱۹۴۱-ایللر .»

حسن بی زردابی دیپلمو؛ جعفر جبارلی آدینا مدنیت، علم و تحصیل انکیشافینا یاردیم اجتماعی بیرلینین دیپلمو؛ آذربایجان یازیچیلار بیرلینین «حری-وطنپرورلیک مؤوضوسوندا یازدیغی اثرلره گؤره» فخری فرمانی؛ «ایلین لیریکا کتابی»

گوله مایل مراد کیمدیر؟ GÜLƏMƏİL MURAD KİMDİR?

عیسی یئوا گوله مایل نوروزعلی قیزی قازاخ ماحالینین آغستافا رایونو صادیق لی کندینده دوغولوب. ۱۹۷۳-جو ایله آذربایجان دؤولت نفت - کیمیا اینستیتونون (ایندیکی آذربایجان دؤولت نفت و صنایعدانشگاهینین نفت - معدن دانشکده سینى) بیتیرمیشدیر. بدیعی یارادیجیلیغا مکتب ایللریندن باشلاسا دا، ایلك مطبوع شعرى ۱۹۶۹-جو ایللرین سونلاریندا نفت-کیمیا اینستیتونون «نفت کادری اوغروندا» روزنامه سینده درج اولونوب. اوزون مدت باکی دؤولت نفت- انرژتیکا کاللیجینده مهندیس- معلم ایشلمیشدیر. علی درجه لی مهندس- معلمدیر . گوله مایل مراد ادبی اجتماعیین ماراقلا قارشیلادیغی «گولدم گؤینه-یه-گؤینه-یه»، «سنلی- سن سیز»، «گئجه لر اولدوزلار اوستومه تۆکولور»، «قاراباغ هارایی»، «آناسیزلیق فریادی»، «قلمیم الیمده للکدن ایدی»، «یازمادیقلاریم قاپیمی دؤبور»، «وطن ساغ اولسون»، «بالاجا مدیریک»، «داغلاردا شهید سسی»، «گونش قوروب ائندنه»، «بیر داملا یاش»، «روحومون قانادلاری»، «قایدیش»، «آپرئل دؤیوشلری»، «قهرمانلیق یوکسک لیگی»، «آپرئل دؤیوشلری- اوچلوگ»، «یادداشلاردان گلن سسلر»،

اجل دن مهلت وئر، ائی پروردیگار!
هله بئز دیرمه بیب منی بو حیات،
هله یازیلما میش شعیرلریم وار ...

کۆنلومون

یئنه اؤز الیه، اؤزونو دؤیور،
یازدی بو سؤزلری الی کۆنلومون .
دیلینی قیناییر، سؤزونو دؤیور،
زنجیری چاتیشمیر دلی کۆنلومون .
سینمده یارالی کۆنول گؤرونور،
کۆنولدن آرالی کۆنول گؤرونور .
نه قۇنچه گؤرونور، نه گول گؤرونور،
هاچان آچیلماق گولو کۆنلومون؟

باشا هر دوشن داش، باش داشی دئییل،
گؤزومده قمله حظ یاناشی دئییل .
اوزومدن سوزولن گؤز یاشی دئییل،
آخیر آراز کیمی سئلی کۆنلومون .

یانیرام، کیم منی یانان سانیر کی؟
آخی یانماغیما کیم اینانیر کی؟
ائله آلوولانیر، ائله یانیر کی،
باشیما تۆکولور کولو کۆنلومون .

آغلایان یاخشیدی، گولن یاخشیدی؟
یاشایان یاخشیدی، اؤلن یاخشیدی؟
آلاهییم، سن اؤزون بیلن یاخشیدی،
تک صحنه آچیلیر دلی کۆنلومون .

ایلیشیب قالب

اوزاق دا قالب دیر الین الیمدن،
کدر اتییمه ایلیشیب قالب .
سن منیم گؤزومدن دوشمه یه جک سن،
عکسین بییمه ایلیشیب قالب .

نیسگیلین اوریمدن کؤچه بیلیمیر،

فخری دیپلمو؛ ایران-اورمیة ایکینجی بینالخالق شعر
فستیوالی آدایی؛ مهستی گنجوی جایزه سی؛
«اوسکار-اوزان» جایزه سی فخری دیپلمو؛
اسکی-شهر شاعرلر درنیین «اونوری بئلگه سی»
دیپلمو؛ میصیر مدنیت مرکزینین فخری فرمانی
و تشکرنامه سی؛ بورچالی اجتماعی جمعیتینین
دیپلمو؛ آذربایجان سرحد محافظه سینین ۹۳-جو
ایلدؤنومونه حصر اولونموش مسابقهده حکایه اوزره ۲-
جی یئر و ۲-جی درجه لی دیپلم؛ بین الخالق
درجه لی رسول رضا ادبی جایزه سی؛ استانبولدا
کئچیریلن «شعر فیرتیناسی» نین تورک کولتورو و
ادبیاتینا وئرمیش اولدوغو خیدمتلره گؤره فخری
دیپلمو
یئنن آذربایجان پارتیاسینین عضوو و پرنزیدنت
تقاعدچوسودور .

حالی حاضردا آذربایجان یازیچیلار بیرلینین
امکداشیدیر.

گوله مایل مراد دان شعیرلر GÜLƏMƏİL MURAD DAN ŞEİRLƏR (1)

سوئت

آوروپا کلاسیک ژانری

شکسپیرین سوئتلرینی اوخویارکن

یوخودا گؤردوم کی قبریم قازیلیب،
من سون منزلیمده توتوشام قرار ...
باشدیشیم اوستونده آدیم یازیلیب،
مزاریم اوستونده بیر دسته گول وار

یوخودان آیلدیم، دئدیم اؤزومه :
«نه یاخشی اؤلمدیم، نه یاخشی ساغام !
هله بو ایشیق لی دونیادا یام من،
هله بیر قدر ده یاشایا جاغام !»
منه رحم ائله بیب عمرمو اوزات،

اینسان سئون زامان اینسان اولورموش -
من او گون سئوگینین ایچین دن کئچدیم .

اولدوزلار گؤیلرده، کولکلر چؤلده،

قومرولار بوداقدا محبت دئدی .

دویغوم اوریبمده، قلم الیمده،

سؤزلریم وارقدا محبت دئدی -

من او گون سئوگینین ایچین دن کئچدیم .

او قدر قاریشیب فیکریم، خیالیم،

میصراعلار ایچین ده آزا بیلرم .

بوتون یازدیغیمی اونوتسام بئله،

بیر فیکری یئنی دن یازا بیلرم :

«من او گون سئوگینین ایچین دن کئچدیم !»

سؤیرم آخی !

کؤنلومو شوملاییب، سئوگی اکمیشم،

دئییه سن، من سنی سؤیرم آخی !

قلبیم دن گؤزومه بیر آرخ چکمیشم،

دئییه سن، من سنی سؤیرم آخی !

سئل اولوب چایلارا قاریشیرام من،

گؤی ده گونش ایله یاریشیرام من .

گاه کوسور، گاه دا کی یاریشیرام من

دئییه سن، من سنی سؤیرم آخی !

بیلیمیرم گوندوز، یا گئجه گلمیسن؟

بونجا یولو کئچیب، نئجه گلمیسن؟

اورک بیر کعبه دیر، حجه گلمیسن،

دئییه سن، من سنی سؤیرم آخی !

داشلارا عکسیمی چکمه می سن سن،

چؤللرده گؤز یاشی تۆکمه می سن سن .

هله بئله سئوگی گورمه می سن سن،

دئییه سن، من سنی سؤیرم آخی !

عمرومو ائندیریر هئجه، بیلیمیر .

الکدن اونوم دا کئجه بیلیمیر،

کپک الیمه ایلشیب قالیب .

الله آزالتماسین گرک میلیمی،

منیم گول مئیلیمی، چیچک مئیلیمی .

گون-گون دن آر تیریر دیلک مئیلیمی،

مئیلیم دیلیمه ایلشیب قالیب .

اوزسه ده جانیمی کدر، قوسسه، قم،

اگر کور ائتسه ده گؤزلریمی نم .

سن دن اؤزگه سینی سئومه به جه یم،

عشقین اوریمه ایلشیب قالیب .

من او گون سئوگینین

ایچین دن کئچدیم

دئدین کی بو دونیا عشق ایله دؤنور،

هر کیچیک زرره ده بیر حکمت واردیر .

سن بونو دئدیگجه گوردوم داملانی

دریا یا باغلایان محبت واردیر -

من او گون سئوگینین ایچین دن کئچدیم .

آیاقیالین گزدیم شئه لی چمن ده،

گوللرین گؤز یاشین سیلیدیم، ائله بیل .

تکجه چیچیین یوخ، تکجه گولون یوخ،

تیکانین دا دیلین بیلیدیم، ائله بیل -

من او گون سئوگینین ایچین دن کئچدیم .

گوردوم کی عشق ایمیش هر شئی عالم ده،

سئوگی سیز حیات دا، جاهان دا یوخموش .

بیلیدیم قاریشقادا، آری دا اولان

سئوگی، بلکه ده هئج اینسان دا یوخموش -

من او گون سئوگینین ایچین دن کئچدیم .

سئوگی دن دوغولان مله یه دؤنر،

سئوگی سیز دوغولان شیطان اولورموش .

آدام سئون زامان اؤزونه گلیر،

مکتوب ایلهامیمین آچاری اولدو،
آچدی سۆز مورجومو آچار، نه یاخشی .

آلی باش کوماندانیمیز

گون کیمی دوغولدون نورلو سحردهن،
آلمیسان درسینی اولو اوئدردهن!
دوشمه سین قیلینجین گوروم کسردن،
سن سن قوروروموز، سن سن شانیمیز،
مظفر آلی باش کومان دانیمیز!

دونیانی مات قویوب کمالین سنین،
پوزولماز اینشالله، جلالین سنین!
اولماسین هئچ زامان ملالین سنین،
سنله قوشا اولسون مهریبانیمیز،
مظفر آلی باش کومان دانیمیز!

ظفر موژده سی تک چاغلادین، اسدین،
دوشمنین یولونو هر یان دان کسدین!
صلح دن باشقا یوخدو هئچ زامان قصدین،
بدن ده روحوموز، تن ده جانیمیز،
مظفر آلی باش کومان دانیمیز!

یورد اولدو آمالین، حاق اولدو آندین،
اؤزونو وطنه بیر اوغول ساندین!
حاقین کئشیین ده ار تک دایاندین!
سن سیز کئچمه دی هئچ بیرجه آنیمیز
مظفر آلی باش کومان دانیمیز!

بیر ظفر موژده سی گتیردین هر گون،
سرکرده بورجونو بیتیردین هر گون!
خالقی غلبه یه یئتیردین هر گون،
قالمادی یئرلرده شهید قانیمیز،
مظفر آلی باش کومان دانیمیز!

بو ائله سئوگی دیر، داشا یازیلماز،
فرهاد- شیرین کیمی قوشا یازیلماز .
یازماق ایسته سن ده، هاشا، یازیلماز
دئییه سن، من سنی سئویرم آخی!

ائله نغمه سن کی ...

میضراب بارماقلارین کؤنول تاریمما
دیدیکجه یاندریر ساری سیم منی .
همیشه آدینی اوخوماق دایم،
ایلهاما گتیرر سن سیز کیم منی؟

نه خوش آوازی وار بو ترانه نین،
سئون اوریم ده ماهنی چالین دی .
دوروب دوشوندو کجه آدینی سنین،
بیر ده گوروره کی، نغمه آلین دی .

سن سیز اوریممی چولغایار فغان،
سنینله همیشه شن اولاجاغام .
ائله نغمه سن کی، اوخوناجاقسان،
عمرلوک موغننین من اولاجاغام .

مکتوب

بیر مکتوب آلمیشام بو قیش آخشامی،
سیلینیب قلییم دن قوبار، نه یاخشی!
سئوینج دن آز قالا قوش اولوب اوچام،
منی یاد ائله ییب او یار، نه یاخشی!

بو مکتوب آپاردی کدری بیزدن،
آپاردی غصه نی، قهری بیزدن .
قاتارلا گئتمیشدین شهرمیزدن
سنی گتیره جک قاتار، نه یاخشی!

یئنه ده هیجرانین چیچه یی سولدو،
یئنه ده دفتریم شعرله دولدو .

الترین گۆیلره آچان آغاچام،
دولموش بیر بولودام، سۆز یاغاچاغام .
داها «پاییزنامه» یاراداچاغام،
سئودیم بو پاییزی، سئودیم دئییه سن .

یاز، شاعیر،

قلبیمدن کئچنلری یاز !

بالاسین ایتیرمیش بیر آنایام من،
یاز، شاعیر، قلبیمدن کئچنلهری یاز !
قالاسین ایتیرمیش بیر آنایام من،
یاز، شاعیر، قلبیمدن کئچنلری یاز !
آنالار، دردینه یانیب آغلایار،
گۆبرچین تک یولا قونوب آغلایار !
شهید بالاسینی آنیب آغلایار،
یاز، شاعیر، قلبیمدن کئچنلری یاز !

آلاهییم، شهیدلر قوی سنین اولسون،
آنالار آناسی وطنین اولسون .

یارادان دوشمنه قوی قنیم اولسون .
یاز، شاعیر، قلبیمدن کئچنله ری یاز !
نئچه توی خونچاسی قالیددی باغلی،
نیشانلی قیزلارین سینه سی داغلی،
قازاخلی، لاجینلی، هم قارا باغلی،
یاز، شاعیر، قلبیمدن کئچنله ری یاز !

گۆر نه لر گتیردی فلک باشیما،
نییه آجیمادی گۆز یاشلاریم؟
خینالار چکیلدی مزار داشینا !
یاز، شاعیر، قلبیمدن کئچنلری یاز !

شهیدلره باللی قایا یاراشیر،
آدلاری گونشه، آیا یاراشیر !

ای عسگر لباس لی، ای بویو چینار،
نه گۆزل یاراشیر سنه بو ووقار!
سنی حفظ اتل سین قوی پروردیگار،
گول-چیچکلر آچسین دۆرد بیر یانیمیز،
مظفر آلی باش کومان دانیمیز !

سن الله دان گلن بویروغا دۆندون،
دوشمنین باشین دا بومروغا دۆندون!
یئنی لمز سر کرده، باشبوغا دۆندون!
ای بیرینجی میلی قهره مانیمیز،
مظفر آلی باش کومان دانیمیز !

وطن سمالاردا قارتال تک سوزور،
باخیشی یاغینین باغیرینی اوزور!
ظفری ظفرین اوستونه دوزور!
چونکی سن سن آلپ ار-زامانیمیز
مظفر آلی باش کومان دانیمیز !

ظفر میز پاییزدا باشلادی

سئودیم بو پاییزی

منیم کی پاییزدان گلمزدی خوشوم،
سئودیم بو پاییزی، سئودیم، دئییه سن ...
گرک بو پاییزا نغمه لر قوشوم،
سئودیم بو پاییزی، سئودیم، دئییه سن ...

عمروم تک سارالان یارباغین سئودیم،
خزله اؤرتولن تورباغین سئودیم .
ائله بو کدرلی نؤوراغین سئودیم،
سئودیم بو پاییزی، سئودیم دئییه سن ...

کؤنلومده بیر خزان دمی وار، آخی،
گۆزومده بیر پاییز نمی وار، آخی .
پاییزین بیر اؤزگه کیمی وار، آخی؟
سئودیم بو پاییزی، سئودیم دئییه سن ...

آذربایجان واحد چگونه

تکه تکه شد؟

ریضا بی‌آر

۱۵۳۴

اولین مناطقی که از آذربایجان جدا شد، شمال عراق (مناطق مشهور به تورکمن ائلی) یعنی شهرهای اربیل، موصل، کرکوک و سلیمانیه. بعد از فروپاشی عثمانی، سال ۱۹۲۶ در کشور عراق قرار گرفت و پس از سالها و با مهاجرت کردها، امروزه ضمیمه اقلیم کردستان عراق شده است.

۱۸۲۸

▲ آذربایجان در زمان افشاریه، زندیه و اوایل قاجار همچنان به صورت ایالتی بزرگ بود، که طبق عهدنامه ترکمنچای در سال ۱۸۲۸ شمال آذربایجان از جنوب آن جدا و گرفتار روسها شد.

۱۸۴۰

در سال ۱۸۴۰ مطابق اصلاحات اراضی امپراطوری تزاری روس، دربند، آلتی پارین، آختی، دوققوز پارین، قایتاق و... از خاک آذربایجان شمالی جدا و ضمیمه ایالت داغستان شد.

۱۹۱۸

پس از جدا شدن آذربایجان شمالی، روند مهاجرت و اسکان آرامنه یاغی در سراسر جهان، توسط روسها آغاز شد. طوریکه پس از چند سال ایروان و شهرهای اطراف آن که صد درصد ترک‌نشین بودند به شهرهایی ارمنی‌نشین تبدیل شدند. پس از جداسازی دربند و ایروان از خاک آذربایجان شمالی در سال ۱۹۱۸، جمهوری سوسیالیست ارمنستان را در خاک آذربایجان تاسیس کردند و با تاسیس جمهوری سوسیالیستی گرجستان، منطقه تاریخی "بورچالی" نیز از آذربایجان شمالی جدا شد که پس از فروپاشی شوروی این منطقه در گرجستان باقی ماند. منطقه بورچالی در جنوب گرجستان همچنان هویت آذربایجانی خود را حفظ کرده است.

واغزالی یاسا یوخ، توپا یاراشیر !
یاز، شاعیر، قلبیمدن کئچنلری یاز !

یاشاسین دوشمنی بیچن ائل اوچون !
شهادت باده سین ایچن ائل اوچون !
اؤلرمی جانیندان کئچن ائل اوچون؟
یاز، شاعیر، قلبیمدن کئچنلری یاز !

شهید آناسیام

شهید آناسیام، قوی بیل سین ائلر،
اما گؤز یاشیمی بوغاجاغام من
بتنیم دن دوغدوغوم شهید بالامی،
ایندی اؤز روحوم دان دوغاجاغام من !

منیم دیر کور چایی، گؤیزن داغی،
هر داشیم، هر قایام آسلان یاتاغی !
سینه مه داغ چکمک ایسته یین یاغی،
گؤرسون نئجه زیروه، نئجه داغام من !

آه چکسم، آهیما دینر اولدوزلار،
گؤیلردن یئرلره ائئر اولدوزلار !
اوچرنگ بایراغیما دؤنر اولدوزلار،
آنا گور که مین ده بیر بایراغام من !

اوغولسوز کئچسه ده نئچه ایللیریم،
درددن آغارسا دا قارا تئلیریم،
دئمز قدیریلین، دوغما ائلیریم،
دئمز خزان وورموش بیر یارپاغام من ...

دوشمنلر یوردوما گیرمه یه جکلر،
باغیم دان گول-چیچک درمه یه جکلر !
شهیدلر اولمه ییب، اولمه یه جکلر،
نه قدر وطن وار، هله ساغام من !

"استان چهارم" شامل: خوی، اورمیه، ساووج‌بلاغ (مهاباد)، مراغه، بیجار و سقز و دیواندره و بانه
"استان پنجم" شامل:
ایلام، اسلام آباد غرب، کرمانشاه، سنندج، ملایر، همدان.

و بدین ترتیب سنندج و قروه نیز از آذربایجان جدا شد.

۱۳۲۵

❖ در سال ۱۳۲۵ با شکست دموکراتهای آذربایجان، استانهای سوم و چهارم شامل آستارا، اردبیل، تبریز، اورمیه و بیجار استان آذربایجان را تشکیل دادند.

۱۳۲۶

در سال ۱۳۲۶ با تاسیس استان مرکزی به مرکزیت تهران، قزوین و ساوه و اراک از آذربایجان جدا و به استان مرکزی ملحق شد.

۱۳۳۴

▼ در سال ۱۳۳۴ مجدداً استان آذربایجان به دو قسمت شرقی (شامل اردبیل و تبریز) و غربی (مرکزیت اورمیه و شامل بیجار و سقز و دیواندره و بانه) تقسیم شد.

۱۳۳۷

❖ پس از تقسیم استان آذربایجان به دو قسمت، در سال ۱۳۳۷ بیجار، سقز، دیواندره و بانه از آذربایجان غربی جدا شدند و با پیوستن به سنندج و قروه جدا شده در سال ۱۳۱۶، به همراه مریوان و کامیاران استانی بانام کردستان در خاک آذربایجان جنوبی شکل گرفت.

۱۳۵۰

❖ در سال ۱۳۵۰ آستارا نیز از آذربایجان شرقی که هنوز شامل اردبیل بود جدا شد و به استان گیلان ضمیمه شد.

۱۳۵۲

◆ در سال ۱۳۵۲ با تاسیس استانهای زنجان و همدان، این دو شهر نیز از آذربایجان جدا شدند.

۱۹۸۸-۱۹۹۳

در طی سالهای ۱۹۸۸ تا ۱۹۹۳ نیز کشور اشغالگر ارمنستان با حمایت تمام عیار روسیه حدود ۲۰٪ از خاک آذربایجان شمالی را اشغال کرد (مناطق قره باغ) و سبب آواره‌گی یک میلیون تورک آذربایجانی و شهید شدن ۳۰ هزار شیعه آذربایجانی و زخمی شدن هزاران تن دیگر شد.

گفتنی است ایران نیز علی‌رغم شعار خود مبنی بر حمایت از مسلمانان در سراسر جهان، یکی از حامیان رژیم اشغالگر قره‌باغ در طول این مدت بوده و متمایل به ادامه این مناقشه برای بهره برداری به سود خود بوده است! که در ۴ سال اخیر با همکاری دو کشور برادر ترکیه و آذربایجان تمام خاکهای اشغال شده آزاد شدند.

❖ پس از جدا شدن شمال آذربایجان، در جنوب آراز، آذربایجان همچنان بصورت واحد بود که در زمان قاجار، ممالک محروسه (ایران کنونی) به پنج ایالت (حکمرانی) و دوازده ولایت (حاکم نشین) تقسیم میشد که حکمرانی اول، آذربایجان، شامل آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، زنجان، همدان، قزوین، گیلان و بیجار امروزی میشد.

۱۳۱۶

جنوب آذربایجان از ۱۸۲۸ تا ۱۹۳۴ تا روی کار آمدن حکومت پهلوی، همچنان بصورت واحد بود تا اینکه در سال ۱۳۱۶ ممالک محروسه (ایران) به صورت مضحکانه‌ای به ۱۰ استان بدون نام به صورت عددی تقسیم شد!

بدین ترتیب آذربایجان جنوبی میان چهار استان تقسیم گردید:

"استان یکم" شامل:

زنجان، قزوین، ساوه، سلطان آباد (اراک)، رشت، تنکابن

"استان سوم" شامل: اردبیل، تبریز

با زبان ترکی ، شاهکار بشریت از لحاظ زبانی و مادر زبانها ، بیشتر آشنا شویم:

ما جلو را قاباق خاک را توپراق می گوئیم

خشکسالی را قوراق

سرمای سخت را سازاق می گوئیم

به سرشیر قایماق و به کفش باشماق و سر ریز شدن

را داشماق میگوئیم

به شنا کردن اوز ماق ، سر خوردن را زوماق و کاچی

را قویماق و گذاشتن را گویماق میگوئیم

شاخه درختان را بوداق

سنبل گندم را باشاق می گوئیم

وصله را یاماق

پیراهن کلفت را قازاق می گوئیم

هر وسیله پرواز را اوچاق

حمل هر وسیله ممنوع را قاجاق می گوئیم

داس قوسی شکل را اوراق

قوس رنگین کمان را قوشاق می گوئیم

بر مسافتهای دور اوزاق

دورتر اگر باشد ایراق می گوئیم

عضو پایه بدن را آیاق

گلاب به رویت تهوع را قوساق

هر چه ممنوع شود را یاساق می گوئیم

اندکی قبل را بیرآز قاباق

قبل تر را بایاق می گوئیم

کلاف و نخ تویی را یوماق

چاشنی غذا را سوماق می گوئیم

آغوش گرم و صمیمی را قوجاق

خود گرما را سیجاق می گوئیم

نامزد کردن کسی را آداق

آزودنش را سیناق می گوئیم

۱۳۵۶

در سال ۱۳۵۶ قزوین از استان مرکزی جدا و به استان زنجان ملحق می شود.

۱۳۷۲

❖ در سال ۱۳۷۲ اردبیل از آذربایجان شرقی جدا شده و استان جدیدی تشکیل داد.

۱۳۷۶

در سال ۱۳۷۶ قزوین از استان زنجان جدا و استان قزوین را تشکیل داد.

● در مجموع طی ۶۰ سال به ترتیب سونقور، سنندج، قروه، قزوین، ساوه، اراک، بیجار، سقز، دیواندره، بانه، آستارا، همدان، انزلی، زنجان و اردبیل از آذربایجان جدا و ضمیمه استانهای دیگر شدند. همراه این تکه تکه کردنها به بهانه توسعه کاذب، سیاستهای شدید ترک زدایی از اسامی شهرها و روستاها و نیز تغییر بافت جمعیتی و زبانی نیز در طی این سالها اجرا شده و همچنان ادامه دارد.

استانبول ۲۰ خرداد ۱۴۰۲

سلطان محمود غزنوی (پادشاه امپراطوری غزنویان تورک)

شبی هر چه خوابش نبرد.
 غلامان را گفت: حکما به کسی ظلم شده او را بیا بید .
 پس از کمی جستجو غلامان باز گشتند و گفتند:
 سلطان به سلامت باشد دادخواهی نیافتیم.
 اما سلطان را دوباره خواب نیامد .
 خود برخاست و با جامه مبدل بیرون شد.
 در پشت قصر و در کنار حرمسرا ناله ای شنید که:
 خدایا محمود اینک با ندیمان خود در حرمسرا نشسته
 و نزدیکی قصرش اینچنین ستم می شود.
 سلطان گفت: چه می گویی؟ اینک من محمودم و از
 پی تو آمده ام . بگو قصه چیست؟
 آن مرد گفت: یکی از خواص تو که نامش را نمی دانم
 شب ها به خانه من می آید و به زور زن مرا مورد آزار
 و اذیت خود قرار می دهد.
 سلطان گفت : اکنون کجاست؟
 جواب داد: شاید رفته باشد.
 شاه گفت: هر وقت آمد مرا خبر کن و او را به پاسبان
 قصر معرفی کرد و گفت: هر زمان این مرد مرا
 خواست به من برسانیدش حتی اگر در نماز باشم .
 شب بعد باز همان سرهنگ به خانه آن مرد بینوا
 رفت .
 مرد مظلوم به سرای سلطان شتافت. سلطان محمود با
 شمشیر برهنه به راه افتاد .

درک و فهم آدمی را قاناق
 کاسه غذا را چاناق می گوئیم
 کودک و بچه را اوشاق
 چوبدستی را چوماق می گوئیم
 خر بارکش را اولاق
 زین و چرم بارکشی را یاراق می گوئیم
 تکیه گاه وحامی را دایاق
 راه و روش را سایاق می گوئیم
 کلاه و سرپوش را پاپاق
 شانه موی سر را داراق می گوئیم
 تخت خواب شبانه را یاتاق
 روشنی بخش شب را چیراق می گوئیم
 گوشه و جای دنج را بوجاق
 گوشه و کنار چیزی را قیراق می گوئیم
 ایستگاه را دوراق
 پرس و جوی نشانی را سوراق می گوئیم
 لب و لوچه انسان را دوداق
 گوش شنوا را قولاق می گوئیم
 شخص ابله و گیج را مایماق
 کنجکاو را ماراق می گوئیم
 درپوش ظرف را قاپاق
 آتش زیر آن را اوجاق میگوئیم
 شیرمرد دلیر را قوچاق
 چاقوی تیز را پیچاق میگوئیم
 خانه های کوچک سرا را اوتاق
 بخش انباریش را قلاق میگوئیم
 تله و دام را دوزاق (توزاق)
 میهمان خانه را قوناق میگوئیم
 برگ درخت را یاپراق
 پرچم کشور را بایراق میگوئیم .
 و البته واژه های بسیار دیگری ختم به قاف، که خود
 کتاب مفصلی است.....
 و این اعجاز زبان ترکی است.
 قاق نباشیم بفرستیم (یوللاماق) واسه دوستان

در زبان ترکی، برخی کلمات مرکب و اصطلاحاتی وجود دارد که از ترکیب اسم یک عضو بدن با یک قید یا صفت به وجود آمده و در بیشتر موارد معنا و مفهومی متفاوت و جالبی از معنای اجزای تشکیل دهنده اش دارد.

مانند

- (۰۱) آلی دُولی (دست پُر)
- (۰۲) آلی اوزون (متجاوز)
- (۰۳) آلی دالی (فقیر)
- (۰۴) آلی آیری (دزد)
- (۰۵) آلی یونگول (بابرکت)
- (۰۶) آلی آغیر (بی خیر و برکت)
- (۰۷) آلی بوش (بیکار)
- (۰۸) آلی سولی (ماهر - کاربلد)
- (۰۹) آلی آچیق (دست و دل باز)
- (۱۰) آل ایاقسیز (دست و پا چلفتی)
- (۱۱) دیرناقسیز (بی انصاف - خسیس)
- (۱۲) قلبی قره (متعصب شدید)
- (۱۳) قارنی زیغلی (حسود)
- (۱۴) قیچی اوزون (کسی که یک جا بند نمیشود)
- (۱۵) دیلی اوزون (زبان دراز)
- (۱۶) قورساق سیز (کم صبر و تحمل)
- (۱۷) جیرت قوز (کسی که زود از کوره در میرود)
- (۱۸) گونی قالین (نفهم - یک دنده - لجباز)
- (۱۹) اوزی قره (روسیاه)
- (۲۰) گزی قره (عزیز دل)
- (۲۱) شور گز (هیز)
- (۲۲) آتی آجی (آدم نجسب - گوشت تلخ)
- (۲۳) آل یاناق (خونگرم)
- (۲۴) بویوک باش (کله گنده)
- (۲۵) باشی سویوق (بی قید ، بی تفاوت ، بی دقت)
- (۲۶) باشی آشاغی (محبوب - سر به زیر)
- (۲۷) بوینو بوکوک (بیگس ، یتیم)
- (۲۸) بورنی هاوالی (پرفیس و افاده)
- (۲۹) گودنسیز (ندید بدید ، نامعقول)

در نزدیکی خانه صدای عیش مرد را شنید دستور داد چراغ را خاموش نگاه دارید. آنگاه آن ظالم را با شمشیر کشت

پس از آن دستور داد تا چراغ بیفروزند و در صورت کشته نگریست. پس دردم سر به سجده نهاد.

آنگاه صاحبخانه را گفت: قدری نان بیاورید که بسیار گرسنه ام.

عرض کرد: سلطانی چون تو چگونه به نان درویشی چون من قناعت توان کرد؟

سلطان گفت: هر چه هست بیاور.

مرد تکه ای نان آورد و سبب خاموش و روشن کردن چراغ و سجده و نان خواستن سلطان را پرسید.

سلطان محمود گفت: آن شب که از قصه تو آگاه شدم با خود اندیشیدم در زمان سلطنت من کسی جرات این کار را ندارد مگر یکی از فرزندانم .

گفتم چراغ را خاموش کن تا محبت پدری مانع اجرای عدالت نشود. چراغ که روشن شد نگاه کردم دیدم بیگانه است سجده شکر گذاشتم .

اما غذا خواستیم از این رو بود که از آن شب که از چنین ظلمی در ملک خود اطلاع یافتیم با پروردگار خود عهد بستیم لب به آب و غذا نزنم تا داد تو را از آن ستمگر بستانم .

اکنون از آن ساعت تا حال چیزی نخورده ام.

غزنویان یکی از امپراطوری های بزرگ تورکان در تاریخ بود که به مدت ۲۳۹ سال بر منطقه بزرگی از خاورمیانه و آسیای مرکزی حکومت میکرد.

تاریخ حکومت این امپراطوری بزرگ تورک از سال ۳۴۴ هجری قمری تا ۵۸۳ هجری قمری به طول انجامید.

بزرگان خود را بشناسیم و به آنها افتخار کنیم

@turk_bilgi

طاقچه، بچه، باغچه، سترچه، یونجه و...
 ۴- کلماتی که به (اق) ختم می‌شوند مانند:
 قاجاق، چلاق، قالتاق، ییلاق، قشلاق، الاق، یراق، چماق،
 قنداق، باتلاق، چخماق، سنجاق، بایراق (بیرق)، چراق
 (چیرماق یعنی سوسو کردن)، سراغ (سوراق، سوروماق
 یعنی پرس و جو کردن)
 ۵- کلماتی که به (ک) ختم می‌شوند مانند:
 تشک، اوردک، الک، یدک، بیک، کولاک (کوللاماق یعنی
 مدفون کردن)، بلوک (از بولماق به معنای بخش کردن)،
 کمک (کؤمک) و...
 ۶- کلماتی (دو قسمتی) مانند:
 ده ده ، به به ، په په ، نه نه ، قاغا (کاکا) ، چیل چیل
 (بصورت چلچله وارد فارسی شده) ، سلانه سلانه (ساللانا
 ساللانا) و...
 ۷- کلماتی که به (ار) ختم می‌شوند مانند:
 چاپار، دمار (دامار)، سالار (از فعل سالماق، بر زمین زنده،
 پهلوان)، تومار، آچار، افشار (اؤوشار) و...
 ۸- کلماتی که به (اج) ختم می‌شوند مانند:
 تاراج، آماج، اوماج، دیلماج، تیماج و...
 ۹- فعلهایی مانند:
 قاطی کردن، چلانیدن، قرتانیدن، قر دادن، قر آمدن،
 چاپیدن، چروکیدن، کیپ کردن، قاپید و...
 ۱۰- ابزار آلات جنگی و اصطلاحاتی مانند:
 توپ، تیانچه، تفنگ، ماشه، گلن گدن، گلوله، فشنگ،
 قشون، چاوش (از چو به معنای خبر)، باروت، اوردو و...
 ۱۱- نام بسیاری از پرنده‌ها و جانوران مانند:
 قرقی، بالابان، درنا، طرلان، بلدرچین، لاجین، قورباغه،
 مارال و...
 ۱۲- نام ابزارآلات موسیقی مانند:
 دهل (دوول به معنای کوبیدن)، باغلاما، تنبک، بالابان، و
 ...
 ۱۳- مناطق طبیعی مانند:
 تپه، دره، جلگه (چولگه به معنای صحرا) کویر (کو + یئر) و...
 ۱۴- ابزار آلات غذا خوردن مانند:
 بشقاب، چنگال، قاشق، قابلمه، ملاقه و...
 ۱۵- نسبت‌های فامیلی مانند:
 داداش، دایی، نه نه، آقا، خانم، خان، بیگ و...
 بعضی از کلمات در تلفظ و گویش محلی فرق می‌کنند.

@Turan_Army

۳۰) آلنی آچیق (روسفید - کار درست)
 ۳۱) باشی داشلی (بدبخت - بیچاره)
 ۳۲) باشی آلچاق (بی آبرو- گناهکار)
 ۳۳) باشی اوجا (سربلند)
 ۳۴) گوزی دار (بدخواه - پخیل)
 ۳۵) گوزی توخ (چشم پر- بی نیاز)
 ۳۶) قولاغی توکلو (متحجر- خرافاتی)
 ۳۷) آغزی بوتون (رازدار)
 ۳۸) آغزی آچیق (متعجب)
 ۳۹) آغزی پوزوق (فحاش)
 ۴۰) آنگی بوش (پر حرف)
 ۴۱) بونیی یوغون (ظالم، گردن کلفت)
 ۴۲) کال بیین (نفهم)
 ۴۳) قوش بیین (کم عقل)
 ۴۴) گوزی آج (طمعکار)
 ۴۵) اورگی صاف (ساده دل)
 ۴۶) دیلی آجی (کسی که زبانش تلخ است)
 ۴۷) قارنی بیرتیق (سخن چین)
 ۴۸) آغزی چیرتیق (سخن چین)
 ۴۹) اوزی قیرمیزی (پررو - بی حیا)
 ۵۰) دیلی پوتموش (کسیکه زبانش اختلاف می‌اندازد)

چه کلماتی، تورکی هستند و در فارسی کاربرد دارند و چگونه آنها را تشخیص دهیم؟

۱- کلماتی که به (مه) ختم می‌شوند مانند:
 گزمه، ساچمه، دیشلمه، دولمه، چک
 مه، قابلمه، قیمه، سرمه، سورتمه، پورتمه، تخمه،
 کرشمه، چمباتمه، تکمه (تیکمه، تیکمگ) و...
 ۲- کلماتی که به پسوند (چی) ختم می‌شوند مانند:
 سورچی، قیچی، قاجاچی، توپچی، یالانچی و...
 ۳- کلماتی که به (چه) یا (جه) ختم می‌شوند:
 "چه" پسوند تصغیر در زبان ترکی است مانند "ک"
 در فارسی) مانند:
 تانریجه (تانری+جه = الهه)
 گوجه (گوی "سبز" + جه)
 بوقچه (بوق "چمدان" + چه)
 کوچه (کوی "روستا" + چه)
 غنچه (غونچا)

که به هیچ عنوان جوابی قانع کننده و منطقی نمی باشد.

ژئوس ایزد "آسمان درخشان" و نیز طوفان به شمار می رفت و به همین دلیل سلاح او آذرخش بود که آن را به سمت کسی که او را ناخشنود کرده، پرتاب می کرده است.

ایرانشناسان طبق اساطیر هند-ایرانی، ازدواج پاپای و آپی را به عنوان نماد آسمان (اهورا مزدا) و زمین (آرما) مطرح می کنند که دنیای میانی از ازدواج آنها حاصل می شود.

Raevskiy 1993, 19-20

دقت کنید که بابا مختص زبانهای هند-اروپایی نیست و در بسیاری از زبانها دیده می شود به ویژه در تورکی بسیار پر رنگتر بوده و در ۱۳ زبان اصلی تورکی دیده می شود.

G.Dremin, SCYTHIAN VOCABULARY

پاپای تمثیلگر دنیای فوقانی می باشد و برای همین در زبانهای تورکی در معنی "پدر بزرگ" محافظت شده است بطوریکه این لغت بصورت Babani به معنی "کوه" وارد زبان اورارتویی هم شده است. استعمال این اسم توسط تورکان آزر برای پیر-اجاق ها به وضوح نشانگر این هست که اسم پاپای در انوماستیقای قدیم تورک اصطلاحی مقدس بوده که اشاره به "بلندی" داشته است بطوریکه هرودوت آن را با رئیس خدایان کوه المپ مقایسه می کند.

F. Ağasıoğlu, III Bitik, Bakı-2014, 325

طبق اعتقادات تورکان باستان، انسانها بر روی دنیا که در طبقه میانی جهان خلق شده است قرار دارند و آنها حاصل ازدواج آسمان به عنوان نماد بالا و زمین به عنوان نماد پایین هستند. (به شکل ضمیمه شده برای این پست دقت کنید). در دوران گوک تورک نیز این تفکر با تغییر بسیار جزئی پس از هزار سال حفظ شده بود بطوریکه کولت baba-api بصورت ecü-api در آمده بود:

بررسی تئویمهای تورکان ساکایی

در این قسمت به بررسی اسم پدر تارگیتای (جد ساکاه) یعنی Papay می پردازیم . هرودوت این پاپای را با ژئوس یونانیان معادل می داند.

Herodotus, IV, 59

گراکوف بر اساس زبانهای ایرانی این اسم را به معنی "پدر" تحلیل می کند.

Grakov, Skify, 85.

ایرانشناسان بیان می کنند که پاپای معادل اهورامزدا در بین زرتشتی ها هست.

Safae, 2020

اما جواب مناسبی برای اینکه چرا در کتیبه های بیستون خود پارسیان گفته اند که ساکاه اهورامزدا را نمی پرستید را نمی توانند تشریح کنند:

"اینکه ساکاه اهورامزدا را نمی پرستند درست نیست زیرا علل سیاسی داشته و بخاطر دشمنی امپراطوری پارسی با ساکاه می باشد".

Safae, 2020

در اساطیر اغوز، اولین جد یعنی گاو نر (گاونر- خاکستری) به انسانهایی که از پوست درخت خلق شده اند جان داده و برای مدت طولانی زندگی آنها را تامین می کند. گاونر خاکستری اسم اولین مردی که بدو جان بخشیده را اغوز و اسم اولین زن را هم فاتی (پاتی) می گذارد. ساکاهای ایرانی نبودند

Basilov V. N. Burkut-baba. — MNM. Fŷfŷ
@AZ_SESI

از آغ بولاغ سلماس تا کانی سپید (کجا؟)

دکتر توحید ملک زاده

سلماس زادگاه من است. برای این شهر باستانی تاریخ ده هزار ساله اش را نوشته ام. تاریخی واقعی از وجود یک تمدن پویا و پیوسته... از روستاها و مناطق شهریش نوشته ام. از آغ بولاغ شنیده ام ولی کانی سفید نمی شناسم. بیشتر مناطق جغرافیایی ایران به نحوی توپونیم (اسم جغرافیایی) و هیرونیم (اسم رودها و دریاها) به ترکی دارد. چرا؟ چونکه ترکان در آنجا می زیستند ولی به هر حال به علل مختلف ترکان در آنجا زندگی می کردند. در مناطق اردلان و سندیج و کلا جنوب آذربایجان تا کرمانشاه عناصر ترک می زیستند و روستاها و رودهای بسیاری به

"موقع آفرینش، خدای آسمان (گوک-تنگری) در بالا و یاغئز یئر در پایین، در بینشان (وسط آنها) بنی آدم خلق شد، روی بنی آدم (نیز) اجوم-آپام".

KT, D1

در فولکلور تورکان باشقورد عبارت "یئر آنادیر، گوی آتا" وجود دارد (زمین مادر است و آسمان پدر) در بین تورکان آزر به زمین و خاک، "آنا تورپاق" (خاک مادر) گفته می شود. در بین تورکان قدیم ایبه زمین- خاک، (ulu-ana مادر بزرگ) نام داشت. [که در ارتباط با Api هستند] در تورکی چوواشی papay با مفهوم "بابا تانری" (خدای بابا) به کار می رود.

F. Ağasıoğlu, V Bitik, Istanbul-2019, 103, 204
Aşmarin, IX t. 95

تورکولوگ برجسته L.A.Pokrovskaya که در زبانهای تورکی واژگان خویشاوندی را مورد تحقیق قرار داده است بیان میکند باشقوردها لغاتی که به همراه فرم y- (و ay- که برای احترام به بزرگترها استفاده می شود) می باشند را دیگر بصورت لغتی واحد قبول کرده اند

(babay, atay, ağay, abıy, apa, əsəy)

Pokrovskaya, 1961, 80

در تورکی بابا به معنی "پدر"، "جد" و "رئیس قبیله هم هست.

Etimologičeskiy SlovarTyurkskih Yazıkov,
II, 1978, 10-11

در بین تورکان کاراچای-بالکار، رب النوع رند و برق و غرش آسمان "بابای" نام دارد.

K. T. Laypanov / İ.Miziev, İstanbul - 2008, 86

همگان می دانند که در تورکی آذربایجانی، بابا به معنی پدر و پدر بزرگ هست و قبلا گفتیم که Api (مادر تارگیتای) در تورکی به معنی مادر و مادر بزرگ هست. این یعنی یک تحلیل بسیار قوی تر از تحلیل هند اروپایی در زبانهای تورکی در رابطه با-

api-papay.

علاوه بر نقش آسمان درخشان، زئوس (هرودوت وی را با پای پای ساکاهای یکی می داند) نقش گاو نر را نیز دارد. این نقش وی نیز بین تورکان حفظ شده است.

زندگی می کنند. هیچ ترک آذربایجانی نه تنها فرهنگ خود را به سایر آذربایجانی های غیر ترک تحمیل نکرده بلکه سعی در ارتقا جایگاه شهروندی آنها هم بوده است.

آنچه که امروز با دسیسه عوامل خارج نشین در آذربایجان غربی به بهانه تلاش برای تغییر اسامی ترکی در حال انجام است بیشتر از همه به ضرر رقصندگان به ساز این خناسان می باشد و خواهد بود.

اردیبهشت ۱۴۰۳ ۳۰

@yekansasi98

آینده‌ی عجیب و غریب جهان به همین زودی، در همین نزدیکی

غلام حسین غفاری

در هفته گذشته در جهان، خبری به گوش جهانیان رسید که شرکت ایلان ماسک آمریکایی مجوز جاسازی تراشه‌ای به اندازه کم‌تر از یک میلیمتر در مغز انسان گرفته است.

این تراشه هوش مصنوعی است که بر چند حیوان از جمله میمون و خرس آزمایش شده است که میمون توانسته است به زبان انگلیسی ده‌ها؛ بلکه صدها صفحه تایپ کند و در نوشته‌هایی که تایپ کرده است. اطلاعات موجود در این تراشه بازیابی و تحلیل کرده و در طی آن از احساسات خود جملاتی همانند این که "گرسنه هستم" و "به آب و غذا نیاز دارم" یا موارد مشابه آن به مخاطبین خود ابراز نموده است یا خرس بدون این که قبلاً در ورزش تنیس تحت مراقبت یک انسان آموزش دیده باشد توانسته است این بازی را بنحو احسن انجام دهد.

این تراشه را در مغز یک معلول نخاعی جاسازی کردند که به وسیله ایجاد پل ارتباطی بین اعصاب نخاع توانست سلامتی خود را باز یابد و از رخت خواب بلندشود و راه برود!

ترکی در آنجا هنوز هم وجود دارد. رود قره سو در کرمانشاه هنوز هم قره سو هست.

تغییر اسامی جغرافیایی ترکی به فارسی قدمتی به درازای حاکمیت کودتایی رضاخان و پهلوی ها دارد. آن هنگام که تلاش شوونیزم فارس با پرده ایرانیگری زبانهای ترکی و فارسی را در ایران شروع شد، بخشنامه های فرهنگستان به اصطلاح فارسی پی در پی کلمات ترکی را به فارسی تبدیل کرد. عدم ارتباط مردم، نبود رسانه جمعی و ناآگاهی مردم سبب می شد که این سیاست دولت به چشم نخورد و اقداماتشان جزیره ای به چشم آید. با دسترسی محققان به قسمتی از آرشیوهای ایران، گستردگی این اقدامات در دوره پهلوی اول و دوم را شاهدیم ولی همانطور که عرض کردم نبود رسانه مانع انتشار این تغییرات در اسامی بود.

اخیرا با تغییرات اوضاع ژئواستراتژیک آذربایجان غربی و تحولات در شمال عراق و قندیل، فعالیت‌های دول خارجی در منطقه، گویا تحولات به ضرر ترکهای آذربایجان در جریان است. با هماهنگی هر چند انکار شده نیروهای محلی عشایر با بوروکراسی مرکز، این بار تغییرات اسامی ترکی را نه به فارسی، بلکه به زبان کردی رقم زده و آغ بولاغ، نه چشمه سفید بلکه کان سفید می شود. در سالهای قبل هم گوی تپه ساووجبولاغ (مهاباد) با تلاشهای نماینده اشان در مجلس می رفت تا به کلمه ای دیگر تبدیل شود که با درایت قاطبه مردم آذربایجان ناکام ماند. قوطور خوی هم که کوتول شده و فردا پس فردا تابلوهای این منطقه هم می رود تا تعویض شود.

آذربایجان سرزمین وسیعی است که مردمان با زبانها و گویشهای مختلف زیر چتر فرهنگ باشکوه ترکان، این وارثان اسطوره های جهانی قیل قمیش، دده قورقود و سازندگان جام طلایی حسنلو و جام نقره ای مشگین، معماران برج طغرول، سلطانیه، سلاطین شاعر و ادیبی چون جهانشاه قره قویونلو، سلطان اوپس جلایر، شاه اسماعیل، شاه عباس، فتحعلیشاه و ناصرالدینشاه،

❖ در چنین اوضاعی انسان‌ها دیگر نیاز به صحبت کردن یا نوشتن یا خواندن برای تبادل اطلاعات نخواهند داشت و به‌وسیله هوش مصنوعی در هر کجای دنیا که هستند تبادل اطلاعات می‌کنند.

❖ در آینده نزدیک خیلی از کارهایی که در حال حاضر رواج دارند از بین خواهند رفت و در نوع انسان یک فراگشت ایجاد خواهد شد نه از نوع ژنتیکی آن؛ بل که به‌مراتب فراتر خواهد بود که انسان حاضر به یک انسان دیگر تبدیل خواهد شد.

❖ در اثر این تحول عظیم انسان‌های نسل آینده بنسل ما همانند انسان‌های نخستین که میلیون‌ها سال با علم و زندگی فاصله دارند نگاه می‌کنند.

❖ انسان‌ها در حال وارد شدن به یک تمدن جدید و بزرگ و وسیع هستند که در این تمدن زیاد از چیزهایی که ما در حال حاضر داریم از بین خواهند رفت.

❖ در آینده نزدیک چیزی بنام زبان یا خط دیده نمی‌شود و شیوه تبادل اطلاعات میان انسان‌ها تغییر می‌کند. دین و مذهب معنی و مفهومی برای انسان‌ها در تمدن آینده ندارند، و ... روابط عاطفی و احساسات و معاشرت‌های بین افراد دچار تحول عظیم خواهند شد و شیوه زاد و ولد کردن انسان‌ها تغییر خواهد کرد.

❖ شاید با این تحول شگرف انسان خیلی سریع از کره زمین به کرات دیگر که خیلی وسیع و پر نعمت هستند مهاجرت می‌کند که زمین در آینده نه چندان دور به یک مخروطه غیر قابل سکونت تبدیل خواهد شد.

@yekansasi98

❖ یا با کمک جاسازی این تراشه یک نابینای مادرزاد توانسته است که بینایی خود را بازیابد و با چشمان خود اطرافش را ببیند.

❖ به احتمال زیاد در مدت بسیار کم که شاید از شش‌ماه تا یک‌سال طول نکشد این تراشه بدست تمام انسان‌ها با قیمت مناسب که از گوشیموبایل کم‌تر باشد قرار بگیرد. که در تمام زندگی انسان‌ها وارد می‌شود و انسان‌ها در زندگی شاهد یک تحول و فرگشت شگرف و بسیار مهم خواهند شد.

❖ تحولی که آن‌ها را از انسان‌های ماقبل از ظهور این پدیده میلیون‌ها بلکه میلیاردها سال در حد بی‌نهایت به جلو می‌برد در اثر این پدیده محیرالعقول در آینده بسیار نزدیک نسل‌گوشی موبایل و کامپیوتر از بین می‌رود و پزشکی در بیش‌تر رشته‌های خود طوری به‌جلو خواهد رفت که برای انسان امروزی قابل تصور نیست.

❖ مدارس و دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی بیمعنی می‌شوند و اگر به‌طور کلی برچیده نشوند خیلی کوچک و محدود خواهند شد؛ زیرا با جاسازی یک تراشه در مغز یک انسان در عرض چند صدم‌ثانیه می‌تواند با هر زبانی که دلش بخواهد صحبت کند.

❖ یا در عرض مدت‌زمان کم‌تر از یک‌ثانیه معادله‌های پیچیده ریاضی و مسائل علمی که نیاز به ماه‌ها و سال‌ها فکر کردن دارند حل‌کند.

❖ چنین انسانی نیاز به‌مراجعه به پزشک یا وکیل و غیره ندارد و در هر علمی که بخواهد می‌تواند نظر بدهد و تحلیل‌های بسیار دقیق و مصون از خطا از یافته‌های علمی می‌دهد.

Khudafərin

Türkçə - Farsca

Ağustos- Eylöl 2024 - İL 21 - SAY 228 (ELMİ-ƏDƏBİ-KÜLTÜRƏL DƏRGİ)

[http://www. Khudafarin.ir](http://www.Khudafarin.ir)

<https://t.me/xudafarindargisi>

TÜRKLƏR TARİXDƏ

